

ORTODOXIA maramureșeană

2019

Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari);
Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu
și al traducătorilor de cărți bisericești

NUMĂR CONSACRAT ANULUI OMAGIAL ȘI COMEMORATIV 2019

ORTODOXIA maramureșeană

Serie Nouă
Anul XXIV, Nr. 24 / 2019

EDITURA EPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE
A MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI

ISSN: 1453-7370

COLEGIUL EDITORIAL

PREȘEDINTE / CHAIRMAN

P.S. Dr. IUSTIN HODEA,
Episcopul Maramureșului și Sătmarului

VICEPREȘEDINTE / VICE-CHAIRMAN

P.S. Dr. TIMOTEI SĂTMĂREANUL,
Arhiepiscop-Vicar

MEMBRI / MEMBERS

Pr. Prof. Dr. Theodor DAMIAN, Președintele Institutului Român
de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, SUA;
Pr. Prof. Dr. John Antony Mc GUCKIN, Universitatea Columbia din
New York, SUA; Pr. Prof. Dr. Ioan CHIRILĂ, Universitatea Babeș-Bolyai
din Cluj-Napoca, ROMÂNIA; Pr. Prof. Dr. Stelian TOFANĂ,
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, ROMÂNIA;
Pr. Prof. Dr. Valer BEL, Universitatea Babeș-Bolyai
din Cluj-Napoca, ROMÂNIA; Conf. Univ. Dr. Daniel BUDA,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, ROMÂNIA

COMITETUL DE REDACȚIE / EDITORIAL BOARD

REDACTOR-ȘEF / EDITOR IN CHIEF

Pr. Dr. Cristian ȘTEFAN – consilier cultural

REDACTORI / EDITORS

Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Gheorghe PAUL; Pr. Conf. Univ. Dr. Ștefan POMIAN;
Pr. Lect. Univ. Dr. Vasile BORCA; Pr. Lect. Univ. Dr. Dorinel DANI;
Pr. Lect. Univ. Dr. Teofil STAN; Pr. Lect. Univ. Dr. Marius NECHITA;
Lect. Univ. Dr. Valerian MARIAN; Lect. Univ. Dr. Eusebiu BORCA;
Pr. Dr. Vasile AUGUSTIN; Arhim. Dr. Macarie MOTOGNA;
Pr. Dr. Cristian BOLOȘ; Pr. Dr. Marius I. SABOU;
Pr. Dr. Petrică COVACIU; Pr. Dr. Claudiu POP;
Pr. Florin HOBAN; Prof. Mioara ȘTEFAN

SECRETAR DE REDACȚIE / ASSISTENT EDITOR

Andrei FĂRCAȘ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Adresa / Editorial Office:

Baia Mare, str. Avram Iancu, nr. 5, cod 430313, județul Maramureș
Tel. 0262.214.614 / Fax. 0262.212.546
E-mail: graiulbisericiinoastre@gmail.com

Design copertă

Pr. Dr. Marius CĂTANĂ

Tehnoredactare

Ioan BABICI-BUDA

Culegere text

Andrei FĂRCAȘ

Fotografii

Arhid. Teodosie BUD

CUPRINS

I. PASTORALE

Pastorala de Paști.....	21
Cuvânt pastoral la Duminica românilor migrant – 18 august 2019.....	29
Pastorala de Crăciun	37
Pastorala Sfântului Sinod la prima duminică a Postului Nașterii Domnului.....	47

II. ORTODOXIA CONTEMPORANĂ.

PROBLEME DE ACTUALITATE

Satul românesc trebuie ajutat	61
Satul Românesc – vatra tradiției bisericești și a culturii naționale.....	65
Elogiu satului românesc	69
Satul tradițional transilvănean, unic în Europa	81
Satul românesc – de la Marea Unire până azi.....	87
Sufletul Satului	92
Satul meu	93
Biserica – sufletul țaranului și satului românesc.....	94
Imaginea satului românesc reflectată în creația lui George Enescu	106
SATUL – Grădina cultivării și leagănul păstrării credinței, vieții, sufletului, culturii și valorilor spirituale și tradiționale ale Maramureșului și Sătmarului	116
Patriarhii NICODIM MUNTEANU și IUSTIN MOISESCU, iubitori ai scrierilor patristice și postpatristice	146
Școlile „poporale” și medii din secolul al XIX-lea, îndrumate de Biserică – centre de continuitate și rezistență românească în Transilvania	159

III. EVENIMENTE IMPORTANTE**ÎN EPARHIA MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI**

Adunarea Eparhială	170
Preasfințitul Părinte Episcop Iustin – 25 de ani de Arhierie	174
Un sfert de veac de rodnică și jertfelnică slujire	176
Părintele duhovnicesc.....	182
La Ceas aniversar, Preasfințitul Episcop Iustin al Maramureșului și Sătmărilor	186
Iustin – Arhierul lui Hristos și Voievodul Spiritual al Maramureșului!	188
„Crucea Voievodală Maramureșeană” pentru rectorul U.T. Cluj-Napoca, Prof. Univ. Dr. Vasile Țopa.....	191
Zilele Rohiei, ediția a XXI-a.....	192
Zilele Culturale ale Mănăstirii Rohia, ediția a XXI-a	197
Vizita ambasadorul statului Palestina	202
Părintele Mitropolit Andrei – „Cetățean de Onoare al Județului Maramureș”	203
„Crucea Voievodală Maramureșeană” și „Engolpionul Eparhial Maramureșean” pentru Înaltpreasfințitul Mitropolit Iosif	205
Biblioteca pentru românii din Berna	208
Binecuvântarea noului spațiu al bibliotecii parohiale române din Romainville, Paris	210
Episcopia Ortodoxă a Maramureșului a înființat o bibliotecă și în Torino.....	212
Patriarhul Daniel al României și membrii Sinodului Permanent s-au întâlnit cu Papa Francisc	214
Catedrala Episcopală din Baia Mare în Anul Domnului 2019	218
Proiectul anului omagial 2019	220

IV. SECTORUL TEOLOGIC-EDUCAȚIONAL.**ACTIVITĂȚI CU TINERETUL. ȘCOLI TEOLOGICE**

Organigrama Domeniului Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul”	226
IUBESC SATUL ROMÂNESC!	228
DRUMUL CATEDRALELOR DE LEMN ALE MARAMUREȘULUI. O călătorie spre regăsirea sufletului românesc	239
Raportul Sectorului Teologic-Educațional și pentru Activități cu Tineretul.....	284

V. ACTIVITĂȚI SOCIAL-FILANTROPICE

Activitățile Sectorului Social-Filantropic pentru anul 2019 306

VI. APARIȚII EDITORIALE

Album aniversar. 25 de ani de Arhierie

ai Preasfințitului Părinte Episcop Iustin 376

Pastoralele Înaltpreasfințitului Justinian într-un singur volum 377

Monografia satului Cărbunari 378

Semicentenarul Corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului”

Sighetu Marmației.....379

Preafericitul Părinte

† DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Înaltpreasfințitul Părinte

† ANDREI

MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

Preasfințitul Părinte

† IUSTIN

EPISCOPUL MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI

Preasfințitul Părinte
† TIMOTEI SĂTMĂREANUL
ARHIEREU-VICAR AL MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI

I. PASTORALE

Învierea lui Hristos – restaurarea, înnoirea și luminarea lumii¹

† IUSTIN

Prin milostivirea și harul lui Dumnezeu,
Episcop al Maramureșului și Sătmarului

Iubitului nostru cler, cinului monahal
și dreptcredinciosului popor al lui Dumnezeu
din sfânta Episcopie a Maramureșului și Sătmarului,
Har, pace, bucurie și binecuvântare de la Dumnezeu,
iar de la noi părintească îmbrățișare întru Hristos Domnul!

„Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric”.

(Ioan 12, 46)

„Cât aveți Lumina, credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii”.

(Ioan 12, 36)

**Dragi părinți, slujitori ai Sfintelor Altare,
Iubit popor al lui Dumnezeu,**

Hristos a înviat!

Cu bucurie sfântă, cu pace în inimi și lumină în suflete, prăznuim
din nou Învierea lui Hristos, minune mai presus de fire și pe care nu o putem
pătrunde cu mintea, decât dacă urmăm îndemnul alcătuitorului (imnografului)

---

¹ Pastorală de Paști, anul 2019.

slujbei Învierii: „să ne curățim simțirile și să-L vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii” (Slujba Învierii).

A ne curăți simțirile înseamnă a avea credință puternică și dreaptă, rugăciune neîncetată și curată și viață smerită și adevărată, conformă cu demnitatea noastră de fii ai lui Dumnezeu.

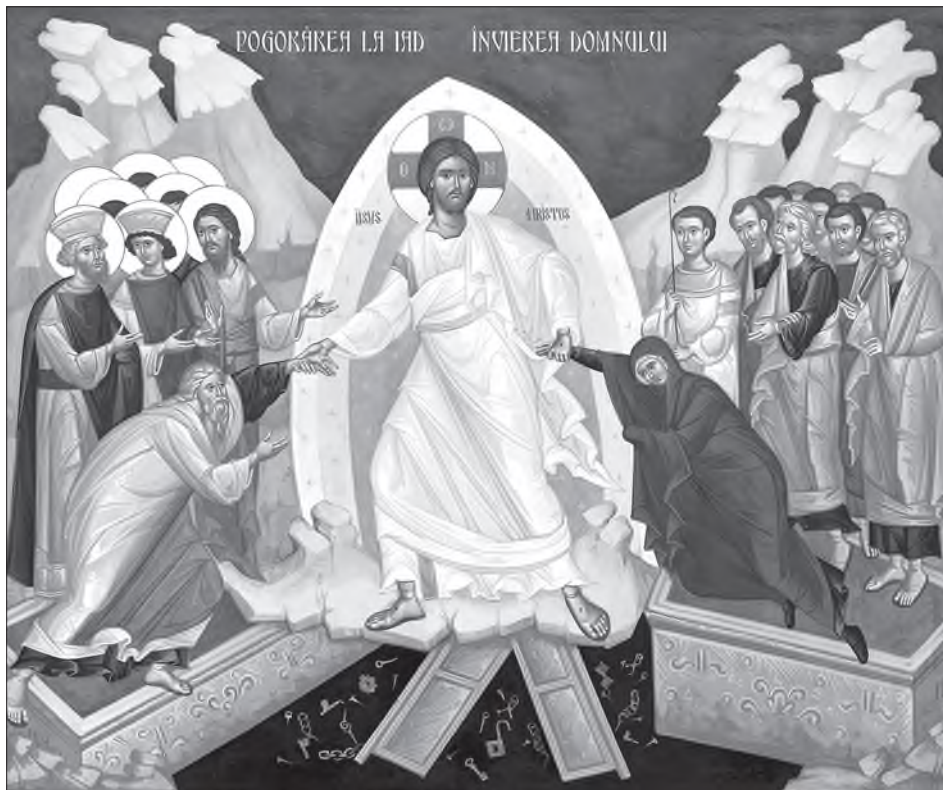
Toate aceste veșminte ale sufletului le-am îngrijit, cultivat și sporit în inima și ființa noastră pe parcursul perioadei Sfântului și Marelui Post al Paștilor, înmulțind lumina și alungând întunericul din viața, familia și comunitatea noastră creștină, prin lucrarea harului dumnezeiesc, prin participarea la viața și rânduiala Sfintei noastre Biserici Ortodoxe strămoșești și prin apropiere de „Lumina lui Hristos (care) luminează tuturor” (Liturghia Darurilor înainte sfințite) în Liturghie, spovedanie și împărtășire cu Trupul și Sângele Domnului.

Învierea Domnului este, prin excelență, Sărbătoarea Luminii, a Luminii Preasfintei Treimi, a luminii necreate, neapuse și neapropiate, adusă în lume de Hristos – „Lumina lumii” (Ioan 8, 12) și Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, care „luminează pe tot omul care vine în lume” (Ioan 1, 9).

Biserica Ortodoxă din care facem parte ca fii duhovnicești ai ei, botezați în numele Preasfintei Treimi (al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh), în care credem și mărturisim Dreapta Credință, mai este numită și Biserica

Răsăritului, nu doar pentru că se găsește în Răsărit din punct de vedere geografic, ci, mai ales, pentru că are drept cap pe Hristos – Răsăritul Cel de Sus (Troparul Nașterii Domnului), iar lumina care învăluie, binecuvintează și sfințește întreaga existență a creștinilor ortodocși nu vine de la soarele natural, ci de la Hristos – Soarele dreptății, Care este în centrul vieții noastre. Întreaga viață a creștinilor se desfășoară în jurul lui Hristos, este hristocentrică. După cum

toate planetele se învârt în jurul soarelui, care este centrul sistemului solar și care le luminează, tot așa este luminată viața creștinului de lumina lui Hristos.

Avva Dorotei ne învață, în Filocalie, că Dumnezeu este Centrul existenței noastre, iar noi ne mișcăm într-un cerc în jurul Lui. Cu cât ne apropiem mai mult de Hristos, cu atât ne apropiem și unii de alții, iar când ne îndepărtăm de Hristos ne depărtăm și unii de alții, adică întrerupem comuniunea noastră.

Păcatul este cel care ne desparte de Dumnezeu – Izvorul vieții și ne rupe de Hristos, Care este viața vieții noastre. El este „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6).

Taina Sfântului Botez se numește în creștinism „iluminare”, iar la ungerea cu Sfântul și Marele Mir, săvârșitorul (arhiereul ori preotul) rostește: „*pecetea darului Duhului Sfânt*” și apoi „*botezatu-te-ai, luminatu-te-ai, sfințitu-te-ai, mântuitu-te-ai*” (Rânduiala Botezului).

La fiecare Sfântă Liturghie la care participăm, după ce am primit Sfânta Euharistie, cu vrednicie și smerenie, cântăm cu bucurie: *„Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, Nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, Că aceasta ne-a mântuit pre noi”* (Cântare din Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur). Lumina o vedem și o primim în Liturghie atât din Sfânta Evanghelie, care este Cuvântul lui Dumnezeu, cât și din cântare și rugăciune în comuniune, dar, mai presus de toate, din Sfânta și Dumnezeiasca Euharistie (Împărtășanie), după ce ne-am pregătit prin post, rugăciune, fapte bune și mărturisirea păcatelor la duhovnic, mărturisire curată, completă și adevărată.

Iubiți credincioși,

Sfânta Scriptură a Noului Testament ne relatează evenimentul unic al Schimbării la Față a Domnului pe Muntele Taborului, când ochii trupești ai celor trei Sfinți Apostoli: Petru, Iacob și Ioan au putut vedea, pentru câteva clipe, lumina necreată, lumina dumnezeiască, căci: *„fața Lui (a Mântuitorului) strălucea ca soarele, iar veșmintele Lui se făcuseră albe ca lumina”* (Matei 17, 2).

Prin ochii celor trei Sfinți Apostoli, ochii noștri, ai tuturor, au avut parte de dumnezeiasca vedere a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pe care Tatăl L-a mărturisit din Cer: *„Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit, pe Acesta ascultați-L”* (Matei 17, 5), încredințându-ne că Unul din Treime *„S-a făcut om, pentru noi și pentru a noastră mântuire”*.

Cuvântul lui Dumnezeu întrupat este *„Lumina Lumii”*, iar Evanghelia adusă în lume este lumina care a luminat, luminează și va lumina toate neamurile pământului, căci *„poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit”* (Matei 4, 16).

Adevărul că Iisus este Hristos – Fiul lui Dumnezeu, *„Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut; Cel ce este de o ființă cu Tatăl, prin Carele toate s-au făcut. Carele pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire, S-a pogorât din Ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pățimit și S-a îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi”* (Simbolul Credinței), este *„Lumină spre descoperirea neamurilor”* (Luca 2, 32) pământului, care s-au luminat și înobilat prin Iisus Hristos, mărturisindu-L și primindu-L Domn și Împărat în veci.

Învierea Domnului a fost mai strălucitoare ca fulgerul, iar lumina dumnezeirii Sale a orbit întunericul iadului, pe diavolul și locul cel întunecat, unde erau ținute sufletele celor din veac adormiți, luminându-le calea spre Rai, ale cărui porți le-a redeschis cu puterea și autoritatea Sa dumnezeiască, rostind cuvintele: „*ridicați, puteri, voi, porțile voastre cele veșnice și vă ridicați porțile veșnice și va intra Împăratul Slavei*” (Slujba Învierii).

Pentru a parcurge întreg calvarul Mântuitorului, noi retrăim în Săptămâna Sfințelor Pătimiri toate momentele dramatice pe care le-a trăit Fiul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră. Apoi, în noaptea de Paști, când totul este cuprins de întuneric, care simbolizează pe deoparte întunericul lumii căzute în păcat, iar pe de altă parte întunericul iadului, preotul, luând lumină din candela de pe Sfânta Masă a altarului și purtând lumânarea, având lipită de ea Sfânta Cruce, iese în fața Sfântului Altar și cheamă credincioșii, zicând: „*Veniți de luați (primiți) lumină*” (Slujba Învierii), după care împreună cu tot poporul, în dangăt de clopote, pornesc în procesiune de înconjurare a bisericii, cântând: „*Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pământ ne învrednicește cu inimă curată să Te mărim*” (Slujba Învierii).

Lumina care luminează în întunericul nopții tăcute și tainice simbolizează pe Hristos Cel înviat din morți și lumina Învierii Sale, care luminează toată făptura, cerul, pământul și cele de sub pământ. Alcătuitorul slujbei Învierii a surprins atât de inspirat acest adevăr: „*acum toate s-au umplut de lumină și cerul și pământul și cele dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos întru Care s-a întărit*” (Canonul Paștilor).

Adevărul că Hristos a înviat este eliberator și mântuitor, de aceea creștinii îl mărturisesc de 2000 de ani, când se salută cu „Hristos a înviat!” și răspund „Adevărat a înviat!”. Despre acest adevăr vorbește Mântuitorul atunci când zice: „*și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi*” (Ioan 8, 32).

Iubiți fii duhovnicești,

După Învierea Sa, Mântuitorul S-a arătat Sfinților Apostoli și mironosițelor femei, aducându-le pacea, bucuria și liniștea și dăruindu-le putere și curaj spre a deveni „*martori (ai Învierii Sale) în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului!*” (Fapte 1, 8). Acest adevăr a ajuns până la noi prin Evanghelia adusă de Sfântul Apostol Andrei, încreștinătorul românilor și Ocrotitorul României.

Sfinții Apostoli au devenit martori ai Învierii și luminători ai lumii, luminând popoarele cu lumina Evangheliei și „*botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*”, învățându-le să păzească toate câte a poruncit Domnul (Matei 28, 19-20).

Viața oamenilor care petreceau în întunericul păcatelor s-a luminat și din deznădejdea strămoșilor, suferința și rugăciunea lor s-au născut frumusețea și lumina lumii, *întreaga creație a fost restaurată, înfrumusețată și luminată de Hristos Cel Înviat din morți*. De la Învierea lui Hristos încoace, calea spre Rai este luminată, iar omenirea are libertatea de a alege Lumina sau întunericul, pe Hristos sau pe potrivnicul Său – urătorul luminii și domn al întunericului.

Viața noastră creștină este un dar mare și sfânt pe care ni l-a făcut Hristos-Mântuitorul prin întreaga Sa lucrare de mântuire a lumii.

Odată cu Învierea lui Hristos, a dispărut teama și frica morții, care a ținut în robie omenirea până la Hristos. Mesajul adresat de Mântuitorul femeilor mironosițe a fost plin de speranță: „*bucurați-vă!*”, „*nu vă temeți!*” (Matei 28, 9-10), „*am biruit!*” (Ioan 16, 33).

Curajul, bucuria, lipsa de frică și puterea biruinței i-au însoțit pe ucenicii lui Hristos (apostolii, mărturisitorii, cuvioșii, slujitorii sfintelor altare și milioanele de creștini) în toată istoria, fiind încredințați că dincolo de viața aceasta, dincolo de cele văzute, sunt cele nevăzute cu ochii trupești, că dincolo nu mai este întunericul morții, ci lumina Învierii lui Hristos, lumina și viața veșnică în Împărăția cea plină de lumină a Preasfintei Treimi.

Dragi credincioși din Maramureș și Sătmar, plecați în lume,

Anul 2019 este proclamat „*Anul omagial al Satului românesc în Patriarhia Română*”. Cu lacrimi în ochi și cu nostalgie ne aducem aminte de satul și biserica copilăriei noastre, care rămân ca o icoană sfântă întipărită în inima noastră de buni creștini și români.

Acum aproape 30 de ani, când trăiam în robia unui regim fără Dumnezeu, întunecat și ateu, satele noastre erau totuși pline de lumina credinței, pline de viața și frumusețea tinereții, pline de binecuvântarea lui Dumnezeu asupra familiilor care aduceau pe lume mulți copii, asigurând viitorul comunităților, al Bisericii și Neamului românesc.

Ne întrebăm noi, păstorii de suflete: oare cum să ne rugăm și cât să stăm în genunchi în fața Mântuitorului Iisus Hristos – Cel înviat din morți a treia

zi – ca să învieze neamul nostru care se stinge pe zi ce trece?! Ați plecat de pe glia strămoșească atât de mulți (4 milioane), încât sunt satele pustii, școlile nu mai au copii, bisericile sunt goale și cimitirele părăsite. O mare parte din floarea tinereții Maramureșului, Oașului și Sătmarului, bărbați și femei care aduc pe lume prunci binecuvântați și susțin viața în satele noastre, sunt plecați în toată Europa și în toată lumea. Pentru prima dată, în anul 2018, s-au născut mai mulți copii români în diaspora decât în țară, copii care nu știm dacă se vor întoarce vreodată în România.

Satele îmbătrânesc și se pustiesc, bătrânii pleacă la Domnul și nu este cine să le ia locul. Dacă ritmul depopulării va fi în continuare la fel, în câteva decenii populația României se va înjumătăți, așa cum o prezintă în mod dramatic susținătorii acestui fenomen îngrijorător.

România este, încă, „Grădina Maicii Domnului”, o țară frumoasă, binecuvântată, bogată și creștină, cu oameni credincioși, harnici și darnici, dar este înlăcrimată, îndurerată și profund îngrijorată. Plânge pământul sfânt al țării noastre, plâng dealurile neumbrate, plâng izvoarele însingurate, plâng cărările nebătătorite, plâng casele părăsite, plâng satele de jalea bătrânilor rămași doar cu Dumnezeu și Biserica lor strămoșească, plâng cimitirele neîngrijite și lipsite de lumină. Cine să le mai spună bătrânilor „Hristos a Înviat!”? Cine să mai aducă lumina lui Hristos la mormintele celor plecați în veșnicie? „*Voi sunteți lumina lumii!*”, a spus Mântuitorul, iar noi spunem: voi sunteți lumina părinților, a viilor, a morților, voi sunteți lumina satelor românești.

Cercetați-vă inima și veți găsi acolo multă durere și dor după părinții dragi. Nu-i lăsați singuri în bătrânețea lor, nici în ultimele zile ale vieții lor. Când pleacă din lumea aceasta, suntem datori să-i ținem pe brațe, așa cum ne-au purtat ei când eram copii, să plece din brațele noastre, ale fiilor lor, spre a ne dăruii ultima binecuvântare părintească, ca dar ce ne va însoți toată viața. Noi, toți, cei rămași acasă și care vă purtăm în inimi și în rugăciuni, ne vom ruga mereu să facem din nou Sfintele Paști și toate sărbătorile noastre împreună. Să fim ce am fost odată într-o țară frumoasă, bogată, binecuvântată și creștină – România.

Dragi tineri,

Vă îndemnăm să puneți la inimă cele ce le-am adresat celor plecați departe și să nu vă gândiți și voi să plecați, ci să rămâneți în dragostea noastră, a părinților și a bunicilor, în frumusețea portului, a graiului, a credinței noastre

străbune, salvând viața satului și asigurând dănuirea lui și, odată cu el, a Bisericii și Neamului nostru românesc.

În lumina cea sfântă și mântuitoare a Învierii Domnului, vă dorim tuturor celor de acasă și celor plecați departe sfinte sărbători pascale, pline de pace sfântă, de bucurii alese și duhovnicești, rugând pe Hristos – Domnul Cel Înviat din morți a treia zi – să vă dăruiască bucuria de a fi mărturisitori ai adevărului învierii și să vă facă parte de lumina și pacea pe care le-au primit Maica Domnului, Apostolii și mironosițele femei, văzându-L pe Hristos înviat din morți.

Hristos a înviat!

Al vostru, al tuturor, de tot binele voitor
și împreună cu voi rugător pentru
darul Sfânt al Învierii și vieții veșnice,

† IUSTIN

A handwritten signature in black ink that reads "Justin" in a cursive script. The signature starts with a large, decorative flourish on the left side and ends with a long horizontal line extending to the right.

Episcop ortodox român al Maramureșului și Sătmarului

Cuvânt pastoral la Duminica românilor migranți – 18 august 2019 –

† IUSTIN

**Prin milostivirea și harul lui Dumnezeu,
Episcop al Maramureșului și Sătmarului**

**Iubiți părinți slujitori ai Sfintelor Altare,
Iubiți credincioși din Maramureș și Sătmar,**

Se împlinesc anul acesta trei decenii de la căderea comunismului, un regim ateu, fără Dumnezeu, care a fost alungat de la cârma României creștine prin jertfa tinerilor din Decembrie 1989, tineri care, deși au învățat într-un sistem de învățământ ateu și materialist, faptul că au crescut în familii românești profund creștine și cu principii morale sănătoase, în frică de Dumnezeu și respect față de oameni și de valorile sfinte ale neamului, și-au păstrat credința, omenia și bunăcuviința, cultivate cu sfințenie în familia românească.

Poporul român a rezistat încercării de descresținare și ateizare, deoarece regimul comunist importat în România a fost și a rămas, pe tot parcursul stăpânirii sale dictatoriale și ilegite, străin și incompatibil cu frumusețea acestui neam de voievozi dreptcredincioși, de păstori de suflete, evlavioși și cărturari, de poeți și scriitori de geniu și de martiri și sfinți iubitori de Credință, Biserică, Neam și glie strămoșească.

A plecat, însă, așa cum a și venit. A fost instaurat prin teroare și suprimarea drepturilor și libertăților elitelor culturale, creștine și naționale pentru a putea șterge memoria și rescrie istoria și pentru a putea forma „omul nou”, ateu, fără Dumnezeu, iar la alungarea lui a semănat teroare și moarte, curmând mii de vieți și frângând tot atâtea destine.

Credincioși adunați la Mănăstirea Bârsana – hram, 2019

Dumnezeu, însă, ne-a dăruit libertatea și nu avem voie să uităm cu ce preț am scăpat de comunism, rămânând o țară și un popor creștin în care bisericile au rămas deschise și candelile aprinse prin strategia înțeleaptă a Patriarhului Iustinian Marina și a ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, care au acceptat desființarea unor instituții superioare bisericesti, cum ar fi eparhii, protopopiate, școli teologice și chiar mănăstiri, dar au reușit, în schimb, ca în fiecare comunitate, în fiecare sat, biserica să rămână deschisă și preotul să fie la datorie.

Astfel, s-a întâmplat ceva neobișnuit pentru o țară cu regim comunist. Toți copiii care veneau pe lume erau botezați, toți tinerii cununați religios, credincioșii participau la Sfânta Liturghie, se mărturiseau și împărțeau cu Sfintele Taine, iar la plecarea din lumea aceasta erau înmormântați cu preot și la mormânt li se așeza crucea, ca semn al credinței în înviere și al biruinței asupra necredinței.

Putem spune că, în mod paradoxal, satele românești erau pline de frumusețe și tinerețe, de viață și lumina credinței, cultivate în familie (biserica cea mică) și comunitate (biserica cea mare).

Tradițiile și obiceiurile erau păstrate cu multă grijă, sărbătorile ținute cu sfințenie, iar de Crăciun satele răsunau de glasurile colindătorilor, care vesteau Nașterea lui Hristos.

Când ne aducem aminte de vremea copilăriei noastre, ne cuprinde o frumoasă și curată nostalgie, pentru că, atunci și acolo, în satul, biserica, școala și lumea aceea s-a pus temelie trainică în formarea și realizarea fiecăruia dintre noi spre a sluji Țara, Biserica și Neamul. Noi am învățat de la părinți și buni că aceste valori naționale sunt sfinte și veșnice și trebuie iubite, sporite, cultivate și apărute.

**Iubiți păstori de suflete,
Iubiți credincioși,**

Anul 2019 a fost declarat „Anul Omagial al Satului Românesc (al preoților, al învățătorilor și al primarilor gospodari)” în Patriarhia Română.

De ce a luat Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române această hotărâre?

În primul rând, pentru a aduce din istorie în memoria noastră, a celor ce trăim astăzi, numele și lucrarea unor mari personalități care s-au născut și s-au format la sat, iar apoi au contribuit la luminarea satelor: preoți cărturari, învățați și devotați, dascăli de cuget și simțire românească, sau gospodari și conducători de comunități, unii dintre ei sacrificându-și viața și familia pe altarul satului, apărând școala, Biserica și dreptul de a trăi în unitate, libertate și demnitate, așa cum au decis ei.

În al doilea rând, pentru a arăta și manifesta cinstire, prețuire și recunoștință față de cei ce cultivă, zidesc și ctitoresc astăzi locașuri sfinte (catedrale, biserici și mănăstiri), așezăminte culturale și sociale (școli, spitale și cămine de îngrijire a bătrânilor sau de ocrotire a copiilor și tinerilor cu posibilități modeste) și, nu în ultimul rând, se ocupă de formarea, educarea, zidirea și, de ce nu, de ctitorirea persoanelor și personalităților care să ducă mai departe școala românească, Biserica Ortodoxă strămoșească, societatea și cultura națională.

În al treilea rând, spre a conștientiza, noi toți, că satul românesc are o valoare națională unică, valoare europeană și universală și că este „singurul foc viu creștin” (Peter Hurley) care a mai rămas să încălzească o Europă care se descreștinează, se secularizează, se înstrăinează de Dumnezeu și se ateizează pe zi ce trece.

În timp ce noi, ca popor, am rezistat ateizării prin conștiința creștină și credința străbună, privim cu îngrijorare și teamă cum lumea civilizată și bogată din Occidentul Europei își abandonează rădăcinile creștine,

își părăsește Biserica și consideră creștinismul ca fiind medieval și nepotrivit cu vremurile moderne și postmoderne. Considerăm că această abordare este o mare eroare!

Creștinismul a dat Europei sufletul și mintea, a dat cultură și artă creștină, muzică și literatură universală, pe care le-au preluat toate națiunile lumii și le consideră și astăzi capodopere și creații de geniu ale umanității. Toate sunt, însă, de origine creștină și de inspirație divină. Duhul lui Dumnezeu i-a inspirat pe toți acești oameni mari ai umanității în creațiile lor unice, care sunt o moștenire universală, ce trebuie iubită, cultivată, apărată și sporită și din care s-au hrănit spiritual toate generațiile și se vor hrăni și înălța sufletește generațiile ce urmează, cât va exista această lume văzută, creată de Dumnezeu.

În timp ce Occidentul este pe cale să producă o tragedie universală, prin abandonarea acestor valori, popoarele creștine, care au rezistat comunismului prin credință și cultură creștină, rezistă și astăzi, respingând oferta unei lumi fără Dumnezeu, inspirată de ideologii neomarxiste, consumiste, materialiste și ateiste.

Dragi slujitori ai lui Dumnezeu, Dragi români,

Suntem în mileniul trei, despre care a spus marele filozof creștin francez Malreux: „va fi creștin sau nu va fi deloc”.

În cele trei decenii, de la căderea comunismului, am distrus foarte multe valori materiale, socotindu-le creații ale comunismului. Am fost liberi să o facem și am făcut-o în mod distructiv și cu multă nechibzuință. Eliberarea a adus cu sine libertatea. Însă, în loc să trăim libertatea cu responsabilitate, am compromis-o și irosit-o în mod imatur și fără să cumpănim care este calea de urmat. În loc să prețuim, să conservăm, să protejăm și să sporim moștenirea cu care am rămas la plecarea acestui regim am vândut-o pe bani de nimic.

Uneori ne-am vândut chiar și libertatea noastră, pe care Dumnezeu a dăruit-o fiecărei persoane, fiecărei familii, fiecărei comunități, fiecărui neam, ca cel mai mare dar. A fost alegerea fiecăruia, și aceeași libertate, pe care ne-a garantat-o Dumnezeu, ne-a pus în fața unor alegeri de multe ori greșite.

Condițiile create de cei ce au venit la conducerea țării după '90 nu au fost o ofertă pe măsura hărniciei și nobleții poporului român. Și atunci s-a

petrecut drama. În lipsa unei strategii naționale de dezvoltare durabilă, 75% din forța de muncă națională, bine pregătită în școli adevărate și de dascăli consacrați, dăruiți și luminați, au ales migrația ca formă de supraviețuire și, de ce nu, de prosperitate. Numai că această alegere a dus la plecarea a peste patru milioane de români în toată Europa și în toată lumea.

Odată cu plecarea celor cu vârste cuprinse între 25 și 40 de ani, deci cei în putere să muncească, să întemeieze familii, să nască copii și să-i crească pe pământ românesc în Țara, Neamul și Biserica lor, poporul român a intrat într-un grav declin. Îmbătrânirea populației prin mortalitatea crescută, natalitatea scăzută și lipsa măsurilor pentru încurajarea natalității ne-au adus, de la aproximativ 23 de milioane de locuitori, la 19 milioane și jumătate acum în țară.

În acest ritm, cercetătorii fenomenului de îmbătrânire și sociologii, nu numai în România, ci și în toată Europa, dar noi vorbim de țara noastră, spun că în 50 de ani România va avea sub 15 milioane de locuitori. Este dramatic, este îngrijorător, este înspăimântător. Ni se stinge și dispare neamul!

Biserica Ortodoxă, ca și mamă spirituală a acestui popor, simte cel mai dramatic acest fenomen și este profund îngrijorată și înlăcrimată. Ea plânge îmbătrânirea satelor, prin depopularea lor, împușinarea elevilor în școlile românești, golirea bisericilor și dispariția satului românesc, în cele din urmă.

Și, totuși, este singura instituție care nu renunță la luptă. A construit bisericile pe care nu a avut voie să le construiască în cei 45 de ani de comunism. A reconstruit mănăstirile distruse sau închise, a reconstruit instituții de învățământ teologic, a construit și continuă să construiască așezăminte culturale, medicale și sociale. Toate acestea din purtarea de grijă față de destinul și soarta neamului. Ea, Biserica Ortodoxă, se consideră responsabilă față de credința, continuitatea, dăinuirea și nemurirea neamului românesc. Am putea spune că Biserica Ortodoxă a avut și are, cu adevărat, un proiect de țară.

Când cele 4 milioane de români au ales să plece afară, Biserica Ortodoxă i-a urmat, a plecat împreună cu ei, nu i-a lăsat singuri, a trimis, pentru început, preoți (peste 1.000 de preoți ortodocși români slujesc în Europa), a înființat comunități, apoi episcopii, parohii și mănăstiri. A construit biserici, unde a fost posibil, a făcut școli românești, pentru că preotul ortodox român se consideră și este, cu adevărat, apostol al neamului. El a rămas singurul intelectual fidel națiunii. Ei, preotul și preoteasa, sunt, atât în țară, cât și afară, lumina și speranța, bucuria și liniștea comunităților. Ei asigură unitatea și stabilitatea comunităților. Unde se mai găsesc și dascăli de cuget și simțire românească, acolo comunitățile înfloresc, iar dacă comunitatea are șansa să-și aleagă un primar

gospodar, patriot și cu putere de jertfă, de slujire și dăruire, acolo se creează o mică Românie prosperă și vie, care poate fi model pentru națiune.

Pentru toate acestea și multe altele, unele dureroase și îngrijorătoare, altele frumoase și luminoase și de speranțe dătătoare, Patriarhul României, Preafericitul Părinte Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au proclamat anul 2019 „Anul Omagial al Satului Românesc”.

Biserica își face datoria ca o mamă bună, în mod firesc, fără să aștepte aprecieri, mulțumiri, recunoștință și răsplată. Mama care naște și crește copiii își asumă, fără răsplată, acest destin unic de a aduce pe lume viața, de a veghea, împreună cu Dumnezeu, ziua și noaptea, să nu lipsească nimic fiilor și fiicelor, ci să crească, să se formeze, să înflorească și să se realizeze, pentru a fi de folos comunității, societății și neamului.

Așa face și Biserica Ortodoxă din totdeauna și va face atâta cât va dăinui poporul lui Dumnezeu, în mijlocul căruia își desfășoară activitatea și peste care revarsă darurile, lumina, căldura și purtarea de grijă neîncetat.

Iubiți credincioși din Maramureș, Oaș și Sătmar plecați în toată lumea,

Mă adresez vouă, care v-ați născut în lumea aceasta văzută, pe aceste plaiuri binecuvântate cu sate creștine și cu oameni credincioși, harnici și darnici. Acolo unde sunteți acum, împreună cu preoții și ierarhii pe care Biserica Ortodoxă Română i-a trimis să facă misiune, păstrați-vă credința străbună ortodoxă, omenia, bunăcuviința, hărnicia, generozitatea, respectul și frumusețea sufletului, ca pe cele mai prețioase daruri, cultivați-le și nu le risipiți sau pierdeți.

Ați plecat, unii mai demult, alții mai de curând, pentru un trai mai bun. Unii v-ați stabilit deja în țara în care v-a primit și pentru care munciți, realizându-vă ca familie și integrându-vă în noua situație. Nu vă uitați, însă, Țara, Biserica și Neamul. Să știți că poporul acesta a fost în istorie, și încă este, un popor frumos, credincios, omenos și generos, cu care au trăit împărțind aceeași bucată de pământ, aceeași pâine și aceeași soartă atâtea etnii și credințe. Nu vă denigrați Țara, Neamul și Biserica, deoarece sunt singura moștenire pe care o aveți în dar de la Dumnezeu. În rest, totul se cumpără pe bani. Suntem călători pe pământ și călătoria noastră va lua cândva sfârșit și ne vom întoarce la Dumnezeu, în patria cerească, unde sunt strămoșii, sfinții și eroii noștri.

Vorbiți-vă de bine frații, așa cum fac toate neamurile și găsiți cele mai frumoase și alese cuvinte spre a vă descrie satul unde v-ați născut, școala unde ați învățat, dascălii care v-au format, biserica și preotul care v-au botezat.

Dumnezeu, dacă sunteți credincioși, vă va dărui sănătate, ani mulți și prosperitate, și atunci să vă gândiți la o întoarcere acasă spre a pune umărul la reconstruirea țării, pentru că numai voi puteți veni cu altă mentalitate și să promovați strategiile pe care le-ați văzut, învățat și practicat în lumea în care trăiți.

Gândiți-vă la părinții și bunicii voștri care nu trebuie să rămână singuri și, Doamne ferește, să moară singuri. Nimeni nu vă iubește atât de mult și sincer ca mama și tata, ca bunicul și bunica. Nimănui nu i se rupe inima de boala, umilința și suferința voastră ca și părinților voștri. Iubiți-i, cinstiți-i, ocrotiți-i și asigurați-le bătrâneți liniștite și fericite „ca să vă fie bine și trăiți ani mulți pe pământ”, așa cum ne spune porunca lui Dumnezeu.

V-am scris acest cuvânt pastoral, acum, când cei mai mulți dintre voi v-ați întors în satele și în familiile voastre din Maramureș și Sătmar, sate care, odată cu venirea voastră, devin frumoase, vii, pline de bucurie și lumină pentru că voi sunteți lumina, bucuria și tinerețea fără bătrânețe a satelor noastre, a Bisericii noastre Ortodoxe.

Îndemnăm pe toți preoții din parohiile Maramureșului și Sătmarului ca, după ce vor citi acest cuvânt pastoral în Duminica românilor migranți, prima după Adormirea Maicii Domnului, să adune într-o întâlnire de suflet toate familiile plecate în străinătate din parohiile lor, să le arate cinstire și prețuire, dar, mai ales, să le dovedească că le pasă de ei și le poartă de grijă și că Biserica și comunitatea se roagă neîncetat pentru sănătatea, ocrotirea, puterea de muncă și, mai ales, pentru mântuirea lor.

Fiiți cu toții vioși, frumoși, luminoși și credincioși. Îmbrăcați-vă straiile tradiționale și îndreptați-vă spre sfintele biserici. Mergeți la mormintele părinților, dacă au plecat la Domnul, aprindeți-le o lumânare și roștiți o rugăciune, arătându-le că nu i-ați părăsit și nu i-ați uitat. Așa, vă vor binecuvânta sufletele lor, dar, mai ales, vă va binecuvânta Dumnezeu și vă va iubi și ocroti Maica Domnului.

Asigurându-vă de toată purtarea noastră de grijă, a ierarhilor, a preoților din parohii și a monahilor din mănăstirile noastre sfinte, vă purtăm în rugăciunile noastre personale și ale Sfintei noastre Biserici, în toate Duminicile și sărbătorile de peste an și în toate zilele.

Fiți binecuvântați de Dumnezeu în Treime, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt și ocrotiți de Maica Domnului și de toți sfinții din neamul nostru cel binecredincios, muncitor și trăitor în România creștină, „Grădina Maicii Domnului”. Amin.

† IUSTIN

A handwritten signature in black ink that reads "Justin" in a cursive script, followed by a long horizontal line extending to the right.

Episcop ortodox român al Maramureșului și Sătmărilor

Baia Mare,

5 august 2019, Sfântul Ioan Iacob de la Neamț

Nașterea lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu – Prunc, născut, crescut, iubit și ocrotit de Mamă¹

† IUSTIN

**Prin milostivirea și harul lui Dumnezeu,
Episcop al Maramureșului și Sătmarului**

**Iubitului nostru cler, cinului monahal
și dreptcredinciosului popor al lui Dumnezeu
din sfânta Episcopie a Maramureșului și Sătmarului,
Har, bucurie și pace de la Părintele Ceresc,
iar de la noi părintească binecuvântare și îmbrățișare
întru Hristos Domnul și Mântuitorul nostru!**

*„Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt
te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine
Fiul lui Dumnezeu Se va chema” (Luca 1, 35)*

**Iubiți părinți, slujitori ai Sfintelor Altare,
Iubiți credincioși,**

A sosit din nou Crăciunul, sărbătoarea bucuriei, sărbătoarea familiei creștine, sărbătoarea copilăriei și a tuturor copiilor din lume, căci Dumnezeu-Tatăl, iubitor de oameni fiind, a hotărât, acum mai bine de 2000 de ani, să trimită

---

¹ Pastorală de Crăciun, anul 2019.

în lume pe Fiul Său să Se nască „*de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria*” (Crezul Ortodox) pentru a vindeca omenirea de singurătate și înstrăinare, de suferință și necredință, și a o salva din întuneric și robia celui rău, arătându-Se de Crăciun Prunc dumnezeiesc, dar și Mântuitor al neamului omenesc.

Citind cu evlavie, luare aminte și credință relatarea Sfântului Evanghelist Luca despre Nașterea lui Hristos, constatăm cu amărăciune și durere omenească cum Fecioara Maria, dimpreună cu dreptul și bătrânul Iosif, nu au găsit loc în Betleem, cetatea lui David, din a cărui seminție împărătească se trăgea Iisus după mamă. Cetatea era prea ocupată pentru a găzdui o femeie neînsemnată și anonimă, iar locuitorii nu respectau deloc porunca iubirii dată de Dumnezeu prin lege: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta*”, iar „*pe aproapele tău ca pe tine însuși*” (Marcu 12, 30-31). Dacă ar fi păzit această poruncă, ar fi găzduit o familie aparent neînsemnată și anonimă, însă l-ar fi primit în dar pe Fiul lui Dumnezeu, căci: „Dumnezeu Se ascunde în spatele poruncilor Sale”, spune Sfântul Marcu Ascetul. Locuitorii cetății lui David, ca și locuitorii

marilor aglomerări de astăzi, cetăți și orașe, nu au avut și nu au timp de sensibilități și sentimente umane și de rânduiești strămoșești, care i-ar fi obligat să găzduiască o femeie însărcinată, în mod prioritar, ci s-au gândit mai degrabă la afacerile și profitul pe care-l puteau face de la oaspeții mai bogați.

Dar Dumnezeu nu lasă nimic la întâmplare. Așa cum a ales o fecioară modestă, smerită, curată și cu viață sfântă, al cărei pântec l-a făcut „mai încăpător decât cerurile”, precum ne învață imnograful în Axionul de la Liturgia Sfântului Vasile, tot așa a transformat peștera din Betleem în palat împărătesc. Hristos Se naște departe de lumea zgomotoasă și indiferentă din cetate, în interiorul pământului, în peștera întunecată de la marginea Betleemului, luminată doar de sfințenia Fecioarei Maria și dragostea ei de mamă, de prezența cetelor de îngeri și încălzită de bunătatea bătrânului și dreptului Iosif și de respirația blândeilor animale.

Evenimentul unic nu rămâne necunoscut. Dacă din Răsărit au plecat magii, cititori în stele, spre cetatea Ierusalimului, iată că Dumnezeu descoperă prin înger păstorilor din imediata apropiere a locului nașterii că S-a Născut lumii Mântuitor, iar la Nașterea Lui Cerul și pământul se întâlnesc, oștirile de îngeri cântă: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!*” (Luca 2, 14). Păstorii, curați cu inima, blânzi și smeriți, sunt primii care văd pe Fiul lui Dumnezeu Prunc, I se închină și Îi aduc ofrandele muncii lor modeste, dar curate și cinstite.

Toate acestea a binevoit Dumnezeu Tatăl să se petreacă la „plinirea vremii”, așa cum ne învață Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni: „*Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea*” (Galateni 4, 4-5).

Dreptmăritori creștini,

Dumnezeu-Tatăl a împlinit toate, conform planului voii Sale, arătându-Și iubirea milostivă și paternă și purtarea de grijă față de întreg neamul omenesc. Nu același răspuns l-a primit, însă, de la oameni. Locuitorii cetății Betleemului, în vremea Nașterii Mântuitorului, au dat dovadă de lipsă de omenie și de lipsa minimelor simțăminte umane, lăsând-o pe Fecioara Maria, însărcinată fiind, și pe bătrânul Iosif în drum, așa cum subliniază atât de dureros și adevărat colindul: „*Și-ajungând într-un oraș / Au cerut puțin locaș, / Ca s-o lese să se culce, /*

Noaptea-n stradă să n-o-apuce. / Dar oamenii din cetate / I-au răspuns cu răutate: / «Du-te, du-te și ne lasă, / Ca n-ai loc la noi în casă!» (colindul tradițional „Sara Crăciunului nost”).

După Nașterea Pruncului Iisus, când au sosit magii de la Răsărit la Ierusalim și au intrat la Irod, întrebându-l: „*Unde este regele iudeilor, Cel ce S-a născut? Căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui*” (Matei 2, 2), această veste adusă de magii a căzut ca un trăsnet peste regele criminal, care își păstra coroana prin teroare și uciderea presupușilor rivali și opozanți, de la cei mai apropiați din familia regală și până la generalii armatei și supușii simpli. Evanghelistul Matei ne relatează că s-a tulburat peste măsură și a pus la cale planul ucigaș de a-L găsi pe Pruncul Iisus pentru a-L ucide. După plecarea magilor a trimis un corp de oaste la Betleem, cu porunca să fie uciși toți pruncii, de doi ani și mai mici, cu gândul crud și criminal că Îl va ucide și pe Iisus.

Dumnezeu, Cel ce cunoaște nu doar faptele oamenilor, după ce acestea au fost săvârșite, ci și gândurile și intențiile lor, cunoscând planul lui Irod, a intervenit prin înger, spunându-i în vis bătrânului și dreptului Iosif: „*Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă*” (Matei 2, 13). Iar Iosif a făcut precum îngerul Domnului i-a poruncit, pornind într-o călătorie lungă, grea și periculoasă, însă cu credința și convingerea că sunt însoțiți și ocrotiți de Dumnezeu.

Iubiți părinți duhovnicești, Cinstite și binecuvântate familii creștine,

Încă de la facerea lumii și zidirea omului, Dumnezeu Creatorul, în atotînțelepciunea Lui, după ce a făcut prima pereche de oameni, pe Adam și pe Eva, bărbat și femeie, ca celulă unică de perpetuare a vieții pe pământ, le-a zis: „*Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul*” (Facere 1, 28) și, în același timp, le-a fixat statutul: bărbatul este cel care muncește și asigură existența familiei: „*În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până ce te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce*” (Facere 3, 19), iar femeii, menirea sfântă și nobilă de purtătoare și născătoare a vieții: „*...în dureri vei naște copii*” (Facere 3, 16).

Vorbind despre rolul și menirea mamei, Mântuitorul o așează în lumină și întregeste și înobilează acest rol al femeii, subliniind nu doar suferința ei,

ci și bucuria când se naște o nouă viață în lume: „Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume” (Ioan 16, 21).

Iată, deci, că la facerea lumii și zidirea omului, Dumnezeu a hotărât ca Familia (mama, tata și copiii) să fie raiul în care ne trimite pe fiecare în lumea aceasta văzută, să ne împlinim misiunea încredințată de El pe pământ.

Există mai multe etape ale acestui rai:

Prima etapă, sau primul popas al nostru în lume, când suntem chemați de Creator din neființă la ființă, este pântecul mamei, unde Dumnezeu a hotărât să se procreze, să se ocrotească și dezvolte viața fiecărei ființe umane, care este un miracol, la care participă femeia (mama), bărbatul (tata) și Dumnezeu, Izvorul și Dătătorul vieții.

A doua etapă, sau al doilea popas, în existența noastră paradisiacă este pieptul mamei cu brațele ocrotitoare sub formă de tron, în care este crescut și legănat fiecare copil, primind prin alăptarea la sân, odată cu hrana, toate virtuțile mamei: legătura cu Dumnezeu-Izvorul vieții, credința și iubirea față de Dumnezeu, atașamentul față de cuibul cel cald al familiei în care se cultivă iubirea de casa părintească și locul nașterii, față de frați și surori și de tot ce înseamnă familie, care este, după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „biserica cea mică”, precum și prima școală a educației și înțelepciunii. Mama și tata fiind primii pedagogi și dascăli ai noștri și modele luminate de copiat și urmat, ce ne vor călăuzi în viață.

A treia etapă din raiul nostru pământesc este educația simplă, dar decisivă pentru formarea noastră, a primilor șapte ani de viață, numiți îndeobște „cei șapte ani de acasă”, în care se pun bazele formării noastre, a însușirii principiilor de bază creștine, morale și sociale, a modului de a fi și a ne raporta la ceilalți și pregătirea noastră spre a intra într-o altă etapă a vieții: școala, comunitatea și societatea, unde nu va mai fi doar rai, ci binele va fi de multe ori amestecat cu răul, lumina cu întunericul, adevărul cu minciuna. Având, însă, la bază educația din familie și modelul creștin al părinților noștri, vom ști să alegem cu discernământ, în mod liber, binele, adevărul, lumina, frumosul, dragostea, credința și sfințenia, în procente suficiente, astfel ca existența, personalitatea și lucrarea noastră în lume să fie o binecuvântare, iar Dumnezeu, Ziditorul nostru, să fie mulțumit și fericit de felul în care ne-am înțeles menirea pentru care ne-a trimis în lume, urmând ca, ajutați de harul Său, să ajungem la „...starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni 4, 13).

Iubiți fii duhovnicești,

Cunoscând rolul femeii și rostul familiei în lume, ca celulă de bază a societății și umanității, în care se perpetuează viața pe pământ, vom înțelege de ce Dumnezeu-Tatăl a hotărât și a ales această cale pentru venirea pe lume a Fiului Său, Care, deși S-a născut în chip suprafiresc sau supranatural, prin lucrarea Duhului Sfânt, totuși S-a sălășluit în pântecul Curatei și Sfintei Fecioare Maria, care a devenit „biserica sfințită și rai cuvântător”, Platytera (mai încăpătoare decât cerurile), așa cum este zugrăvită pe bolta altarului bisericilor ortodoxe, și Theotokos (Născătoare de Dumnezeu), adică Mama Fiului lui Dumnezeu.

Dumnezeu a așezat pe Fiul Său, Prunc, în pântecul Fecioarei Maria, apoi la sânul ei, spre a fi hrănit și crescut, și în brațele ei de mamă, spre a fi legănat și ocrotit, dar și arătat lumii ca Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii și Împăratul veacurilor, șezând pe brațele Maicii Domnului ca pe un tron împărătesc.

Aceste brațe protectoare și inima ei de mamă unică, iubitoare și jertfelnică, L-au purtat pe Iisus-Prunc la fuga în Egipt, de unde L-au adus înapoi la porunca Domnului. Aceeași iubire și ocrotire a arătat-o Maica Domnului, veghind ca Iisus „să sporească cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni” (Luca 2, 52), fiind ferit de răutatea și invidia învățătorilor de lege, după ce la 12 ani S-a arătat în templu ca având o altfel de înțelepciune decât cea pe care o dețineau ei, având înțelepciunea cea dumnezeiască venită de Sus, de la Dumnezeu.

Putem spune că Dumnezeu a ales femeia ca să se mântuiască lumea prin nașterea dintr-o femeie a Fiului Său, Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. A ales-o dintre toate neamurile pe Fecioara Maria, Maica Domnului, „a doua Evă”, cum o numesc Sfinții Părinți. Dumnezeu a ales femeia-mamă să perpetueze viața pe pământ și să fie model și icoană de iubire, jertfă, iertare, blândețe, bunătate, suferință, rugăciune, smerenie și sfințenie. Fecioara Maria născând pe Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, a făcut posibilă nașterea din nou a tuturor fiilor lui Adam, care prin Botez devin fii ai lui Dumnezeu, după har.

În istoria umanității, femeia-mamă a născut, crescut, educat și format slujitorii lui Dumnezeu, dascălii, medicii, intelectualii, oamenii de știință, cercetătorii, muncitorii și țărani, precum și eroii, martirii și sfinții neamului nostru. În vremuri grele pentru țară și popor, ea, femeia-mamă, nu a capitulat de la comandamentele existențiale ale neamului nostru, indiferent că a fost

regină (cunoaștem rolul vital al reginei Maria în realizarea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 și știm din povestirile regelui Mihai cum l-a crescut regina-mamă, Elena, fiindu-i model de credință în Dumnezeu, de morală, de iubire de neam și țară) sau a fost o mamă cultă și educată, ori o româncă adevărată, sau țărăncă simplă, neaoșă, cu viață sfântă și model de credință, moralitate și bunătate, a fost la datorie. Toate aceste mame au avut conștiința că aduc pe lume fii și fiice pentru a-și sluji Biserica, Țara și Neamul, contribuind la dănuirea și nemurirea acestui popor. Mai avem, oare, astăzi, astfel de mame? Să sperăm că da! Și ne rugăm lui Dumnezeu să nu se împruțineze, ci, dimpotrivă, să fie cât mai multe, căci numai prin ele și menirea lor sfântă, numai prin mame adevărate putem salva viața și credința, Țara și Neamul Românesc.

Iubiți credincioși,

Anul 2019 a fost declarat în Patriarhia Română ca fiind *Anul Omagial al satului românesc (al preoților, al învățătorilor și primarilor gospodari)*.

Pe parcursul acestui an, în Episcopia Maramureșului și Sătmăruului s-a derulat un proiect amplu cu mai multe activități, extrem de importante, cum ar fi: Organizarea, în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș și Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, a mai multor biblioteci în comunitățile rurale din țară și în comunitățile românești din Europa: Berna – Elveția și Paris – Franța; Reuniunea Regională a Tinerilor Ortodocși din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului, desfășurată în Baia Mare, în data de 6 iulie, la care au participat 1.300 de tineri; Drumul Catedralelor de lemn, un proiect inedit, cu participarea a 50 de tineri din ASCOR și ATOCEM, în colaborare cu Consiliul Județean Maramureș și parohiile care au în patrimoniu cele 16 biserici monument istoric de lemn; Proiectul „Construiește o casă – zidește suflete”, la nivelul celor opt protopopiate ale eparhiei. Acestea sunt doar câteva din activitățile pe care ostenitorii diferitelor sectoare din cadrul Episcopiei le-au organizat, coordonat și realizat.

Mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a ajutat să împlinim aceste lucrări frumoase, care pun în valoare satul românesc, în cazul nostru satul maramureșean și sătmărean, care au o tradiție atât de bogată și bine păstrată.

Anul 2020 a fost dedicat familiei creștine și va fi intitulat: *Anul Omagial al pastorației părinților și copiilor și Anul Comemorativ al filantropilor ortodocși români* în Patriarhia Română.

Tocmai de aceea, Pastorală noastră de Crăciun adresată preoților, monahilor și credincioșilor din Episcopia noastră, citită la sfârșit de an și în apropierea anului ce vine, este consacrată rolului familiei: al părinților responsabili, al mamei și al tatălui, în nașterea, creșterea și educarea copiilor, spre a deveni oameni de nădejde ai societății și stâlpi de apărare ai valorilor naționale: Țara, Neamul, credința în Dumnezeu și Biserică.

Biserica nu uită, însă, să arate prețuire și admirație față de familiile monoparentale, care își cresc copiii în mod eroic și care au ajuns în această situație fie din cauza unor accidente nefericite, în care unul din părinți și-a pierdut viața, fie din cauza degradării societății și moralității, situație în care unul din părinți abdică de la responsabilitățile ce-i revin și își abandonează familia.

De asemenea, prețuim mult, dar suntem preocupați și îngrijorați și de situațiile în care bunicii îi cresc singuri pe nepoții lor, părinții fiind plecați la muncă în străinătate.

Toate aceste situații, în care familiile nevoiașe, cele foarte numeroase, familiile monoparentale sau cele în care bunicii își cresc nepoții, sunt și trebuie să rămână în atenția și preocuparea preoților și comunităților parohiale, spre a le veni în sprijin și a le oferi ajutor fratern material și educațional permanent, pe termen scurt, mediu și lung, pentru ca ei să nu simtă în mod dramatic singurătatea și abandonul societății secularizate, ci să vadă și să înțeleagă că Dumnezeu există, le poartă de grijă prin Biserică și slujitorii ei și prin oamenii credincioși, darnici și filantropi.

Societatea și comunitatea nu se pot vindeca de dezbinare, indiferență, egoism, individualism și dorința exagerată de înavuțire decât prin credință, sensibilitate, iubire milostivă, solidaritate și filantropie creștină.

Am asistat și asistăm îngrijorați, scandalizați și îngroziți la tot ce se întâmplă în societatea postmodernă (și România nu face excepție), care a ajuns la cel mai de jos nivel de degradare instituțională și morală: traficul de droguri (moartea albă), consumul de alcool, traficul de ființe umane și, mai ales, îngrijorătorul fenomen al pedofiliei și răpirii copiilor din familiile lor, nesiguranța copiilor și tinerilor în școală, pe stradă sau în alte locuri unde ei își petrec timpul liber. Toate aceste fenomene se constituie într-un flagel fără precedent al unei societăți care a abandonat valorile tradiționale: familia, Biserica și credința în Dumnezeu, școala tradițională cu educație creștină și morală, instituții venerabile care au asigurat fiecărui neam siguranța, normalitatea, unitatea, demnitatea și dăinuirea.

Lucrurile grave care se petrec în societatea atee de astăzi, în comunitate și familie sunt îngrijorări, răni și dureri ale Bisericii Ortodoxe, care este Mama spirituală a poporului român. Prin urmare, astăzi nu mai este de ajuns ca slujitorii altarelor să fie buni sacerdoți și buni predicatori, aceasta este, pentru noi, clericii, un dar divin, un privilegiu și o bucurie. Datoria părinților duhovnicești și a păstorilor de suflete față de familia creștină, de bătrâni și copii, de cei săraci, de cei vulnerabili și lipsiți de ajutor și apărare este aceea de a arăta și desfășura o slujire după chipul „Bunului Samarinean”, adică de a ieși în întâmpinarea lor în drum, în stradă, pe cale, în locurile cele mai întunecate și primejdioase și a-i salva pe cei căzuți între tâlharii vremurilor noastre, de a striga în numele lor și a le apăra drepturile, libertatea și demnitatea umană. Acesta va fi modelul adevăratului păstor al secolului XXI. Și nu-i greu și nici imposibil! Îl avem model pe Hristos, Marele Pelerin, Blândul Păstor și Bunul Samarinean. Din mila lui Dumnezeu, avem o generație de preoți bine pregătiți, tineri, activi și capabili să răspundă acestor provocări multe și grele din societatea de astăzi.

Sigur că acolo, în drum, în stradă, în societatea secularizată și înstrăinată de Dumnezeu, în încercarea de a salva și ajuta pe cât mai mulți, vom întâlni adesea respingere, ostilitate, dușmănie și răutate. Să le primim și pe acestea și să le răspundem cu blândețe, iubire și iertare, pentru că ele fac parte din crucea, umiliința și suferința slujirii bunului păstor și, în final, duc la biruință.

De ele a avut parte și Stăpânul nostru Hristos și nu i-a judecat pe oameni, ci i-a primit, i-a iertat și i-a iubit până la sfârșit, ca să-i schimbe, să-i salveze și să-i mântuiască.

Dragi tineri,

În fiecare cuvânt pastoral al nostru, îndreptăm un gând spre voi, pentru că sunteți în iubirea și purtarea noastră de grijă, a Bisericii Ortodoxe și a slujitorilor ei.

Creșteți frumos, firesc și normal, moral, creștinește și românește în familiile voastre binecuvântate. Credeți în Dumnezeu și mulțumiți-I pentru toate darurile pe care le-ați primit și părinților voștri pentru că v-au adus pe lume din iubire, v-au crescut cu jertfă și responsabilitate, v-au fost modele de urmat, v-au susținut în școală pentru a vă putea pregăti să slujiți societatea, Țara și Neamul. Iubiți-vă părinții și nu-i părăsiți, deoarece au nevoie să le fiți aproape atunci când puterile lor vor slăbi. Mama va avea nevoie de brațele

voastre atunci când nu va mai avea putere în propriile brațe, căci și ea v-a dăruit inima, iubirea, pieptul, brațele, jertfa, veghea, nesomnul și întreaga ei ființă, ca să vă vadă mari și să fiți ceea ce sunteți astăzi. Nu uitați proverbul românesc: „Ce dai aceea ai”. Cum veți îngriji voi de părinții voștri, așa vă va binecuvânta Dumnezeu și vă vor îngriji și copiii voștri, la rândul lor, când voi veți fi bătrâni.

Rămâneți fideli față de Dumnezeu, față de familia binecuvântată și creștină, față de Biserică, Țară și Neam.

Iubiți, cultivați și apărați aceste valori veșnice și unice, sunt singurele pe care le-am primit în dar de la Dumnezeu. Toate celelalte se obțin cu mult efort sau se negociază și se cumpără cu bani sau cu renunțarea la libertate și demnitate.

Îndemnându-vă să așezați la suflet ceea ce v-am scris cu mâna mea, cu inima de părinte și sufletul de păstor, rămâneți în dragostea lui Hristos-Pruncul născut în peștera Betleemului, crescut și ocrotit de Mama cea mai sfântă de pe pământ, Fecioara Maria.

Dorindu-vă tuturor dreptcredincioșilor creștini din Maramureș și Sătmar sărbători creștine de iarnă sfinte, pline de lumină, de pace și bucurii duhovnicești, vă rugăm și vă îndemnăm să umpleți de bucuria colindului străbun și de vestea Nașterii Domnului toate satele și orașele Maramureșului și Sătmarului, de care să răsunе văile, dealurile și munții, cerul și pământul, într-un concert divin susținut de copii și tineri, de îngeri și oameni, cântând împreună: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu”!

La mulți și binecuvântați ani!

**Al vostru, al tuturor, părinte și păstor,
împreună cu voi rugător și
colindător în raiul Maramureșului și Sătmarului,**

† IUSTIN

A handwritten signature in black ink, reading "Justin" in a cursive script. The signature starts with a large, decorative flourish that loops around the first letter 'J' and extends to the right, ending in a long horizontal stroke.

Episcop ortodox român al Maramureșului și Sătmarului

Pastorala Sfântului Sinod la prima duminică a Postului Nașterii Domnului

**Preacuviosului cin monahal, Preacucernicului cler
și preaiubiților credincioși din Patriarhia Română,
*Har, bucurie și pace de la Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Duh,
iar de la noi părintești binecuvântări!***

**Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți frați și surori în Domnul,**

Continuând tradiția începută în anul 2008, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2019 ca fiind „*Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)*”, precum și „*Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești*”, în Patriarhia Română.

Prin această inițiativă, s-a dorit evidențierea faptului că satul este spațiul în care s-au format și s-au păstrat, de-a lungul timpului, multe dintre valorile autentice spirituale, culturale și identitare ale poporului român.

Împreună cu omagierea satului românesc, anul 2019 constituie prilej de comemorare a traducătorilor de cărți bisericești, respectiv prilej de evocare a două mari personalități ale Ortodoxiei românești, anume vrednicii de pomenire: Patriarhii Nicodim Munteanu (6 decembrie 1864 – 27 februarie 1948) și Iustin Moisescu (5 martie 1910 – 31 iulie 1986).

Acești doi distinși întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, ambii fii ai satului românesc, și-au adus contribuția, în special prin ostenețile lor cărturărești și pastoral-misionare, la întărirea conștiinței românești și luminarea credincioșilor prin credință și cultură.

Dreptmăritori creștini,

În mai multe rânduri, Sfânta Scriptură pune în evidență rolul satului. Astfel, în Vechiul Testament, satul este deseori amintit ca loc de împlinire a profețiilor sau a voinii lui Dumnezeu între oameni (cf. *Ieșire* 8, 13; *Levitic* 25, 31; *Judecători* 5, 7; *Neemia* 6, 2; *Iezechiel* 38, 11), dar și ca spațiu de păstrare și de valorificare a tradițiilor poporului ales (cf. *Estera* 9, 19).

Iar în Noul Testament, evangheliștii dau mărturie că „*Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățând în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în popor*” (*Matei* 9, 35; *Marcu* 1, 38; *Marcu* 6, 6; *Marcu* 8, 27; *Luca* 5, 17; *Luca* 9, 12).

Prin urmare, se poate observa că Mântuitorul Iisus Hristos a propovăduit Evanghelia Sa nu doar în cetăți, ci și în sate. De pildă, satul în care mergea El adesea era *Betania*, unde locuiau Lazăr și surorile lui, Marta și Maria.

După Învierea din morți, Domnul Iisus Hristos S-a arătat ucenicilor Săi, Luca și Cleopa, ca un călător necunoscut, și S-a alăturat acestora în drumul lor spre „*un sat care era departe de Ierusalim ca la șaiszeci de stadii, al cărui nume era Emaus*”.

În acest sat, *Emaus*, Mântuitorul a săvârșit prima frângere a pâinii de după Învierea Sa din morți. La Emaus, El S-a făcut cunoscut ucenicilor Luca și Cleopa, după ce, pe cale, „*le-a tâlcuit lor din toate Scripturile cele despre El*” (*Luca* 24, 13-32). Așadar, ***Iisus dăruiește și oamenilor de la sat lumina Învierii Sale împreună cu arvuna vieții veșnice.***

Pentru țăranul român, locuitor al satului, Dumnezeu a fost și este o prezență tainică, nu o idee abstractă.

La sat, poate mai mult decât la oraș, prezența harică a Creatorului în natură este mai ușor percepută și apreciată, deoarece țăranul înțelege mai bine că valoarea naturii înconjurătoare este dată de faptul că aceasta este darul lui Dumnezeu pentru om, dar care trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor.

Țăranul creștin sau locuitorul satului cultivă cu evlavie țarina și iubește patria lui pământescă ca fiind dar primit de la Dumnezeu, spre a se pregăti aici pentru patria eternă cerească, din Împărăția Preasfintei Treimi. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel spune: „*Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (*Evrei* 13, 14).

Creațiile populare perene din lumea satului sintetizează *filosofia profundă a înțelegerii sensului sfânt al vieții și al morții, așa cum evidențiază părintele*

Dumitru Stăniloae, în citatul următor: „omul și firea întreagă sunt transfigurate prin Taina Sfintei Împărtășanii, prin lumina ce țâșnește din Trupul Domnului prezent în ea. La Liturghie, țăranul român se deprindea să vadă lumea cu alți ochi, învăța să o vadă poleită în albul strălucirii dumnezeiești, plină de taina prezenței divine, a luminii taborice. Peste toate strălucea lumina sărbătorii. De aceea, și el se îmbrăca în straie albe, curate, ca să fie solidar cu lumina dumnezeiască răspândită peste fire, ca să închipuie prin ele nestrăciunea veșmântului care nu i se va mai fura”¹.

În contextul acestei armonii dintre țăran și Dumnezeu, dintre sat și veșnicie, activitatea preotului, a învățătorului și a primarului gospodar ne arată că viața satului nu se desfășoară oricum, ci aceasta ține seama de anumite reguli sau datini împământenite de veacuri, care înseamnă tradiție moștenită și transmisă de-a lungul generațiilor.

Astfel, preotul, care propovăduiește Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu, îl învață pe omul de la sat să se roage, îi ascultă durerile și îl dezleagă de păcate, îi sfințește viața, casa și rodul muncii prin slujbele Bisericii.

Preotul este prezent în toate momentele importante din viața creștinului, în special la naștere, la căsătorie și la înmormântare, iar în comunitatea rurală preotul îndeplinește rolul său de păstor duhovnicesc al unei parohii, într-o relație mult mai statornică decât în comunitățile urbane cu multe parohii.

Alături de preot, în satul românesc, un rol important l-au avut și îl are *învățătorul* sau *învățătorii*, cei care, mai întâi în tinda bisericilor, apoi în școli sau în spații special amenajate, i-au învățat pe copiii sătenilor să scrie, să citească și să se comporte cu bunăvoință și demnitate.

Nu în ultimul rând, un rol important în viața satului îl are *primarul harnic*, care, *ca principală autoritate publică locală aleasă de comunitate, este chemat să fie primul gospodar al comunității*, exemplu pentru ceilalți săteni prin modul în care știe nu doar să se îngrijească de propria sa gospodărie, ci și să arate fidelitate și grijă pentru bunăstarea consătenilor săi.

Mulți primari au afirmat deopotrivă dragostea lor față de satul românesc și față de Dumnezeu, contribuind mult atât la buna gospodărire a satului, cât și la construirea de lăcașuri sfinte, acolo unde acestea lipseau sau erau neîncăpătoare.

---

¹ Pr. Dumitru Stăniloae, *Opere complete, Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, vol. IX, Ed. Basilica, București, 2018, p. 336.

Biserica, școala și primăria, adeseori învecinate, îngrijite și primitoare, sunt adesea clădirile emblematice ale comunității rurale românești, prin care se exprimă mai ales atașamentul locuitorilor față de propriile valori spirituale, culturale și gospodărești, adică buna rânduială și buna chivernisire a satului.

Vitregiile îndurate în ultimul secol de țăranul român, *prin colectivizarea forțată, prin plecarea sătenilor la oraș ca urmare a industrializării și, mai nou, prin emigrarea sătenilor în străinătate, au avut efecte grave la nivelul identității și mentalității sale*, lovind adânc în normalitatea sau în firescul vieții sale tradiționale și generând în mediul rural transformări negative de ordin spiritual, cultural și demografic.

De aceea, astăzi, **satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară**. Sărăcia, șomajul, dezvoltarea rurală insuficientă și emigrația spre țări mai dezvoltate au condus la o criză majoră în satul românesc, care se zbate între tradiție culturală și supraviețuire materială.

În fața unor asemenea realități triste, pe care nu le poate ignora, **Biserica Ortodoxă Română depune eforturi pentru dezvoltarea rurală durabilă și pentru salvarea satului românesc, inclusiv prin proiecte desfășurate la nivel național sau regional, precum Proiectul „Alege școala”, destinat prevenirii și diminuării abandonului școlar, sau Programul „Sănătate pentru sate”, concretizat prin organizarea unor acțiuni medicale umanitare, având ca beneficiari persoane defavorizate din mediul rural.**

În special preotul este chemat să fie activ în viața comunității, deoarece *activitatea religioasă, liturgică și pastorală nu are doar o consecință cultică sau spirituală, ci ea influențează și viața socială, aduce un spor de calitate vieții într-o anumită comunitate, aduce speranță și creează o comuniune spirituală mai intensă.*

Iar când se realizează o cooperare benefică între preot, învățător și primar, se creează speranță mai multă și comuniune spirituală mai intensă.

Iubiți credincioși,

Între vâstarele satului românesc se numără și doi harnici întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, pe care îi comemorăm în anul 2019. *Este vorba despre Patriarhii Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu.*

Pe vrednicul de pomenire **Nicodim Munteanu**, al doilea Patriarh al Bisericii noastre (30 iunie 1939 – 27 februarie 1948), îl cinștim pentru ampla activitate misionară, culturală și socială pe care acesta a desfășurat-o, cu mult curaj și jertfelnicie, în timpuri deosebit de grele, în vremuri de criză economică și război, sub presiunea factorilor politici ostili din țară și din străinătate.

Fiu al satul Pipirig din munții Neamțului, *Patriarhul Nicodim rămâne în istoria Bisericii și a poporului român o figură reprezentativă, de o verticalitate luptătoare și cu o demnitate înțeleaptă. El a dat dovadă de conștiință misionară, mai ales prin faptul că s-a implicat în scrierea și traducerea mai multor cărți, mai ales a unor lucrări de teologie biblică și teologie pastorală.*

Activitatea sa publicistică și editorială numără peste o sută de lucrări traduse și prelucrate din limba rusă, în mare parte cărți de predici, lucrări teologice și broșuri având conținut religios. Aceștia li se adaugă alte câteva lucrări originale, pe care Patriarhul Nicodim le-a publicat spre folosul sufletesc al păstoriților săi.

O parte dintre aceste lucrări sunt adresate locuitorilor satelor românești, pe care Patriarhul Nicodim i-a învățat *Ce să creadă și cum să trăiască* (București, 1905) sau *Cum se cuvine să stea creștinul în biserică la slujba Sfintei Liturghii* (București, 1907).

Patriarhul Nicodim a arătat un interes deosebit și pentru traducerea textului Sfintei Scripturi. În 1913 a publicat Mica Biblie, iar pentru Biblia sinodală din 1936, a tradus 24 de cărți din Vechiul Testament.

La inițiativa și cu binecuvântarea sa, în anul 1944 a fost tipărită o nouă ediție a Sfintei Scripturi, pentru care Patriarhul Nicodim a tradus 24 de cărți din Vechiul Testament și toate cele 27 de cărți ale Noului Testament.

Cel de-al doilea vrednic patriarh pe care-l comemorăm anul acesta, **Iustin Moisescu**, s-a născut la 5 martie 1910, în satul Căndești din județul Argeș. I-a succedat Patriarhului Justinian Marina în scaunul patriarhal, fiind cel de-al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

A fost ales în data de 12 iunie 1977 și a păstorit până la moartea sa, în 31 iulie 1986, punându-și în valoare vocația de om cu o cultură temeinică și vastă.

Eleganța și erudiția sa academică au fost rodul unei vieți dedicate studiului, fiind, ca profesor, mitropolit și patriarh, o personalitate cu o temeinică formare universitară de tip european, cu o cunoaștere profundă a scrierilor Sfinților Părinți.

Într-o perioadă în care regimul politic comunist încerca să impună societății românești ateismul materialist, Patriarhul Iustin a acordat o atenție deosebită activității editoriale, dăruind literaturii teologice în limba română lucrări fundamentale.

Între acestea se numără o nouă ediție sinodală a textului Sfintei Scripturi (*Noul Testament* din 1979 și *Biblia sinodală* din 1982), precum și cărți de cult diortosite dimpreună cu manuale noi pentru învățământul teologic liceal și universitar.

Totodată, el este inițiatorul mării colecții de traduceri din scrieri patristice intitulată *Părinți și scriitori bisericești* (PSB), proiectată a avea 90 de volume.

Începând cu anul 2007, această însemnată colecție patristică în limba română a intrat în proces de reactualizare, ca o cultivare a moștenirii spirituale luminoase pe care Preafericirea Sa ne-a lăsat-o.

Așadar, *Părintele Patriarh Iustin rămâne în memoria Bisericii noastre ca un om echilibrat, un teolog erudit și un păstor înțelept, prin fidelitatea sa față de tradiția ortodoxă, patristică, prin temeinica sa pregătire academică, prin sobrietatea sa în relațiile umane, precum și prin bunătatea și dărnicia sa părintească, exprimate adesea discret, dar eficient*².

Prin activitatea bogată de traducători pe care au desfășurat-o, atât Patriarhul Nicodim Munteanu, cât și Patriarhul Iustin Moiescu continuă șirul traducătorilor de scrieri bisericești, care, prin osteneala lor, au contribuit atât la introducerea limbii române în cult și în cultura românească, cât și la transmiterea adevărului de credință în limba poporului român.

Fără munca de veacuri a traducătorilor Sfintei Scripturi, cărților de cult și a scrierilor sfinților părinți, credincioșii români nu ar fi avut acces, în limba proprie, la frumusețea și profunzimea Cuvântului lui Dumnezeu și nici la înțelegerea sfintelor slujbe sau la bogatele învățături patristice.

Limba unui popor se maturizează și se sfințește atunci când ajunge să exprime Cuvântul lui Dumnezeu.

Maturizarea limbii române a avut loc în secolele XVI-XVII, în spațiul bisericesc, odată cu traducerea primelor cărți de cult și a Sfintei Scripturi. Acestea au fost cele dintâi documente și monumente ale limbii române literare și ale culturii românești.

Astfel, după tipărirea în limba română a Bibliei de la București, în anul 1688, prin strădaniile unor traducători precum diaconul Coresi, mitropoliții Teofil și Ștefan și Sfântul Antim Ivireanul în Țara Românească, Sfinții Varlaam și Dosoftei în Moldova, Sfântul Simion Ștefan în Transilvania și mulți alți

² † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Cuvânt înainte” la volumul *Patriarhul Iustin Moiescu: un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Ed. Basilica, București, 2019, p. 7-8.

ostenitori, spre sfârșitul veacului al XVIII-lea **toate cărțile de cult au fost traduse în limba română și au circulat în toate provinciile românești.**

Așadar, în anul 2019 sunt comemorați toți traducătorii, care, prin efortul lor, din dragoste față de Cuvântul lui Dumnezeu, față de limba română și față de popor, au transmis adevărul de credință, contribuind astfel la menținerea unității de credință și de limbă a neamului românesc.

Iubiți frați și surori în Domnul,

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, ne aflăm la începutul Postului Nașterii Domnului, numit și Postul Crăciunului.

Această perioadă este, în primul rând, o pregătire, o sfințire a sufletului și a trupului nostru, prin Spovedanie și Împărtășanie, dar și prilej de întrajutorie și milostenie. Faptele milosteniei creștine, privite ca roade ale dreptei credințe, sunt expresia concretă a iubirii noastre smerite față de Dumnezeu și de oameni.

Prin urmare, și în acest an, ne adresăm preoților și credincioșilor mireni ai Sfintei noastre Biserici cu îndemnul părintesc de **a organiza, la parohii, mănăstiri, protopopiate și la centrele eparhiale, colecte de bani, alimente, haine și medicamente.**

Acestea vor fi distribuite celor aflați în suferință și în lipsuri, familiilor defavorizate cu mulți copii, bătrânilor și persoanelor singure fără copii sau rude, cu precădere celor care locuiesc în mediul rural.

Având încredințarea că veți arăta și în acest an dărnicie creștină și veți răspunde cu dragoste chemării noastre părintești în această lucrare sfântă de binefacere și ajutorare, vă mulțumim pentru generozitatea arătată în anii precedenți și vă reamintim cuvintele Domnului Iisus Hristos: „*Fericți cei milostivi, că aceia se vor milui*” (Matei 5, 7).

Cu rugăciune, post și milostenie, ne vom pregăti mai bine pentru slăvitul Praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul veșnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut Om din iubire milostivă pentru oameni și pentru mântuirea lor.

În încheiere, cu multă prețuire, vă îmbrățișăm părintește și vă împărtășim binecuvântarea apostolică: „*Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți!*” (2 Corinteni 13, 13).

† **DANIEL,**

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul tronului Cezareei Capadociei
și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† **Teofan,**

Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

† **Laurențiu,**

Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

† **Andrei,**

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

† **Irineu,**

Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei

† **Ioan,**

Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului

† **Petru,**

Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolitul Basarabiei
și Exarhul Plaiurilor

† **Iosif,**

Arhiepiscopul Ortodox Român al Europei Occidentale
și Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale

† **Serafim,**

Arhiepiscopul Ortodox Român al Germaniei, Austriei și Luxemburgului
și Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord

† **Nicolae,**

Arhiepiscopul Ortodox Român al Statelor Unite ale Americii
și Mitropolitul Ortodox Român al celor două Americi

† **Nifon,**

Mitropolit onorific, Arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh Patriarhal

† **Teodosie,**

Arhiepiscopul Tomisului

† **Pimen,**

Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților

† **Irineu,**

Arhiepiscopul Alba Iuliei

† **Varsanufie,**

Arhiepiscopul Râmnicului

† **Ioachim,**

Arhiepiscopul Romanului și Bacăului

† **Calinic,**

Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului

† **Ciprian,**

Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei

† **Casian,**

Arhiepiscopul Dunării de Jos

† **Timotei,**

Arhiepiscopul Aradului

† **Ignatie,**

Episcopul Hușilor

† **Lucian,**

Episcopul Caransebeșului

† **Sofronie,**

Episcopul Ortodox Român al Oradiei

† **Iustin,**

Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului

† **Nicodim,**

Episcopul Severinului și Strehaiei

† **Antonie,**

Episcopul de Bălți

† **Veniamin,**

Episcopul Basarabiei de Sud

† **Vincentiu,**

Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† **Andrei,**

Episcopul Covasnei și Harghitei

† **Galaction,**

Episcopul Alexandriei și Teleormanului

† **Ambrozie,**

Episcopul Giurgiului

† **Sebastian,**

Episcopul Slatinei și Romanaților

† **Visarion,**

Episcopul Tulcii

† **Petroniu,**

Episcopul Sălajului

† **Gurie,**

Episcopul Devei și Hunedoarei

† **Siluan,**

Episcopul Ortodox Român al Ungariei

† **Siluan,**

Episcopul Ortodox Român al Italiei

† **Timotei,**

Episcopul Ortodox Român al Spaniei și Portugaliei

† **Macarie,**

Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord

† **Mihail,**

Episcopul Ortodox Român al Australiei și Noii Zeelande

† **Ioan Casian,**

Episcopul Ortodox Român al Canadei

† **Varlaam Ploieșteanul,**

Episcop-vicar patriarhal

† **Ieronim Sinaitul,**

Episcop-vicar patriarhal

† **Timotei Prahoveanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

† **Calinic Botoșăneanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor

† **Ilarion Făgărășeanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

† **Vasile Someșeanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului

† **Paisie Lugojeanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei

† **Marc Nemțeanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale

† **Sofian Brașoveanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române
a Germaniei, Austriei și Luxemburgului

† **Damaschin Dorneanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților

† **Emilian Crișanul,**

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului

† **Timotei Sătmăreanul,**

Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române
a Maramureșului și Sătmarului

† **Atanasie de Bogdana,**

Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei

† **Teofil de Iberia,**

Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei

II.
ORTODOXIA CONTEMPORANĂ.
PROBLEME DE ACTUALITATE

Satul românesc trebuie ajutat¹

† DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Din nefericire, în ultimele șapte decenii satul românesc tradițional a traversat o gravă criză spirituală și materială, iar în zilele noastre această criză se acutizează.

Vitregiile îndurate în ultimul secol de țaranul român au avut efecte devastatoare la nivelul identității și mentalității sale, lovind adânc în normalitatea sau în firescul vieții sale tradiționale și generând în mediul rural transformări negative de ordin spiritual, cultural și demografic.

Mai cu seamă, în timpul regimului comunist s-a produs destrămarea satului românesc și distrugerea legăturii profunde a țaranului cu Dumnezeu, prin propagandă ateistă, iar relația țaranului cu pământul ca proprietate, cu țarina proprie, a fost distrusă prin colectivizarea forțată a agriculturii.

De asemenea, multe sate au fost depopulate prin urbanizare forțată și migrarea unui mare număr de locuitori din mediul rural către mediul urban, ca urmare a industrializării forțate. Iar după anul 1990, satul se depopulează prin emigrarea multor oameni tineri de la sat în străinătate din motive economico-financiare.

¹ Fragment din cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare semestrială de primăvară a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor (Basilica.ro).

Astăzi, satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară.

Potrivit datelor oficiale publicate de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale și de Institutul Național de Statistică, România are o suprafață totală de 238 mii km² și o populație rezidentă de 19,5 milioane de locuitori, ceea ce înseamnă 3,9% din populația totală a Uniunii Europene.

Zonele rurale din România acoperă 87,1% din teritoriul țării; aproximativ 45,7% din populația țării locuiește în mediul rural, adică puțin peste 8,5 milioane de persoane.

Cifrele amintite sunt dovada concretă a faptului că potențialul agricol al României este unul foarte ridicat, însă pământul nu este eficient cultivat.

Țară cu pământ bogat, dar cu mulți țărani săraci! Mult teren agricol, dar fărâmițat, multe speranțe, dar puține mijloace de a-l lucra eficient și de a valorifica deplin recolta obținută.

Deși adevărații țărani muncesc din zori și până în noapte, în multe sate din România se practică o agricultură de supraviețuire, iar unele sate sunt foarte depopulate și chiar abandonate, încât dispar încet de pe harta României. Satul tradițional, în ultimii ani, este afectat de o gravă criză demografică: foarte mulți români au plecat în străinătate unde lucrează mai mult pentru dezvoltarea altor țări decât pentru patria de origine, România.

Cei mai mulți dintre românii care aleg traiul departe de țara-mamă sunt tineri, peste 17%, sunt din grupa de vârstă 25-29 de ani, iar a doua categorie ca dimensiune, cu un procent de 14,5%, este reprezentată de tineri în vârstă de 20-24 de ani.

Prognozele sunt sumbre: sporul natural continuă să fie negativ, iar procesul de îmbătrânire demografică se accentuează; sociologii avertizează că migrația populației tinere către orașe va continua și că populația satelor va deveni din ce în ce mai îmbătrânită.

Sărăcia multor săteni, șomajul, dezvoltarea rurală insuficientă și emigrația spre țări mai dezvoltate au creat o criză majoră a satului românesc, care se zbate între tradiție culturală și supraviețuire materială. Totuși, satele din apropierea orașelor sunt mai puțin depopulate, iar măsurile financiare luate de stat în ultimii 2-3 ani pentru revigorarea agriculturii românești creează ceva speranțe pentru tinerii din mediul rural.

În fața acestor realități pe care nu le poate ignora, Biserica Ortodoxă Română militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației sărace din mediul

rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral.

Preotul ortodox trebuie să fie profund implicat în viața comunității.

Se constată tot mai mult că în satul în care nu este biserică deschisă permanent, nu este preot, nu este casă parohială, sau preotul nu locuiește în sat, există mai multă suferință și mai multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni, mai puțină comuniune și mai puțină bucurie.

În schimb, acolo unde biserica este deschisă în fiecare duminică, în zi de sărbătoare și chiar peste săptămână, unde preotul aduce speranță, organizând programe de întrajutorare frățească și mobilizând oamenii credincioși să-i ajute pe cei mai săraci, situația spirituală și socială a parohiei se ameliorează.

Activitatea religioasă, liturgică și pastorală nu are numai o consecință cultică sau spirituală, ci ea influențează și viața socială, aduce un spor de calitate vieții într-o anumită comunitate, aduce speranță și creează o mai intensă comuniune spirituală. Pe lângă rugăciune, trebuie întotdeauna în Biserică și acțiune sau fapte concrete, întrucât rugăciunea fără acțiune este nedeplină în rodirea sa.

Desigur, este nevoie de cooperarea tuturor instituțiilor care doresc să ajute concret satul românesc și pe țăranul român, care se confruntă adesea cu boala, cu sărăcia și cu singurătatea.

Nu putem cere credincioșilor noștri să contribuie foarte mult la dezvoltarea activității social-pastorale a Bisericii în comunitatea rurală dacă ei sunt foarte săraci.

În același timp, nu trebuie să așteptăm doar ajutorul autorităților, ci trebuie să încurajăm și să prețuim inițiativele din sânul comunității care vizează binele comunității. Suntem interesați ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate etnică și culturală.

Aceasta înseamnă că putem să învățăm și din experiența altora, dar și să valorificăm din trecutul satului românesc unele virtuți spirituale, morale și practice, cum sunt: credința, cinstea, hărnicia, dărnicia, simțul proprietății și al inițiativei, solidaritatea (întrajutorarea) și comuniunea în comunitatea rurală și între comunitățile rurale, dar și solidaritatea între comunitățile urbane și comunitățile rurale. În acest sens, se recomandă următoarele măsuri concrete:

1. Înfrățirea parohiilor mai darnice din mediul urban cu parohii mai sărace din mediul rural, pentru a oferi sprijin frățesc spiritual (încurajare) și material (financiar, alimentară, haine, materiale de construcții pentru biserică, pentru casa parohială și pentru activități social-pastorale);

2. Organizarea de biblioteci la sate prin donare de cărți;
3. Acordarea de burse elevilor inteligenți și harnici de la sate ca să continue școala în mediul rural și apoi eventual în mediul urban;
4. Cumpărarea, renovarea și dotarea unor case de la sat, care au și grădină, de către parohii de la oraș, pentru folosirea lor drept case de vacanțe și pentru a dezvolta activități în favoarea satului;
5. Încurajarea și ajutorarea concretă a sătenilor de a păstra și cinsti memoria înaintașilor prin îngrijirea cimitirului, a crucii eroilor, dar și oferirea de date pentru întocmirea monografiei fiecărui sat românesc de astăzi;
6. Organizarea de tabere de tineret la sate, pentru a desfășura pelerinaje, activități culturale, social-filantropice și ecologice în mediul rural, în colaborare cu preoții de la sate și cu autoritățile locale;
7. Încurajarea tinerilor de-a dezvolta proiecte economice atractive în mediul rural, ca de pildă ferme de familie rentabile (zootehnice, legumicole, pomicole, apicole ș.a.).

Astăzi, satul românesc trebuie ajutat de către toți locuitorii orașelor, dar mai ales de către cei care s-au născut la sat (ei sau părinții lor) și pot înțelege și exprima mai ușor, în același timp, dragostea pentru valorile spirituale ale satului românesc și pot oferi ajutorul lor concret de care satul are nevoie.

Desigur, putem învăța și de la unele țări din Europa Occidentală, cum sunt astăzi ajutate satele să-și păstreze identitatea specifică satului (arhitectura rurală, mai puțină aglomerație și mai puțină poluare) și, în aceleași timp, să fie sate atractive pentru locuitorii lor prin condiții de trai decente: electricitate, acces auto, canalizare etc. Cu sprijinul ierarhilor români din Europa Occidentală, vom ajuta pe unii părinți protopopi să viziteze câteva sate din Italia, Austria, Elveția și Germania, pentru a se inspira din ceea ce este experiența pozitivă.

În încheiere, binecuvântăm lucrările conferinței pastoral-misionare de primăvară a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor, rugându-ne Domnului nostru Iisus Hristos, Cel răstignit și înviat, să dăruiască tuturor participanților la această conferință pace și bucurie, sănătate și mântuire.

Satul Românesc – vatra tradiției bisericești și a culturii naționale¹

† TIMOTEI SĂTMĂREANUL
Arhiepiscop-Vicar al Maramureșului și Sătmarului

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2019 drept „Anul Omagial al satului românesc, al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari”, pe tot cuprinsul Patriarhiei Române.

Satul românesc păstrător fidel al tradiției bisericești și al culturii naționale, a fost de-a lungul timpului spațiul în care s-au dezvoltat și s-au desăvârșit valorile spirituale, culturale și morale ale neamului. Parohiile ortodoxe românești au reprezentat atât la sat, cât și la oraș, alături de Școală și Familie, principalii factori de coeziune și unitate românească.

Vorbind despre Biserica străbună a satului românesc, I. Agârbiceanu spunea: „Biserica străbună, rămasă de la bătrâni, așezată afară din sat”, ca „semn al vitregiei timpurilor”, înconjurată de morminte, stând ca o „santinelă obosită de vegherea cea îndelungată peste cei vii și peste cei morți”, trecând multe vremuri peste ea, este văzută ca fiind „casa unde locuiește Stăpânul lumii, arătând muritorilor limanul dorit, portul în care, debarcând, vor afla fericirea, pe care în lume zadarnic au căutat-o. Fiecare sat

¹ Referat susținut în cadrul Simpozionului internațional de Teologie, Istorie, Muzicologie și Artă desfășurat în organizarea Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, în perioada 4-6 noiembrie 2019.

își are pe Dumnezeu în Biserica sa!”. De aici, Dumnezeu îl privește pe fiecare om, binecuvântându-i fiecare clipă a vieții. „*Când se crapă de ziuă – spune Ion Agârbiceanu mai departe – și țăranul se scoală și se gată să meargă la lucrul câmpului, Dumnezeu-Fiul, din mica bisericuță, îl vede și-i binecuvântă începutul*”.²

Așadar, o viață spirituală, clădită pe temeiuri creștine, este întreaga zestre ce ne-a rămas din vechiul sat românesc, alături de cea culturală, cu rădăcinile în același străvechi sat românesc. Calitățile specifice ale sufletului românesc – bunătatea, blândețea, îndelunga răbdare, simțul dreptății, lipsa lăcomiei, mulțumirea cu puțin, tăria în fața morții și multe alte virtuți care s-au păstrat prin veacuri, n-au fost nicăieri mai bine cultivate, de țăranul român, decât pe pământul străbun al satului său, lăsat moștenire din moși, strămoși.

În acest sens, același scriitor și prozator al satului românesc, Ion Agârbiceanu, avea să spună: „*Cetatea neamului românesc, de peste două mii de ani, a fost satul, în care abia gardul a fost recunoscut. Cetatea aceasta a avut două întărituri puternice, mai rezistente decât zidurile cetăților romane: pământul, moșia, în care am muncit vara, și cerul deasupra, în care ne-am pus credința. Satul românesc, în aceste două fortărețe ale sale, s-a împotrivit furtunilor cărora mândre și puternice cetăți de piatră nu le-au putut rezista, El, satul românesc, a rămas. Cetățile sunt ruine.*”³

Pe lângă percepția atemporală a istoriei de către țăran, pe care o subliniază Lucian Blaga, expresia „veșnicia s-a născut la sat” poate semnifica și faptul că la sat, mai mult decât la oraș, pot fi mai ușor percepute și apreciate prezența Creatorului în natură, valoarea naturii înconjurătoare ca dar a lui Dumnezeu, care trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor, precum și legătura indisolubilă dintre cult și cultură, având ca bază agricultura.

După cum observă părintele Dumitru Stăniloae, țăranul român vede prezența harică și ocrotirea milostivă a Lui Dumnezeu în toate cele prezente în jurul său, vede pe Dumnezeu în taina naturii. Un peisaj frumos al naturii e pentru el un adevărat rai. Cum spune în Miorița: „Pe-un picior de plai, Pe o gură de rai!”. El simte atât de aproape pe om de Dumnezeu, pe Maica Domnului, încât folosește pentru ei diminutive „Dumnezeu Drăguțu, Măicuța Domnului”.⁴

² Vezi **Ion Agârbiceanu**, *Biserica*, în rev. „Unirea”, XIII, nr. 6, 14 febr. 1903, p. 56-57; p. 19-20, vol. de față.

³ **Ion Agârbiceanu**, *Satul românesc în sărbători*, în rev. „Satul”, IX, nr. 98, Ianuarie 1939, p. 8.

⁴ **Dumitru Stăniloae**, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Opere complete, vol. IX, Editura Basilica, București, 2018, p. 164-165.

Trăind în mijlocul naturii, în ea și în puterile ei, țăranul român a descoperit ființa supremă, care ocârmuiește toate, cunoștință la care mai cu greu ajung cei ce trăiesc între zidurile orașelor. Din această credință, în Ființa supremă, a izvorât, spune I. Agârbiceanu, partea cea mai bună din țăria noastră prin veacuri. Ea ne-a dat liniștea, îndelung răbdătoare în toate vitregiile ce s-au abatut peste noi.⁵ Așadar, „*temeiul vieții noastre naționale, cu energiile și biruințele ei, a rămas, până azi, tot satul românesc*”, afirmă același scriitor.⁶

Pornind de la realitatea că satul românesc, cultura tradițională și modul efectiv de viață al locuitorilor din sate se schimbă, este firesc să ne aplecăm cu multă atenție spre acest aspect și mai mult decât atât, să vedem cum putem conviețui cu noul, care parcă ne scoate puțin din amorțire și de cele mai multe ori ne înspăimântă.

Greutățile îndurate de ultimul secol de țăranul român au avut efecte devastatoare la nivelul identității și mentalității sale, lovind adânc în normalitatea sau în firescul vieții sale tradiționale și generând în mediul rural transformări negative de ordin spiritual, cultural și demografic.

Criza actuală a satului românesc este amplificată de tensiunea încă existentă între potențialul de dezvoltare și neputința de afirmare. Țară cu pământ bogat, dar cu țărani săraci! Mult teren agricol, dar fărâmițat, multe speranțe, dar puține mijloace de a-l lucra eficient și de a valorifica deplin recolta obținută.

Potrivit datelor oficiale publicate de Ministerul Agriculturii și al Dezvoltării Rurale, precum și de Institutul Național de Statistică, România are o suprafață totală de 238.000 km² și o populație rezidentă de 19,5 milioane de locuitori (Comunicatul de presă al I.N.S. nr. 215 din 29 august 2018), ceea ce înseamnă 3,9% din populația totală a Uniunii Europene.

Zonele rurale din România acoperă 87,1% din teritoriul țării și aproximativ 45,7% din populația țării locuiește în mediul rural, adică puțin peste 8,5 milioane de persoane. 30% din populația țării este angajată în agricultură.

Cifrele amintite sunt dovada concretă a faptului că potențialul rural al României este unul foarte ridicat, dar puțin exploatat.

În contextul provocărilor contemporane, a migrației și a depopulării satelor, ca o mamă iubitoare, Biserica Ortodoxă Română militează cu respon-

⁵ Vezi **Ion Agârbiceanu**, *Satul românesc în sărbători*, în rev. „Satul”, IX, nr. 98, Ianuarie 1939, p. 8.

⁶ Cf. **Ion Agârbiceanu**, *Satul românesc în sărbători*, p. 8.

sabilitate pentru dezvoltarea rurală, deoarece majoritatea populației sărace din mediul rural aparține Bisericii noastre.

Este învederat că în satul unde nu este Biserică, nu este preot, nu este casă parohială, sau preotul nu locuiește în sat, ci la oraș și face naveta la sat, există mai multe cazuri de alcoolism, mai multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni, mai puțină comuniune și mai puțină bucurie.

Acolo unde există cooperare strânsă între preot, primar, învățător și medic, între toți factorii de răspundere, se creează speranță și comuniune, contribuind foarte mult la dezvoltarea activității social-pastorale și de ajutorare a celor săraci și bolnavi.

În acest sens de sprijinire, ajutorare și încurajare pentru agricultori și familiile harnice, Biserica noastră a proclamat anul 2019 – Anul Omagial al satului românesc.

Rugăm pe Preamilostivul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale cele bogate peste țara și poporul Român, iar participanților, organizatorilor și conferențiarilor acestui Simpozion Internațional, sănătate, pace, liniște sufletească și ajutor sfânt de la Domnul!

Elogiu satului românesc¹

Lucian BLAGA (1895-1961)

Am fost învrednicit de înalta cinste de a fi ales membru al acestei ilustre instituții într-un moment când s-a procedat la o lărgire a cadrelor academice, lărgire cerută, dacă nu mă înșel, de sporul spiritual al țării. Ales fără înaintaș, ivirea mea aici între Domniile Voastre are oarecum aspectul unei generări spontane.

Trebuie să recunosc că împrejurarea aceasta mă stînjenește puțin, deoarece îmi răpește posibilitatea și norocul, date până acum în chip de la sine înțeles, de a face, intrînd sub această cupolă, elogiu unui nemuritor dispărut trupește, dar care n-a încetat să fie prezent, grație înfăptuirilor de o viață.

Vă rog să-mi acordați, totuși, potrivit obiceiului statornicit, dreptul nescăzut de a face astăzi, aici, elogiu unei alte nemuritoare prezențe care n-a ocupat nici un scaun în această nobila incintă.

Prezența nemuritoare la care mă refer nu e legată de nici un nume, nu rîvnește la nici o laudă și e răspîndită în spațiul din preajma noastră, cît ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre unanimitatea noastră înaintaș fără de nume, despre: satul românesc.

N-aș putea rosti cuvîntul că aș fi făcut vreodată cercetări tocmai sistematice și cu stricte intenții monografice cu privire la satul românesc. Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitan, ca experiență vie.

¹ Discurs de recepție în Academia Română, 5 iunie 1937.

„Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, întâia tinerețe pînă la vîrsta de douăzeci și atîția ani, le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat, sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal.”

Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrîurirea acelor puteri anonime, pe cari cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective.

Ceea ce școala romanească sau străină au adăugat, cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atît mai efective, cu cît se impuneau mai inconștient și mai neîntrerupt.

Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei.

Voi vorbi, prin urmare, despre satul românesc, nu ca un specialist, care și-a potrivit în prealabil metodele în laborator și pornește pe urmă să examineze pe din afară un fenomen. Voi vorbi despre satul românesc din amintire trăită și făcînd oarecum parte din fenomen.

Voi încerca în puține cuvinte să actualizez mai ales ceea ce copilul știe despre sat și despre orizonturile acestuia. Copilăria petrecută la sat mi se pare singura mare copilărie. Cine nu privește în urma sa peste o asemenea copilărie, mi se pare aproape un condamnat al vieții (cer scuze tuturor citadinilor de față, pentru această afirmație!).

Copilăria și satul se întregesc reciproc alcătuiind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi chiar despre o simbioză între copilărie și sat, o simbioză datorită căreia fiecare din părți se alege cu un câștig. Căci, pe cît de adevărat e că mediul cel mai potrivit și cel mai fecund al copilăriei e satul, pe atît de adevărat e că și satul la rîndul lui își găsește suprema înflorire în sufletul copilului.

Există un apogeu exuberant, învoit și baroc, al copilăriei, care nu poate fi atins decît în lumea satului, și există de altă parte aspecte tainice, orizonturi și structuri secrete ale satului, cari nu pot fi sesizate decît în copilărie. Cert lucru, pentru a afla ceva despre viața satului și despre prelungirile ei cosmice, e greșit să iscodești sufletul țăranului matur cu zarea retezată de nevoile vieții, de mizeriile și de cele o sută de porunci ale zilei. Pentru a-ți tăia drum spre pleniudinea vieții de sat trebuie să cobori în sufletul copilului.

„Copilăria e de altfel vârsta sensibilității metafizice prin excelență. Și satul, ca zăriște integrală, are nevoie de această sensibilitate pentru a fi cuprins în ceea ce cu adevărat este. Copilăria mi se pare singura poartă deschisă spre metafizica satului, spre acea stranie, și firească în același timp, metafizică, vie, adăpostită în inimile care bat sub acoperișele de paie, și oglindită în fețele bîntuite de soartă, dar cu ochii atîrnați de cer.”

Mi-aduc aminte: vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților. Această împrejurare, care numai tîrziu de tot mi s-a părut foarte semnificativă, ținea oarecum isonul întregii vieți, ce se desfășura în preajma mea.

Împrejurarea era ca un ton, mai adînc, ce împrumuta totul o nuanță de necesar mister. Localizam pe Dumnezeu în spațiul ritual de după iconostas, de unde îl presimțeam iradiind în lume. Nu era aceasta o poveste, ce mi s-a spus ca multe altele, ci o credință de neclintit. Făceam o tranșantă deosebire între „povestea poveste” și „povestea adevărată”. Topografia satului era plină de astfel de locuri mitologice.

„La fiecare pas perspectivele se adînceau și se înălțau. Tinda vecinului, totdeauna foarte întunecoasă, era fără doar și poate, un loc în care, cel puțin din cînd în cînd, și mai ales Duminică, se refugia diavolul. Nu am încercat într-o zi, cu alți douăzeci de copii, toți pătrunși de fiorii unui sfînt război, să-l izgonim stîrnind cu fel și fel de unelte niște zgomote ca de trib african?”

– Undeva lîngă sat era un sorb; convingerea noastră era, că acel noroi fără fund răspunde de-a dreptul în iad de unde ieșeau și clăbucii. Trebuie să te transpuie în sufletul unui copil, care stă tăcut în marginea sorbului, și-și imaginează acea dimensiune „fără fund”, ca să ghicești ce poate însemna pentru om o geografie mitologică. Iar în rîpa roșie, prăpăstioasă, din dealul viilor, sălășluia aievea un căpcăun.

Satul era astfel situat în centrul existenței și se prelungea prin geografia sa de-a dreptul în mitologie și în metafizică. Acestea alcătuiau pervazul natural și de la sine înțeles al satului. Satul există în conștiința copilului ca o lume, ca unica lume mult mai complex alcătuită și cu alte zări, mai vaste, decît le poate avea un mare oraș, sau metropolă, pentru copiii săi.

Atingem cu aceasta deosebirea esențială dintre „sat” și „oraș”. Satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice ale spațiului, ca orașul; pentru propria sa conștiință satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic.

Aceasta este conștiința latentă a satului despre sine însuși. Îndrăznesc să fac afirmația, fiindcă așa e înțeles și trăit satul, în apogeul copilăriei, vârsta care singură posedă perfectă afinitate cu modul existențial al satului. Să privim în schimb orașul.

Copilul se pierde aici părăsit de orice siguranță. La oraș conștiința copilului e precoce molipsită de valorile relative ale civilizației, cu care el se obișnuiește fără de a avea însă și posibilitatea de a o înțelege.

Cred că nu exagerez spunând că la oraș copilăria n-are apogeu; orașul taie posibilitățile de dezvoltare ale copilăriei ca atare, dând sufletelor de grabă o îndrumare bătrânicioasă. La oraș copilul este în adevăr „tatăl bărbatului”, adică o pregătire pentru vârstele seci! La sat copilăria e o vîrstă autonomă, care înflorește pentru sine.

Omul crescut la oraș parvine să înțeleagă sau să se prefacă a înțelege cauzalitățile împrejmuitoare, dar el nu face personal niciodată experiența vie a lumii ca totalitate, adică o experiență muiată în perspective dincolo de imediat și de sensibil.

A trăi la oraș înseamnă a trăi în cadru fragmentar și în limitele impuse la fiecare pas de rînduiriile civilizației. A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie.

Îmi iau voie să evoc o conversație între copii – nu inventată pentru a broda literatură pe marginea ei. Reproduc conversația de pe discul de ceară al celei mai fidele memorii. Nu aveam mai mult de șapte ani. Eram vreo cinci băieți, toți cam de aceeași vîrstă; stăm în cerc, calmi, în mijlocul uliței, pe înserate. Nu mai știu în ce legătură s-a întîmplat ca unul să arunce întrebarea: „Cum o fi cînd ești mort?”

„Unul dintre noi a răspuns neîntîrziat, ca iluminat : „Mort trebuie să fie ca și viu. E așa că nici nu știi că ești mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc și vorbim, dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama”, încă o dată, – scena s-a petrecut întocmai. N-am împodobit-o cu nici un detaliu imaginar. Mi-aduc desăvîrșit de bine aminte și de fiorul încercat în fața prăpăstioasei perspective deschise prin răspunsul aceluia băiat. Era acel cutremur, ce-l încerci în copilărie, ca și mai tîrziu, cînd calci prin preajma ultimului hotar.”

O fetiță, prietenă de joacă, se cățara în prunii cimitirului, crescuți din morminte. Spunea sărind, că vrea să vadă ce „gust au morții”, și încerca prunele. Cînd mușca dintr-o prună amară, spunea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost rău. Cînd nimerea în alt pom o prună dulce, zicea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost om bun.

Iată concepții, viziuni, presimțiri, cari cresc în chip firesc, chiar în imaginația copiilor în lumea satului. Îmi amintesc foarte bine cum ieșeam câteodată seara în ogradă. În beznă zăream dintr-o dată Calea laptelui și stelele, ca ciorchinii grei și mari, coborâte pînă aproape de acoperișele de paie.

Priveliștea era copleșitoare; sub impresia ei trăiam în credința că într-adevăr noaptea stelele coboară pînă aproape în sat, participînd într-un fel la viața oamenilor și ascultîndu-le răsufierea în somn.

Sunt aici în joc sentimente și vedenii nealterate de nici un act al rațiunii și de nici o cosmologie învățată și acceptată de-a gata. Iată experiențe vii, cari leagă cerul de pămînt, care fac o punte între viață și moarte și amestecă stihiiile după o logică primară, căreia anevoie i te poți sustrage, și care mi se pare cu neputință în altă parte, decît în mediul înțeles și trăit ca o „lume” a satului. Fiecare sat se simte, în conștiința colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii, cum optic fiecare om se plasează pe sine de asemeni în centrul lumii.

Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă, în credință, acea trăire care participă la totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțelesuri și de nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită.

Omul satului, întrucît izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi – pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta.

Omul orașului, mai ales al orașului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse: în fragment, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristețe și într-o superficialitate lucidă.

Impresiile omului de la oraș puse pe cîntar de precizie, înghiață, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobîndesc proporții și nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat.

Cu riscul de a abuza de amintiri, mai pomenesc un simplu fapt divers, petrecut în anii copilăriei mele la sat. Mînat de fobiile și nostalgiile boalei, un cîine turbat venit de aiurea, intrase în sat, muscînd pe uliți și prin ogrăzi copiii întîlniți. Faptul a luat numai decît, nu numai în sufletul meu de copil, ci în tot satul, o înfățișare apocaliptică, stîrnind o panică de sfîrșit de veac.

„Niște babe spălau rana unui copil mușcat, la o fîntînă, și parcă mai aud și astăzi pe o babă zicînd: «Vezi căței în rană?» – Nu, nu m-am înșelat; baba vorbea despre niște mici căței văzuți în rana copilului. Am asistat astfel la nașterea

unui mit al turbării. Femeia aceea vedea aieva niște căței în rana copilului, căței cari aveau să crească în copil și de care acesta urma să turbeze mai târziu. Nu este această imagine a ciinelui, care contaminează cu căței pe cel mușcat, cel puțin tot atât de impresionantă ca a fiarei apocaliptice?”

Experiența inevitabilului și toată panica primară a omului, care se vede pierdut, și-a găsit întruchipare fulgerătoare în această viziune. Faptele și întâmplările se prelungesc pentru omul de la sat într-o imaginație mitică permanent disponibilă. Nimic mai prompt decât reacțiunea mitică a săteanului. Or, mitul implică totdeauna semnificații liniare și prin aceasta o raportare la întregul unei lumi. Despre satul românesc (cunosc mai ales satele ardelenesti) se poate în genere afirma, fără de vreo restricție esențială, că mai păstrează ca structură spirituală aspecte de natura aceloră despre care tocmai vorbim. Îmi pot foarte bine închipui că pînă mai acum vreo sută și ceva de ani, satele românești să fi reprezentat de fapt pentru oamenii de toate vârstele, ceea ce ele astăzi mai reprezintă doar pentru copii. Desigur că pe urma contactului diformant direct și indirect, cu civilizația timpului, satul românesc s-a depărtat și el, cîteodată chiar destul de penibil, de definiția a cărei circumscriere o încercăm. Nu e mai puțin adevărat însă că în toate ținuturile românești mai poți să găsești și astăzi sate, cari amintesc ca structură sufletească „satul-idee”.

„Satul-idee” este satul care se socotește pe sine însuși „centrul lumii” și care trăiește în orizonturi cosmice, prelungindu-se în mit. Ca tip antipodic al acestui „sat-idee”, cred că s-ar putea cita de exemplu, așezările mărunte cu înfățișare ca de sate din America de Nord, acele sumbre și uniforme așezări de lucrători și fermieri, ținute laolaltă de un interes colectiv, dar niciodată de magia unui suflet colectiv.

Dacă satul nostru este clădit în preajma bisericii, din care iradiază Dumnezeu, în pomenitele așezări americane biserica e mai puțin un sălaș al lui Dumnezeu, cît un fel de întreprindere și bancă a coloniei, o societate pe acțiuni. Pastorul ține predici cu invitații ca la cinematograful și cu prețuri de intrare.

Nu vom pune numai decît și întru totul la îndoială credința acelor bravi cetățeni (se spune chiar că unii sunt foarte credincioși), dar credința lor e integrată ca un șurub bine uns în angrenajul vieții profesionale închinată succesului practic ca atare.

„Să mi se îngăduie mîndria de a afirma, că din punct de vedere uman săteanul nostru reprezintă un tip superior mult mai nobil, mult mai complex în naivitatea sa. Satul nostru reprezintă o așezare situată și crescută organic

într-o lume totală, care e prezentă în sufletul colectiv, ca o viziune permanent efectivă și determinantă.”

Fermierul american, simțindu-se alungat la periferia existenței, e veșnic abătut de nostalgia orașului; cu gândul la bogăție, cu frica de mizerie, cu Dumnezeuul său localizat într-o singură celulă a creierului, el nu se integrează deschis în cosmos, ci se simte doar chemat să exploateze un fragment al acestuia sau să-l părăsească în clipa când fragmentul nu mai rentează.

Am încercat, în studiile mele de filosofia culturii, să pun în relief aspectele sau categoriile stilistice ale vieții și ale duhului nostru popular. Nu voi repeta aici ce am spus în acele studii despre „matca stilistică” a culturii noastre.

Voi întregi doar punctele de vedere puse în evidență cu câteva noi observații. Satul românesc, în ciuda sărăciei și a tuturor neajunsurilor cuibărite în el prin vitrega colaborare a secolelor, se învrednicește în excepțională măsură de epitetul autenticității.

Mai precis, între nenumăratele sate românești găsim atâtea și atâtea așezări, cari realizează ca structură sufletească întocmai termenii definiției pe care o acordăm satului. Satul, ca așezare de oameni, colectiv cuprins de formele interioare ale unei matrici stilistice, poartă pecetea unei unități și are caracterul unui centru de cristalizare cu raze întinse spre a organiza în jurul său un cosmos.

Cosmocentrismul satului nu trebuie înțeles însă ca o grotescă trăsătură de megalomanie colectivă, ci ca o particularitate ce derivă dintr-o supremă rodnică naivitate. Fiecare sat își are sub acest unghi mândria sa, care-l împinge spre o diferențiere de celelalte sate învecinate sau mai depărtate.

Satele nu țin să se conformeze toate la rînduilele unuia singur. În port, în obiceiuri, în cîntec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa. Instinctul de imitație, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decît foarte diminuat și foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității unui sat.

Să se compare odată această neostentativ mîndră comportare cu aceea a orașenilor, cari se supun docil tuturor cazurilor modei lansate dictatorial de undeva dintr-un centru mondial. Intervine aici o diferență foarte profundă de psihologie.

Orașenii trăiesc în altfel de orizonturi și sufăr aproape întotdeauna de conștiința și teama periferialității. Între marile orașe e o adevărată întrecere de a preface și de a proclama pe toate celelalte drept „provincie”. Termenul de „provincie” circumscrie un vast și grav complex de inferioritate. Să se observe

însă, că problemele de psihologie legate de polaritatea „metropolă-provincie” nu se pun de loc pentru sufletul satului.

Fiecare sat care se respectă ca atare, există pentru sine în centrul unei lumi, și are frumoasa mândrie de a fi puțin mai altfel decât toate celelalte. Fiecare sat vrea să rămână el însuși, nu vrea să dicteze celorlalte nici gustul, nici reguli de comportare.

Se constată o oarecare aristocratică distanțare, dar cîtuși de puțin afișată ca atare, între sat și sat. Acest mod de a-și înțelege existența aduce cu sine și stîrnește acea varietate de aspecte în cadrul unuia și aceluiași stil, vast răspîndit pe cîte o întreagă țară, varietate pe care o ilustrează așa de minunat diversele „țări românești”.

Din modul cum satul își înțelege existența mai rezultă însă și un al doilea aspect și alte consecințe, cari merită să fie reținute. Satul, situat în inima unei lumi își e oarecum sieși suficient. El n-are nevoie de altceva decât de pămîntul și de sufletul său și de un pic de ajutor de sus, pentru a-și suporta cu răbdare destinul.

Această naivă suficiență a făcut bunăoară ca satul românesc să nu se lase impresionat, tulburat sau antrenat de marile procese ale „istoriei”. Satul e atemporal. Conștiința surdă, mocnind sub spuza grijilor și a încercărilor de tot soiul, conștiința de a fi o lume pentru sine, a dat satului românesc, în cursul multelor secole foarte mișcate acea tărie fără pereche de a boicota istoria, dacă nu altfel, cel puțin cu imperturbabila sa indiferență.

Boicotul instinctiv se ridică împotriva istoriei, ce se făcea din partea străinilor în preajma noastră. Mîndria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc. Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în „istoria” făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei și a mitologiei sale, pentru vremuri cînd va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii românești.

Fac elogiul satului românesc, creatorul și păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistice. Să nu se creadă însă că dînd grai unei încîntări, aș dori să rostesc, cu ochiuri, dorința de a ne menține pentru totdeauna în cadrul realizărilor satești, îmi refuz asemenea sugestii sau îndemnuri.

De o sută de ani și mai bine ne străduim toți intelectualii pe o linie mereu înălțată, să creem, într-o epocă de tragice răspîntii, o cultură românească majoră. Strădaniile merg paralel cu procesul emancipării noastre politice,

cu acela al formării statului și al întregirii neamului. Cari sunt însă condițiile ce trebuiesc să fie în prealabil date, pentru ca un popor să poată în genere spera că va putea deveni creatorul unei culturi majore?

Opinia curentă, cu care trebuie să ne războim, e că pentru aceasta ar fi de ajuns un număr cât mai mare de genii și talente.

Teoria ni se pare simplistă. O cultură majoră nu s-a născut niciodată numai din elan genial. Desigur, geniul e o condiție. Dar o cultură majoră mai are nevoie și de temelie, iar această temelie sine qua non e totdeauna matca stilistică a unei culturi populare. Să ne întoarcem privirile spre trecut. Una dintre cele dintâi culturi majore cari au apărut pe globul terestru este cea egipteană.

Pînă la un moment dat, urmînd aparențele, s-ar fi crezut că această cultură egipteană a țîșnit dintr-o dată în dimensiuni majore, aproape gata, cu scut și cu lance, ca știuta zeiță din capul știutului zeu. Pentru a-și lămuri aceste dimensiuni majore, cu totul misterioase, istoricii nu s-au sfiit să recurgă la explicația importării. S-a emis, printre alte ipoteze, ipoteza în favoarea căreia pleda și un mit platonice, că marea cultură egipteană ar fi de origine atlantică. Ipoteze de asemenea natură trădau cel puțin o nedumerire a istoricilor.

Apariția unei culturi majore, fără faze evolutive prelabile, li se părea celor mai mulți neverosimilă. În anii din urmă se pare că s-a soluționat în sfârșit destul de satisfăcător această problemă a culturii egiptene. Etnologul, călătorul, geograful Leo Frobenius și-a încoronat uriașa operă de cercetător cu o descoperire senzațională, despre care nu știu să se fi făcut pînă acum vreo mențiune în publicistica noastră .

Frobenius a făcut cercetări în deșerturi africane, la o depărtare de aproximativ o sută de kilometri de actuala matcă a Nilului, spre soare-apune, pe vechea albie a acestui fluviu, astăzi complet seacă și bătută de vânturile celor cinci sau zece mii de ani.

Pe malurile pustii ale străvechiului Nil, Frobenius a avut norocul să dea de rămășițele multor așezări umane de altă dată. S-au dezgropat, înainte de toate, urmele unei arhaice culturi minore, care izbește luarea aminte prin similitudinea motivelor și a stilului ei cu acelea ale culturii majore din Egipt. Frobenius crede că a descoperit cu aceasta, și nu avem nici o pricină să-i privim cu neîncredere optimismul, vatra culturii egiptene.

Cultura egipteană n-a apărut deci cu atribute majore, ci a avut o lungă fază de antecedente de înfățișare minoră. Descoperirea lui Frobenius invită la speculațiuni filosofice.

S-ar putea afirma anume că liniile interioare, cadrele stilistice și posibilitățile culturii egiptene majore au fost preformate într-o cultură minoră și date ca un miraculos răsad deodată cu acele straturi fertile ale acestei culturi minore. S-ar mai putea cita de altfel încă multe exemple de preformațiuni stilistice.

Mult timp s-a crezut bunăoară că arta, cultura gotică, s-a înălțat la un moment dat, monumentală, spre cer, ca un havuz, irezistibil și prin nimic prevăzut. Ulterior s-a descoperit că goticului monumental i-a premers de fapt o cultură populară minoră, cu forme și motive similare, răspândite la seminții germanice sau celte. Concluzia că geniile de cultură majoră nu fac în mare decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit se îmbie de la sine.

Fără de acel complex apriori al unei matrici stilistice, preformată în plăsmuirile și creațiile unei culturi minore, cred că nu s-a ivit pînă azi, nicăieri și niciodată, o cultură majoră. Un popor lipsit de acest profund apriori stilistic, ca matcă a unei culturi populare, nu va crea niciodată o cultură majoră, oricîte genii și talente ar avea la dispoziție pentru asemenea înfăptuire.

Geniul creator rămîne geniu pustiu, dacă nu e integrat în câmpul unui asemenea potențial stilistic. Cine poate tăgădui țiganilor geniul muzical? El îl posedă într-un grad mai vădit decât toate popoarele europene. Geniul lor rămîne însă fără întrebuițare, fiindcă țiganul, ca ființă etnică sfișiată și împărțită pe la toate periferiile vieții, e lipsit de determinantele interioare ale unei matrici stilistice. Să însemnăm și un alt fenomen destul de paradoxal, care ni se pare explicabil întru cîtva prin nivelul, complexitatea și posibilitățile imanente ale unei matrici stilistice.

Fenomenul, la care facem aluzie, e următorul: se știe că cele mai importante și cele mai înalte creații de cultură, poetice, artistice sau filosofice, din Europa apuseană, nu aparțin neapărat popoarelor celor mai bine înzestrate cu duhul. Poporul german, care a dat pe un Goethe sau Kant, sau poporul englez cu al său singular Shakespeare, e sigur că nu pot fi puse ca medie generală a aptitudinilor spirituale la același nivel cu poporul francez sau italian. O comparație sub unghiul mediei spirituale firești este desigur în dezavantajul germanilor sau al englezilor.

Misterul unor apariții, precum a lui Goethe sau Shakespeare, într-o medie relativ nu tocmai impozantă, se lămurește poate în perspectivă stilistică. În cazul acesta trebuie să admitem însă că nivelul, complexitatea și posibilitățile stilistice, proprii sufletului german și englez, sunt superioare acelorale ale altor popoare, la rîndul lor, evident, mai bine înzestrate ca inteligență și talent, sau chiar ca habitus vital.

Realizarea unei opere superioare, nivelul și complexitatea ei, ni se par că atîrnă, cu alte cuvinte, nu numai de existența geniului ca atare, ci și de posibilitățile imanente ale unei matrici stilistice colective. Iată de ce am socotit că un examen stilistic al culturii noastre populare se impune poruncitor. De rezultatul unui asemenea examen depinde, nici mai mult nici mai puțin, decît credința în destinul nostru spiritual.

În studiile mele de filosofia culturii, intitulate: orizont și stil și Spațiul mioritic am ajuns la unele concluzii cari îndreptățesc cel mai robust optimism. Avem un orizont sufletesc al nostru, acel spațiu indefinit undulat, ca plaiurile țării, manifestat îndeosebi în doină și în cîntecele noastre, și nu mai puțin într-un unanim sentiment românesc al destinului.

Am avut prilejul de-a arăta, de pildă, ce rol joacă în sufletul nostru popular categoriile „organicului”, în felul cum ne comportăm față de rînduierile firei și rolul pe care îl joacă transfigurarea „sofianică” a realității în poezie, în artă, în credință. Înclinarea spre pitoresc își are la noi și ea specificul ei, întrucît apare solidară cu un deosebit simț al măsurii și atenuat de un accent de molcomă discreție.

Nu voi stăruia asupra tuturor acestor structuri și categorii ale inconștientului nostru etnic colectiv, pe cari mi-am luat sarcina să le pun în lumină altădată.

Matca stilistică românească este o realitate. O realitate sufletească de necontestat. Putem privi ca niciunul din popoarele înconjurătoare, în afară poate de cel rusesc, cu mîndrie de binecuvîntați stăpîni asupra acestui incomparabil și inalienabil patrimoniu.

Matca stilistică populară, și cele înfăptuite sub auspiciile ei, indică posibilitățile felurite ale viitoarei noastre culturi majore.

Să ridicăm cu o octavă mai sus torentul de lirism, ce curge unduitor în imnul mioritic al morții, să subliniem și să monumentalizăm în închipuire aspectul bisericilor de lemn din Maramureș sau din Bihor, sau al caselor țărănești din Țara Oașului, să prelungim în mari proiecțiuni metafizice viziunea cuprinsă în aceste versuri populare: *Foaie verde grîu mărunt/ Cîte flori sunt pe pămînt/ Toate merg la jurămînt./ Numai spicul grîului/ Și cu vița vinului/ Și cu lemnul Domnului/ Zboară-n naltul cerului/ Stau în poarta raiului/ Și judecă florile/ Unde li-s miroasele.*

Asemenea operații sunt destinate să ne dea presentimentul just al viitoarelor noastre posibilități de cultură majoră. Recitați de exemplu legenda poetizată Soarele și luna din colecția Teodorescu și veți găsi viziuni prin nimic

inferioare celor mai admirate din marile poeme ale omenirii, de la Divina Comedie pînă la Faust.

Drept încheiere să mi se îngăduie să dau expresie și unui gând restrictiv. Aș dori ca acest elogiu al satului românesc să nu fie înțeles ca un îndemn de atașare definitivă la folklor și ca îndrumare necondiționată spre rosturi sătești.

Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărește în chip mecanic și virtuos, ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice. O cultură majoră nu se stîrnește prin imitarea programatică a culturii minore. Nu prin imitarea cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul de atîtea ori încercat într-o cultură majoră.

Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decît de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amîndouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar, mai presus de toate, să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat și rodnic ca stratul mumelor.

Satul tradițional transilvănean, unic în Europa

www.transylvaniaworld.com

Satul tradițional transilvănean este unic în Europa, fiind locul unde tradițiile ancestrale și medievale încă se mai păstrează în zilele noastre și unde auto-susținerea acestuia este posibilă datorită structurilor sociale și ale micilor gospodării demult dispărute în vestul Europei.

Satul tradițional. Defnire

Satul tradițional din Transilvania, de regulă situat la poalele munților Carpați din România, reprezintă un element unic în Europa. Conservarea tradițiilor, obiceiurilor ancestrale și medievale, autosusținerea sa și gospodăriile tradiționale care funcționează ca adevărate ecosisteme reprezintă unicitatea satului tradițional transilvănean. Frumusețea sălbatică a Munților Carpați contribuie la conturarea unei locații turistice de-a dreptul magice.

Produsele din cadrul satelor tradiționale sunt alimentele naturale în adevăratul sens al termenului „bio” sau „ecologic”, superioare celor categorisite ca atare în Europa, ele contribuind decisiv la speranța ridicată de viață a locuitorilor satului tradițional transilvănean.

Satul tradițional transilvănean. Concept

Satele tradiționale transilvănene sunt răspândite pe de-o parte și de alta a Munților Carpați, pe platourile montane, pe văi, precum și la poalele lor, într-un mediu cu valoare naturală ridicată și plin de biodiversitate. Satele formate din puține gospodării (5-10 case) se numesc „cătune” și pot fi întâlnite chiar și la altitudini de peste 1400 m.

Primele atestări ale satelor s-au făcut în perioada medievală, dar termenul de „cătun” se conservă încă din vremea dacilor (strămoșii românilor de astăzi). Etimologia acestuia are ca origine cuvântul indo-european „ka-ton” care a fost preluat de daci, ajungând astfel pe teritoriul României. Originea cuvântului „sat” provine de la cuvântul latin „fossatum”, care înseamnă „șanț”, termenul referindu-se la localitățile înconjurate de șanțuri de apărare¹.

Satele de deal și de munte ies în evidență față de cele de câmpie datorită faptului că sunt mai izolate, risipite și mai greu accesibile. Acestea se conservă din vremurile medievale, se autosusțin, iar oamenii se adaptează folosind metode și unelte vechi; conservarea satului tradițional transilvănean fiind unică în Europa².

Primele influențe pentru satul tradițional transilvănean au apărut acum 5000 de ani, în spațiul actual al Transilvaniei locuind atunci Civilizația Cucuteni, cea mai veche civilizație atestată din Europa. Printre aspectele unice ale cucutenenilor este de remarcat faptul că ei au fost printre primii oameni care foloseau roata olarului, lăsând astfel în urmă o ceramică unică în Europa.

Tot ei au fost printre primii care aveau casele construite pe două etaje, realizare arhitecturală unică la vremea respectivă. Urmând exemplul transpus de cucuteneni, țăranul român a creat o arhitectură proprie a gospodăriei, ce dăinuie încă din perioada medievală, care se încadrează perfect cu mediul natural și care servește desfășurării activităților sale.

Unicitatea satului tradițional transilvănean se datorează faptului că acesta a rămas în mare parte intact, ca în urmă cu câteva sute de ani. Toate elementele înconjurătoare – Munții Carpați cu atmosfera lor mistică, aerul nepoluat, alimentele complet naturale, structura socială din cadrul satului, obiceiuri și tradiții ancestrale – au contribuit pe deplin la conservarea unică a satului tradițional transilvănean.

Satul tradițional transilvănean lasă senzația unei imagini rustice, din cadru lipsind cu desăvârșire fermele și coloșii industriali. Agricultură, pomicultura, creșterea animalelor, pe scurt îndeletnicirile țăranului transilvănean, se realizează în general la nivel de gospodării mici cu producții restrânse, fără utilizare de chimicale nocive.

¹ DEXONLINE – cătun, <https://dexonline.ro/definitie/c%C4%83tun>; ENCICLOPEDIA WIKIPEDIA, *Satul românesc medieval*.

² C. Cosma, *Considerații privind așezările rurale și tipurile de locuințe din Transilvania în secolele VIII-X*; Conf. Univ. Dr. Claudia Costin, *Curs de etnografie și folclor*, Univ. „Ștefan cel Mare”, Suceava; Muzeul Județean de Etnografie și Istorie Locală Caransebeș, Tibiscum, 1988; Ioan Țiplic, *Istoria fortificațiilor medievale timpurii din Transilvania între mit, naționalism și arheologie*, Institutul European, 2007.

Astfel, Transilvania prezintă cadrul perfect pentru adevăratele alimente bio, calitativ mult peste produsele promovate în Europa, ca fiind ecologice/naturale.

Puternica legătură a țaranului transilvănean cu natura, legătură păstrată de sute de ani, se materializează în construcția satului în sine. Natura i-a oferit țaranului transilvănean toate materialele necesare, de la lemn până la piatră, acesta reușind să integreze perfect construcțiile în mediul înconjurător³.

Casele tradiționale transilvănene alcătuiesc practic un mic ecosistem autosusținut în cadrul satului, care reprezintă la rândul lui un alt ecosistem. Imaginea generală a satului tradițional transilvănean poate fi comparată cu imaginile feerice din filmele hollywoodiene de mare buget, peisajele naturale întâlnite putând servi drept inspirație pentru orice producție epic-fantasy.

Viața sănătoasă din cadrul satului tradițional este datorată în primul rând conservării menționate mai sus. Izul de-a dreptul rustic oferit de sat se păstrează și mulțumită unor elemente tot mai rar întâlnite în peisajele moderne.

---

³ **Lucia Apolzan**, *Carpații, tezaur de istorie. Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987; **Prof. Dr. Ioan-Aurel Pop**, *Curs Istoria Transilvaniei Medievale – de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul*; **Delia Suiogan**, *Arta populară – formă de comunicare*, Memoria Ethnologica, nr. 26-27, 2008.

Astfel, pe străzile satelor se mai pot întâlni căruțe trase de cai care servesc (pe distanțe scurte) ca mijloace de transport, poluarea lăsând locul aerului natural de munte.

Fântânile din curțile sătenilor sunt o sursă perfectă pentru apă cât mai proaspătă și naturală, care este folosită nu doar de către oameni, ci și pentru animalele crescute de către săteni. În Transilvania putem găsi animale domestice care se hrănesc în libertate, cirezile de vaci sau turmele de oi putând fi întâlnite pe colinele aflate în jurul satelor.

Acest aspect practic reprezintă ciclicitatea găsită în folclorul românesc, dar transpusă în viața de zi cu zi. Alimentația naturală oferită animalelor le face pe acestea să asigure la rândul lor hrană sănătoasă beneficiarilor, care în acest caz sunt tot sătenii. Aceștia folosesc legumele din propria gospodărie și produsele provenite de la animalele crescute tot de ei. Gustul unic al preparatelor tradiționale transilvănene se poate regăsi într-o sumedenie de mâncăruri și băuturi specifice acestei zone de poveste⁴.

Autosusținerea satelor este în strânsă legătură cu îndeletnicirile sătenilor. Astfel, aceștia se ocupă cu agricultura, cu creșterea animalelor sau cu învățarea meșteșugurilor. Specializările lor sunt de așa natură încât să se poată ajuta reciproc, serviciu contra serviciu, eliminând astfel intermediarii. Fiecare gospodărie din cadrul satelor este specializată pe unul sau chiar mai multe tipuri de produse, astfel încât autosusținerea satelor devine fezabilă.

Tradițiile ancestrale bine conservate se manifestă în portul tradițional și în folclorul extrem de bogat care stă la baza conceptelor Transylvania World. Elementele mitologiei dacice s-au materializat în motivele tradiționale cusute pe costumele populare purtate de către săteni. Toate modelele de pe costumul popular tradițional au un mesaj social și spiritual, temele întâlnite fiind aceleași ca și temele bogatului folclor românesc, subiectele oscilând de la existențialism și primordialitatea naturii până la atemporalitate, relativitate, ciclicitate și echilibrul universal.

Transhumanța, un aspect esențial pentru istoria și cultura Transilvaniei, se conservă și în ziua de azi. Deși în Europa ultimilor 100 de ani această tradiție

---

⁴ **Coord. Șt. Dr. Pompei Ccean, Doctorand Lăcrămioara Florinela Popa, Migrațiile Transilvănene în Subcarpații Getici. Studiu de Geografie Istorică**, Univ. Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2012; Monumente de arhitectură tradițională în Muzeul Astra, Complexul Național Muzeal Astra, Muzeul Civilizației Populare Tradiționale Astra, Editura „Astra Museum”, Sibiu, 2010; Patrimoniul Cultural Imaterial din România. Repertoriu I, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București, 2009; **Etnolog Emilia Ometiță, Meșteșugurile tradiționale în Județul Bistrița-Năsăud**, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud.

aproape că a dispărut din cauza apariției agriculturii industriale, Transilvania este locul unde această deplasare sezonieră în zonele de relief cu pășuni bogate încă s-a menținut vie, o altă dovadă a unicității acestui teritoriu de-a dreptul magic⁵.

Toate elementele de mai sus constituie puncte cheie pentru susținerea unicității satului transilvănean. Rezultatul cel mai important al traiului în mijlocul naturii, cu activitate fizică intensă și cu alimente complet naturale ce încă se produc în România, este speranța de viață ridicată, o caracteristică a satului transilvănean.

Satul tradițional transilvănean oferă un cadru turistic ideal, predispus îndeosebi pentru lumea filmului datorită aspectelor sociale și tradițiilor antice și medievale care încă dăinuie în ziua de azi, precum și datorită cadrului natural oferit de Munții Carpați.

Bibliografie

ANTONESCU Romulus, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*.

APOLZAN Lucia, *Carpații, tezaur de istorie. Perenitatea așezărilor risipite pe înălțimi*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.

COCEAN Pompei, Coord. Șt. Dr., POPA Lăcrămioara Florinela, Drd., *Migrațiile Transilvănene în Subcarpații Getici. Studiu de Geografie Istorică*, Univ. Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2012.

COSMA C., *Considerații privind așezările rurale și tipurile de locuințe din Transilvania în secolele VIII-X*.

COSTIN Claudia, Conf. Univ. Dr., *Curs de etnografie și folclor*, Univ. „Ștefan cel Mare”, Suceava.

DEXONLINE – cătun, <https://dexonline.ro/definitie/c%C4%83tun>.

ENCICLOPEDIA WIKIPEDIA, Satul românesc medieval.

ETNOMON – Muzeul virtual al monumentelor etnografice în aer liber din România.

---

⁵ ETNOMON – Muzeul virtual al monumentelor etnografice în aer liber din România; **Romulus Antonescu**, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*; **Coord. Științific Prof. Univ. Dr. Paul Niedermaier, Doctorand Andreea Buzaș Neagoe**, *Satul tradițional reprezentat în muzeele etnografice în aer liber din România – rezumat*, Univ. Lucian Blaga, Sibiu, 2014; **R. Vulcănescu**, *Mitologie Română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987.

Monumente de arhitectură tradițională în Muzeul Astra, Complexul Național Muzeal Astra, Muzeul Civilizației Populare Tradiționale Astra, Editura „Astra Museum”, Sibiu, 2010.

Muzeul Județean de Etnografie și Istorie Locală Caransebeș, Tibiscum, 1988.

NIEDERMAIER Paul, Coord. Științific Prof. Univ. Dr., BUZAȘ NEAGOE Andreea, Drd., *Satul tradițional reprezentat în muzeele etnografice în aer liber din România – rezumat*, Univ. Lucian Blaga, Sibiu, 2014.

OMETIȚĂ Emilia, etnolog, *Meșteșugurile tradiționale în Județul Bistrița-Năsăud*, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud.

Patrimoniul Cultural Imaterial din România. Repertoriu I, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București, 2009.

POP Ioan-Aurel, Prof. Dr., *Curs Istoria Transilvaniei Medievale – de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul.*

SUIOGAN Delia, *Arta populară - formă de comunicare*, Memoria Ethnologica, nr. 26-27, 2008.

ȚIPLIC Ioan, *Istoria fortificațiilor medievale timpurii din Transilvania între mit, naționalism și arheologie*, Institutul European, 2007.

VULCĂNESCU R., *Mitologie Română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987.

Satul românesc – de la Marea Unire până azi

Dan POPESCU

Satul nostru tradițional românesc avea viața frumoasă, liniștită, oamenii erau credincioși și munceau din greu, satul era, cu sociologia lui folclorică, o imensă familie, cu o economie patriarhală, o solidaritate organică în care nimeni nu murea de foame. Omul satului era integrat, prin folclor, în armonia firii, prin folclor ajungea deopotrivă un adânc simțitor al transcendentalului, un credincios și un desăvârșit cunoscător al lumii sale reale. În satul de odinioară, condițiile de viață erau grele, iar populația era numeroasă și sănătoasă. În satul românesc de azi, cu condiții de viață moderne, populația este în scădere și bolnavă. Starea precară și incertă a satului românesc, începând cu epoca colectivizării, industrializării și urbanizării comuniste și continuând cu fenomenul emigrației în străinătate în perioada de după 1990, a rămas.

Țăranul român vedea pe Dumnezeu în taina naturii, el vedea prezența harică și ocrotirea milostivă a Creatorului în realitatea din jurul său, el era înclinat spre dimensiunea veșnică a existenței, iar Lucian Blaga spunea în „Sufletul satului”, atât de frumos, „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat, aici orice gând e mai încet și inima-ți zvâcnește mai rar, ca și cum nu ți-ar bate în piept, ci adânc în pământ undeva.”

Cea mai importantă valoare transmisă de satul românesc este sentimentul comunității. Sufletul satului nostru românesc nu a murit, el traversează, pe undeva, într-o transhumanță prin generații, iar țărani de altădată, cu sângele și lacrimile îmbrățișate cu pământul făgăduinței, devin duioase amintiri. Satul nostru tradițional ne duce la un anumit stil de viață, la arhaic și la o specială comuniune cu natura înconjurătoare. Perspectiva idilică a satului, ca spațiu al tradițiilor, intră într-o oarecare tensiune cu modernismul, sub aspectul său sociologic. Modificările satului au fost majore, însă satul nu s-a schimbat total, anumite tradiții rezistă, atașamentul față de valorile tradiționale continuă să fie destul de puternic, totuși. Țăranii mutându-se la oraș suferă o anume deșărădăcinare. În satul românesc, „unanimumul nostru înaintaș fără nume”, cum îl numea Blaga, există o anumită simbioză între el și copilărie, iar aspectele tainice și structurile secrete ale satului sunt sesizate doar în copilărie. Satul se așează deliberat în jurul Bisericii și al cimitirului.

Astăzi avem o criză a satului, practic și spiritual, satul fiind fixat între idealizare nostalgică și abandonare practică, el, satul, este fixat între identitate tradițională și precara supraviețuire. În comunism s-a pierdut simțul proprietății și a demnității omului liber al satului, acesta ducând, prin constrângere, la degradarea comportamentului uman.

Un țăran gospodar era un rege pe moșia sa, pe proprietatea sa, avea grijă de ea, o iubea, o apăra, o lucra. Satul a fost ținut unit de către preot și învățător, iar Biserica a păstrat entitatea și încrederea țăranilor români. Tradiția este ceea ce străbunii noștri ne-au lăsat moștenire, este materializarea trudei și a înțelepciunii lor, este averea noastră. Avem o istorie, știm cine suntem și avem locul nostru, avem credința noastră creștină, această tradiție milenară ne definește ca entitate în cadrul poporului român. Într-o cultură fiecare individ reprezintă o universalitate nediferențiată, fiecare individ este și gospodar și meseriaș și preot și cântăreț și țăran și arhitect. Blaga spunea, „Tradiția este o adâncă neliniște”, iar neliniștea este floarea spiritului, ființa care pune în mișcare conștiința, tradiția este conștiința. Acum avem tendința de a ne ascunde rădăcinile, parcă ne-ar fi rușine cu ele, căutăm modele afară, tinerii sunt rebeli

față de părinți, în marea lor parte, ne revoltăm contra bătrânilor noștri și le negăm înțelepciunea, tinerii știu mai bine să învârtească pământul.

Satul românesc tradițional a suferit un eșec nereușind să părăsească acel ciclu al subdezvoltării, iar modernizările succesive la care a fost supus, de la industrializarea comunistă până la liberalizarea pieței muncii din anii 90, au dus, până la urmă, la răirea lui, la pustiirea lui, poate că nu mai avem unde ne întoarce.

Casa țăranului avea o orientare precisă, fiind situată cu fața spre miazăzi și cu odaia de locuit spre răsărit, răsăritul și miazăziua fiind generatoare de bine. Omul obișnuit cu viața abstractă, dezrădăcinată, înțelege mai greu bogăția de semnificații care-o avea pentru țăran casa părintească, casă care însemna tradiție vie, lege, rudenie, odihnă, lumină, amintire. Țăranii noștri, privind nevoile proprii, sunt cei mai abili arhitecți, la ei tradiția locuinței individuale este ancestrală, iar tehnica lor de construcție a parcurs toate etapele de experiență, din materiale, deseori nu prea durabile și ușoare, țăranul înălța totuși un tip unitar de casă cu sute de variante, care n-au monotonie și improvizație. Țăranul nostru are un simț aparte al spațiului și își aranjează casa după trebuințele sale materiale și spirituale. Modul de viață arhaic nu trebuie idealizat, astăzi este greu să te mai lipsești de confortul pe care ți-l aduce modernismul, însă nu vrem să vedem în satele noastre acele case baroce, colorate strident, care domină vecinii și împrejurimile, vrem să vedem case frumos proporționate, cochete, integrate în peisaj, care aduc ceva din memoria strămoșilor.

Pătrunderea produselor apusene la noi în țară a determinat decăderea meșteșugurilor locale, inclusiv instituția breslelor, însă și o modificare a obiceiurilor, de la port și bucătărie, până la moravuri și comportament. Epoca tradițională, veche, se clatină, se erodează treptat, iremediabil, lăsând loc celei noi în plină defășurare. Tinerii care vin din Occident, de la studii sau de la muncă, vin ca purtători de expresie a noului. Ideea tradiționalismului, cum se manifesta în anii imediat postbelici, era că efortul muncii industriale era inadecvat spiritualității naționale. Astfel Nichifor Crainic arăta, „O cultură specific națională, de la care sigure se exclud minoritățile industriale, aplecate spre internaționalism, trebuie să-și soarbă zăcămintele tradiționale ale majorităților agricole”, iar „ortodoxia românească este, înainte de toate, țărănească.” Oricum, apusul Europei are o lume tipologică deosebită de noi, românii, care rămânem răsăriteni. Nu vedem cum, spun tradiționaliștii, rasa noastră să se realizeze fără cruce și fără icoană. Sfântul este idealul tipologic al românilor, nu geniul.

Ontologia spiritualității românești arată legătura dintre poporul român și spațiul în care acesta trăiește, părăsirea acestui loc duce la pierderea ființei sale. Chipul Țării îl vedem în chipul celor apropiați și dragi, peisajul Țării are față umană românească și poartă veșmânt românesc. Spațiul Țării este spațiul umanizat în chip românesc, peisajul este profund personalizat în spiritualitatea poporului român, este impresionantă teologia patristică bizantină. Echilibrul, armonia, ospitalitatea, sunt dimensiuni ale spiritualității noastre, spiritualitatea o găsim în toată viața satului nostru românesc, în prezența binefăcătoare dumnezeiască, în jocul, în portul nostru tradițional, în cântecul nostru, în comuniunea cu ceilalți.

Trebuie să ne întoarcem la omul gospodar, responsabil și rege peste moșia moștenită de la moșii și strămoșii lui. Astăzi țăranul român a devenit, în mare măsură, lacom de câștig imediat, fără limite, este individualist în această epocă globalizată, secularizată și exploatează nerațional pământul propriu, pierzând astfel simțul spiritual al milenarei sale legături cu pământul său. Astfel criza ecologică, a mediului înconjurător, este și o criză spirituală, consecință firească a omului secularizat. Natura nu este doar condiția existenței omului singular, ci și evoluția solidarității umane.

Astăzi avem schimbul de generații, iar satul tradițional românesc poate supraviețui acestui schimb și împotriva ordinii globale în care trăim, însă nu același lucru putem spune despre cultura populară care constituie o realitate spirituală, nu și una teritorială. Satul nostru de astăzi nu mai este o realitate organică spirituală, ci este una care a intrat într-un pronunțat proces de destrămare, așezarea veche a satului cu toate orânduielile sale se schimbă și merge spre o așezare de tip modern, formele, activitățile, toată structura socială a satului îmbracă o altă imagine, sensul colectiv al activităților satului dispare în fața celui individual, iar bătrânii care mai sunt în sat, sunt ultimii mohicani ai culturii populare, emanciparea față de tradiții o vedem în forma și orientarea caselor noi, aceste vile aprinse în culori, care nu mai au fața către Răsărit sau Miazăzi, ci sunt spre toate direcțiile. Critica modernității își are punctul de plecare în cultura populară și viziunea creștină asupra omului, în spiritul și normalul de la care noi ne-am îndepărtat. Au venit peste noi diferite filosofii, ca pozitivismul și absolutismul, care au redus cunoașterea și realitatea doar la aspectele lor materiale, ignorând viața spirituală, religia, morala, esteticul, intelectualul, sacrificând adevărul, astfel cunoașterea și omul se împușinează și însuși civilizația intră într-un proces de derută. Această criză a lumii contemporane este o criză a omului și a spiritului pe care îl regenerează.

Pecetea umanului o poartă conștiința și spiritul. Răscumpărarea prin Mântuitorul Hristos i-a oferit omului har și libertate. Acum religia, cultura și sensul ei devin o luptă pentru suflet, pentru spirit și o doctorie împotriva morții. Cultura nu este un buchet ornamental pe pieptul unei societăți, ea reprezintă o metodă de a veni în contact cu fenomenul numit performanță și în același timp este un act al salvării.

Satul românesc tradițional poartă matricea noastră stilistică, este creatorul și păstrătorul culturii noastre populare, iar românii noștri au un orizont sufletesc propriu, manifestat în special în doină și cântec, precum și într-un sentiment românesc al destinului, iar matca stilistică românească este categoric o realitate evidentă.

www.rasunetul.ro

Sufletul Satului

Lucian BLAGA (1895-1961)

*Copilo, pune-ți mâinile pe genunchii mei.
Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gând e mai încet,
și inima-ți zvâcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept,
ci adânc în pământ undeva.
Aici se vindecă setea de mântuire
și dacă ți-ai sângerat picioarele
te așezi pe un podmol de lut.*

*Uite, e seară.
Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi,
ca un miros sfios de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streșini de paie,
ca un joc de iezi pe morminte înalte.*

Satul meu

Grigore VIERU (1935-2009)

*Satul nostru-i mare tare,
Satul nostru capăt n-are.
Până la bunicul Petru
Este cam vreun kilometru
Până la unchiul Andrei
Kilometri sunt vreo trei.
Nu-i cunosc pe cei din vale,
Da-i salut pe toți în cale.*

Biserica – sufletul țaranului și satului românesc

Pr. Lect. Univ. Dr. Vasile BORCA

Domeniul Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” din Baia Mare

Motto:

„Suntem un popor pentru că am avut un altar”.

Mitropolitul Nifon, în Senatul României din
17 decembrie 1866¹

Țăranul român, definit în înțelepciunea populară ca „temelia casei” sau „talpa țării” este expresia clasică însușită și valorificată chiar de marele nostru poet național, Mihai Eminescu, care atrăgea atenția că șubrezindu-se această clasă, adică țărănimea, riscăm să se prăbușească întregul edificiu al statului român². Mihail Kogălniceanu, în discursul rostit la Adunarea ad-hoc a Moldovei cu privire la reglementarea relațiilor dintre țărani și stăpânii de moșii din 18 decembrie 1857, sublinia că „țărani sunt însuși elementul cel mai puternic al naționalității române; țărani sunt însuși țara”³. În același ton elogios s-a exprimat și marele scriitor și romancier Liviu Rebreanu în Discursul de recepție rostit la Academia Română intitulat **Lauda țaranului român**: „...țărănimea... pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi singura realitate permanentă,

¹ Apud **Gr. N. POPESCU**, *Din trecutul Seminarului Nifon*, București, 1943, p. 209.

² Vezi vol. *Proverbe românești*, antologie de George MUNTEAN, București, Ed. Minerva, 1984, p. 279; **M. Eminescu**, ziarul „Timpul” din 4 decembrie, 1882.

³ **M. KOGĂLNICENU**, *Reflecții*, Antologie de I. D. PÎRVULESCU, București, Ed. Albatros, 1988, p. 207.

inalterabilă, a fost și a rămas țăranul. Țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtuților și energiilor românești...⁴.

„Țăranul nostru român a fost acel sănătos rezervor de energie fizică și sufletească”, cum l-a definit Miron Cristea, primul patriarh al României⁵.

Sufletul țăranului român poartă configurația satului natal, „sat așezat înadins în jurul bisericii și a cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților” (înaintașilor)... purtătorul matricei noastre..., cum remarca Lucian Blaga în Discursul de recepție la Academia Română⁶, de aceea afirma intuitiv în poezia **Sufletul satului** că „veșnicia s-a născut la sat”⁷.

Scriitorul francez Lucien Romier, care ne-a vizitat țara în perioada interbelică, a rămas impresionat de ținuta moral-spirituală, de demnitatea și verticalitatea țăranului nostru, concluzionând că „este singurul român adevărat, că e un amestec de daruri și înclinații, care, de obicei, se exclud: e critic fără realism, liric fără misticism, ambițios fără machiavelism, religios fără fanatism... Religia română este o religie a satului, după cum și biserica română e biserica satului. Orice element religios sau moral, care nu izvorăște din sat, vine de la străini. Afară de satul său, românul nu are viața morală decât ca o imitație precară. Din contră, în sat, țăranul exprimă lirismul religios în forma cea mai spontană și mai mișcătoare de suflet”⁸.

Noblețea țăranului român e o zestre ancestrală pe care o poartă ca pe un dar inegalabil în ființa lui spirituală, cum se exprima țăranul genial plecat de la Hobita și geniul sculpturii românești, Constantin Brâncuși: „Țăranii români știu de la mic până la mare ceea ce este bine și ceea ce este rău. Tablele lor de valori sunt cuprinse în proverbele, în datinile și în doctrinele străbunilor – ca și în filosofia naturalității”⁹. Este vorba de „Legea românească”, „legea noastră din bătrâni”,

⁴ Liviu REBREANU, *Lauda țăranului român*, Discurs de recepție rostit la Academia Română la 29 mai 1940, București, 1940, p. 3 și 9.

⁵ Din cuvântarea patriarhului Miron CRISTEA, la alegerea lui ca patriarh în 1925. Apud Emilian BIRDAȘ, *Patriarhul Miron – 50 de ani de la trecerea sa în veșnicie*, în ziarul „Telegraful Român”, nr. 35-36 și 37-38 din 15 sept. și 1 oct. 1989, p. 1.

⁶ Lucian BLAGA, *Elogiul satului românesc*, în vol. *Discursuri de recepție la Academia Română*, București, Ed. Albatros, 1980, p. 252, 258.

⁷ Lucian BLAGA, *Poezii*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942, p. 162.

⁸ Lucien ROMIER, *Răscrucea imperiilor noastre*, Paris, 1931, p. 28, apud Simion MEHEDIŢI, *Creștinismul românesc*, București, Ed. Anastasia, 1995, p. 137; Vezi și Viorel THIRA, *Antologie de suflet și inimă românească*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2016, p. 314-315.

⁹ Alin ION, *Cele mai frumoase pilde graite de marele sculptor al lumii – Constantin Brâncuși*, <https://adevarul.ro/locale/targu-jiu/cele-mai-frumoase-pilde-graite-marele-sculptor-lumii-constan->

atât de veche încât niciodată nu s-a simțit nevoia de a fi scrisă. „Ea se identifică cu însuși rădăcinile noastre, cu istoria de două ori milenară a neamului românesc. Ea este aceeași pe toate cuprinsurile Românilor. O purtăm în zestrea sângelui, așa cum pântecul imens al Carpaților poartă în el comorile îmbelșugatului pământ românesc. Legea românească este unitatea organică a neamului. Poruncile ei ne-au făcut să stăm drepti în furtuni ca și în vremuri de seninătate. Legea românească este axioma existenței noastre istorice, este punctul arhimedic al permanenței noastre în acest colț zbuciumat de lume. Dar, legea românească este și legea lui Hristos, de aceea, ea apare ca suprema expresie a omeniei noastre!”¹⁰.

Atașamentul profund față de valorile creștine care s-au identificat cu ființa poporului român și sunt imprimate în monumentele de artă și arhitectură ale bisericilor și mănăstirilor noastre, dar mai ales în sufletul românesc, în omenia lui; toate acestea i-au făcut pe mulți scriitori străini să numească țara noastră „Grădina Maicii Domnului”, pentru că multe flori creștine au răsărit în România, imitând pe Maica Domnului¹¹. Sentimentul acesta l-au trăit și exprimat și o serie de scriitori și poeți români, dintre care amintim, în primul rând, pe G. Coșbuc.

*„Noi prin vremi ce ne-ncercară
Altă armă n-am avut
Numai dragostea de țară
Ce strămoșii ne-o lăsară,
Și pe Sfântul Domn de scut”¹².*

*„Știm și noi o lege sfântă,
Și de mii de ani acum
Stăm cu ochii tot spre țintă,
Mergem toți pe-același drum.
Pentru sfânta legea-crucii,
Pentru limba ce-o vorbim”¹³.*

tin-brancusi-opera-arta-trebuie-creata-crima-perfecta-1_583196195ab6550cb8ac10af/index.html, accesat 25.09.19.

¹⁰ Grigore POPA (1910-1994) – poet, eseist, filosof, *Legea Românească*, în vol. Viorel THIRA, *Antologie de suflet și inimă românească*, p. 329-332; Vezi și Dumitru STĂNILAOE, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1992, p. 93.

¹¹ Diacon Gheorghe BĂBUȚ, *Maica Domnului, Ocrotitoarea României*, Oradea, Ed. Pelerinul Român, 1990, p. 177.

¹² George COȘBUC, poezia „Scut și armă”, în vol. *Cântece de vitejie*, București, Ed. Minerva, 1988, p. 91.

¹³ *Ibidem*, poezia „Cântec”, vol. amintit, p. 116.

Creștinismul la români s-a altoit pe un fond traco-dac. „Avem o moștenire tracă și tracii au lăsat ceva în sufletul nostru – spunea N. Iorga – o credință entuziastă în dăinuirea vieții dincolo de hotarele acesteia pe care o trăim, o sete de nemurire”¹⁴.

„Toate popoarele din jurul Daciei își cunosc data precisă când au devenit creștine. Numai poporul nostru n-o poate preciza, deoarece n-are certificat de botez. S-a născut creștin în mod spontan, natural, o dată cu formarea romanității sale. Noi suntem români fiindcă suntem creștini și creștini fiindcă suntem români”¹⁵.

De aceea, pentru noi „neamul și ortodoxia sunt componentele originale ale substanței românești. Printr-unul ne-am așezat punctul arhimedic pe pământ, prin cealaltă ni s-a deschis Cerul cu luminile lui și așa ne-am menținut locul sub soare ca ceea ce suntem și nu ne-am renegat în mijlocul tuturor furtunilor prin care am străbătut”¹⁶. „Nu există o altă instituție în care sufletul românesc să se identifice prin veacuri, alta decât Biserica”¹⁷. „Biserica română este cea mai veche și mai puternică temelie a statului, aceea în care s-a adăpostit și păstrat veacuri de-a rândul conștiința națională”¹⁸. „Unitatea morală e unitate și de credință, și de limbă, și de conștiință patriotică și de teritoriu național; e fiecare din ele și mai mult decât toate, căci numai ea le poate ține laolaltă. Unitatea morală e sângele duhovnicesc al unui neam, inima lui nevăzută, nervul său inefabil, sufletul său etern”¹⁹. „Legea strămoșească a fost legea tuturor românilor. De aceea, ea a constituit și un factor de unitate națională, de unitate între românii din Transilvania, Țara Românească și Moldova. Prin faptul că toți românii aparțineau aceleași Biserici Ortodoxe, ei se simțeau una în credință, nu numai în limbă și neam”²⁰. În acest context, afirmația pe care mitropolitul Nifon o făcea în Senatul României, la 17 decembrie 1866, e cât se poate de remarcabilă: „Avem o Patrie pentru că am avut un Altar”²¹.

¹⁴ Nicolae IORGA, *Concepția românească a Ortodoxiei*, București, 1940, p. 9.

¹⁵ Prof. univ. doc. Radu VULPE, *Romanitate și creștinism, coordonate ale etnogenezei române*, în vol. *De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente de artă creștină*, Galați, 1977, p. 21.

¹⁶ Mitropolitul Nicolae BĂLAN, *Ortodoxia în mijlocul frământărilor de azi*, în vol. semnat de arhiepiscopul Irineu MIHĂLCESCU și Emilian VASILESCU, *Apărarea Credinței*, București, Ed. „Cugetarea”, 1937, p. 182-183.

¹⁷ Prof. Nichifor CRAINIC, apud *ibidem*, p. 185.

¹⁸ Tache IONESCU, apud *ibidem*, p. 188.

¹⁹ Valeriu ANANIA, *Pledoarie pentru Biserica Neamului*, Craiova, Ed. Omniscope, 1995, p. 112.

²⁰ Constantin VOICU, *Biserica strămoșească din Transilvania și lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român*, Sibiu, 1989, p. 39.

²¹ Apud Pr. Viorel Thira, *Far pentru amintiri. Oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2017, p. 381.

Meritul Bisericii, de fapt, a slujitorilor ei a fost și acela că au observat anomalia ivită între limba scrisă (slavonă) și cea vorbită și au reușit să cârneaască acțiunea tipografică de zidire sufletească și culturalizare prin filiera românească. Astfel s-a realizat un pas important prin traducerea și tipărirea cărților bisericești în limba română, limba poporului, în locul unor limbi străine, considerate hieratice. „Biserica, sublinia luceafărul poeziei românești și marele patriot, Mihai Eminescu, a creat limba literară, a sfințit-o, a ridicat-o la rangul unei limbi hieratice și de stat. Din acel moment trăsătura de unitate a devenit și a rămas limba și naționalitatea...” „Ea (Biserica Răsăriteană) a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea prin poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanelor de români care trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine o combate pe ea și ritualele ei poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”²².

În contextul celor afirmate mai sus, mi se pare cel mai potrivit să relieffm poziția, importanța și valoarea Bisericii Ortodoxe în viața și istoria poporului român cu exprimarea celui mai competent și mai legitim exponent patriot, reprezentant al geniului literaturii române, a marelui Eminescu, care a definit-o cu epitetul cel mai frumos și îndreptățit, că „**este mama neamului românesc**”²³.

Mărturie indubitabilă a atașamentului profund față de credința sau legea Bisericii străbune „stau gropile din piatră, făcute de genunchii aplecați în fața icoanelor lui Hristos și a Maicii Domnului din vechile noastre mânăstiri și biserici, de câte lacrimi s-au vărsat și câte nădejdi s-au ridicat spre cer în momente de grea cumpănă” din istoria zbuciumată a poporului nostru. Istoria noastră s-a identificat cu a lui Hristos și a Calvarului. O mie de ani de năvăliri barbare, cinci sute de ani de jug turcesc, apoi habsburgic, apoi țarist, iar de curând cincizeci de ani de „ciumă roșie”. E un adevărat miracol cum am rezistat²⁴.

Bisericuțele noastre mici și modeste, nelipsite din toate așezările noastre, din toate satele și cătunele românești din cele mai vechi timpuri, au fost adevărate oaze de spiritualitate creștinească și românească. Ele erau adevărate repere de credință pentru că lumea și viața nu puteau fi gândite, concepute

²² Mihai EMINESCU, *Ortodoxia*, Cluj-Napoca, Ed. Eikon, 2003, p. 59, 99-100.

²³ *Idem*, *Răpirea Bucovinei*, antologie de D. VATAMANIUC, București, Ed. Saeculum I.O., 1996, p. 75; Vezi și arhim. Casian CRĂCIUN, *Eminescu în viața „Maicii spirituale a poporului român”, Biserica Ortodoxă Română, ieri și azi*, în rev. „B.O.R”. nr. 5-6/1989, p. 76.

²⁴ Pr. Viorel THIRA, *Crâmpieie din viața preoțimii noastre*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2016, p. 48-49.

atunci în afara credinței și a bisericii. Ele aveau un puternic rol de coagulare în societate, de păstrare și identificare a comunităților mici și de integrare și raportare la comunitatea cea mare, care era poporul român. Chiar dacă unele comunități erau mai numeroase, iar bisericuța de lemn, mică și neîncăpătoare, denotă faptul că „nu era nevoie ca tot satul să încapă în clădirea bisericii, ci în sufletul bisericii, al comuniunii cu Dumnezeu”. La fel, conducătorul de suflete sau preotul „era «medic» de suflete și de trupuri”, astfel că biserica sau comunitatea păstorită de el „s-a identificat cu etnia, cu românitatea”²⁵.

Bisericiuțele noastre au fost în vremurile de demult adevărate școli, sau, am putea spune, „universități rurale” unde țăranii, poporul dreptcredincios, erau inițiați în principiile de bază ale vieții și existenței autentice, în sentimentul binelui și frumosului, al dreptății, fraternității și adevărului. Aici oamenii au fost luminați de a fi vrednici cetățeni ai pământului, dar și ai cerului. Aici s-au condamnat păcatele, viciile, nedreptățile, abuzurile.

Biserica a binecuvântat pruncii prin taina Sfântului Botez, a pus temeliiile familiei prin taina Sfintei Cununii, iar la sfârșitul vieții acesteia pământești le-a deschis poarta „marii treceri” spre veșnicie, punând balsam de mângâiere și speranță în sufletele îndoliate ale celor rămași²⁶.

Darurile pe care Biserica le-a oferit credincioșilor în decursul veacurilor sunt multe, esențiale și indispensabile formării unei concepții și conduite sănătoase, luminate, optimiste cu perspectiva atât de natură religioasă, morală, dar și materială, organizatorică, socială, gospodărească, formând și educând generații într-un mod echilibrat între verticalitatea spiritual-religioasă și orizontalitatea temporar-pământească. Un dar special pe care l-a oferit Biserica au fost sfintele sărbători cu bucuriile și frumusețile lor care au înseninat, luminat și înnobilit viața credincioșilor. În astfel de ocazii se coagulau și mai mult fraternitatea și unitatea socială.

Factorul cel mai important care a pus în mișcare viața și activitatea bisericii a fost preotul, trimisul lui Dumnezeu prin succesiune neîntreruptă de la Hristos prin apostoli și urmașii acestora, ierarhia legitimă. „Secole îndelungate, când noi, românii transilvăneni, nu aveam nici voievozi, nici dascăli, nici nobili, el, preotul Bisericii lui Hristos, ne-a fost de toate: și îndrumător, și părinte, și învățător, și mângâietor. El niciodată nu ne-a părăsit. S-a născut dintre noi, a crescut și a trăit cu noi. A gustat împreună cu noi bucuriile și necazurile”.

²⁵ Ioan-Aurel POP, *Biserica românilor și unitatea politică a României*, în rev. „TABOR”, anul XII, nr. 12, Decembrie, 2018, p. 12-14.

²⁶ Episcop Iustinian CHIRA, *Darurile Bisericii*, Cluj-Napoca, 1983, p. 8.

Prin el L-am avut pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în mijlocul nostru, îndeosebi prin Sfânta Liturghie, slujba prin excelență sau inima creștinismului, care ne picură dulceața și bucuria în suflete și ni-l actualizează pe Hristos cel crucificat și înviat, Mântuitorul întregului neam omenesc²⁷.

Redăm în continuare câteva versuri care ilustrează într-un mod sublim adevărurile consemnate mai sus despre biserică și slujitorii ei.

*Biseriță de stejar,
Prin vremi, din sfântul tău altar,
Au crescut nețârmurite
Daruri multe preamărite
Și puteri nebiruite
Și nădejdi nebănuite
Și în jurul tău poporul
Cu credința și toporul
Și-a păzit hotarele,
Neamul și altarele²⁸.*

*Îmi amintesc cu drag mereu
De preotul din satul meu.
Bun și blând ca tata mare,
Cu toiagul pe cărare
Trecea cucernic și cu spor
Ca un adevărat păstor.
Vorbea cu dragoste și foc,
Ca un adevărat prooroc.
Și când găsea un necăjit,
Ori un bolnav, ori un lipsit
Pe dată îi făcea un dar
Din inimă și buzunar.
Era una cu poporul,
Cu durerea și cu dorul²⁹.*

²⁷ *Ibidem*, p. 23-40.

²⁸ Fragment din poezia *Biserica din satul meu* de **Teofor CICEU** (1910-1981) – preot-poet, protopop. Apud **Viorel THIRA**, *Antologie de suflet...*, p. 88-89.

²⁹ Fragmente din poezia *Preotul din satul meu*, de același autor. Apud **Viorel THIRA**, *op. cit.*, p. 95.

De asemenea folclorul nostru care exprimă la cel mai înalt nivel credința, spiritualitatea și noblețea poporului român, îndeosebi a țăranului „este plin de Dumnezeu, tămâie și busuioc, ca stupul de miere”³⁰.

Într-un tablou, de fapt un desen în peniță, pictorul clasic maramureșean Traian Bilțiu Dăncuș conturează centrul unui sat din Maramureș, unde se disting biserica, școala, casele oamenilor și dealurile împădurite din jur, iar în drum între școală și biserică, în îmbrăcăminte specifică, își dau mâna preotul, dascălul și țăranul, cu coasa în spate, cei trei piloni de nădejde din totdeauna ai satului nostru³¹.

Sufletul țăranului român l-au format preoții, explicând Evanghelia din fața altarului, imprimând astfel în el credința puternică în Bunul Dumnezeu, rugăciunea, obiceiul de a cerceta cu regularitate biserica, de care era atașat cu toată ființa lui. Pentru țăran pâinea este sfântă și curată ca fața lui Hristos, de aceea, face cruce în dosul ei înainte de a o tăia, ca mulțumire lui Dumnezeu pentru darurile pământului. Pentru el slujba de duminică și sărbători, adică Sfânta Liturghie, este cerul pe pământ, coborând binecuvântarea lui Dumnezeu peste toți, ceea ce conferă daruri și satisfacții sufletești incomparabile. Străbunii noștri nu s-au perindat degeaba pe această glie, n-au făcut doar „umbră pământului”, ci ne-au transmis un tezaur prețios de credință și dragoste creștină pe care trebuie să-l repunem în valoare. Comorile lor sufletești adunate și îmbogățite de veacuri prin trăirea lor autentică au imprimate în ele „pecetea frumuseții eterne”³².

*

Așadar, creștinismul românesc s-a concretizat în Biserica Ortodoxă Română, „maica neamului românesc”, una și aceeași în toate timpurile și în toate ținuturile românești. Ea ne-a imprimat în suflete „legea românească” adică ortodoxia și românismul, de aceea, a fi român autentic înseamnă a fi ortodox. Conștiința aceasta ne-a păstrat ființa națională printre cataclismele istoriei și ne-a ferit de robia sufletească a străinilor. Prin persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos, Biserica ne-a oferit cel mai desăvârșit model de viață cunoscut vreodată pe pământ, modelul vieții absolute, „în afara căreia umanitatea nu poate fi decât literalmente denaturată, batjocorită, distrusă”³³.

³⁰ Viorel THIRA, *op. cit.*, p. 41.

³¹ *Idem*, *Crâmpoie din viața preoțimii noastre*, p. 446.

³² *Ibidem*, p. 446-451.

³³ Michel HENRY, *Eu sunt Adevărul: pentru o filozofie a creștinismului*, prezentare și trad. Ioan I. ICĂ Jr., Sibiu, Ed. Deisis, 2007, p. 242.

În tot cursul istoriei, Biserica a fost „suflet din sufletul neamului” și i-a înțeles „bucuria și amarul”.

„Sfânta Biserică, prin datinile și rânduielele ei, ne-a înfrumusețat viața și ne-a încredințat că nu suntem numai un pumn de țărână, ci avem și suflet cu care vom intra în veșnicie”³⁴.

Curajul, demnitatea și verticalitatea poporului român în frunte cu țărâni-me, «talpa țării», au fost întotdeauna admirabile și de neclintit. De exemplu, în fața tuturor încercărilor forțate și draconice din partea Curții de la Viena de a le impune credința catolică, recurgând la arest și cazne, țărânii români refuză orice înstrăinare și compromis. Este grăitor pentru statornicia ardelenescă în ortodoxie și înalta conștiință de apartenență la „legea românească” exemplul unui bătrân dintr-un sat care răspunde funcționarului din Sibiu, ce reprezintă interesele împărătesei Maria Terezia de la Viena astfel: „Acest cojoc, care-l am pe mine, e acum al meu. Dar dacă ar vrea să mi-l ia crăiasa, i-l dau. Cu aceste slabe mâini și picioare și cu trupul meu am lucrat zi și noapte ca să plătesc porția. Ele sunt ale crăiesei și de-ar vrea să mi le ia, n-am ce face. Dar nu am decât un suflet, pe care eu îl păstrez pentru Dumnezeu din cer și nici o putere omenească nu-l poate îndoi”³⁵.

Biserica prin păstorii ei sufletești a fost prezentă la cele mai însemnate acte și evenimente din viața satului și a țaranului de la naștere și până la mormânt, înviorând și înnobilând traiul și activitatea lui. Ea ne-a păstrat ființa, ne-a cultivat omenia, ea și-a ocrotit credințioșii ei precum ocrotește cloșca puii de păsările răpitoare ori de alte pericole.

Religia creștină, prin Biserica întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos prin jertfa de pe Cruce și Învierea Sa, răspândită în întreaga lume de a-L reprezenta pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, „este crezul ordinei, cultul ordinei și morala ordinei în lume”. Ea a pus ordine morală în gândurile, în concepțiile și în conduita poporului nostru, îndeosebi a țăranilor, așa cum Dumnezeu a pus ordine și lege în haos prin creație, făcând din el cosmos, adică armonie, frumusețe și echilibru³⁶.

*

Spre final, se cade să facem un mic popas și să reconsiderăm câteva gânduri și aprecieri și pentru ținutul nostru de suflet și drag care este Țara Maramureșului,

³⁴ **Viorel THIRA**, *Crâmpie din viața preoțimii noastre*, p. 455-457.

³⁵ **Silviu DRAGOMIR**, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII*, vol. I, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2002, p. 220-221.

³⁶ **Ilarion V. FELEA**, *Religia culturii*, Arad, 1994, p. 16-17.

mai ales pentru cei ce suntem plămădiți din lutul și seva acestui pământ multimilenar, care, atunci când îi rostim numele, trece prin sufletele noastre un fior sfânt ancestral cu un puls voievodal.

„Țăranul din Maramureș nu-și poate închipui viața fără bisericile din lemn, fără porțile sculptate, fără case cu motive populare caracteristice, fără uneltele de lucru din toate zilele, fără hainele brodate, fără jocul de duminică a feciorilor și fetelor, fără horile și strigăturile populare. Toate acestea s-au mai păstrat încă din timpurile străvechi și sunt predate urmașilor”.

Statornicia în credință și în datinile străbune, legătura strânsă cu glia și casa părintească o reliefează sublim poetul Ioan Alexandru în poezia „Bărbați”.

*Maramureșenii pleacă la lucru pe țară
În poala mamei lăsați din vremea suptului
Dar de sărbători vin acasă
Din fundul pământului.
Lasă uneltele-n brazdă, trag peste mine obloanele
Vin la altare să-și mărturisească prihanele
Nu-i poate opri nimeni Dacii liberi
Oriunde sărăcia îi duce
De două milenii atrași
De blândețea Mielului de pe cruce
Nu-și scot căciula în fața nimăruia
Strămoșii lui Ștefan cel Mare
Oameni buni în cămăși albe cu ochi senini
Și opinci în picioare.*

Unicitatea și specificitatea țăranului maramureșean, zestrea lui spirituală, au fost surprinse și reliefate într-un mod admirabil de profesorul japonez Minoru Nambara, specialist în istoria civilizațiilor, care vizitând Maramureșul a declarat: „Maramureșul este satul primordial. Nu știi precis de unde vine și te copleșește până la urmă acest sentiment. Poate din toate, din port, din bisericuțele de lemn, din făptura omului. Este un complex de realități care converg în a simți aici că te afli în satul primordial. Țăranii Maramureșului nu vin de nicăieri. Ai sentimentul că au venit direct din cer în Maramureș. În alte țări simți, știi că oamenii au venit de undeva, aici nu ai acest sentiment. Aici, în Maramureș, este omul primordial în noblețea sa princiară, nu primitivă, în frumusețea lui de înaltă civilizație”.

Măria Ta, Cinstite Țăran Român, unde a pășit opinca ta ai încrustat în glia străbună tărie, statornicie, cinste și omenie, ai imprimat în aceste locuri o zestre de mare preț: sufletul tău curat, sfințit și binecuvântat de **legea românească**, care te-a făcut neaș și nepieritor! Oare fi-vom vrednici noi, cel puțin, să-ți păstrăm amintirea neclintită și nepătată, măcar ca o icoană înveșnicită?! Iubite și sfinte reprezentant și exponent al vieții și neamului meu, unde să te așez, cum să te prețuiesc mai bine și mai frumos, decât să te întronez în adâncul curat și nepângărit al sufletului meu, ce curge neostoit din neam în neam, pentru că ne-ai păstrat și transmis până azi odorul cel mai de preț, credința și omenia străbună. De aceea, primește astăzi de la noi, nevrednicii tăi urmași, un gând senin de înaltă și profundă recunoștință și prețuire! Fii laudat și-n veci binecuvântat!

Bibliografie

ALEXANDRU Ioan, *Imnele Maramureșului*, București, Ed. Cartea Românească, 1988.

ANANIA Valeriu, *Pledoarie pentru Biserica Neamului*, Craiova, Ed. Omniscope, 1995.

ANDERCO Iosif, dr., *Pecetarele vechi și abisurile psihicului (I)*, în „Graiul Maramureșului” nr. 387-388 din 29.03.1991.

BĂBUȚ Gheorghe, diacon, *Maica Domnului, Ocrotitoarea României*, Oradea, Ed. Pelerinul Român, 1990.

BĂLAN Nicolae, mitrop., *Ortodoxia în mijlocul frământărilor de azi*, în vol. *Apărarea credinței*, București, Ed. „Cugetarea”, 1937.

BĂLDEA Sabin, *Am fost aici dintotdeauna*, București, Ed. Daco-Română, TDC, 2014.

BIRDAȘ Emilian, *Patriarhul Miron – 50 de ani de la trecerea sa în veșnicie*, în ziarul *Telegraful Român*, nr. 35-36 și 37-38 din 1989.

BLAGA Lucian, *Elogiul satului românesc*, în vol. *Discursuri de recepție la Academia Română*, București, Ed. Albatros, 1980.

IDEM, *Poezii*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942.

CHIRA Justinian, episcop, *Darurile Bisericii*, Cluj-Napoca, 1983.

COȘBUC George, *Cântece de vitejie*, București, Ed. Minerva, 1988.

CRĂCIUN Casian, arhim., *Eminescu în viața „Maicii spirituale a poporului român”*. *Biserica ortodoxă Română, ieri și azi*, în revista „B.O.R.”, nr. 5-6/1989.

DRAGOMIR Silviu, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul XVIII*, vol. I, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2002.

EMINESCU Mihai, *Ortodoxia*, Cluj-Napoca, Ed. Eikon, 2003.

IDEM, *Răpirea Bucovinei*, antologie de D. VATAMANIUC, București, Ed. Saeculum I.O., 1996.

FELEA V. Ilarion, *Religia culturii*, Arad, Ed. Ep. Ortodoxe Române a Aradului, 1994.

HENRY Michel, *Eu sunt Adevărul: pentru o filosofie a creștinismului*, Sibiu, Ed. Deisis, 2007.

ION Alin, *Cele mai frumoase pilde grăite de marele sculptor al lumii – Constantin Brâncuși*, www.adevarul.ro.

IORGA Nicolae, *Concepția românească a Ortodoxiei*, București, 1940.

KOGĂLNICEANU M., *Reflecții*, Antologie de I. D. PÎRVULESCU, București, Ed. Albatros, 1988.

MEHEDINȚI Simion, *Creștinismul românesc*, București, Ed. Anastasia, 1995.

MIHĂLCESCU Irineu și VASILESCU Emilian, *Apărarea Crediței*, București, Ed. „Cugetarea”, 1937.

POPESCU N. Gr., *Din trecutul Seminarului Nifon*, București, 1943.

POP Ioan-Aurel, *Biserica românilor și unitatea politică a României*, în rev. „TABOR”, anul XII, nr. 12, 2018.

PROVERBE ROMÂNEȘTI, Antologie de George MUNTEAN, București, Ed. Minerva, 1984.

REBREANU Liviu, „*Lauda țăranului român*”, Discurs de recepție rostit la Academia Română, București, 1940.

STĂNILOAE Dumitru, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1992.

THIRA Viorel, *Antologie de suflet și inimă românească*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2016.

IDEM, *Crâmpoie din viața preoțimii noastre*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2016.

IDEM, *Far pentru amintiri. Oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Ed. Dokia, 2017.

VOICU Constantin, *Biserica strămoșească din Transilvania și lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român*, Sibiu, 1989.

VULPE Radu, prof. univ. doc., *Romanitate și creștinism, coordonate ale etnogenezei române*, în vol. „De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente de artă creștină”, Galați, 1977.

Imaginea satului românesc reflectată în creația lui George Enescu

Teodora ȘTEFAN

Masterand la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj-Napoca

1. Date despre compozitor

„Eu sunt cinci într-unul: compozitor, dirijor, violonist, pianist și profesor”, spunea marele Enescu despre el însuși. Cu toate că familia sa nu era o familie propriu-zisă de muzicieni, ei nu erau străini de muzică: tatăl său cânta vocal și la vioară și dirija un cor, iar mama sa cânta la pian și chitară. La 4 ani, micul Enescu a primit prima sa vioară, iar „profesorul” său a fost un lăutar, Lae Chioru, care l-a și inspirat pe George în primele sale compoziții de mai târziu.

Primul om cu adevărat învățat în ale muzicii și care l-a testat pe micul Enescu a fost Eduard Caudella, profesor de vioară și director al Conservatorului din Iași din acea vreme. Văzând un așa mare talent, l-a trimis să studieze la Conservatorul din Viena la doar 7 ani. La Viena a fost ușor de remarcat, a cântat în orchestre de la vârstă fragedă și a primit sfaturi de la Brahms. A studiat vioara cu Joseph Hellmesberger Jr., iar compoziția cu Robert Fuchs.

În 1895 pleacă din Viena pentru a-și continua studiile în materie de muzică la Paris. Printre profesorii săi de la Paris erau Gedalge, care l-a învățat arta contrapunctului, iar compoziția a studiat-o cu Massenet și Faure. Însuși Ravel, unul dintre prietenii lui Enescu, spunea despre el că era cel mai priceput elev de la ora de contrapunct. Cu toate acestea, Enescu introducea în lucrările sale și elemente personale, după cum vom vedea în cele ce urmează în *Suita nr. 3 pentru orchestră*.

Cele mai cunoscute lucrări ale sale datează de la începutul secolului XX, cum ar fi *Rapsodiile române* sau *Suita nr. 1 pentru orchestră*. După primul război mondial își continuă activitatea artistică atât din punctul de vedere al interpretului, cât și din cel al dirijorului, susținând concerte în Europa și Statele Unite ale Americii, însă are și o activitate pedagogică considerabilă, printre elevii săi aflându-se și Yehudi Menuhin. Câțiva ani mai târziu, după instaurarea dictaturii comuniste, se va muta definitiv în Franța, unde se va și stinge din viață.

Creația sa cuprinde lucrări care aparțin tuturor genurilor muzicale: operă, simfonii, lucrări pentru orchestră, muzică de cameră sau lucrări pentru pian. Enescu utilizează o scriitură îndrăzneță a cântului profund al poporului său incluzând timbralități care fac trimitere la Schönberg sau Webern și folosește sferturile de ton în opera care constituie cheia de boltă a creației enesciene, *Oedipe*.

Stilul său componistic este greu de definit; oscilează între stilul romantic monumental, tendințe neo-baroce (de exemplu în *Simfonia I* utilizează limbajul polifonic al sfârșitului de secol XIX), exprimare modernă personală și influența folclorului românesc. Toate acestea se adună într-un stil unic specific enescian, dând naștere unor capodopere. Avea o manieră personală de a aduna cântece din folclor și nu numai, iar apoi le unea într-o singură lucrare, cum ar fi *Rapsodiile* sau *Suitele pentru orchestră* sau *pian*.

2. Suita nr. 3 pentru orchestră, Săteasca

Una dintre cele trei lucrări care declară prin conținutul programatic viața satului în care Enescu și-a petrecut copilăria și care i-a influențat toată creația, începând cu primul opus, *Poema română*, este *Suita a III-a pentru orchestră „Săteasca”*. Chiar începând cu numele lucrării, care fixează un cadru descriptiv și evocator, putem detecta subiectul tratat de compozitor. Suita a fost terminată în anul 1938 la vila Luminiș din Sinaia, tot într-un mediu rural, loc unde Enescu își mai petrecea timpul. Lucrarea este constituită din cinci părți, fiecare dintre ele reflectând câte un moment edificator al vieții sătești, exact așa cum își amintea Enescu din copilăria sa: *Satul meu este ca multe altele. Are o biserică frumoasă ale cărei icoane de aur par că prind viață în fumul de tămâie. Locuim într-o casă mică cu pridvor de lemn vopsit, unde se uscau funiile de ceapă la soare. Și acum mai văd țărani, în cămăși albe cu ilice albastre, cântând în asfințit... cât despre meleagurile din împrejurimi, alții le-au descris mai bine decât aș putea-o face eu.*

Ei au evocat „...melancolia nesfârșită a drumurilor pustii de țară, cu făgașuri adânci și prăfuite, din care se desprinde parcă, în căldura dogoritoare, o mireasmă de vanilie. Nici un copac, nici un tufiș, nici o piatră de hotar. Ici și colo câte o fântână cu cumpănă, din timpuri străvechi, pierdută în întinderea nesfârșită, cu margini rustice din lemn sau de pământ bătut. Câteodată un iepure tresare și trece drumul ca o săgeată. Nesfârșitul șir de care, trase de boi cu pas domol. Și departe, foarte departe, răsună fluierul unui păstor singuratic”. „Da, aceasta este cu adevărat imaginea țării mele, pe care am dus-o pretutindeni cu mine. În această seră înăbușitoare și plină de patimă am crescut prea repede. Și dacă sunt astăzi un om mai mult decât sensibil, ca o rană vie, pricina, cred, o datorez copilăriei mele”².

Toate cele cinci părți sunt tablouri muzicale foarte atent conturate, iar fiecareia îi este atribuit un nume specific de unde ne putem da seama ce temă din viața satului este tratată în partea respectivă: 1. *Primăvară pe câmp*; 2. *Copii în aer liber*; 3. *Vechea casă a copilăriei, la apus de soare. Păstor. Păsări călătoare și corbi. Clopot de vecernie*; 4. *Pârâu sub lună*; 5. *Dansuri țărănești*.

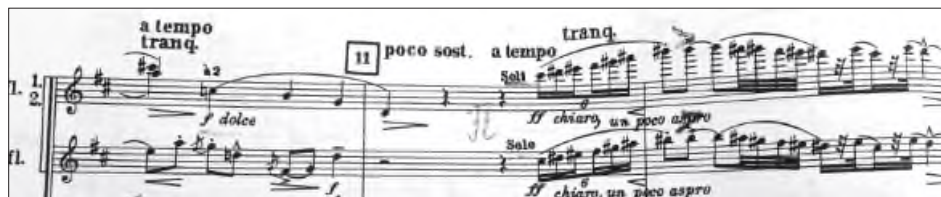
Prima parte și totodată primul tablou, *Primăvară pe câmp*, reflectă dezmoțirea întregii naturi după iarnă, iar imaginile vizuale ale acestui tablou sunt ușor de detectat cu ajutorul muzicii. Enescu a reușit să transmită starea perfectă de trezire a naturii la viață cu ajutorul timbralității fiecărui instrument în parte. Incipitul stă sub semnul rapsodiilor, deoarece linia melodică se aseamănă oarecum cu cele prezente în rapsodiile române, iar aici ea este interpretată de flaut, clarinet și vioară, aducând un suflu specific melodiilor populare de joc, atât de prezente în viața satului românesc. După introducerea ascultătorului în lumea satului cu ajutorul acestei prime idei muzicale de joc, Enescu aduce sonorități care reflectă înverzirea naturii și înflorirea copacilor. Ele sunt subliniate auditiv prin amplificarea aparatului orchestral: compozitorul începe imaginea cu mai puține instrumente, iar pe parcurs tot adaugă câte un instrument pentru a ajunge în punctul culminant al exploziei naturii cu toată orchestra care participă la eveniment, redând și o sonoritate mai amplă și mai sugestivă a naturii în plină forță.

Un alt element important în această primă parte îl constituie instrumentele de suflat din lemn (flaut, oboi, clarinet și fagot), care, datorită timbrului,

¹ **Principessa Cantacuzino**, Memorii.

² **Bernard Gavoty**, Amintirile lui George Enescu, Editura Muzicală, București, 1982, p. 22-24.

pot sugera imagini auditive ale păsărilor care revin pe meleagurile lor atunci când primăvara se face simțită. Chiar și scriitura instrumentală reflectă muzica păsărilor:

Partea a doua, *Copii în aer liber*, reflectă, după cum ne dăm seama și din nume, activitățile celor mici. Încă de la începutul părții asistăm la o încadrare categorică a muzicii în ritmul alert al copiilor, deoarece există notația de tempo *Allegro con brio*³, iar încadrarea metrică a muzicii este în măsura de 3/8, măsură care se folosește în general pentru tempouri mai mari. Aceste lucruri determină o muzică vie, care se desfășoară pe o un ritm destul de simplu, iar discursul melodic este și el adaptat copiilor, dezvăluind o simplitate aparte, specifică vârstei inocente.

Având în vedere că acest tablou scoate în evidență energia copiilor, compozitorul a reușit să sublinieze schimbul constant de jocuri prin alternarea diferitelor instrumente sau preluări ale aceleiași linii melodice de la un instrument la altul (ceea ce sugerează copiii care tot fac schimburi de rol în timp ce se joacă). Un alt element care contribuie la zugrăvirea imaginii jocului copiilor îl constituie modificarea frecvență a ritmului, cam de fiecare dată când și ideea muzicală își schimbă traiectoria. Tot în cadrul ritmului, un element important îl constituie instrumentele de percuție, printre care regăsim timpanul, tamburina, xilofonul și clopoțelii, instrumente care se potrivesc cu personalitatea copiilor.

Partea a doua este plină de culori instrumentale, deoarece fiecare instrument în parte are timbrul său specific, iar combinația dintre multitudinea de instrumente reflectă personalitatea fiecărui copil dintr-un grup. Așa cum instrumentele au specificitățile lor, la fel și copiii sunt diferiți și plini de surprize, iar acest fapt este atent subliniat de către compozitor în lucrare. Pianul și harpa ajută și ele la conturarea imaginii copiilor care se joacă,

³ Repede cu vitalitate și spirit.

cum ar fi în imaginea de mai jos, unde se poate observa clar cum de la o măsură la alta se schimbă tipul de scriitură, așa cum și copiii își schimbă felul de a se juca sau chiar schimbă jocul:

Există un moment specific zburdălniciei copiilor prezent la două oboae soliste, unde Enescu introduce o melodie mai disonantă pe baza unei percuții, pentru a sugera acest aspect.

Cea de a treia parte, *Vechea casă a copilăriei la apus de soare. Păstor. Păsări călătoare și corbi. Clopot de vecernie*, aduce un climat expresiv foarte profund, în care fiecare dintre imaginile acestei secțiuni vor căpăta un lirism specific lui Enescu.⁴ Prima imagine, cea a casei copilăriei, este conturată cu ajutorul unei părți mari din orchestră, însă compozitorul nu utilizează tot aparatul orchestral. Apusul de soare este reprezentat printr-un ritm static în cadrul orchestrei, cu mici mișcări ale liniei melodice, însă instrumentele preiau notele lungi unele de la altele, iar astfel nu se întrerupe muzica. Peste acest ritm static se întrepătrund mici celule muzicale la instrumentele de suflat în principiu, care sugerează că lumea satului nu se mai mișcă atât de mult pe timp de seară, ci doar uneori se mai întâmplă să existe ceva cu adevărat important încât să scoată omul din casa lui. Atmosfera aceasta de încremenire pe timp de seară este atent îmbrăcată în muzică, iar auditorul este imediat transpus într-o lume a satului la înserare.

Imaginea următoare, cea a păstorului, este mult mai simplu conturată. După o sonoritate mai amplă datorită numărului instrumentelor, păstorul este reprezentat doar de oboi, care se întâmplă să fie și instrumentul cu specific pastoral din orchestră. Oboiul solist intonează și interpretează

⁴ Bujor Dâncoreanu, *George Enescu*, p. 90.

o linie melodică colorată, bogată atât în registru, cât și la nivelul elementului ritmic. Împreună cu imaginea păstorului, se face simțită și imaginea păsărilor și a corbilor. Păsările dau năvală peste linia păstorului cu ajutorul unor intervenții acordice disonante, care apar pe timpii slabi din măsură, accentuând starea de incomoditate care se așterne la venirea corbilor pe timp de seară:

Multitudinea de păsări este foarte bine sugerată de către aceste acorduri (suprapuneri de mai multe note) și mai ales este foarte atent plasată în discursul muzical, ea întrerupând păstorul exact în momentele „inoportune” (pe timpii slabi). Acest fapt conduce starea către un sentiment apăsător, semn că se apropie noaptea, moment în care totul devine posibil.

Elementul care ajută la regăsirea echilibrului nocturn este biserica, iar din acest punct de vedere, Enescu introduce clopotele atât în titlu, cât și în muzică. În momentul în care starea devine tot mai apăsătoare, se fac auzite clopotele din sat, care vin să aducă liniște și pace pe pământ. Imaginea auditivă a clopotelor este prezentă în a doua jumătate a părții, și insistă să se facă auzite până la final, când se instalează liniștea mult dorită de săteni.

Toate aceste elemente ajută la conturarea imaginii de înserare a satului, iar Enescu utilizează timbrul specific fiecărui instrument pentru a scoate în evidență multitudinea de stări sufletești care acompaniază momentul apusului. Toate aceste coloraturi sonore adunate dau naștere unei muzici care are multe valențe impresioniste, curent muzical din care compozitorul s-a inspirat în nenumărate rânduri în lucrările sale.

Cel de al patrulea tablou, *Pârâu sub lună*, aduce o atmosferă liniștită și reflectă imaginea râului din curtea compozitorului pe timp de seară. Referitor la acest pârâu, însuși Enescu a realizat o descriere a acestuia: *Pârâiaș în fundul grădinii – pe acesta îl văd și acum. Un subțire firicel de apă care susura încetșor în fundul grădinii și câteodată se lărgea, devenind o mică băltoacă strălucitoare.*⁵

Întreaga parte a patra se bazează pe această descriere în construcția muzicală. Pârâul propriu-zis este sugerat continuu de harpă, care are un mers unduitor pe toată durata părții:

Începutul stă sub semnul sentimentului de încremenire a naturii cu ajutorul orchestrei de coarde, care interpretează un acord prelung, peste care se va face auzit pârâul la harpă. Un alt instrument prezent aici și de care compozitorul nu a mai făcut uz în lucrare, este saxofonul sopran, utilizat aici în special pentru culoarea sa timbrală albă și potrivită într-o seară cu lună.⁶ Și acest instrument este folosit încă de la începutul lucrării, pentru a introduce ascultătorii în atmosfera specifică unei nopți senine. Tot înaintând în discursul muzical, Enescu introduce și alte instrumente ale orchestrei, cum ar fi flautul, oboiul, celesta, talgerul și tam-tam-ul, toate acestea fiind instrumente care se potrivesc nopții și pot sugera cu ajutorul timbralității lor culorile nocturne specifice.

Mai departe, datorită măririi aparatului orchestral, se conturează imaginea pârâului care se lărgește și devine acea *băltoacă* despre care povestea compozitorul. Trecerea de la pârâu la băltoacă se face treptat, tot adăugând câte un instrument care aduce o linie melodică potrivită timbrului său (chiar dacă sunt doar scurte incursiuni melodice, nu o melodie de dimensiune mai mare). Atmosfera liniștitoare a nopții rămâne sugerată de acorduri continue la diferite instrumente, ca și o bază pentru acele incursiuni melodice. Un alt element care dă continuitate discursului melodic este preluarea liniilor muzicale de la un instrument la altul, element care ajută, pe lângă harpă, la realizarea imaginii

⁵ [https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_%C4%83teasca,_op._27_\(Enescu\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_%C4%83teasca,_op._27_(Enescu)).

⁶ **Bujor Dănșoreanu**, *George Enescu*, p. 90.

a curgerii pârâului. În momentul în care se face prezentă băltoaca, asistăm și la întregirea aparatului orchestral, unde compozitorul utilizează instrumentele de suflat din lemn, cornii, harpa, celesta și partida de coarde. Fluctuațiile pârâului sunt realizate cu ajutorul elementelor de dinamică și agogică (nuanțe și schimbări de tempo), iar spre finalul părții orchestra iar se reduce, rămânând prezente partida de coarde, celesta (aici compozitorul predă curgerea pârâului de la harpă la celestă, ceea ce poate sugera și o transpunere din lumea reală către lumea ideală), talgerul și tam-tam-ul. Atmosfera feerică de la acest final ne transpune într-o lume ideală de calm și împăcare cu problemele apărute pe parcursul zilei.

Elementul timbral este deosebit de important în această parte atât de sugestivă, el construind o muzică „plină de virtuți vizuale”⁷, în care scripările pârâiașului din curtea compozitorului sunt realizate cu ajutorul procedeelelor imitative ale instrumentelor din orchestră.

A cincea și ultima parte, *Dansuri țărănești*, conturează imaginea duminicală a satului, când toată lumea, după biserică, se întâlnește la horă și petrece. Pus în oglindă cu partea a patra, acest tablou este plin de viață și jucăuș, așa cum spune și indicația de la începutul partiturii: *Allegro giocoso*.⁸ În această parte, compozitorul utilizează toată orchestra, probabil și pentru a sugera multitudinea de cântăreți prezenți într-o după-amiază de duminică, dar și pentru a încheia suita în sonorități mai ample. Dacă în partea a patra a folosit culorile timbrale ale fiecărui instrument pe orizontală pentru a contura multitudinea de sentimente generate de noapte, aici folosește masa instrumentală pe verticală pentru a sugera veselia jocului popular.

Elementul ritmic este prezent în toată partea și menține atmosfera de joc, iar melodiile populare se fac auzite la instrumente precum vioara, flautul, oboiul, clarinetul și uneori la pian, acompaniate de aparatul orchestral în ritmuri specifice dansului. Un alt element important aici îl constituie timpanul, care ajută discursul melodic cu intervenții bine plasate pentru a scoate în evidență accentele ritmice ale melosului popular.

Fiind o parte bogată în linii melodice vesele, elementele ritmice sunt și ele foarte diversificate, prezentând nenumărate combinații de valori ale notelor. Acestea sunt ajutate și de indicațiile agogice (de tempo), cum ar fi: *molto ritmato*, *allegretto piacevole*, *allegro giocoso*, *un poco pesante*, *senza rigore*.⁹

⁷ [https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_5%83teasca,_op._27_\(Enescu\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_5%83teasca,_op._27_(Enescu)).

⁸ Allegro – repede, giocoso – jucăuș, amuzant.

⁹ Foarte ritmat, reperor plăcut, repede jucăuș, puțin apăsător, fără rigoare.

O importanță aparte pentru a accentua și mai mult stările poporului o deține elementul dinamic (nuanțele). Asistăm la treceri bruște de la *piano* la *forte*, sau alte schimbări de acest fel în discursul muzical, pe lângă existența unei plaje largi de nuanțe (de la *pianissimo* până la *fortississimo*).

Spre finalul întregii lucrări, Enescu aduce toată orchestra la un numitor comun, pentru a întregi armoniile și melodiile cu dialoguri între instrumente și cu susțineri continue ale ritmului. Această parte este de fapt construită după un principiu variațional; melodia populară de la început este prelucrată pe parcurs în diferite forme, păstrându-se elemente muzicale ușor recognoscibile, însă orchestrate diferit.

Ultimul tablou este ca o replică a primului tablou, compozitorul păstrând atmosfera de voie bună, dar muzica din ultima secțiune este de o foarte mare diversitate și impune diferite modalități în construcție: de exemplu suprapunerea rapsodiei (care este o formă liberă) peste o formă de rondo cu variațiuni (care sunt forme exacte și au o organizare în construcție).¹⁰ Finalul lucrării în acorduri masive și luminoase este „ca o gloriificare a optimismului robust al poporului muncitor de la țară”.¹¹

Programatismul lucrării și a celor cinci părți individuale are un caracter autobiografic, deoarece peisajul naturii al satului Liveni, atmosfera specifică anumitor momente ale zilei, jocul copiilor și evenimentele satului constituie amintirile compozitorului pe care a reușit să le transpună în muzică. Imaginile acestei muzici coincid cu fragmentele copilăriei lui Enescu, așa cum își amintea, însă sunt construite cu maturitatea și înțelepciunea adunate pe parcursul vieții. Discursul muzical prezent în această lucrare, și nu numai, se bazează într-o măsură destul de mare pe melosul popular, cu ajutorul căruia poate construi imagini ale satului românesc. Dacă la unii compozitori ideile folclorice reprezintă doar incursiuni cu rolul de a colora muzica, la Enescu acestea capătă valențe descriptive foarte importante, deoarece cu ajutorul lor sugerează și „pictează” imaginile sătești.

Fiind un desăvârșitor al muzicii, Enescu găsește nenumărate modalități de a scoate în evidență ceea ce își dorește: pentru sonorități ample care să reflecte voioșia satului utilizează în general întreg aparatul orchestral, pentru a sugera elemente singulare din viața satului folosește timbrul instrumental potrivit fiecărui element, pentru a descrie o stare anume recurge la diferite

¹⁰ Bujor Dâncoreanu, *George Enescu*, p. 91.

¹¹ [https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_S%C4%83teasca,_op._27_\(Enescu\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_S%C4%83teasca,_op._27_(Enescu)).

stiluri componistice. Pe lângă toată această maturitate în actul componistic, faptul că îmbină aceste elemente enumerate nu dă naștere unui haos muzical, ci din contră, parcă sudează și mai tare imaginea satului datorită coloritului de idei și imagini transpuse cu ajutorul muzicii.

Tot ceea ce Enescu realizează în creația de față face referire la momentele din viața sa care sunt profund sedimentate în adâncul său.¹²

Bibliografie

Dicționare

****The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Editor Stanley Sadie, Oxford University Press, 2001.

****Dicționar de mari muzicieni*, Editura Univers enciclopedic, București, 2006.

Volume de referință

BANCIU Ecaterina, *Istoria muzicii – modul de studiu*.

BANCIU Gabriel, *Gen, opus, formă*.

COSMA Viorel, *Enescu azi*, Editura Facla, Timișoara, 1981.

DÂNȘOREANU Bujor, *George Enescu*.

DRĂGHICI Romeo, *George Enescu – Muzicianul patriot*, Supliment Muzica, Revista Uniunii Compozitorilor din Republica Populară Română și a Ministerului Culturii, 1955.

GAVOTY Bernard, *Amintirile lui George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1982.

POP Adrian, *Stilistica creației muzicale*, Suport de curs, Cluj-Napoca, 2010.

Partitură

George Enescu – *Suita nr. 3, Săteasca*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, București, 1967.

Sursă web

[https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_S%C4%83teasca,_op._27_\(Enescu\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Suita_S%C4%83teasca,_op._27_(Enescu)).

---

¹² **Bujor Dănșoreanu**, *George Enescu*, p. 87.

SATUL – Grădina cultivării și leagănul păstrării creдинței, vieții, sufletului, culturii și valorilor spirituale și tradiționale ale Maramureșului și Sătmarului*

Arhim. Dr. Ioachim TOMOIAGĂ
Vicar Administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului

*„Când m-apropiu de-al meu sat,
Cunosc câinii pe lătrat,
Oamenii pe cuvântat.
Pe MAMA după oftat”¹*

I. Introducere

Oriunde ne-ar peregrina destinul vieții fiecăruia dintre noi, atunci când începem CV-ul, nu putem ocoli satul natal, locul în care ne-am născut, amintindu-ne de căldura căminului familial în care ne-am format primele trăsături ale caracterului, prin însușirea tuturor valorilor spirituale și virtuților ce ne-au fost transmise de către părinții și bunicii noștri.

Părintele N. Steinhardt, în „*Monologul polifonic*” vorbește despre acest cămin făcând diferențierea de nuanță semantică a termenilor: casă, locuință, cămin. „*Oamenii dintotdeauna și de pe tot întinsul pământului au făcut*

* Referat susținut la **Conferința preoțească de primăvară** – mai 2019.

¹ Versuri din creația folclorului românesc.

deosebire între aceste trei substantive aparent sinonime: **casă**, **locuință**, **cămin**. **Casa** e clădirea, imobilul, zidirea; **locuința** e suprafața locuibilă, poate cuprinde construcția întreagă sau numai o parte a ei; **căminul** e cu totul altceva, e așezare, e sălaș, e refugiu, e cuib, e adăpost”.² Cât despre **casă** și **cămin**, autorul arată câteva expresii emoționante, care nu pot fi utilizate ca *acasă*, decât în mediul rural, adică la sat, expresii precum „*pâine de casă, ca la mama acasă, a duce casă bună cu cineva sau urarea: să-ți fie casa casă și masa masă, (...) iar căminul e deopotrivă rădăcină, sevă și mediu ambient, loc de odihnă, reflecție, reculegere și împropătare a energiei; e oază binefăcătoare și binevoitoare, receptacul de pioșenie, duioșie și încredere în sine; e tărâmul menit dragostei conjugale și părintești, punctul de interferență al trecutului și al viitorului. Căminul este refugiul unde te poți oploși și regăsi (regăsi sinea ta cea mai stabilă, mai nealterată de vuietul exterior) fugind de haos, irealitate și neînțelegere. Căminul este centrul lumii pentru ins, deoarece acolo se încrucișează linia verticală și cea orizontală. Linia verticală urcă la cer și coboară în țara morților, sub pământ. Linia orizontală semnifică și exprimă circulația terestră pe toate drumurile care duc spre alte locuri ale pământului, metamorfozează solidaritatea universală. În căminul nostru suntem așadar cel mai aproape de zeii cerului și de morții subpământeni. Proximitatea aceasta ne îngăduie să nădăjduim că ne putem apropia și de unii și de alții, că putem renaște aidoma Persefonei, că hălăduim de fapt simultan înfipți în glie și ancorați în empireu, precum îi șade bine omului, ființă duală, amalgam de spirit și duh.”³ Aceste caracteristici ale căminului descrise în cuvinte pretențioase și îmbinate cu măiestrie de Părintele Nicolae de la Mănăstirea Rohia, țăranul român le-a trăit într-o viață simplă, autentică și responsabilă, încât nu știu dacă nu cumva autorul și-a alcătuit aceste cuvinte, descriind întocmai viața țăranului român, pe care l-a privit cu admirație și l-a îndrăgit pentru modul în care își duce traiul în căminul satului românesc.*

Satul românesc este de fapt sufletul sau *scânteia vieții Poporului Român*, pentru că în satul natal își regăsește fiecare om originea și trăsăturile sale spirituale. De aceea versurile de la început exprimă modul în care își recunoaște fiecare om primele sunete pe care le-a auzit în viața sa, adică *oftatul mamei, graiul semenilor consăteni și zgomotele generate de vietățile și natura înconjurătoare*, sunete care nu pot fi confundate sau uitate.

Dacă analizăm un pic descrierea Raiului din cartea *Facerii*, constatăm că acesta este prezentat ca o Grădină minunată, cu pomi fructiferi și animale,

² N. Steinhardt, *Monologul Polifonic*, Ed. Mănăstirea Rohia/Polirom, Iași, 2012, p. 312.

³ N. Steinhardt, *Monologul...*, p. 313.

o imagine ce ne duce cu gândul la peisajul din mijlocul și din împrejurimile satului. Dumnezeu nu l-a pus pe om într-o cetate sau o urbe, ci într-o grădină, semn că acolo este locul omului îndumnezeit, făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Preafericitul Patriarh Daniel ne amintește, în cuvintele sale părintești, despre caracteristicile sociale și comunitare ale satului, despre sfințenia cu care țăranul român binecuvântează locul prin care pășește. Preafericirea Sa mai menționează faptul că „*omul credincios se conduce după principiul: «Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu!»*”⁴. În acest sens, cu *Frica de Dumnezeu* în suflet, țăranul își pune nădejdea în Bunul Dumnezeu și în slujitorii Bisericii, pe care îi cheamă să binecuvânteze holdele, semănatul, primele roade și fântânile. Troițele închinat de săteni sunt menite să păzească fântânile, casele, colinele sau drumurile⁵, și totodată să le amintească neîncetat oamenilor de *Dragostea cea mare și adevărată* a Lui Dumnezeu pentru întreaga omenire.

Omul post-modern obișnuiește să considere țăranul ca fiind „*încuiat în credința lui*”, dar adevărul este total opus, țăranul se „*eliberează*” prin credința lui de robia păcatului și el trăiește fizic și psihic această eliberare, care izvorăște din *iubirea cea adevărată* față de Dumnezeu.

Citându-l pe părintele Paisie Olaru, Preafericitul Părinte Patriarh menționează că „*dacă sfințim locul în care trăim pe pământ putem spera să primim și un loc în ceruri, «un colțișor în rai»*”⁶. Tot în acest sens Preafericitul Părinte ne spune că „*la sat, viața este înțeleasă și ca «timp binecuvântat pentru a sfinți locul în care trăim»*”⁷.

Scriitorul Lucian Blaga, care a generat faimoasa expresie: „*veșnicia s-a născut la sat*”, mărturisea atât de frumos simbolismul satului în sufletul său, în elogiul său adus satului, spunând: „*vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților. Această împrejurare,*

⁴ † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consemnat de B. Panțuru, cf. <https://lumeasatului.ro/articole-revista/spiritualitate/5281-pf-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-satul-romanesc-astazi-intre-suferinta-si-speranta.html>.

⁵ † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consemnat de B. Panțuru, cf. <https://lumeasatului.ro/articole-revista/spiritualitate/5281-pf-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-satul-romanesc-astazi-intre-suferinta-si-speranta.html>.

⁶ † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consemnat de B. Panțuru, cf. <https://lumeasatului.ro/articole-revista/spiritualitate/5281-pf-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-satul-romanesc-astazi-intre-suferinta-si-speranta.html>.

⁷ † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consemnat de B. Panțuru, cf. <https://lumeasatului.ro/articole-revista/spiritualitate/5281-pf-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-satul-romanesc-astazi-intre-suferinta-si-speranta.html>.

care numai târziu de tot mi s'a părut foarte semnificativă, ținea oarecum isonul întregii vieți, ce se desfășura în preajma mea. Împrejurarea era ca un ton, mai adânc, ce împrumuta totului o nuanță de necesar mister. Localizam pe Dumnezeu în spațiul ritual de după iconostas, de unde îl presimțeam iradiând în lume. Nu era aceasta o poveste, ce mi s'a spus ca multe altele, ci o credință de neclintit”⁸.

Nicăieri în lume nu sună mai frumos decât în satul natal cântecul clopotelor bisericii, care în cultura poporului român și mai ales în tradiția maramureșeană era în mijlocul satului, nefortificată. Biserica este sufletul unei comunități și deschisă pentru orice activitate obștească ce se încadrează în buna cuviință, de aceea bisericile fortificate nu intră în cultura și tradiția românească, nu încap în logica și în mintea noastră să separăm biserica de viața de zi cu zi. Astfel se explică și faptul că incinta și pridvorul bisericii au fost în tradiția satului leagănul culturii și locul din care s-a propagat credința, tradiția, cultura și valorile spirituale și tradiționale ale poporului român. Apoi cântecele de leagăn și de dor cântate de mama, horile de viață prin care și-au cântat străbunii noștri bucuriile și necazurile ..... pentru că „în satele noastre sunt frânturi de viață trecută și prezentă, indiferent când a fost trăită. Viața aparține mai mult trecutului, fiindcă prezentul durează puțin de o clipă, iar viitorul rămâne necunoscut, incert (...), iar trecutul evocat în cronicile satelor noastre cu bun meșteșug de mari personalități sau de preoți, învățători și profesori de țară, vorbește de la sine”⁹ despre modul în care au trăit viața la sat moșii și strămoșii noștri.

Istoria, valorile și provocările unei comunități sunt adevăruri ce definesc caracterul, viața și direcția în care se îndreaptă sufletul acesteia. Credința, întărită de voință și dragoste față de Dumnezeu, a credincioșilor se reflectă prin modul în care ei își apără și își păstrează valorile tradiționale, nu ca pe un tezaur îngropat în pământ, ci ca pe o lucrare vie menită să dea rod, pe care să-l poată aduce înaintea Domnului, cu mulțumire desăvârșită pentru tot ceea ce a primit în dar.

În monografiile și cronicile tuturor așezărilor noastre străbune se vorbește, pe deoparte, despre „satul de odinioară, despre oamenii lui, nobili și supuși, laici și clerici, români și alții, lăcașuri de cult, eroii sacrificați pentru cauze mai bune sau mai rele”,¹⁰ iar pe de altă parte despre faptul că „mai toți intelectualii

⁸ Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*, în „Satul și școala”, nr. 4-5, anul VII, Decembrie 1937 – Ianuarie 1938, p. 98.

⁹ Acad. Ioan Aurel Pop, *Satul – esența spiritului istoric românesc*, în „Veșnicia s-a născut la sat”, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2019, p. 20-23.

¹⁰ Acad. Ioan Aurel Pop, *Satul...*

*noștri din epoca modernă au sorginte rurală. Unele țări din jur au dezvoltat de-a lungul vremii naționalisme nobiliare orgolioase și exclusivist, și au format națiuni elitiste, în care poporul de rând a pătruns greu și târziu; la noi, la români, naționalismul a fost teoretizat și susținut mai ales de intelectualii de extracție rurală, pentru care satul era ca icoanele sfinte*¹¹.

II. Trecutul istoric al satului maramureșean și sătmărean

Istoria satului românesc începe odată cu formarea poporului român, care a avut loc prin secolele IX – X, având ca nucleu populația băștinașă, la care s-a adăugat aportul substanțial al elementelor latine și slave. În urma analizei mărturiilor istorice s-a ajuns la următoarele concluzii: portul popular românesc se încadrează unei zone mai mari – iliro-tracică, el are sensibile diferențieri față de cel al popoarelor vecine datorită elementelor etnice și a culturii lor, el este specific populațiilor locale – majoritatea documentelor dovedesc apartenența sa la o populație dacică. Portul popular are o veche tradiție, vizibilă, de necontestat și cu o perfectă continuitate în evoluția sa, iar unitatea și tradiționalismul sunt de necontestat¹².

În perioada feudalismului se remarcă evoluția producției, materiile prime folosite erau cele procurate de om ca rezultat al ocupațiilor sale de bază, de agricultor și crescător de vite, mai exact: pielea, lâna, cânepa și inul¹³.

Începând cu secolul al XIV-lea în Transilvania a fost introdusă economia de schimb, iar țăranul s-a văzut nevoit să producă mărfuri nu numai pentru satisfacerea gospodăriilor, ci și pentru a obține bani. Industria casnică textilă a început să se dezvolte începând să ia amploare din a doua jumătate a secolului¹⁴.

Secolele XV – XVI sunt consemnate prin picturi murale și miniaturi. Poporul începe să preia din elementele clasei feudale iia și fota. Au loc împrumuturi de elemente ornamentale și piese pătrunse în portul popular românesc prin intermediul popoarelor vecine, slavi și maghiari, și prin intermediul popoarelor migratoare turco-tătare. Tot în această perioadă are loc un proces amplu și definitiv în evoluția conturării caracteristicilor portului popular

¹¹ Acad. Ioan Aurel Pop, *Satul...*

¹² Cf. Tancred Bănățeanu, *Portul popular din regiunea Maramureș: zonele Oaș, Maramureș, Lăpuș*, 1964, p. 13-14.

¹³ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 14.

¹⁴ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 15.

românesc. În funcție de condițiile istorice s-au format regiuni și zone etnografice, cu forme diferențiate în port¹⁵.

Secolele următoare XVII – XIX se remarcă prin dezvoltarea talentului creator al meșterilor populari. Produsele de import și fabricate, ce devin tot mai numeroase, sunt asimilate într-o măsură tot mai mică, iar cele ce sunt asimilate trec printr-un procedeu creator înainte de a fi introduse¹⁶.

Încă de la începutul secolului al XVIII-lea, odată cu interzicerea cultului ortodox în timpul ocupației Imperiului Austro-Ungar, a început o revoluție în zona noastră a construirii de biserici din lemn. Crediința oamenilor era atât de puternică, încât ei au început să își exprime cultul ortodox prin iconografie și achiziționarea de cărți de cult ortodox, care, pe lângă că erau interzise, erau și foarte scumpe. Majoritatea bisericilor de lemn din Maramureș au fost construite după anul 1740.

În perioada capitalismului, portul popular continuă să își păstreze caracteristicile morfologice și ornamentale specifice feudalismului, pe care au început să se grezeze unele elemente noi, datorate factorilor și condițiilor specifice noii formațiuni social economice. Încep să se manifeste tendințele de unificare sau apropiere a stilurilor regionale în port, dar elementele tradiționale, ce au fond comun și forme de manifestare diferite, se păstrează. Acest lucru nu reprezintă o stagnare în dezvoltarea portului popular, ci o manifestare a felului în care poporul a știut să preia ceea ce este bun și valoros și să-l dezvolte. Introducerea fabricatelor la sate și a materialelor noi a ajutat la dezvoltarea portului popular prin apariția unor noi piese de port, ornamente și compoziții cromatice noi. Efectul pozitiv a fost resimțit în scurt timp, utilizarea lânii din a doua jumătate a secolului XIX a îmbogățit ornamentica multor piese de port popular, în special a pieptarelor și cojoacelor. Tot atunci apar pânza fină de casă pentru cămăși, cașmirul pentru basmale și șorțuri, postav fin pentru catrințe și haine, dantele, panglici, mărgel, toate integrate în stilul regional. Mașina de cusut a determinat unele transformări de croiuri. În ornamentica portului popular apar elemente noi și datorită utilizării unor modele de broderii preluate de la oraș, ce au dat naștere pe alocuri unei ornamentici florale originale¹⁷.

După primul război mondial se observă o pervertire a gustului artistic și a unora dintre valorile artistice manifestate în port. Asociații din înalta

¹⁵ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 16.

¹⁶ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*

¹⁷ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 16-17.

societate au contribuit printr-o interpretare greșită la denaturarea gustului poporului și la o simțitoare degradare a creației populare. Unele asociații au creat ateliere de „costume naționale” cu muncitoare recrutate dintre țărânci, pe care le-au pus să lucreze după modele ce se îndepărtau de creațiile tradiționale valoroase ale comunității. O altă îndrumare greșită erau albumele cu „motive naționale” care circulau prin ateliere și prin sate, motive cu ornamente hibride și urâte, precum și caietele de mostre ce cuprindeau și nenumărate motive ornamentale străine de specificul artei noastre populare¹⁸.

În perioada postbelică și comunistă, pe lângă introducerea elementelor urâte în portul popular, s-a încercat și introducerea unui singur port național: uniforma, lucru care, la sate, a influențat negativ dezvoltarea pe linia tradițională a varietății portului. Odată cu explozia comerțului din perioada postcomunistă au început să ajungă pe la sate mai multe mărfuri, printre care o gamă variată de piese de îmbrăcăminte, accesibilă și de prost gust, pe care sătenii au început să le utilizeze din motive practice. Totodată în multe regiuni culturile de cânepă au fost abandonate, iar portul popular, împreună cu utilajele de producție, au început să devină piese mai mult de tezaur. El este folosit în special de sărbători.

În ultimii ani, cu ajutorul și susținerea Preasfințitului Episcop Iustin, care i-a ajutat pe oameni să conștientizeze cât este de mare valoarea și însemnătatea portului popular, pe care ei, dacă nu acționează în scurt timp, o vor pierde, am putea spune că a avut loc o renaștere a frumuseții tradiționale.

III. Valorile și particularitățile satului maramureșean și sătmărean

1. Port

Îmbrăcămintea a reprezentat întotdeauna un element foarte important în viața omului, fie el creștin sau de alt cult. Veșmintele sunt menționate cu atenție și în Sfânta Scriptură încă de la protopărinții noștri Adam și Eva, căroră, Dumnezeu le-a *cusut* îmbrăcăminte din piei de animale, fiii lui Noe, Sem și Iafet, au fost feriți de blestemul pe care l-a primit Ham, pentru că au luat o haină cu care au învelit goliciunea tatălui lor fără a o privi, Iacov pentru a primi binecuvântarea lui Isaac, ce i se cuvenea lui Isav, s-a îmbrăcat cu pieile iezilor

¹⁸ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 17.

care semănau la miros și atingere cu haina lui Isav, detalierea amănunțită cu care sunt descrise de către Dumnezeu modul cum trebuie făcute veșmintele preoților, în cartea Ieșire a lui Moise, îmbrăcarea în sac sau chiar îmbrăcămintea cu care a fost îmbrăcat Mântuitorul nostru Iisus Hristos, până în momentul răstignirii Sale, când, după ce a fost îmbrăcat în mantie purpurie, s-au aruncat sorți pentru cămașa Sa.

Exemplele sunt numeroase și definesc îmbrăcămintea în primul rând ca pe o modalitate de exprimare a unei stări, iar mai apoi ca pe un veșmânt care să protejeze corpul de expunerea goliciei sale sau de frig.

Starea pe care o reprezintă îmbrăcămintea are două caracteristici principale: prima este legată strict de partea emoțională a omului, dacă este trist sau vesel, dacă e zi de sărbătoare sau doliu, iar cealaltă încadrează omul în societate în funcție de bunăstarea sa, noblețea sau rangul familiei din care provine etc.

Portul popular este totodată și o hartă socială și istorică în același timp, pentru că pe lângă identificarea pe care o putem face cu ușurință a zonei de proveniență a săteanului, putem observa de asemenea unele asemănări între porturile din zone diferite, lucru ce ne oferă o dovadă istorică a interferențelor sau a migrației comunităților dintr-o zonă într-alta.

Motivele populare ce definesc portul popular din zona județelor Maramureș și Satu Mare au și elemente comune precum: cămașa albă ce simbolizează puritatea sau curățenia sufletească și trupească, elementele de decor cu caracteristici florale ce ne introduc într-o oarecare măsură în mediul natural și firesc în care se construiește o comunitate sănătoasă, ornamente cu elemente geometrice, în special în formă de cruce. Pe urmă clopoței sau ciucuri, element decorativ-muzical, ce simbolizează bucurie, dar este și utilizat, conform tradiției, pentru alungarea duhurilor rele. Răul este alungat în acest caz fără manifestări agresive, ci cu ajutorul muzicii sau al iubirii.

Piesele portului popular utilizat la lucru sunt mai simple și mai puțin ornamentate, cu excepția situației când e folosit cel de sărbătoare, dacă e mai uzat. Pentru munca la câmp hainele bărbătești au croială mai largă decât cea de sărbătoare. Pentru munca la pădure se utilizează cureaua foarte lată – *chimirul*, pentru păstori este esențială o haină lungă, din piele, cu blana în exterior, ce protejează de ploaie și gluga ce mai are și rolul de traistă¹⁹.

Cele două evenimente principale în viața săteanului: *nunta* și *înarmorântarea* au elemente distincte de port, ele oferă primele informații despre

---

¹⁹ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 18.

starea și condiția omului. Bineînțeles că pentru nuntă se îmbracă costumul cel mai frumos ornamentat, de obicei confecționat special pentru acest eveniment. La înmormântare, decedatul e îmbrăcat în hainele pe care le-a purtat acesta la nuntă. Copiii au costum identic cu cel al adulților, dar redus la scară pe dimensiunea lor. La oamenii maturi ce au trecut de pragul căsătoriei se observă reducerea elementelor ornamentale și prin utilizarea tonurilor închise. La femei diferența cea mai pregnantă este cea care distinge fata de femeia căsătorită²⁰.

Portul maramureșean este de obicei: guba scurtă, (pieptar de piele înfrumusețat cu diferite culori, mai scurt decât în alte zone ale Ardealului), care nu ajunge până la baza cioarecilor, apoi cămașă scurtă cu mâneci largi și încrețită pe umere. Pe Valea Izei și în întreaga Marmație bărbații poartă o curea lată, pe lângă pânțele gol, iară cămașa atârână peste jumătatea curelei. Holteii uneori poartă și o curea îngustă și lungă, ce vine învârtită de vreo două-trei ori pe lângă șolduri. Izmenele sunt largi și lungi. Cioarecii sunt de două ori mai largi decât în restul Ardealului. În tot Maramureșul nobilii îi poartă simpli – afară de petroveni – iar cei din satele iobăgești au cioareci înfrumusețați cu fir verde ori albastru, ba chiar și roșu, și pe la poală sunt necusuți de două degete. Pălăria de regulă e mică, cu pană (margine) puțin ridicată, iar pe Mara și pe Cosău, cu pană dreaptă. Cușma (căciula) e de miel, e rotundă și micuță, afară de Borșa, unde au cușme lungi cu vârf înalt. Opincile sunt făcute frumos, după picior, la ele se aplică ață de lână neagră, iar în capetele ațelor sunt curele. Înnodarea se face până sub genunchi. Femeile poartă două zadii țesute din tort de lână colorată. Cămeșile femeiești în unele părți sunt ornate cu fluturi de ață albastră și roșie. Portul descris e comun în toată Marmația, cu excepția Vișeuului unde se poartă sumane negre în loc de gube²¹.

Portul bărbătesc e simplu: cămașă scurtă, până la brâu, cu mâneci largi în toate zonele, doar în ultimii 30-40 de ani cămașa a început să aibă mânecile încheiate cu manșetă. Croită din doi lați, fără ornamente la umăr, avea încrețele și colțișori (dinte de lup, dacii se considerau *lupi*), la gât are o despicătură la piept, la care se puneau unul sau mai mulți bumbi (nasturi) ori doi ciucalăi (ciucuri). Pe Mara și Cosău sunt ornamentate cu ață colorată (predomină galbenul discret, albastrul) la guler și la manșete. Vara poartă gatii, de o lungime până un pic sub genunchi, excepție făcând subzona Moisei-Borșa sau Săcel,

²⁰ Tancred Bănățeanu, *Portul popular...*, p. 18-19.

²¹ Cf. Dumitru Iuga, *Portul popular din Țara Maramureșului*, (sursa <https://ibn.idsi.md>), p. 19-20.

unde gatiile ajung până la glezne, jos având roituri – o împletitură din fire lăsate să atârne, cam de 3-4 cm²².

La brâu se poartă curea lată din piele, având 3-4 sau chiar 6-8 cataramă; este o piesă comună întregului Maramureș. Cureaua e bumbdită, adică are un fel de nasturi metalici, cam de mărimea nasturilor de la palton. Peste cămașă și curea mai poartă o straiță, trăistuță feciorească cam de 20-30 cm, cu baier lat și frumos împletit, din lână, în 6-8-10-12 fire. Iarna peste gatii se îmbracă cioareci de pânură albă. În zona Tisa-Mara-Cosău-Cursul inferior al Izei pânura este mai groasă, doar vâlturată. Azi, pe alocuri, se aseamăna cu pânura bine piuată de pe Cursul superior al Izei și de pe Vișeu. La Săcel, Borșa, Moisei cioarecii sunt mai rari, prinși jos cu un șnur de lână sau piele. În ultimii ani locul gatiilor și cioarecilor îl iau tot mai mult pantalonii, numiți ciucuri²³.

Pe cap clop sau pălărie de fetru (pe Valea Vișeului-Cursul superior al Izei, de culoare neagră, iar la Borșa, Moisei, Botiza, de culoare verde) pe Mara-Cosău - cursul inferior al Izei poartă clop de paie, cu pana mai lată decât în Oaș, iar la Săpânța - Sarasău/Slatina și Vadu Izei clopul este tot de fetru, cu formă specifică fiecărui sat, cu pană mai puțin îngustă și calota rotundă²⁴.

Portul femeiesc se compune din cămașă, croită în foi drepte de pânză, croită separat, cămașă și poale, în zona Vișeu-Iza și în celelalte zone, pe Mara-Cosău-Tisa, fiind croite „întruna” până nu demult. Pe Valea Izei cămașa prezintă o mică despicătură la mijlocul decolteului la piept, numită „guruță mică”. La piept și la stan, la umeri și încheieturi, ca și la mâneci, se fac încrețele, peste care se atașează benzi de ornamente, în general geometrice, dar și unele stilizări vegetale, viu colorate, dispuse liniar, în benzi înguste, fondul fiind negru, albastru sau alb. Cele mai bogate cromatic sunt cămășile din satul Săpânța. Pe cursul superior al Izei (Săliștea de Sus, mai nou și la Săcel), la Leordina-Vișeu-Moisei-Borșa, moda a intervenit în croi și ornamentică, azi având la piept, umeri și mâneci bezeri (volan) lați din dantelă²⁵.

Pe cap femeile poartă năframă/basma/batic. Fetele și nevestele poartă în sărbători năframă de cașmir, culorile variind după vârstă, de la sat la sat. Denumirile diferă după zonă: năframă, pânzătură, zadie, șirincă. La gât se poartă zgardă, zgărduță (la cocoane), din mărgelile mărunte, împletite din 3-4-6 fire, sau zgardane mai late, ornamentate într-o varietate mare cromatică. Pe Valea

²² Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 20.

²³ Dumitru Iuga, *Portul popular...*

²⁴ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 21.

²⁵ Dumitru Iuga, *Portul popular...*

Vișeului și Valea Izei coloritul zgârzilor era, pe fundal închis: negru-albastru, rar roșu sau alb, pe Valea Tisei predomină albastrul, pe Mara și Cosău predomină alb cu roșu sau verde și albastru²⁶.

Satul sau zona de proveniență se pot identifica ușor după zadii, după croiul și ornamentele cămășii, după zgărdane și năframă. În toate anotimpurile femeile poartă zadii de lână, cu dungi orizontale late de 10-12 cm. De obicei se poartă și în față și în spate, încinse cu un brâu de lână, numit frâmbdie (frânghie), sfoară, baier, împletit rotund sau, pe Mara, o placă mai lată. Zadiile au vrâste (dungi) dispuse orizontal, colorate divers și dispuse diferit după zone sau sate. Peste tot predomină roșul cu negru, pe Mara, Cosău - galbenul și protocaliul cu negru, un galben-verzui cu negru în Dragomirești-Ieud și albastrul cu negru la Săpânța, Petrova, Oncești, Giulești și Berbești. Îmbinarea dungilor late cu "sprâncenele" (vrâste înguste) este foarte variată. Acestea pot intra în combinație coloristică diversă: roșu și negru cu verde, albastru și negru cu verde, roșu și negru cu albastru, albastru și negru cu roșu etc. Pe Mara, dungile late de jos sunt împodobite mai nou cu paiete colorate. Rolul zadiilor, în ultimii 50-60 de ani este preluat de sugnă (fustă de cașmir)²⁷.

La bărbați și femei încălțăminte are elemente comune. În sărbători, cei înstăriți poartă cizme de piele, cu tureatca tare, dar și opinci de piele sau, mai nou, din cauciuc, la bărbați mai groase, la femei mai subțiri. În unele sate, femeile poartă cizme albe moderne. În opinci vara se poartă obiele de pânză, iar în sezonul rece obiele de pânură, pe Iza sunt bătute la piuă, pe Mara, Cosău și Cursul Inferior al Izei doar vâlturate (fiind mai groase și cu firele de lână în afară). Se mai încălță și cu ștrimpti sau ștrimfi din lână albă, cu diverse motive ornamentale realizate prin împletirea firelor²⁸.

Specific Maramureșului este cojocul din piele de oaie, numit pe Vișeu și Cursul Superior al Izei t'eptar (pieptar). Scurt până la brâu, cu blana spre interior, este diferit ca ornamentație, după zonă și sat. În zona Vișeu-Iza Superioară este ornamentat cu cărmăjie (piele subțire, colorată roșcat), pieptarului femeiesc i se adaugă ciucuri de mătase, divers colorați, predominant roșu-verde. Pe Valea Tisei, ornamentele sunt în cărmăjie brun-închis până la negru, la femei cu ciucuri roșii-albaștri. Pe Cursul inferior al Izei, pe Mara și Cosău cojocul este brodat din lână (harast) în culori vii, roșu, cu „ochiuri” de oglinjoare, la femei are tivitura cu prime (fășii de blană de miel, pe Iza fiind, din împleti-

²⁶ Dumitru Iuga, *Portul popular...*

²⁷ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 21-22.

²⁸ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 22.

turi de fire de lână neagră, un fel de panglică de 3-5 cm, mai nou din catifea neagră), având un șir de 6-8, în partea de sus, ciucuri și în spate²⁹.

De la Dragomirești și Ieud, pe toată Valea Izei, pe Mara, Cosău și Tisa, și la Petrova, se poartă t'eptare de pănură, numite, pe alocuri, laibăre, bătute în piuă (date la vâltoare în unele sate de pe Mara și Cursul Inferior al Izei), de o diversitate mare coloristică sunt surâi (în „coște” sau „dungii”) la Dragomirești, Bogdan Vodă, Ieud, Strâmtura, Rozavlea, Șieu, Botiza, vopsite albastrui, verzui și albe începând cu Bârsana și pe Mara-Cosău, negre pe Tisa. La Dragomirești, Ieud și Botiza poartă numele de chit. T'eptarele au buzunare interioare și în exterior, pe lateral. Cojoacele din piele au doar un buzunar interior, pe exterior jeburile fiind formale³⁰.

Iarna se poartă gubă sau gubar. Este o țesătură groasă din lână albă, în Maramureș mai rar se folosește lână seină (care e specifică Țării Chioarului, Țării Lăpușului și Țării Codrului), toarsă prin îndrugare în fir gros, țesută în 2 ițe. Nu se dă la piuă sau la vâltoare, ci doar se adaugă sau înnoadă bdiții – șuvițe de lână. În zona Sighet guba e mai scurtă până aproape de genunchi, în zona Iza-Vișeu coboară sub genunchi cu 2-3 degete. În Maramureș în toate zonele se purta gubă albă. În trecut, guba avea și o funcție socială, de diferențiere între nemeși, care purtau gube albe, și porțieși, ce purtau gube sure. În special pe valea Marei și a Cosăului, de sărbători, maramureșeanul duce pe umeri câte o gubă, oricât de mari ar fi căldurile. Dacă acum aproape 100 de ani guba era un element obișnuit al portului, astăzi au dispărut aproape în totalitate. Le mai poartă doar în unele localități (Săliștea de Sus, ori pe Cosău) mirele și mireasa când merg cu alaiul de nuntă la cununie³¹.

Sumanul prin tipul primitiv de croială, observat de unii specialiști în haina de deasupra de pe Monumentul de la Adamclisi, este o piesă de îmbrăcăminte foarte veche. El este purtat pe cursul superior al Izei și pe Valea Vișeuului. În Vișeauă și Săliștea de Sus are culoare naturală neagră, la Săcel, mai demult și la Borșa, era cernit și avea poalele mai largi. Este tivit cu bandă de catifea neagră și ajunge până mai jos de genunchi. La Petrova sumanul mai este numit și lecrec, lecric, lecru, negru sau alb, la fel ca în Leordina sau pe Iza mai în jos de Săliștea de Sus. Pe Cosău și pe Cursul Inferior al Marei (Berbești, Giulești) este numit sfetăr. Culorile diferă în funcție de sat, de la negru intens la nuanțe de gri, maro, verde sau albastrui³².

²⁹ Dumitru Iuga, *Portul popular...*

³⁰ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 22-23.

³¹ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 23.

³² Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 23-24.

Din vechime, locuitorii din zona Oașului au respectat tradițiile cu strictețe, dar nu ca pe ceva impus, ci ca pe ceva firesc, ca pe o moștenire menită să le definească și să le asigure identitatea și dreptul de stăpânitori ai acestor meleaguri. Portul popular al locului e de o bogăție fără egal printre alte zone etnografice, fiind strâns împletit cu munca și sărbătorile, cu arta moștenită din vremuri străvechi și inovațiile timpurilor noi. În volumul „De la fir la costum” al Adelei Dobrescu găsim descrierea detaliată a costumelor populare ale Oașului. Însăși istoria acestor straie populare e strâns legată de munca locuitorilor prin tehnicile folosite și prin materialele cultivate și prelucrate inițial în propriile gospodării. Astfel, cele mai vechi costume au fost lucrate din pânză de cânepă. Cultivarea acestei plante textile era în principal sarcina femeii, urmând să asigure îmbrăcămintea tuturor membrilor familiei. Pentru perioada rece a iernii, alături de cânepă se folosea lâna oilor din gospodărie, costumul fiind practic realizat cu forțe proprii³³.

Femeile purtau un costum cuprinzând cămașă, pindileu, zadie și chischineu (batic). Cămașa era croită din pânză de cânepă țesută în propria gospodărie, primele cămăși fiind cele cu crețuri. O astfel de cămașă era despicăță în față fiind încrețită la gât în creți mărunți prinși într-un guler mic de doi sau trei centimetri. Mânecele lungi erau largi la nivelul coatelor fiind strânse în pumnișori la nivelul încheieturii mâinii. Cămașa de fiecare zi era mai simplă, mai sărac ornamentată față de cea de sărbătoare. Cu timpul, s-a adăugat o placă, egală în față și în spate, care era foarte frumos ornamentată. În timp ce vechea cămașă de cânepă era bogat decorată în culori vii cu motive geometrice în pași de cruciuliță, având mânecele mai largi și pumnișorii mai lați, cămașa cu placă are o evoluție spectaculoasă. Placa devine centrul atenției, femeile întrecându-se în folosirea culorilor și a firelor pentru crearea modelelor noi. Fiind croită pe gât, cu o despicătură la spate, era inițial încheiată cu două șnururi împletite care vor fi înlocuite ulterior cu nasturi colorați. Cu timpul, laturile plăcii au fost încadrate de volane mici și dese alcătuind un chenar. Pumnișorii au evoluat spre o bentiță lată decorată cu un volan cu colțișori croșetați în culori. Inițial, pumnișorii se închideau cu un șnur împletit trecut prin găici, înlocuit mai apoi cu nasturi³⁴.

Următoarea piesă a costumului, pindileul, e la fel de spectaculos. Varianta de fiecare zi era simplă, la început dintr-un lat, apoi din doi lați de pânză lipsită

³³ Cf. <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

³⁴ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

de ornamente. Pânza este încrețită la brâu, șolduri și la spate, iar în față este aproape plată. Creții erau prinși de „pogmată” sau guler. De guler erau cusute două șnururi cu ajutorul cărora se lega pindileul. Pindileele vechi ajungeau până la jumătatea gambei, iar ornamentele erau puține. Cel de sărbătoare, mult mai frumos, este mai larg și este ornamentat atât la pogmată, cât și la poale. Ornamentica era o broderie. Pogmata pindileului de sărbătoare este mai lată, iar cele două șnururi cu care se încheia se termină cu ciucurași. Cromatica, la fel de spectaculoasă, este ilustrată în: roșu, galben, maro, verde, albastru, portocaliu, violet. Pindileul de cânepă sau bumbac are o cădere frumoasă. Azi, cel mai frecvent realizat din dantelă, este scortșos, uneori fiind dublat de pânză de rafie³⁵.

La cămașă s-a păstrat croiul și platca, care acum este complet neagră. Ornamentele cămășii apar la pumnișori, de-alungul mânecii și pe platcă, culoarea diferă. Oșencele mai poartă și cămașă cu sugnă sau sumnă, cusute din materiale viu colorate: verde, roșu, albastru, galben. Croiul și ornamentica este același și la cămașă și la sugnă. Zadia, făcută dintr-un lat de pânză, se poartă peste pindileu. În timp, zadia de pânză e înlocuită de o zadie mult mai colorată și mai prețioasă, zadia de „păr” (cașmir), pe care oșencele o cumpărau cu sume mari din import, în special din Cehoslovacia. Pe cap femeile poartă chischineu (batic) de „păr”. Chischineul, unul dintre elementele spectaculoase ale costumului oșenesc de femeie, rămâne până în zilele noastre cea mai iubită și scumpă piesă din costum. În picioare, oșenii poartă opinci cu obiele de lână, ce au fost înlocuite pe alocuri tratat cu cizmele de piele și cele de lac³⁶.

Iarna se folosește guba de lână, care se pune peste costum în zilele cele mai friguroase. Ea este impermeabilă, dar când se umple de apă devine foarte grea. Femeile mai purtau iarna laibăre simple din pânură, veste din catifea, frumos ornamentate cu mărgele, zgărzi, pasmaturi și nasturi. Fiind mari iubitoare de accesorii, oșencele se împodobeau în sărbători și la nunți cu zeci de șiraguri de mărgele și de zgărzi³⁷.

Costumul bărbătesc de lucru este simplu. Cămașa scurtă și largă e încrețită la gât și are mâneci lungi. Cămașa de lucru nu are o ornamentică prea bogată, ci una simplă, în maro, verde și galben. Cămașa de sărbătoare e făcută

³⁵ <https://www.satunarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

³⁶ <https://www.satunarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

³⁷ <https://www.satunarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

din pânză de cânepă sau bumbac, cu mâneci largi și multe ornamente. Broderiile sunt plasate pe guler, pe piept și la mâneci. Ornamentica este bogată în culori vii precum albastru, galben, negru, verde și maro. Gulerul cămășii are atașate două șnururi viu colorate, care se termină cu ciucuri. Cămășile de sărbătoare nu mai sunt azi croite din pânză de cânepă sau de bumbac, ci se folosesc mătăsuri fine importate din Turcia și Japonia. Cămașa bărbătească poate fi făcută după mai multe croiuri: *clasic* cu creții pe lângă gât, *cu platcă îngustă și lungă pe piept*, dar cel mai des întâlnit este cel *cu despicătură și guler înalt*, cămașă numită și „cote” în zona Cămarzana, foarte spectaculoasă. Realizată din mătase albă, are guler înalt de 6-8 cm, cu mâneci largi, care se poartă peste pantalon. Ornamentele de culoare neagră împodobesc gulerul, despicătura cămășii, umerii, pieptul, poalele cămășii și poalele mânecii³⁸.

Bărbații poartă gaci, mai scurți și mai strâmți decât cei de sărbătoare. Gacii sunt amplii în brâu, croiți din doi lați de pânză și se trag pe brăcinari. Pe cap se poartă pălării de paie, iar în picioare opinci. Iarna, peste gaci se îmbracă cioareci. Gacii folosiți în anotimpul rece sunt mult mai strâmți și au rolul de a proteja de frig și de asprimea lăunii. Pe deasupra poartă uioșe cu perți (dungi), la fel ca femeile, iar în cap cușme din blană de oaie. Uioșele sunt țesute în război din lână albă sau sură și sunt decorate cu dungi colorate: roșii, galbene, negre și maro³⁹.

În Țara Oașului, bărbații poartă straiță. Fie că vorbim de straița de zi cu zi, fie că vorbim de cea de sărbătoare, aceasta este foarte frumos ornamentată, cu motive diferite și culori îndrăznețe. Pălăriile sunt de paie cu boruri mici sau pălării de fetru negru. Cele de sărbătoare sunt ornamentate cu zgărzi, ciucuri și pene de păun sau de cocoș. Clopurile se asortează cu straițele, sunt împodobite cu pasmanturi negre și sunt brodate cu mărgel, peste care unii inserează broșe colorate. Penele de păun sunt prinse cu broșe colorate. Clopul are o zgardă făcută din mărgel negre, cu scopul de a securiza clopul pe cap și de a înfrumuseța fruntea. Oșenii își îmbracă costumul cu mândrie la cel mai important moment al vieții: nunta și îl folosesc cu mândrie și în sărbători, arătându-și iubirea față de tradiție⁴⁰.

³⁸ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

³⁹ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁰ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

Costumul de femeie din zona Codrului se compune din: cămașă, pindileu, șorț sau zadie dinainte și zadie de pe cap. Cămașa de Soconzel este o cămașă pe crețuri. Este încrețită pe lângă gât și despăcată în față, unde sunt dispuși nasturii ce închid cămașa. Codrencele nu purtau cămăși deschise. Nasturii negri sunt poate singurul ornament al cămășii. Creții din jurul gâtului sunt prinși într-un guler mic, de cel mult doi, trei centimetri. Cămașa este scurtă, până în talie, cât să intre în pindileu, are mâneci lungi, ce se termină în bentițe simple, și e fără ornamente. În sărbători se poartă cămașă pe creți, mult mai mulți decât la cămașa de zi cu zi și e făcută din patru lați de pânză. Ea se închide cu mulți nasturi de culoare neagră. Mânecele cămășii sunt cusute din doi lați de pânză încrețiți peste umeri și la încheieturi. Creții de la mâneci trebuiau să fie egali și lungi, ajungeau și până la cot, iar între umăr și încheietură rămânea mâneca foarte largă⁴¹.

De la brâu în jos costumul femeiesc este format din pindileu. Acesta este ornamentat la marginea de jos, uneori se adaugă și dantele lucrate manual. La Soconzel, pindileul de zi cu zi e simplu, făcut din doi lați de pânză din cânepă țesută și fără ornamente, încrețită la brâu, mai creată pe șolduri și la spate iar în față era aproape plată. Creții erau prinși într-un „guler” sau brâu destul de lat, de care erau cusute două șnururi cu ajutorul cărora se lega pindileul. Poalele pindileului sunt simple. Pindileul de sărbătoare este mai lung și mai larg decât cel de zi cu zi. Pindileul este purtat de fete prima dată odată cu intrarea lor în „danț”, pe la 13–15 ani, danț ce reprezintă intrarea lor în societate. Pindileul de sărbătoare sau ceatvarăul, se face din trei până la șapte lați de pânză (lățimea unui război este de 50 cm, prin urmare el ajungea de la o lățime de 1,50 m - 4 m). Fiind greu și pentru a sta corect adeseori i se atașează bretele pe sub cămașă. Poalele sunt brodate cu colțișori dubli, tripli sau cvadrupli. Fetele purtau pindileul strâmt sub ceatvarău, pentru a păstra picioarele acoperite în timpul dansului⁴².

Cel mai ornamentat pindileu, din câte are o femeie, este cel de sărbătoare. Inițial gulerul nu era ornamentat, dar treptat acesta a început să fie decorat cu zig-zaguri făcute cu mașina de cusut sau volănașe. La marginea de jos a poalelor pindileului se face o „mânușală” din fir de cânepă sau bumbac. Odată cu apariția mașinii de cusut, au apărut colții poalelor, care sunt definatorii

⁴¹ <https://www.satunarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴² <https://www.satunarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

pentru pindileul de Codru. Colți drepți sau rotunzi, ei apar și pe al doilea lat de pânză. Pindileul este ornatat colorat cu motive florale⁴³.

Costumul femeiesc are piese complementare: catrințele, opregele, vâlnicele, fotele și șorțurile, purtate peste poale. Cel mai răspândit în zona Codrului este șorțul, care reprezintă o catrință de dimensiuni mai mari, cu un decor foarte discret, amplasat la tiv sau în șiruri pe înălțimea șorțului. În zona de Codru femeile poartă pe cap baticuri colorate, din bumbac cu imprimeuri mărunte. În timpul danțului și duminica la biserică fetele poartă un accesoriu special, numit joljuț de mână (batistă), tivit frumos pe margini și brodat. Fetele îl țineau la mâna stângă pentru ca băieții să nu le prindă de mână. Zgarda lată, uneori cu colți, se prinde în jurul gâtului. Ea este făcută de fete sau de mamele acestora. Codrenii poartă opinci cu obiele din pânură sau, mai nou, pantofi de piele din comerț, care îmbracă piciorul până la gleznă și se închid cu șireturi. Iarna se poartă ghete înalte pe gleznă, închise tot cu șireturi. Iarna femeile mai poartă cojoace din piele de oaie, simple, fără broderie⁴⁴.

Costumul bărbătesc de zi cu zi în Soconzel este simplu. Cămașa scurtă, neornamentată, încrețită la gât și cu mânecile lungi și nu foarte ample, pentru a nu-i împiedica în timpul muncii. Mânecile se termină cu manșete închise cu nasturi. Farmecul este redat de contrastul de culoare dintre albul cămășii și nasturii negri cu care aceasta se închide în față. Costumul de sărbătoare al bărbaților este compus din cămașă, gaci, cizme și clop. Cămașa are guler răsfrânt și este pe crețuri, la gât, pe piept și la mâneci. Din cusăturile crețurilor femeile ornau cămașa cu forme geometrice. Pe lângă despicătura de pe piept, care este adâncă și se închide cu nasturi, se aplica o altă bucată de pânză ornamentată cu broderie spartă, numită și broderie ciur. Gulerul cămășii și manșetele sunt ornamentate în același mod. Broderia se face alb pe alb. Cămașa de sărbătoare este mai lungă, iar poalele cămășii sunt și ele frumos ornate. Pantalonii pentru vară sunt croiți din pânză, iar cei pentru iarnă din lână. La Soconzel, bărbații poartă „gace” mai scurte decât cele de sărbătoare și mai strâmte. Acestea vin croite ample în brâu și se trag pe brăcinari, care se închid în față. Bărbații poartă peste gace, șorțuri. Iarna, bărbații poartă gaci mult mai strâmți, peste care își luau cioareci. Gacii de sărbătoare erau foarte largi, ajungând să fie cusuți din 6 lați de pânză. Gacii sunt strânși în brâu pe brăcinari,

⁴³ <https://www.satutarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁴ <https://www.satutarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

iar lungimea lor nu depășește jumătatea gambei. Pe cap codrenii poartă căciula și pălăria. Bărbații din Soconzel poartă vara pălării de paie și cușmă din blană de oaie, iarna. La costumul de sărbătoare, bărbații poartă clopuri înalte de paie, „înștruțate” cu pene de cocoș sălbatic⁴⁵.

Iarna, la Soconzel, bărbații și femeile poartă pe deasupra „șope”. Șopa de lână proteja de frig în zilele cele mai friguroase. Este impermeabilă, doar că devine foarte grea când se umple de apă. Peste cămașă, în zilele de sărbătoare, bărbații poartă laibăre (veste), de obicei de culoare neagră. Feciorii care intră în danț au prinsă pe laibăr, în partea stângă, o zgărdiță mică de 6-7 cm, cu franjuri din mărgele și împletitură în formă de floricea⁴⁶.

Cea mai arhaică formă de încălțăminte, opincile, au rezistat trecerii timpului fără prea multe modificări. În ele, femeile și bărbații purtau obiele sau ciorapi groși de lână, fixate pe picior cu ajutorul nojițelor. În zona Codru, în vechime, erau folosiți și saboții de lemn, dar pentru costumul de sărbătoare își cumpărau cizme de piele⁴⁷.

Pentru zona Codrului și Soconzel, costumul popular este un simbol al comunității. Este printre puținele costume populare care se păstrează aproape de cel original, fără prea multe modificări. Croiul, culorile folosite pentru ornamentare și piesele costumului au rămas aceleași.⁴⁸

De asemenea, este elocventă rezistența portului în majoritatea localităților, la fel ca faptul că se poartă și de către copii, nu doar de vârstnici, fiind o laudă pentru familiile care își duc copiii la serbări sau la biserică îmbrăcați în port popular. Azi există aproape în fiecare sat meșteri specializați: pălărieri, croitori, cojocari etc., ce duc mai departe tradiția.⁴⁹

În procesul globalizării actuale, Dumitru Iuga face referire la cuvintele lui Lucian Blaga rostite în urmă cu decenii la Academia Română: *„În port, în obiceiuri, în cântec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa, instinctul de imitație, căruia o anumită sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decât foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității*

⁴⁵ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁶ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁷ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁸ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁴⁹ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 24.

unii sat. Să se compare odată această neostentativ mândră comportare cu aceea a orășenilor, cari se supun docil tuturor ucaturilor modei lansate dictatorial de undeva dintr-un centru mondial".⁵⁰

Se poate constata faptul că portul popular românesc are pregnante caractere specifice și autohtone, fiind dezvoltat într-un climat economic, etnic și cultural deschis, ce a intrat de-a lungul secolelor în contact cu popoarele vecine.

În ziua de azi, în special în satele și comunele mai mari, portul popular a devenit mai degrabă o piesă de tezaur și este folosit mai mult de sărbători, în zilele de lucru, unii săteni obișnuind să se îmbrace cu haine din comerț.

2. Tradiție

Mozaicul creștinismului s-a păstrat prin întrepătrunderea relației dintre mărturia adevărului scris în Sfânta Scriptură, pe de o parte, și credința și dragostea față de Dumnezeu, pe de altă parte. Creștinismul s-a dezvoltat și s-a păstrat până în ziua de azi cu ajutorul Sfintei Tradiții apostolice, ce a fost delegată apostolilor de către Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „*Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura! Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi.*” (Marcu 16:15-16).

Preafericitul Patriarh Daniel menționa în cuvintele sale de învățătură faptul că Tradiția este responsabilă pentru păstrarea creștinismului până în ziua de azi. Prin ea s-a transmis din generație în generație, prin apostolat, cultul creștin ortodox. Dacă nu ar fi existat tradiția, noi am aparține cel mai probabil unor culte păgâne sau am fi atei.

Despre tradiție putem spune că ea are două componente principale: una religioasă și una fondată pe istoria și caracteristicile de bază ale locuitorilor din Maramureș și Satu Mare, ce s-a dezvoltat și manifestat pe mai multe planuri, delimitate cu ajutorul artelor și meșteșugului, ce definesc, în mare parte, cu exactitate locul de proveniență.

Unul dintre cele mai frumoase aspecte ale tradiției, care contribuie în mod principal la păstrarea valorilor poporului român de la sate, este reprezentat de tezaurul folcloric ilustrat în *dansuri populare și obiceiuri*. Dansurile populare, în special cele de la nunți – pline de viață, de culoare și de conținut – îmbină aproape toate elementele atinse în lucrarea de față. În ele se ilustrează istoria și valorile sătenilor din eparhia noastră.

⁵⁰ Dumitru Iuga, *Portul popular...*, p. 25.

3. Meșteșug

Parte integrantă a vieții unui popor, la fel ca toate celelalte bunuri ale culturii materiale și spirituale, arta populară reflectă felul de viață al poporului. Dragostea lui pentru frumos, năzuințele și lupta pentru o viață mai bună⁵¹.

Element creator și definitoriu, ce arată îndemânarea și istețimea comunității, arta meșteșugului reprezintă un element vital pentru menținerea tradiției și a identității unei comunități.

Locul și stilul se identifică reciproc, fiecare zonă are caracteristicile ei bine definite, extrase din seva culturii la care au contribuit generații întregi de artiști meșteșugari.

Localnicii din zona eparhiei noastre au moștenit meșteșuguri extrem de frumoase, încă de la meșteșugul croirii și al creării elementelor de decor vestimentar, ce plasează portul popular din această zonă printre cele mai frumoase din țară, la meșteșugul prelucrării lemnului, pe lângă porțile maramureșene, bisericile noastre de lemn sunt cunoscute în toată lumea, multe dintre ele devenind obiective turistice sau chiar monumente recunoscute internațional, datorită unicității lor. De asemenea Cimitirul Vesel de la Săpânța este un unicat la nivel mondial.

Bisericile de lemn au fost ridicate pe înălțimi, unde verticalitatea a impus concepte arhitecturale specifice, vizibile în realizarea șarpantelor și turlilor prevăzute cu foișor, unde, de obicei, se afla clopotnița acoperită de o cupolă prelungită provocator spre cer, menită să ilustreze tăria credinței săteanului și totodată să transforme biserica într-un punct de reper, un epicentru în viața acestuia. În vârful turnului se fixa o cruce din fier forjat de formă elaborată. Bisericile se remarcă prin planimetrie, prin tehnica îmbinărilor din lemn și a învelitorilor din șindrilă, dovadă certă a ingeniozității soluțiilor constructive⁵².

Meșteșugul olăritului se menține în continuare în zona Maramureșului, unele ateliere devenind obiective turistice, de exemplu Casa Olarului, Ceramica Bleda, Ceramica de Săcel și altele.

Având în vedere faptul că în zonele rurale oamenii trăiau pe alocuri în comunități mai izolate, geniul lor creator i-a împins să creeze meșteșuguri pentru realizarea tuturor obiectelor de uz casnic și gospodăresc. Oameni destoinici, au pus (cu măiestrie) bazele unei arte meșteșugărești bine definite ce contribuie la definirea identității lor naționale.

⁵¹ **Tancred Bănățeanu**, *Portul popular...*, p. 7.

⁵² Cf. *******, *Bisericile de lemn din Maramureș*, Editura Proema, 2007, p. 5.

4. Ideologia

Despre ideologia contemporană a sătenilor din zona eparhiei noastre se pot scrie tratate întregi având în vedere complexitatea acesteia. Ne vom rezuma la a menționa faptul că, datorită evenimentelor marcante din ultimul secol și, în special, a revoluției informației și a tehnologiei din ultimii 30 de ani, concepția sătenilor despre tot ceea ce îi înconjoară s-a modificat în mare parte.

Cultul ortodox este printre puținele lucruri ce nu s-au lăsat pervertite în mintea sătenilor, deși în unele comunități, oamenii nu mai vin la biserică atât pentru trăirea sfintelor liturghii, cât pentru expunerea bunăstării sociale. Pe de altă parte, lupta cu apariția noilor culte și ideologii precum *New Age*, începe să devină tot mai acerbă. Internetul devenind o poartă spre bine, dar și spre calea desfrânării pentru mulți. Totuși, efectele nocive ale utilizării imorale ale acestuia se simt mai puțin în mediu rural decât în mediul urban, datorită faptului că familiile au o bază morală mai principială la sate, comunitățile fiind mai mici și mai atent supravegheate de bătrânii satului.

În gândirea săteanului, pe lângă perspectiva realistă-existențialistă ce abordează obiectele, îndeletnicirile și evenimentele ce îl înconjoară, pe care le privește cu strictețe și siguranță în cuget, se manifestă și dorința exprimării libertății disputei social politice și economice. În comunitățile de la sate abordarea contemporană politică se manifestă mai puțin agresiv decât în mediile urbane, având în vedere faptul că comunitățile mai mici sunt mai unite.

Anamaria Iuga ilustrează atât de frumos concepția sătenilor menționând că prin „*camera îmbrăcată țărănește, ..., se întrevede o atitudine nouă, care dezvăluie că oamenii adoptă o privire din exterior asupra realității lor, ca un soi de metadiscurs. Într-o lume a satului, oamenii de aici sunt, parcă, detașați de această realitate și o văd ca aparținând ruralității și, prin aceasta, «tradiționalității», semn că a avut loc o schimbare de perspectivă la nivelul mentalității*”⁵³.

IV. Provocările contemporane ale satului

Provocările contemporane ale satului românesc în general sunt foarte multe. Una dintre aceste provocări este procesul de emigrare, care lasă în urmă victime, dar în același timp provoacă la fel de multe victime și pe traseu.

⁵³ Anamaria Iuga, *Valea Izei îmbrăcată țărănește*, p. 11-12.

Omul oricât de mulți bani ar câștiga în străinătate în urma unui proces de emigrare, el rămâne *străin, trist și însingurat*, departe de cei dragi și de satul natal. Le este foarte greu românilor de pretutindeni să-și trăiască departe de țară amintirile și dorurile care „*cu lacrimi în ochi și cu nostalgie își aduc aminte de satul și biserica copilăriei, care rămân ca o icoană sfântă întipărită în inima de buni creștini și români*”⁵⁴, care au fost crescuți într-o familie cu principii și valori morale creștine, dar mai ales au trăit bucuria și căldura comuniunii căminului familial întregit, bunici, părinți, copii și nepoți, uneori chiar strănepoți.

Nicolae Steinhardt aprofundează această temă spunând că: „*de la identificarea căminului cu punctul de încrucișare a celor două coordonate se poate lesne trece la o mai adâncă și tragică înțelegere a fenomenului emigrării. Care nu e numai plecare din țară, coborâre la nivel de populație flotantă, smulgera din rădăcini, ci și ieșire din real, act de predare a insului în stăpânirea irealului, adică a absurdului. Căminul nu înseamnă numai un acoperiș, patru pereți, nu e un **ce profan**, ci o concretețe-entitate întru totul sacră*”⁵⁵.

Astfel, „*lipsit de cămin și de mediul său etnico ecologic, omul nu mai are parte decât de frustrare și alienare. Numai căminul – întreținând în sufletul omului alte simțăminte decât ale ocupantului unui spațiu neutru, improvizat și nepersonal, îl preface pe individ în om înrădăcinat în realitate, tradiție și omenesc*”⁵⁶.

Peter Hurley, îndrăgostit de frumusețea spirituală o maramureșenilor, dar mai ales *convertit la Maramureș*⁵⁷ de felul în care Dacii Liberi își duc veacul pe aceste străvechi meleaguri binecuvântate de Dumnezeu și încărcate de spiritualitate și tradiție păstrată în cea mai autentică formă, a sesizat cu observația-i fină de irlandez că procesul de emigrare din satele din România este de fapt „*un cataclism tacit*”⁵⁸. Acest cataclism tacit prin care trece România rurală astăzi este la fel de semnificativ pentru români, cum a fost exodul masiv al irlandezilor în sec. XIX, când jumătate din populația țării ori au pierit de foame ori au părăsit Irlanda, plecând spre America în vapoarele poreclite „*vapoarele coșciug*”, pentru că ajungeau doar jumătate din ei la destinație.

⁵⁴ † **Iustin Hodea, Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului, Învierea lui Hristos, restaurarea, înnoirea și luminarea lumii, Pastorală la Învierea Domnului, Baia Mare, 2019, p. 9.**

⁵⁵ **N. Steinhardt, Monologul...**, p. 314.

⁵⁶ **N. Steinhardt, Monologul...**

⁵⁷ Expresie consacrată pentru persoanele din străinătate sau din alte ținuturi ale țării noastre, care ajung în Maramureș și se leagă organic pentru totdeauna de oamenii locului, de tradiții și obiceiurile de pe plaiurile dacilor liberi. Vezi Peter Hurley din Irlanda sau Maya Kosei din Japonia.

⁵⁸ **Peter Hurley, Drumul Crucilor, Editura Martor, București, 2013, în prefață, p. III.**

Pentru România nu este cataclismul atât de devastator, deoarece românii nu trăiesc același fenomen, ci ajung la destinație, dar din punct de vedere spiritual traversează intrarea în „coșciugul lipsit de valori spirituale” al Europei descreștinate, loc în care doar Biserica Ortodoxă prin misiunea în diaspora i-a salvat de această moarte spirituală sau risipire în cataclismul tacit la care erau predispuși.

O altă provocare a satului se regăsește în păstrarea tradiției și menținerea sa în lupta cu tehnologizarea întregii lumi. În acest sens, părinții satului au o responsabilitate extrem de mare având în vedere faptul că ei pot coordona puntea pe care copilul o va trece în drumul său spre maturitate. Copilul trebuie să ajungă să iubească satul, tradiția și portul popular mai mult decât telefoanele, jocurile și internetul. Interdicția tehnologiei, până la o anumită vârstă, poate funcționa, cu condiția identificării momentului când copilul a ajuns la o maturitate a gândirii și a simțului și s-a îndrăgostit, la propriu, de viața în mijlocul satului și de o anumită artă în care și-a găsit îndeletnicirea.

Dar nici aceasta nu reprezintă o garanție că în momentul în care tânărul intră în contact cu tehnologia nu va încerca să își „ușureze” munca cu ajutorul acesteia, ajungând să tehnologizeze un proces ce s-a păstrat peste secole și să îi denatureze în final esența. Însă tehnologizarea meșteșugului nu este un pericol atât de mare cât „libertatea internetului”.

Aceasta pe lângă faptul că îi poate distruge omului toate bazele creștin-morale, îi poate produce o dependență, închizându-l într-o lume virtuală, ce te face să îți imaginezi că în interiorul monitorului se află o comoară imensă care te așteaptă să apeși câteva taste sau îi poate deschide o fereastră ce îl va convinge pe tânăr să își părăsească satul natal pentru orașe mari, centre universitare sau chiar imigrarea în alte țări, în speranța unui viitor mai bun.

Un real pericol, am putea spune, este riscul la care este supus satul în urma tehnologizării și a importării unor noi stiluri și materiale din mediul urban sau chiar din alte țări. *Importul* nu este un procedeu apărut recent. El a fost *stârnit* de invaziile popoarelor ce au ocupat aceste meleaguri în ultimele secole, în special dominația austro-ungară, ce a adus cu ea multe elemente culturale, ce se regăsesc astăzi încadrate în tezaurul folcloric românesc din această zonă.

Spre exemplu, la Soconzel, în urma dispariției culturilor de cânepă, pânza este înlocuită cu pânza de bumbac, de cele mai multe ori realizată industrial, războaiele de țesut devenind adesea piese de muzeu. În zona Codrului se mai prelucrează și se mai țes lână și pânză de bumbac, motiv pentru care în aceste comunități costumul popular își are locul bine meritat. În ce privește

încălțăminte, sub influența modei urbane, au fost înlocuite opincile cu ghete, cizme, pantofi simpli sau de lac și papuci.⁵⁹

Un alt exemplu al faptului că portul popular nu mai vorbește astăzi doar de identitate, de apartenență la o comunitate, ci vorbește mai mult despre statutul social, este oferit de transformările suferite de costum. Straiața oșanului este realizată din pasmaturi și dantele croșetate manual și pe care sunt inserate mărgelile de sticlă sau cristale Swarovski, iar baierul straiței este de două ori mai lat decât la cele vechi, eliminând în acest fel funcționalitatea straiței, care devine o simplă piesă de decor. Cu toate acestea, oșenii nu vor renunța niciodată la el, pentru că mai mult decât orice, costumul popular îi face unici, îi scoate în evidență, le întărește locul între celelalte comunități⁶⁰.

Acest proces reprezintă un risc mare pentru că se pervertește tocmai esența tradiției ce definește *identitatea*. Dumnezeu spune: „*Eu sunt Cel ce sunt*” (Ieșirea 3:14) pentru că este necuprins, dar noi cine suntem dacă ne pierdem identitatea? Devenim robi unei culturi străine, în cadrul căroră omul se regăsește impur și adesea nedorit?

O altă mare provocare este ilustrată de limitarea accesului la informație în unele sate, lucru ce îi poate împinge pe sătenii înzestrați, dornici de aprofundare culturală și dezvoltare profesională să accedă spre centre universitare de renume din țară sau străinătate, treaptă ce odată urcată foarte puțini aleg să se mai întoarcă să locuiască (nu doar să viziteze) în satul lor natal.

Având în vedere faptul că numărul atelierelor unde s-a păstrat tradiția prelucrării materialelor și a confecționării costumelor este considerabil mai mic, acestea au devenit un accesoriu mai greu de achiziționat pentru omul de rând. În ziua de azi, prin ornamentele sale, cămașa a devenit foarte scumpă, ajunge până la 1000-1500 lei și se face doar la croitori specializați.

V. Perspective ale satului maramureșean și sătmărean

Migrația masivă a tinerilor de la sate la orașe și în special în Occident, lăsând în urmă bătrânii și în unele cazuri copiii, a atrofiat perspectivele propagării și dezvoltării cultului și a tradiției, amenințând în același timp existența satului.

⁵⁹ Cf. <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

⁶⁰ <https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>.

Totuși, cel puțin în zona noastră, trebuie să remarcăm faptul că în ultima perioadă a avut loc o renaștere a culturii satului și a portului popular. Speranța există întotdeauna. Oamenii, în special cei care au ajuns să întâmpine problemele societății occidentale, afectată sever de criza identității, s-au trezit la realitate și au ajuns să recunoască importanța identității naționale, culturale și religioase. Este esențial să știi cine și ce ești, de unde vii și încotro te îndrepti, și nu în ultimul rând cui îi datorezi toată dragostea și recunoștința pentru tot ceea ce s-a întâmplat și se va întâmpla cu sufletul tău, element definitoriu pentru finalitatea sau desăvârșirea sufletului. În Occident și nu numai, unii tineri au ajuns să se sinucidă pentru că nu știau cine sunt și ce rost au pe lumea aceasta, nici nu și-au găsit căminul care să le ofere ceea ce spunea Steinhardt, și anume: „Căminul este centrul lumii pentru ins, deoarece acolo se încrucișează linia verticală și cea orizontală” (vezi nota 3, pag. 1).

La acest lucru a contribuit în mare parte frumusețea datinilor și a tradiției ce mențin vii satele din eparhia noastră. Există un consens în această privință între cei de acasă și cei plecați, care spune: *nicăieri nu-i ca acasă*. Dragostea adânc înrădăcinată în sufletele creștinilor, misiune a bisericii, dorul de manifestările cultural tradiționale sau meșteșuguri, lucrează în sufletele oamenilor și îi întoarce în satele lor natale.

Este astfel ilustrativ faptul că în județul Satu Mare, conform unui sondaj demografic realizat în ultimii 3 ani, s-a constatat că populația de la sate este mai mare decât cea de la orașe. În mediul urban din județ trăiesc aproximativ 187.000 (48,1%), iar în mediul rural trăiesc aproximativ 202.000 (51,9%) de persoane, la un total de populație în 2016 de aproximativ 389.000 de locuitori.⁶¹ În Maramureș din totalul de 522.154, în mediul urban trăiesc 314.057 persoane într-un procent de (60,15%), iar în mediul rural 208.097 locuitori într-un procent de (39,85%).

JUDEȚUL MARAMUREȘ			JUDEȚUL SATU MARE		
Mediul urban	314.057	60,15%	Mediul urban	187.000	48,1%
Mediul rural	208.097	39,85%	Mediul rural	202.000	51,9%
Total locuitori	522.154		Total locuitori	389.000	

⁶¹ Cf. <http://www.informatia-zilei.ro/sm/judetul-satu-mare-are-mai-multi-sateni-decat-orasenii/>.

Dumitru Iuga ne pune în vedere faptul că cercetătorii au observat, că tradiționalismul nu exclude modernitatea, care nici ea nu înlătură tradiționalismul. Costumul popular, element viu de cultură, reprezintă o puternică înrădăcinare în tradițional și o dorință permanentă de a adopta și utiliza facilitățile oferite de modernitate⁶².

După cum ne arată istoria, se vede că tradiția și portul popular își regăsesc casa în satul maramureșean și sătmărean, care, la rândul său, este identificat sau caracterizat prin îmbrăcămintea tradițională, cultul și meșteșugurile ce îi trădează măiestria arătată cu smerenie, dar și cu noblețe în același timp.

Lumina de la „capătul tunelului” pentru satul maramureșean a fost, este și va rămâne pe veci de veci Biserica. În jurul bisericii se vor aduna factori de decizie și oameni destoinici să găsească soluții pentru salvarea satului tradițional și care să deschidă perspective pentru tinerii care ar dori să trăiască la sat, iar satul să le asigure un trai decent.

În acest sens, cred că noi, în calitate de slujitori ai *Bisericii* și ai *Neamului*, putem face multe pentru ca satele noastre să arate mai bine și să le arătăm bunilor noștri credincioși că pot să trăiască decent în frumoasele noastre sate românești, dacă vom reuși să-i conștientizăm că întoarcerea acasă este soluția și pentru ei și pentru sat, și pentru Biserică și pentru Neam. Mesajul trebuie să fie foarte clar și concret, așa cum în cuvântul pastoral Preasfințitul Părinte Iustin a transmis printr-un strigăt aproape disperat: *„Ați plecat de la glia strămoșească atât de mulți (4 milioane), încât sunt satele pustii, școlile nu mai au copii, bisericile sunt goale și cimitirele părăsite. O mare parte din floarea tinereții Maramureșului, Oașului și Sătmarului, bărbați și femei care aduc pe lume prunci binecuvântați și susțin viața în satele noastre, sunt plecați în toată Europa și în toată lumea. Pentru prima dată, în anul 2018, s-au născut mai mulți copii români în diaspora decât în țară, copii care nu știm dacă se vor întoarce vreodată în România. Satele îmbătrânesc și se pustiesc, bătrânii pleacă la Domnul și nu este cine să le ia locul, dacă ritmul depopulării va fi în continuare la fel, în câteva decenii populația României se va înjumătăți, așa cum o prezintă în mod dramatic susținătorii acestui fenomen îngrijorător”*.⁶³

Pe lângă perspectivele sumbre prezentate până aici, trebuie să încheiem acest capitol într-o notă optimistă. Sunt sigur că avem totuși puterea și resursele necesare să reînviem viața autentică în satul românesc, și mai ales în cel

⁶² Cf. Dumitru Iuga, *Portul popular din Țara Maramureșului* (sursa <https://ibn.idsi.md>), p. 24.

⁶³ † Iustin Hodea, *Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului, Învierea lui Hristos...*, p. 10.

maramureșean, unde se mai păstrează credința, valorile spirituale și tradiționale, sfinte și nealterate. Și pentru că în Maramureș și Sătmăreș există un cult și un respect față de muncă, aceasta fiind o virtute a locuitorilor din nord-vestul României, pe de altă parte avem atâtea calități în materie de meserii și meșteșuguri, la care se adaugă și posibilitatea dezvoltării agro-economiei locale, încât toate elementele pozitive puse la un loc ne dau speranța și ne întăresc convingerea că satul maramureșean și sătmăreșean vor dăinui peste veacuri, dar mai mult decât atât, pot fi exemplu de bune practici pentru cei care doresc să ființeze prin muncă cinstită, cu respect față de glie și față de valorile creștine.

VI. Concluzii

Satele din Maramureș și Maramureșul în sine „*a fost considerat un uriaș muzeu în aer liber, care a atras turiști mai mulți decât orice zonă din România*”⁶⁴, însă într-o lumină pesimistă concluziile reale despre satul maramureșean, cât și despre satul românesc, nu sunt deloc liniștitoare, pentru că satul anului 2019 este departe de ceea ce se numește satul tradițional.

Deseori găsim în satele maramureșene, lângă o casă construită în stil maramureșean și o poartă care reliefează toate elementele tradiționale, o casă cu un etaj sau mai multe, care, pe lângă faptul că nu respectă arhitectura locului, mai este vopsită și într-o culoare foarte stridentă și are în față un gard de inox, care arată oribil și stă în total dezacord estetic și arhitectural cu vecinătatea și cu satul tradițional.

În acest sens, Preasfințitul Părinte Iustin, în Proiectul Eparhial pe anul 2019, a propus o inițiativă care se adresează tuturor primarilor din Maramureș și Satu Mare, prin care li se sugerează să aloce în fiecare comunitate o colină, o vale, sau o stradă în care să se aprobe spre executare doar proiecte de casă care respectă stilul tradițional local.

Această inițiativă este o provocare pentru fiecare preot în parte, care are obligația morală să contribuie prin tot ce-i stă-n puterea statutului de formator de opinie să se implice în acest sens, mai ales în Maramureșul voievodal, pentru a salva ce se mai poate din calea degradării și a devalorizării satului tradițional.

⁶⁴ Pamfil Bilțiu, *Procesul de modernizare a satelor și impactul lui asupra culturii populare maramureșene*, în Familia română, „Satul românesc între veșnicire și cădere”, iulie-decembrie 2015, An. 16, Nr. 3-4 (58-59), p. 21.

Printre altele, satul este autorul folclorului românesc, pentru că este rezultatul expresiei culturale și muncii colective desfășurate în satele românești, de aceea folclorul nu are autor, sau la modul pozitiv, are autor anonim. Așadar folclorul este frate cu veșnicia și au luat naștere împreună la sat.

Pentru maramureșeni, tot în lumina cuvintelor steinhardiene care se referă cu precădere la rohieni, dar desigur prin cuvântul „*împrejurimi*”, făcea referire la toți maramureșenii despre care spunea că „sunt legați de casele lor care le sunt nu simple spații locative, ci vatră și cămin pe unde – ar zice Mircea Eliade – trece (pentru fiecare în parte) axa lumii, acel *axis mundi* ce pune casa în nemijlocită legătură cu temeliiile stihiale ale așezărilor omenești. Din acest punct de vedere, *maramureșenii* nu se deosebesc de sătenii celorlalte regiuni ale țării ori de țărani din lumea întreagă: englezii deosebesc și ei *house* (construcția, clădirea) de *home* (cămin), francezii *maison de foyer*, germanii *haus de wohnung*. Ideea este aceeași: casa omului nu este numai clădirea materială, ci este vatra lui părintească, porțiunea lui de spațiu universal, reședința lui sufletească.”⁶⁵

Reședința sufletească a românilor, maramureșenilor și sătmărenilor, care de regulă este la sate, nu poate să piară sau să dispară. Pentru că satul, în lumina cuvintelor lui Peter Hurley, este: „*singurul foc viu autentic creștin din Europa*”. Păi dacă este foc nu se va stinge pentru că este foc viu și dacă mai este și autentic atunci avem încă un motiv în plus să credem că va dăinui.

Iar „*Maramureșul, un ținut românesc ce și-a etalat cel mai bine cognitivele și s-a validat în timp ca o țară binecuvântată, mai ales datorită elementelor pe care le reprezenta satul maramureșean. Era binecunoscută nu doar în țară, ci în întreaga lume civilizația lemnului din această zonă, atât în formulele bisericilor și mănăstirilor, cât și în cele ale caselor, porților*”⁶⁶, precum și în gospodăriile maramureșenilor. Poarta maramureșeană care străjuia „*între șoseaua profană și ograda în cuprinsul căreia se produc actele esențiale ale vieții (nașterea, copilăria, munta, viața de familie, moartea, grăirea basmelor)* poarta e un hotar, un finis cum îl numeau românii, care-i atribuiau un caracter sacru. Casa țaranului maramureșean e – ca și a cetățeanului englez – castelul său. Acolo el e stăpân absolut, pater familias, orânduitor, chezaș al dreptății, chivernisirii, chibzuinței și păstrării obiceiurilor Ancestrale”⁶⁷.

⁶⁵ Pamfil Bilțiu, *Procesul de modernizare...*, p. 177-178.

⁶⁶ Teodor Ardelean, *Este mai important să întreținem focul decât să studiem cenușa!*, în „Familia română”, „Satul românesc între veșnicire și cădere”, iulie-decembrie 2015, An. 16, Nr. 3-4 (58-59), p. 3.

⁶⁷ N. Steinhardt, *Taina porților maramureșene*, în „Drumul către isihie – Ispita lecturii”, Ed. Mănăstirea Rohia/Polihrom, Iași, 2014, p. 261.

După aceste cuvinte despre satul maramureșean, permiteți-mi să mai adaug un citat din ceea ce spunea Dr. Teodor Ardelean în revista „*Familia română*” dedicată satului românesc, pe care îl citez cu o deosebită plăcere: „*iar dacă veșnicia s-a născut la sat, poate că ar fi bine dacă am găsi soluții de aceeași profunzime precum gândul blagian! Oricum, pentru vremurile de acum e foarte clar că e mai important să întreținem focul decât să studiem cenușa*”.⁶⁸

Iar acum, în încheiere, fără a avea pretenția că am spus totul despre subiectele tratate în referatul de față, în lumina cuvintelor rostite de Lucian Blaga: „*veșnicia s-a născut la sat*”, cu puțină cutezanță voi merge mai departe pe firul logic al afirmației. Păi, dacă veșnicia s-a născut la sat, înseamnă că satul nu putea să dea naștere veșniciei dacă nu era el veșnic, și tot pe cale de consecință *satul este mama veșniciei*, iar o mamă care a născut ceva veșnic, va rămâne și ea veșnică. Așa încât putem afirma întăriți în convingerea că nu greșim dacă vom susține satul și veșnicia satului, în care până în veci vecilor, cât va fi lume pe pământ, va continua să existe și să nască alte „*veșnicii*”, adică alți fii ai satului – *suflete vii*, ca fii ai Împărăției Veșnice.

Bibliografie

Izvoare

***, *BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015.

Cărți

***, *Veșnicia s-a născut la sat*, tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului ȋ Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2019.

***, *Biserici de lemn din Maramureș*, tipărit cu binecuvântarea Preasfințitului ȋ Justinian Chira, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, Editura Proema, Baia Mare, 2007.

⁶⁸ Teodor Ardelean, *Este mai important...*, p. 4.

HURLEY Peter, *Drumul Crucilor*, Editura Martor, București, 2013.

STEINHARDT N., *Drumul către isihie – Ispita lecturii*, Editura Mănăstirea Rohia/Polirom, Iași, 2014.

IDEM, *Primejdia Mărturisirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993.

IDEM, *Monologul Polifonic*, Editura Mănăstirea Rohia/Polirom, Iași, 2012.

Manuale, dicționare, reviste, enciclopedii

BĂNĂȚEANU Tancred, *Portul popular din regiunea Maramureș: zonele Oaș, Maramureș, Lăpuș*, Editura Sfatul Popular al Regiunii Maramureș, Casa Creației Populare, Baia Mare, 1964.

Studii, articole și alte surse

BLAGA Lucian, *Elogiul satului românesc*, în revista „Satul și școala”, Revistă lunară pentru educație și învățământ, nr. 4-5, anul VII, Decembrie 1937 – Ianuarie 1938.

† **IUSTIN, HODEA**, Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului, *Învierea lui Hristos, restaurarea, înnoirea și luminarea lumii*, Pastorală la Învierea Domnului, Baia Mare, 2019.

Site-uri web

<http://www.informatia-zilei.ro/sm/judetul-satu-mare-are-mai-multi-sateni-decat-oraseni/>, accesat la data 02.05.2019.

<https://www.satumarenews.ro/index.php/cultura-timp-liber/item/1000-costumul-popular-din-judetul-satu-mare-un-document-de-viata-foto>, accesat la data 01.05.2019.

† **DANIEL**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, consemnat de **B. Panțuru**, conform site web: <https://lumeasatului.ro/articole-revista/spiritualitate/5281-pf-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-satul-romanesc-astazi-intre-suferinta-si-speranta.html>, accesat la data 07.05.2018.

IUGA Anamaria, *Valea Izei îmbrăcată țărănește*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2011, conform site web: https://www.academia.edu/1872740/VALEA_IZEI_IMBRACATA_TARAN_ESTE accesat la data 01.05.2019.

IUGA Dumitru, *Portul popular din Țara Maramureșului*, în „Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie”, Volumul 19 (32), conform site web: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Portul%20popular%20din%20tara%20maramuresului.pdf accesat la data 02.05.2019.

Patriarhii NICODIM MUNTEANU și IUSTIN MOISESCU, iubitori ai scrierilor patristice și postpatristice*

Arhim. Dr. Macarie MOTOGNA

Exarh al mănăstirilor și starețul Mănăstirii Rohia

Anul 2019 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca fiind *Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) și Anul Comemorativ al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești.*

Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, enunță o îndatorire fundamentală a creștinilor și anume: „*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința*” (Evrei 13, 7).

Împlinind porunca paulină, Biserica este o memorie vie care păstrează, în tezaurul ei, valorile care au contribuit la dezvoltarea spirituală, culturală și administrativă, atât a Bisericii, cât și a culturii naționale.

* Referat susținut în cadrul **Conferințelor preoțești de toamnă** – octombrie 2019.

Cele trei decenii care s-au scurs de la căderea comunismului au readus și în țara noastră multe din virtuțile societății democratice. Pentru cercetători, poate că odată cu libertatea de circulație a oamenilor și a ideilor, o însemnată cucerire au constituit-o deschiderea arhivelor și studiul direct al documentelor de odinioară. De aceea, desemnarea anului în curs ca prilej de cinstire generală a celor doi patriarhi, Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu, este cu atât mai fericită.

PATRIARHUL NICODIM MUNTEANU (1864-1948)

Nicolae Munteanu, viitorul Patriarh Nicodim, s-a născut în satul Pipirig, pe valea Ozanei, în județul Neamț, la 6 decembrie 1864¹. Părinții săi erau oameni cu stare, care aveau în proprietate un munte întreg sub poalele Ceahlăului. După absolvirea școlii primare din comuna natală, în anul 1882 a obținut prin concurs o bursă la Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași, iar când a încheiat studiile, în anul 1890, a devenit ucenicul evlaviosului Mitropolit Iosif Naniescu (Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv).

În anul 1890 tânărul Nicolae Munteanu, după ce a finalizat studiile teologice la școala mitropolitului Veniamin, a fost trimis să își aprofundeze cunoștințele la Academia de Teologie din Kiev, unde în 1895 a obținut diploma de magistrat² și unde va fi coleg cu viitorul Primat al Greciei, Hrisostom al Atenei.

După terminarea studiilor universitare, întorcându-se în patrie, la 1 august 1894, în vârstă de 29 de ani, Nicolae Munteanu intră în monahism la Mănăstirea Neamț, devenind monahul Nicodim, iar la cinci zile după aceasta este hirotonit ierodiacon³. La 1 ianuarie 1896 a fost hirotonit ieromonah. A fost apreciat de Sfântul Iosif Naniescu, acesta numindu-l predicator la Catedrala Mitropoliei Moldovei și Sucevei⁴, apoi a fost numit mare eclesiarh

¹ Gh. I. Moiescu, *Înaltpreasfințitul Nicodim, al doilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXII, 1939, 7-8, p. 475.

² Gh. I. Moiescu, *Moartea și îngroparea fericitului întru pomenire Nicodim, Patriarhul României*, în *Biserica Ortodoxă Română*, MCMXLVIII (1948), 1-2, p. 18.

³ I. D. Ștefănescu, *Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Ungrovlahiei, Loctiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul României*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019, p. 92.

⁴ P. Gârboviceanu, *Alegerea, întărirea și investirea mitropolitului primat și a episcopului de Huși*, în *Biserica Ortodoxă Română*, MCMXII (1912), 12, p. 1351.

al Catedralei din Iași, pe urmă a fost ridicat la rangul de arhimandrit mitrofor și numit vicar al sfintei Mitropolii, post pe care l-a ocupat până la moartea Sfântului Ierarh Iosif Naniescu, în anul 1902⁵.

În anul 1902, episcopul Pimen Georgescu îl numește pe Arhimandritul Nicodim Munteanu vicar al Episcopiei Dunării de Jos, iar între anii 1908-1909 i s-a încredințat conducerea Seminarului din Galați. După ce episcopul Pimen Georgescu a fost ales mitropolit al Moldovei și Sucevei în anul 1902, Arhimandritul Nicodim Munteanu a fost ales și hirotonit arhieru al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, cu titlul de Băcăoanul⁶. În 18 februarie 1912, Episcopul Nicodim Băcăoanul a fost ales episcop eparhiot al Episcopiei Hușilor, unde a desfășurat o activitate rodnică, atât administrativă, cât și culturală, până în anul 1924. Între anii 1918-1919 a fost locțiitor de Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. Între anii 1924-1935 s-a retras la Mănăstirea Neamț, fiind starețul acestei mănăstiri, unde a revigorat viața monahală nemțeană, dovedindu-se a fi un stareț vrednic, precum și un harnic cărturar⁷.

În timpul stăreției Episcopului Nicodim Munteanu, Mănăstirea Neamț dobândește vatra, adică aproximativ 14.000 de hectare de pădure de stejar, fag și brad⁸. Având o bază materială bună, pornește la drum pentru a reconstrui Lavra Neamțului din toate punctele de vedere, gospodăresc, administrativ și cultural.

Ca stareț la Mănăstirea Neamțului, timp de 11 ani, s-a dăruit cu totul slujirii altarului, trudei cărturărești și bunei chivernisiri a mănăstirii. Căutând să trezească între monahi osărdia bătrânilor cărturari de altădată, a înfiintat în 1925 un Seminar monahal, mutat în 1928 la Mănăstirea Cernica, și o școală pentru frații din mănăstire. A rechemat la vechile sale rosturi tiparnița Mănăstirii Neamțului, răspândind învățăturile ziditoare de suflet prin mii de pagini scrise sau tălmăcite de el în grai curat românesc, cele mai multe publicate în colecția *Seminte Evanghelice pentru Ogorul Domnului*, care însumează 35 de volume, pe care a inițiat-o în 1932 și care a apărut până în 1947, la Editura Sfintei Mănăstiri Neamț. Deasemenea a redeschis tipografia mănăstirii.

⁵ *Ibidem*.

⁶ P. Gârboviceanu, *op. cit.*, p. 1352.

⁷ Alexandru Moraru, *Dicționarul ierarhilor români și străini. Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Basilica, București, 2015, p. 304.

⁸ I.D. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 101.

A publicat predici apologetice, care au îmbogățit bibliotecile parohiale cu material omiletic⁹.

Iată cum descrie scriitorul Mihail Sadoveanu activitatea pe care a desfășurat-o cel care avea să devină Patriarhul Nicodim: „*De la Paisie mănăstirea Neamțu nu se mai bucurase de asemenea conducător vrednic. Trecerea parintelui Nicodim pe la Neamțu a însemnat renașterea acestei vechi și frumoase ctitorii*”¹⁰.

Un lucru vrednic de amintit, deosebit de important în activitatea Patriarhului Nicodim, este acela al primirii în obștea Mănăstirii Neamț a unui tânăr evlavios, cu numele Ilie Iacob, devenit monahul Ioan și apoi **Sfântul Ioan Iacob de la Neamț**. Starețul Nicodim Munteanu a rânduit ca acel tânăr rugător și studios să fie bibliotecar și să îngrijească de monahii bolnavi internați la bolnița mănăstirii¹¹.

La 23 ianuarie 1935, a devenit mitropolit al Moldovei, desfășurând și la Iași o amplă activitate misionară, culturală și socială, până la 30 iunie 1939 când a fost ales Patriarh al României, conducând Biserica Ortodoxă Română până în 27 februarie 1948, când a trecut la Domnul.

Nicodim Munteanu – traducător și scriitor

Patriarhul Nicodim, ca ierarh, a fost un om bine pregătit din punct de vedere al formării teologice, deosebit de ferm în a apăra interesele și demnitatea Bisericii, era un teolog misionar și un patriot mărturisitor¹².

Ca teolog, Nicodim Munteanu a scris și tradus mai multe cărți, mai ales volume de teologie biblică și de teologie pastorală.

Cărturar de prim rang, mare scriitor bisericesc, a fost bun tălmăcitor al psalmilor și traducător, alături de Gala Galaction și Vasile Radu, al **Sfintei Scripturi** cu care s-a ostenit foarte mult, reușind ca, în anul 1936

⁹ Gh. Vasilescu, *Nicodim al doilea Patriarh al României*, în „Magazin istoric”, 1998, nr. 5, mai, 42-45.

¹⁰ Mihail Sadoveanu, *Ctitoria de la Neamțu*, în „Nicodim Pace vouă!”, s. l., 1945, p. 7.

¹¹ Timotei Prahoveanu, *Amintiri inedite despre Patriarhul Nicodim Munteanu*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019, p. 68 ; **Sfântul Ioan Iacob de la Neamț – Hozevitul**, „*Pentru cei cu sufletul nevoiaș ca mine...*” *Opere complete*, Doxologia, 2010, p. 22.

¹² Daniel, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019, p. 6.

Sfânta Scriptură să vadă lumina tiparului într-o nouă versiune și îmbrăcată în haină nouă. Această lucrare a început-o la Huși, a continuat-o și perfecționat-o la Neamț și a tipărit-o la București, la îndemnul Patriarhului Miron Cristea. Ca patriarh, în anul 1944, Nicodim Munteanu a dat la lumină ediția a II-a a Bibliei românești, numită *Biblia 1944*, în care 51 de cărți sunt traduse de el și 28 de preoții Gala Galaction și Vasile Radu¹³.

Cărțile sale de teologie, inspirate din Sfânta Scriptură, legate de pastorația timpului, erau fie volume consistente, fie broșuri simple, pe înțelesul tuturor. Această combinație între textul Sfintei Scripturi și textele destinate contextului social imediat, a arătat – din punct de vedere pastoral – că Patriarhul Nicodim Munteanu era un teolog realist și un păstor care aducea în actualitate cuvântul vieții¹⁴.

Predicile menite să servească drept îndrumare ale preoțimii s-au adunat în 14 volume în colecția *Semințe Evanghelice pentru ogorul Domnului*, predici pentru tineret, care să servească acțiunea educativă a preoților.

Psaltirea a fost tradusă în cea mai frumoasă limbă, ca să fie citită pe înțeles și cu adâncă plăcere de tot poporul. Despre graiul său va scrie mai tarziu Nicolae Colan, Episcopul Clujului, membru al Academiei Române, „*este curat și cu bună mireasmă, ca vinul când îl bei în cramă. Nu-i amestecat cu vorbe pe care nația nu și le-ar recunoaște ca ale sale. De aceea Înaltul Ierarh poate vorbi la fel – ori se adresează cărturarilor, ori cuvântează către norod: toți îl ascultă și-l înțeleg*”¹⁵.

În 1936 apare ***Biblia ilustrată***, publicată în colaborare cu profesorul I. D. Ștefănescu. Această lucrare, prima de acest fel la noi în țară, are o deosebită însemnătate, însumând 181 de pagini și 96 de planșe¹⁶.

Dintre lucrările Patriarhului Nicodim Munteanu amintim: *Cuvântările catehetice, apologetice, liturgice ale Postului Mare pentru tineretul școlar (6 vol.)*.

¹³ Nicolae Șerbănescu, *Patriarhia Română la 70 de ani (1925-1995)*, în *Autocefalie, patriarhie, slujire sfântă*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1995, p. 273-276.

¹⁴ Daniel, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*, op. cit., p. 6.

¹⁵ Nicolae Colan, *Episcopul Clujului*, I. P. S. S. Patriarhul Nicodim, povestitorul, în „Prinos, închinat Înaltpreasfințitului NICODIM, Patriarhul României, cu prilejul împlinirii a optzeci de ani de vârstă, cincizeci ani de preoție și șapte ani de patriarhat”, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1946, p. 9.

¹⁶ I. Gheorghită, *Opera culturală a Mitropolitului Nicodim*, în „Mitropolia Moldovei”, nr. 7-8, anul XV, iul.-aug., 1939, p. 307-310.

Prin râvna și osteneala Patriarhului Nicodim, avem traduceri, în afară de lucrările sale originale, din marii scriitori ruși, pe următoarele:

Șase cuvântări despre natură, București, 1904; *51 de cuvântări la Postul Mare*, București, 1909; *58 de cuvântări...*, Neamț, 1932; *Predici la sărbătorile împărătești*, Neamț, 1933; *Cuvântări la sărbătorile Maicii Domnului, Duminici...*, Neamț, 1933; *Predici despre căderea lui Adam, păcat, moarte și înviere*, Neamț, 1939.

Cuvântări apologetice asupra adevărilor fundamentale ale religiunii creștine ortodoxe, București, 1912; *26 de predici la credința creștină sau tâlcuirea Crezului*, București, 1912; *23 de predici la nădejdea creștină sau lămuriri asupra rugăciunii Tatăl nostru și a celor 9 fericiri*, Chișinău, 1928; *75 de predici catehetice pentru popor. Tâlcuirea Crezului, Tatăl nostru, 9 Fericiri și 10 Porunci*, Neamț, 1932; *Pe urmele lui Hristos*, București, 1908; *Viața de seminar*, București, 1909; *Un păstor model*, București, 1918; *Menirea Științei și Artei, Religia este știința științelor*, Neamț, 1932; *Paisie starețul mănăstirii Neamț. Viața, învățătura și influența lui asupra Bisericii Ortodoxe*, Neamț, 1933; *Viața și Operele Sfinților Părinți și Învățători ai Bisericii (3 vol.)*; *Predici pentru tineretul școlar*, Neamț, 1935; *Primele zile ale creștinismului (3 vol.)* Neamț, 1938; *Viața și operele Sfântului Apostol Pavel (3 vol.)*; *Viața lui Iisus Hristos (2 vol.)* Neamț. 1944-1945; *Istoria biblică*, de prof. A.P. Lopuhin (3 volume)¹⁷.

La aceste aproape 30 de volume de traduceri și prelucrări, adăugăm pe cele originale, în număr de peste 60 și traducerea Sfintei Scripturi¹⁸. A tradus **Noul Testament** în cinci ediții, **Psaltirea** în trei ediții.

Pe temeiul operei sale cărturărești și recunoscându-i-se contribuția în domeniul scrierilor de factură eclesială, a fost ales membru de onoare al Academiei Române, la 15 octombrie 1918¹⁹.

¹⁷ **Mircea Păcurariu**, *Dicționarul Teologilor Români*, Ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2002, p. 322-323.

¹⁸ **Iosif Gafton**, *Amintiri ziditoare*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019, p. 133.

¹⁹ **Dorina N. Rusu**, *Membrii Academiei Române*, Editura Academiei Române, București, 1999, p. 356.

PATRIARHUL IUSTIN MOISESCU (1910-1986)

Patriarhul Iustin Moiescu s-a născut la 5 martie 1910 în localitatea Căndești, județul Argeș. A rămas orfan la vârsta de șapte ani, căci tatăl său, învățătorul Ioan Moiescu, și-a jertfit viața pe câmpul de luptă, în războiul din 1916-1918. Între anii 1917-1922 a urmat cursurile școlii primare din satul natal²⁰. În anul 1922 a intrat ca bursier la Seminarul Orfanilor de război din Câmpulung-Mușcel (1922-1930), pe care îl absolvă ca premiant. Este ales de Patriarhul Miron Cristea dintre absolvenții tuturor Seminarilor din anul 1930 și trimis cu o bursă de studii la Universitatea din Atena. În anul 1934 se întoarce în țară, licențiat, cu calificativul „*magna cum laude*”.

Tot Patriarhul Miron Cristea l-a trimis pe tânărul licențiat în Grecia, apoi să-și continue studiile de specializare la Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Strasbourg, Franța (1934-1936). În anul 1937 a susținut doctoratul la Facultatea de Teologie din Atena cu teza: *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura*, lucrarea a fost premiată de Academia de Științe din Atena.

După întoarcerea în țară, în toamna anului 1937, a trecut examenele de echivalare a licenței și a doctoratului la Facultatea din București. Iustin Moiescu a fost profesor la Catedra de Limba Latină, la Seminarul „Nifon” din București (1937-1938). În primăvara anului 1938, la cererea Bisericii Ortodoxe din Polonia și a guvenului polon, a predat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Varșovia (1938-1939)²¹.

Din pricina izbucnirii războiului, în toamna anului 1939 se întoarce în țară, unde a făcut stagiul militar la Școala ofițerilor de rezervă din Ploiești. În octombrie 1940 a fost numit profesor titular la Catedra de Noul Testament a Facultății de Teologie din Cernăuți-Suceava. În anul 1946 a fost transferat ca profesor la Facultatea de Teologie din București, devenit Institut în anul 1948.

Întreaga sa viață, profesorul Iustin Moiescu s-a dedicat studiului evidențiindu-se ca fiind un om cu o aleasă și vastă cultură, o personalitate cu o solidă formare universitară de tip occidental, dar folosind ca bază teologia Sfinților Părinți²².

²⁰ **Gheorghe Moiescu, Grigore T. Marcu, Alegerea, Hirotonia, Investirea și Încăunarea Mitropolitului Iustin al Ardealului**, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019, p. 22.

²¹ **Gheorghe Moiescu, Grigore T. Marcu, op. cit.**, p. 23.

²² **Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice**, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019, p. 6.

În 23 februarie 1956 a fost hirotonit diacon celib de către episcopul vicar Teoctist Botoșăneanul, iar a doua zi, în 24 februarie, a fost hirotonit preot și iconom stavrofor.

La 26 februarie 1956 a fost ales Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, iar la 10 ianuarie 1957 a fost ales Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei și la 12 iunie 1977 a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române²³.

Timp de 17 ani ca profesor de teologie, un an ca mitropolit al Ardealului (1956), douăzeci de ani ca mitropolit al Moldovei și Sucevei (1957-1977) și nouă ani ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1977-1986), Iustin Moiescu și-a dedicat viața slujirii lui Dumnezeu și oamenilor. Ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei, în plin comunism, într-o vreme plină de restricții și presiuni asupra Bisericii, distinsul ierarh a reușit, cu răbdare și înțelepciune practică, să păstreze și să promoveze credința creștină și cultura românească din Moldova pe mai multe planuri bisericești.

Mitropolitul cărturar a restaurat sau reparat, în plin comunism, aproape 70 de biserici și chiar a construit unele biserici noi, un Cămin modern pentru elevii seminariști de la Mănăstirea Neamț și mai multe sedii de protopopiat.

De asemenea, a construit trei mari clădiri, adevărate monumente de arhitectură, la sediul Mitropoliei din Iași. Tot ca Mitropolit a restaurat, integral sau parțial, peste 20 de mănăstiri și schituri: *Putna, Sucevița, Moldovița, Voroneț, Arbore, Humor, Slatina, Dobrovăț, Cetățuia, Râșca, Neamț, Sihăstria, Secu, Bistrița* etc. În unele din aceste mănăstiri a înființat muzee, colecții de artă bisericească, biblioteci și arhive parohiale, întreprinzându-se lucrări de inventariere și identificare a bunurilor cu valoare științifică, istorică, artistică și documentară²⁴.

În calitate de Patriarh, a continuat activitatea desfășurată în Moldova și a restaurat sau reparat mănăstirile: *Curtea de Argeș, Cheia, Zamfira, Viforâta, Dealu, Pasărea, Țigănești, Catedrala Patriarhală* și altele²⁵.

Paralel cu bogata sa activitate administrativă, cultural-misionară, acest mare ierarh a reprezentat cu multă demnitate și competență teologică,

²³ Iustin Moiescu – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în vol. Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice, Editura Basilica, București, 2019, p. 58-156.

²⁴ Adrian Botoșăneanul, Metode pastorale în concepția și lucrarea Patriarhului Iustin, în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, nr. 3-4, 1980, p. 233-240; Vezi și Scarlat Porcescu, Monumente istorice bisericești din Arhiepiscopia Iașilor în viziunea și preocupările Patriarhului Iustin, în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, nr. 3-5, 1980, p. 286-301.

²⁵ Alexandru Moraru, op. cit., p. 297.

Biserica Ortodoxă Română pe plan internațional, la întâlniri panortodoxe și interortodoxe sau la întâlniri intercreștine, fiind ales membru în Conducerea Consiliului Mondial al Bisericilor.

În anul 1979, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Patriarhul Iustin Moiescu a făcut o vizită în Statele Unite ale Americii și Canada, cu prilejul împlinirii 50 de ani de la înființarea Episcopiei Misionare Ortodoxe Române în America și Canada. Cu prilejul acestei vizite, delegația Bisericii Ortodoxe Române condusă de Patriarhul Iustin Moiescu a avut întâlniri cu membri ai Senatului, ai Camerei reprezentanților și ai Departamentului de Stat. Miercuri, 9 mai 1979, Patriarhul Iustin împreună cu membrii delegației a fost primit la Casa Albă de către **Jimmy Carter**, Președintele Statelor Unite ale Americii²⁶.

Patriarhul Iustin Moiescu a acordat o atenție deosebită **activității editoriale**. Conștient de marele folos pe care l-ar avea pentru cititorii români traducerea în limba lor proprie a principalelor lucrări teologice, istorice, liturgice și filocalice, a inițiat importanta colecție patristică intitulată *Părinți și Scriitori Bisericești (PSB)*, proiectată în 90 de volume. De asemenea, el a inițiat colecția *Arta creștină în România*, în 6 volume. A tipărit o nouă ediție sinodală a **Sfintei Scripturi** (1982), o nouă ediție a **Noului Testament** (1979), manuale pentru școlile teologice, precum și alte cărți de cult și reviste teologice.

Ca profesor de teologie a publicat mai multe lucrări de specialitate: *Sfânta Scriptură și interpretarea ei, în opera Sfântului Ioan Hrisostom (Candela 1939-1941)*; *Originalitatea parabolilor Mântuitorului (Candela 1944-1945)*; *Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena (Candela 1946)*; *Ierarhia bisericească în epoca apostolică (Craiova 1955)*; *Simbolica lui Hristu Andrutsoș, tradusă din grecește (Craiova 1955)*; *Sfântul Pavel și viața celor mai de seamă comunități creștine din epoca apostolică (S.T. 1951)*; *Temeiurile lucrării Bisericii pentru apărarea păcii (S.T. 1953)*.

În timpul păstoririi sale, la Iași, pe lângă editarea revistei *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, care a apărut timp de 20 de ani sub directa sa îndrumare, au mai fost tipărite la Centrul mitropolitan: *Monumente istorice-bisericești din Mitropolia Moldovei și Sucevei (1974)*, *Psaltirea în versuri al lui Dosoftei*, ediție critică (1975), *Monografia Catedralei mitropolitane din Iași (1977)*, și *Monografia Mănăstirii Cetățuia (1977)*.

²⁶ Vizita Patriarhului Iustin în Statele Unite ale Americii și Canada, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LV (1979), nr. 3-6, p. 247-253.

Ca ierarh, a publicat numeroase articole, pastorale, cuvântări, dări de seamă, în revistele bisericești. Lucrările teologice pe care le-a publicat excelează prin erudiție și prin varietatea preocupărilor lor. Ca profesor, când urca pe podium, ca și la amvon, apariția sa arăta de fiecare dată că este de notorietate. Cadru didactic de elită, dascăl cu vădite aptitudini pedagogice înăscute și apoi atent cultivate, cărturar cu larg orizont de cultură generală, bun cunoscător al câtorva limbi străine, prelegerile și conferințele sale se distingeau prin analiză științifică și nu o dată lăsa impresia de rigiditate. Patriarhul-teolog Iustin Moiescu afirma imposibilitatea ocolirii sau minimalizării mesajului patristic în lucrarea de dreaptă tâlcuire a Sfintei Scripturi²⁷.

Tema centrală a scrierilor Patriarhului Iustin în anii săi de patriarhat este Biserica locală. El, spunea că, organizarea Bisericilor autocefale nu este motivată de ambiții naționaliste sau teritorialiste, ci de nevoia de a da universalității un „chip propriu”. Vorbind despre Biserica Ortodoxă Română, el afirma: *Biserica noastră nu a vrut niciodată să se alinieze la viața altor Biserici, ea a urmărit neîncetat să-și păstreze chipul ei propriu, împletindu-și destinele ei cu destinele poporului. Biserica noastră și-a făurit un chip propriu, potrivit cu chipul neamului nostru, Biserica noastră ortodoxă este, în adevăr, Biserica Românească*²⁸

Plin de întristare pentru bisericile din București martirizate prin demolare sau translatate și izolate, îngrijorat de-o eventuală demolare sau mutare a Reședinței și Catedralei Patriarhale de către regimul comunist, Patriarhul Iustin Moiescu a trecut la Domnul în data de 31 iulie 1986.

Concluzii

Patriarhul Iustin Moiescu rămâne în memoria noastră ca fiind un om echilibrat, un teolog erudit și un păstor înțelept, prin fidelitatea sa față de tradiția ortodoxă, patristică, prin temeinica sa pregătire academică, prin sobrietatea sa în relațiile umane, însă și prin bunătatea și dărnicia sa părintească, exprimate adesea discret, dar eficient.

Patriarhul Nicodim Munteanu a păstorit ca: stareț, episcop și patriarh în timpuri deosebit de grele, vremuri de criză economică și război, adesea sub

²⁷ Grigorie Marcu, *Iustin Moiescu, Patriarh Teolog*, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019, p. 171-172.

²⁸ Ioan Bria, *In memoriam: Patriarhul Iustin al Bisericii Ortodoxe Române*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, CIV, (1986), nr. 7-8, p. 13-15.

presiunea factorilor politici din țară și străinătate. Cu toate acestea, a fost un patriot și un român autentic. El a înfruntat puterea politică atunci când era vorba despre prezentul și viitorul țării, apărând demnitatea Bisericii și a neamului românesc.

Peste mormintele celor doi patriarhi, timpul a trecut nemilos și imperterbabil. Faptele lor de păstori responsabili, cu iubire, perseverență, demnitate și dezinteres nu pot fi uitate. Ele întregesc profilul sufletesc al marilor ierarhi și izvorăsc lacrimi de recunoștință ori de câte ori sunt amintite.

Acești doi mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române sunt pilde și modele cum trebuie să fie un monah, un preot, un profesor de teologie și un ierarh, prin muncă administrativă, prin cultură și fidelitate față de Biserică și Neam, ca împreună să dăinuiască spre Slava lui Dumnezeu și bucuria oamnelor.

Bibliografie

ADRIAN BOTOȘĂNEANUL, *Metode pastorale în concepția și lucrarea Patriarhului Iustin*, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3-4, 1980.

BRIA Ioan, *In memoriam: Patriarhul Iustin al Bisericii Ortodoxe Române*, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, CIV, (1986), nr. 7-8.

DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019.

DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019.

GAFTON Iosif, *Amintiri ziditoare*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019.

GÂRBOVICEANU, P., *Alegerea, întărirea și investirea mitropolitului primat și a episcopului de Huși*, în *Biserica Ortodoxă Română*, MCMXII (1912), 12.

GHEORGHÎĂ I., *Opera culturală a Mitropolitului Nicodim*, în „*Mitropolia Moldovei*”, nr. 7-8, anul XV, iul.-aug., 1939.

IOAN IACOB DE LA NEAMȚ – HOZEVITUL, Sfântul, „*Pentru cei cu sufletul nevoiaș ca mine...*”, *Opere complete*, Doxologia, 2010.

MARCU Grigorie, *Iustin Moiescu, Patriarh Teolog*, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019.

MOISESCU Gheorghe, Marcu Grigore T., *Alegerea, Hirotonia, Investirea și Încăunarea Mitropolitului Iustin al Ardealului*, în vol. *Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Editura Basilica, București, 2019.

MOISESCU, Gh. I., *Înaltpreasfințitul Nicodim, al doilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXII, 1939, 7-8.

IDEM, *Moartea și îngroparea fericitului întru pomenire Nicodim, Patriarhul României*, în *Biserica Ortodoxă Română*, MCMXLVIII (1948), 1-2.

MORARU Alexandru, *Dicționarul ierarhilor români și străini. Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Basilica, București, 2015.

NICOLAE Colan, Episcopul Clujului, I. P. S. S. Patriarhul Nicodim, povestitorul, în „Prinos, închinat Înaltpreasfințitului NICODIM, Patriarhul României, cu prilejul împlinirii a optzeci de ani de vârstă, cincizeci ani de preoție și șapte ani de patriarhat”, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1946.

PĂCURARIU Mircea, *Dicționarul Teologilor Români*, Ediția a doua, Editura Enciclopedică, București, 2002.

PORCESCU Scarlat, *Monumente istorice bisericesti din Arhiepiscopia Iașilor în viziunea și preocupările Patriarhului Iustin*, în rev. *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3-5, 1980.

RUSU Dorina N., *Membrii Academiei Române*, Editura Academiei Române, București, 1999.

SADOVEANU Mihail, *Ctitoria de la Neamțu*, în „*Nicodim Pace vouă!*”, s. l., 1945.

ȘERBĂNESCU Nicolae, *Patriarhia Română la 70 de ani (1925-1995)*, în *Autocefalie, patriarhie, slujire sfântă*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1995.

ȘTEFĂNESCU, I. D., *Nicodim, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul Ungrovlahiei, Loțiitor al Tronului Cezareei Capadociei și Patriarhul României*, în vol. *Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate*, Editura Basilica, București, 2019.

TIMOTEI PRAHOVEANUL, *Amintiri inedite despre Patriarhul Nicodim Munteanu*, în vol. Patriarhul Nicodim Munteanu un mărturisitor al Luminii în vremuri întunecate, Editura Basilica, București, 2019.

VASILESCU Gh., *Nicodim al doilea Patriarh al României*, în „Magazin istoric”, 1998, nr. 5.

***

Iustin Moiescu – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în vol. Patriarhul Iustin Moiescu un stâlp neclintit în vremuri potrivnice, Editura Basilica, București, 2019, p. 58-156.

Vizita Patriarhului Iustin în Statele Unite ale Americii și Canada, în Mitropolia Moldovei și Sucevei, LV (1979), nr. 3-6.

Școlile „poporale” și medii din secolul al XIX-lea, îndrumate de Biserică – centre de continuitate și rezistență românească în Transilvania

Pr. Dr. Cristian ȘTEFAN
Consilier cultural

În ultimele trei decenii ale secolului al XVIII-lea, ca urmare a pătrunderii ideilor iluministe în Imperiul habsburgic, împărăteasa Maria Tereza, dar mai ales fiul ei Iosif II, au fost preocupați tot mai intens de răspândirea culturii în mase. Pe lângă o serie de dispoziții privitoare la educația religioasă și pregătirea viitorilor învățători, s-a hotărât ca supravegherea fiecărei școli să fie încredințată preotului-paroh sau unui inspector ales dintre localnici. Parohiile (comunitățile) erau îndatorate să vegheze asupra clădirilor școlare și tot ele urmau să întrețină școala din localitate, prin contribuții în bani și în natură și să plătească pe învățători¹.

În acest context general de reforme școlare din Transilvania, în care se urmărea înființarea de școli pentru toate naționalitățile, se înregistrează și câteva contribuții ale reprezentanților românilor. În anul 1782, Ioan Piuaru Molnar a înaintat împăratului Iosif II un memoriu în problema învățământului românesc din Transilvania. La 7 octombrie 1784, înaintează un nou

¹ Lucia Protopopescu, *Contribuții la istoria învățământului din Transilvania, 1774-1805*, București, 1966, p. 23-29.

memoriu. În anul 1785, în urma răscoalei lui Horea, s-a hotărât înființarea de noi școli românești în Transilvania, mai mult pentru ortodocși. Astfel, în anul 1786, a fost numit ca director al tuturor școlilor românești din principatul Transilvaniei Dimitrie Eustatievici, cărturar brașovean, cu studii la Academia duhovnicească din Kiev, secretarul Episcopiei Ortodoxe de la Sibiu. Cu patru ani înainte, fusese numit ca director al școlilor unite Gheorghe Șincai, care a funcționat 12 ani, iar în anul 1792 conducerea școlilor din Dioceza Unită a Oradiei a fost încredințată canonicului Ioan Corneli².

Dimitrie Eustatievici a condus școlile ortodoxe românești până la moartea sa, în anul 1795. Lui i-a urmat un alt cărturar brașovean, preotul Radu Tempea V, începând cu anul 1796, până în anul 1808. Tot în anul 1786 s-a deschis la Sibiu un curs pentru pregătirea viitorilor învățători ai școlilor ortodoxe, condus, succesiv, de cei doi directori. Paralel cu acesta, amândoi au format, tot în cadrul acestui curs, și viitorii preoți³.

La Blaj se înființase o „școală de preoție” încă din 1754, la care au activat ieromonahii Silvestru Caliani, Atanasie Rednic, Gherontie Cotorea și alții. În anul 1760, episcopul Petru Pavel Aron a înființat un nou seminar, în Mănăstirea Bunavestire de la reședința sa, în care erau primiți câte 12 tineri (apoi 24), care urmau să se călugărească. Din cauza numărului redus de elevi, s-a contopit cu celălalt seminar, în anul 1781⁴.

Este un fapt bine știut că preoții români – ortodocși și uniți – din teritoriile intracarpătice au îndeplinit un rol vital nu numai în viața morală și culturală a credincioșilor lor, ci chiar și în viața politică-națională românească. Biserica era singura instituție națională a românilor transilvăneni și ca atare conducătorul ei a devenit, de fapt, și conducătorul lor național.

În lipsa altor conducători naționali, a devenit ceva obișnuit pentru Curtea din Viena și pentru Guvernul Transilvaniei ca să trateze toate problemele care interesau pe români numai cu episcopii uniți de la Blaj, iar din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și cu cei ortodocși de la Sibiu, considerându-i ca adevărați conducători naționali. Același rol îl îndeplineau – în „tractele” lor – protopopii, iar în sate preoții parohi.

² **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș până în 1918*, Cluj-Napoca, 1992, p. 265.

³ Pe larg la **Mircea Păcurariu**, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu*, Sibiu, 1987, p. 13-34.

⁴ **Augustin Bunea**, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionisie Novacovici sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 la 1764*, Blaj, 1902, p. 297-302 și 309.

Urmărind pregătirea unor intelectuali mireni care să îndrume cultura românească, precum și lupta național – politică pentru emanciparea neamului lor, cele două Biserici românești din Transilvania – Ortodoxă și Unită – au patronat atât școli „poporale” (elementare), cât și școli medii (gimnaziale).

La începutul secolului al XIX-lea, conducerea școlilor ortodoxe a fost încredințată preoților „directori” Gheorghe Haines (1808-1812) și Moise Fulea (1814-1838). Fiecare eparhie – Blaj și Sibiu – avea în jur de 300 de școli. Deși modeste, cu învățători cu pregătire redusă, școlile ortodoxe au început să reprezinte o primejdie pentru stat pentru caracterul lor național, astfel încât Guvernul transilvan a luat episcopului Vasile Moga dreptul la „superinspecție” asupra acestor școli, acordându-l episcopului romano-catolic maghiar din Alba-Iulia⁵.

Școlile „poporale” din vremea păstoririi mitropolitului Andrei Șaguna

Învățământul elementar românesc, îndrumat de Biserică, a cunoscut o stare de înflorire în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, datorită ierarhului – cărturar Sfântul Andrei Șaguna.

În ciuda ostilităților provocate de oficialități și a sărăciei eparhiei sale, Andrei Șaguna a stăruit cu multă tenacitate în a împlini proiectele sale de regenerare a Bisericii Ortodoxe. Trebuie subliniat că punctul său de vedere era departe de a fi limitat, întrucât el era adânc preocupat de efectele programului său asupra națiunii române în general. Pentru el nu putea exista deosebire între Ortodoxie și naționalitate, deoarece una ajutase pe cealaltă în perioadele trecute de dominație politică străină. Acum, ca și în trecut, el credea că Biserica este instrumentul firesc al împlinirii naționale.

Preoțimea parohială era în centrul atenției sale, fiind convins că succesul întregului program depindea de forța intelectuală și morală a acesteia. Preotul servea satul, în același timp ca învățător, conducător spiritual și chiar politic. În consecință, după cum a fost amplu demonstrat de revoluția de la 1848-1849, el exercita o influență decisivă asupra enoriașilor⁶.

⁵ **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii românești...*, p. 365; Este interesantă o statistică din 1858, din care rezultă că în 1858 erau în Transilvania 2.398 școli populare cu peste 90.000 elevi, dintre care 460 germane, 957 maghiare românești (din acestea, peste 600 erau ortodoxe, cu 33.229 elevi) – Cf. *Telegraful Român*, an VI, nr. 17 din 24 aprilie 1858, p. 66.

⁶ **Keith Hitchins**, *Conștiința națională și acțiune politică la românii din Transilvania (1700-1868)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987, p. 178.

Faptul că, deseori, preotul și enoriașii împărtășeau aceleași greutăți economice, întărea legăturile de simpatie și înțelegere care îi uneau.

Eparhia, însă, nu avea seminar în adevăratul sens al cuvântului, putând oferi candidaților la preoție doar un curs de un an în Institutul Teologic din Sibiu. Fiind în mare parte țărani, puțini puteau să-și permită să meargă pentru a-și întregi educația în alte părți, iar eparhia era mult prea săracă pentru a-i ajuta. Odată ajuns în parohia sa, preotul trebuia să se întrețină pe sine și familia din banii primiți la servicii religioase sau din ce putea să câștige din munci ocazionale sau manuale pe moșia proprietarului⁷. Spre deosebire de preoții catolici și protestanți, preotul ortodox nu primea ajutor din partea statului și era obligat să plătească o serie de impozite.

Deși Andrei Șaguna avea sprijinul aproape unanim al clerului și al laicilor în eforturile sale de a obține ajutorul statului pentru Biserică, după cum rezultă din nenumăratele petiții adresate Ministerului Cultelor⁸, pentru a îmbunătăți pregătirea preoților, el a trebuit să se bazeze doar pe contribuția poporului său.

În anul 1852, Andrei Șaguna a obținut permisiunea guvernatorului Transilvaniei pentru o listă de subscripții publice pentru a aduna bani în vederea cumpărării unei clădiri mai mari pentru seminar⁹. Noile condiții i-au creat posibilitatea să prelungească cursul de la un an la doi și să deschidă o școală de învățători, pe care fiecare candidat la preoție era obligat să o urmeze. Andrei Șaguna a reușit să lărgească programa seminarului, introducând un orar regulat de conferințe¹⁰. Cursurile nou-cerute ne dau o imagine asupra orizontului intelectual atât de divers al preotului de țară: greacă, istoria Bisericii, drept canonic, Biblia, etică, îndatoriri preoțești, pedagogie, metodică, cânt bisericesc, agricultură, medicină practică.

Rolul dublu al clerului, de preot și de învățător, exemplifică părerea ierarhului Andrei Șaguna privind strânsa legătură între Biserică și școală. Nu putea să conceapă o separare a uneia de cealaltă¹¹, deoarece pentru el educația nu era doar acumularea de cunoștințe în pregătirea pentru o viitoare carieră, ci, de asemenea, un act de maturizare morală și spirituală. Întrucât funcția școlii era astfel strâns legată de misiunea Bisericii, Andrei Șaguna

⁷ Charles Boner, *Transylvania. Its products and its people*, Londra, 1865, p. 369.

⁸ Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 180.

⁹ Gheorghe Tulbure, *Mitropolitul Șaguna. Opera literară, scrisori pastorale, circulări școlare, diverse*, Sibiu 1938, p. 250-252, circulară din 8 ianuarie 1852.

¹⁰ Ioan Lupaș, *Viața și faptele Mitropolitului Andreiu Șaguna*, în *Mitropolitul Andreiu baron de Șaguna*, Sibiu 1909, p. 144-145.

¹¹ Gheorghe Tulbure, *op. cit.*, p. 111.

a insistat ca educația să fie organizată pe baze confesionale. Astfel, ortodocșii trebuiau să-și aibă școlile lor proprii, separate de cele ale uniților, romano-catolicilor sau protestanților¹². El s-a opus vehement întemeierii de așa-zise școli „mixte” – acelea conduse împreună de uniți, romano-catolici și ortodocși – fiindu-i teamă că ortodocșii ar putea intra sub controlul exclusiv al celorlalte două Biserici, devenind astfel instrumente ale prozelitismului¹³.

Ierarhul Andrei Șaguna a fost în mod special preocupat de școlile elementare de la sate. În timpul sosirii sale în Transilvania, în anul 1846, acestea erau singurele școli, puține la număr, pe care le aveau ortodocșii. Țelul lui a fost de a deschide cel puțin o școală elementară în fiecare parohie. Pentru a mobiliza resursele eparhiei sale cât mai eficient posibil, el a alcătuit un sistem complex de conducere. A păstrat pentru sine supravegherea generală a școlilor ortodoxe, însă fiecare protopop era răspunzător pentru funcționarea școlilor din protopopiatul său, iar fiecare preot pentru construirea și buna funcționare a școlii din sat. Pentru a asigura stimularea necesară la toate nivelurile, el și protopopii săi urmau să facă numeroase inspecții. Șaguna cunoștea prea bine sărăcia poporului său pentru a nu-și da seama că unele sate nu vor avea posibilitatea de a susține o școală. Cu toate acestea, el a refuzat să permită vreuncea dintre parohiile sale să se unească cu parohia altei Biserici pentru a construi școli, până când nu se eliminaseră toate celelalte posibilități¹⁴.

Totuși, în anul 1853, s-a simțit obligat să-și modifice poziția privitoare la școlile confesionale, în interesul învățaturii. El a acordat parohiilor sărace permisiunea de a colabora cu vecinii lor uniți pentru a menține o școală sătească, cu condiția ca cheltuielile să fie suportate în proporție cu numărul de elevi aparținând fiecărei religii, iar instrucția religioasă să fie ținută după orele de curs¹⁵. În ciuda unor serioase obstacole, Andrei Șaguna a putut raporta clerului că ajunsese la 600 de școli primare ortodoxe care funcționau din plin, comparate cu cele 100 care existaseră înainte cu un deceniu¹⁶.

După ridicarea Episcopiei Ortodoxe a Transilvaniei la rang de Mitropolie, în decembrie 1864, în anul următor Episcopiile Caransebeșului și Aradului au devenit sufragane Mitropoliei de la Sibiu. Fiecare Consistoriu (Consiliu Eparhial)

¹² Keith Hitchens, *op. cit.*, p. 181.

¹³ Nicolae Popea, *Memoriile Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1846-1871*, Sibiu 1923, p. 67.

¹⁴ Gheorghe Tulbure, *op. cit.*, p. 254, circulara din 24 aprilie 1852; p. 263, circulara din 7 septembrie 1853.

¹⁵ *Ibidem*, p. 265-266.

¹⁶ Ioan Lupaș, *op. cit.*, p. 164.

avea o „secție școlară”, condusă de un „asesor școlar”, care se ocupa de problemele școlilor din fiecare eparhie. Învățătorii lor erau pregătiți în cele trei secții „pedagogice” ale Institutelor din Sibiu, Arad și Caransebeș. De multe ori funcționau ca învățători și absolvenți de teologie, pentru o perioadă scurtă, până la hirotonire. Ei erau aleși de Adunarea Parohială a fiecărei parohii (ca și preoții), deținând, de regulă, și slujba de cântăreț. Manualele școlare erau tipărite la centrele eparhiale respective, lucrute de profesorii de la „secțiile pedagogice” sau chiar de unii preoți și învățători cu pregătire deosebită și cu experiență didactică¹⁷. Întreținerea acestor școli se făcea din așa-numita „dare culturală”, recunoscută prin legea 38 din 1868, care reprezenta 5% din impozitul către stat plătit de fiecare cetățean; ulterior s-a admis ca acest procent să poată fi sporit, în funcție de necesitățile școlilor fiecărei confesiuni.

Merită să fie reținut faptul că până la sfârșitul păstoririi lui Șaguna existau – numai în Arhiepiscopia Sibiului – aproape 800 de școli populare îndrumate de Biserica. Altele existau în eparhiile ortodoxe ale Aradului, Caransebeșului și în „Vicariatul” de Oradea, precum și în cele unite de la Blaj, Oradea, Gherla și Lugoj. În Arhiepiscopia Sibiului s-au ridicat, sub Șaguna, aproximativ 300 de clădiri școlare¹⁸.

Gimnaziile „confesionale” românești

Cele două Biserici românești – ortodoxă și unită – au patronat și alte școli, urmărind pregătirea unor intelectuali mireni care să îndrume cultura românească, dar și lupta național – politică pentru emanciparea neamului lor.

În anul 1754, se înființase la Blaj „școala limbilor și a științelor”, la început cu două clase, cu trei și cu cinci, devenind gimnaziu; în anul 1831 s-au mai adăugat două clase, iar în anul 1851 numărul claselor s-a ridicat la opt. Între profesorii școlii reținem pe Grigorie Maior, viitorul episcop, Samuil Micu, Petru Maior, Ioan Budai Deleanu, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, apoi Simion Bărnuțiu și Aron Pumnul, în prima jumătate a secolului al XIX-lea (înlăturați de episcopul Ioan Lemeni), urmași de Timotei Cipariu, Ioan Micu Moldovan, amândoi membri ai Academiei Române, latinistul și folcloristul Alexie Viciu, compozitorul Iacob Mureșianu, toți în a doua

¹⁷ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Românești...*, p. 365-366.

¹⁸ Despre ele la Dr. Onisifor Ghibu în *Viața și organizația bisericească și școlară în Transilvania și Ungaria*, București, 1915.

jumătate a secolului al XIX-lea. Arhiepiscopia Blajului avea mai multe fundații, din care se acordau burse elevilor săraci și merituoși¹⁹.

În toamna anului 1829, episcopul Samuil Vulcan de la Oradea a deschis la Beiuș un „Pedagogicum sau Gymnasium minus”, cu patru clase, care îi va purta apoi numele până azi. La scurt timp s-au mai adăugat câteva clase, iar în anul 1851 s-a reorganizat, având acum opt clase. Până în anul 1849 cursurile se predau în limba latină, iar de atunci în română. Din nefericire, în anul 1889 (în urma unui incident pretrecut în liceu), Guvernul de la Budapesta a impus maghiara ca limbă de predare, cum a rămas până în anul 1918. Dintre profesorii mai de seamă menționăm pe Ioan Trifu sau Maiorescu (tatăl lui Titu), Teodor Aron, Alexandru Roman, Vasile Ștefănică – activ peste 40 de ani, dr. Constantin Pavel, preotul ortodox Moise Popovici, compozitorul Francisc Hubic și alții²⁰.

În anul 1851, când s-au desființat regimentele grănicerești din Transilvania, s-a hotărât ca fondurile regimentului din Năsăud să fie folosite pentru susținerea unor școli românești. În felul acesta, în anul 1863 s-a deschis un gimnaziu cu opt clase, la Năsăud, sub îndrumarea Episcopiei Unite din Gherla, păstrându-și caracterul de școală a Bisericii până în anul 1886²¹.

Biserica Ortodoxă și-a putut înființa câteva școli medii abia în timpul păstoririi lui Andrei Șaguna. Totuși, realizările obținute de Șaguna în licee și în învățământul superior au fost mai modeste decât cele obținute în educația elementară. Aceasta se datora în parte faptului că Andrei Șaguna își concentra atenția asupra școlilor sătești, iar pe de altă parte, deși, încă din anul 1850 ceruse acordul autorităților habsburgice pentru înființarea a șase gimnazii superioare (cu opt clase), șase inferioare (cu patru clase) și șase școli reale (tehnice), s-a lovit de refuzul oficialităților de la Cluj și din Viena de a aloca fonduri pentru un învățământ superior românesc, pe care nu îl considerau necesar²².

La 1 noiembrie 1850 s-au deschis la Brașov cursurile primului Gimnaziu ortodox din Transilvania, prin strădaniile protopopului Ioan Popasu, viitor episcop, ajutat de Andrei Șaguna. În anul 1860 cursurile au ajuns la 8 clase. Gimnaziul era subvenționat de bisericile *Sf. Nicolae* și *Adormirea* din Brașov,

¹⁹ **Iacob Mârza**, *Școală și națiune* (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale), Cluj-Napoca, 1987; **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Românești...*, p. 361-362.

²⁰ **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Românești...*, p. 362.

²¹ *Ibidem*, p. 362.

²² **Keith Hitchins**, *op. cit.*, p. 182.

la care se adăugau daniile unor credincioși și chiar subvenții anuale ale Guvernului României; însuși mitropolitul Șaguna a cumpărat, din banii săi, o casă pe seama directorului. În anul 1851 s-a ridicat monumentală clădire școlară existentă și azi. În toamna anului 1869 s-a deschis – pe lângă gimnaziu – și o școală reală (tehnică), cu patru clase, precum și o școală comercială, cu trei clase, care au funcționat până în anul 1918²³.

Al doilea Gimnaziu ortodox a fost cel din Brad, județul Hunedoara. A fost întemeiat la inițiativa și cu munca protopopului Zarandului Iosif Bașa, care a constituit un „fond gimnazial român ortodox”, din daniile credincioșilor. Gimnaziul – inițial cu patru clase – s-a deschis abia în anul 1869, primul director fiind protopopul Moise Lazăr, bucurându-se de sprijinul statornic al mitropolitului Andrei Șaguna. Gimnaziul din Brad – care a purtat numele lui Avram Iancu – a devenit un însemnat centru de iradiere a culturii românești în Țara Zarandului²⁴.

Cele două Biserici românești din Transilvania au înființat și câteva școli pedagogice pentru pregătirea viitorilor învățători de la școlile „poporale” românești. Amintim aici existența școlilor pedagogice înființate în secolul anterior, de la Timișoara (1779), Blaj (1784) și Sibiu (1786). În anul 1837, vicarul Ioan Marian din Năsăud a deschis un curs pedagogic de șase luni la Năsăud, care a funcționat aproape două decenii. În anul 1854 s-a deschis o „preparandie” la Hațeg, prin stăruințele vicarului Ștefan Moldovan, care a funcționat doar trei ani.

Cea dintâi școală pedagogică propriu-zisă a fost cea din Arad („Preparandia”), înființată în 1812, urmată de cea din Sibiu (1853) și de cea din Caransebeș (1874), toate împreunate cu Institutele teologice din orașele respective și îndrumate de Biserică.

În anul 1865 s-a înființat o „Preparandie” la Blaj, inițial cu două clase, apoi cu trei (1880) și cu patru (1906). Mai târziu s-au înființat școli pedagogice la Gherla (1869) apoi numai pentru fete la Gherla și Lugoj, la începutul secolului al XX-lea, îndrumate de Episcopiile Unite de acolo²⁵.

Școala pedagogică de la Oradea avea un caracter diferit de celelalte menționate, în sensul că autoritățile au reușit de la început să impună maghiara ca limbă de predare. Numeroasele proteste ale profesorilor au dus la introducerea

²³ **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Românești...*, p. 362.

²⁴ **Nestor Lupei și Romulus Neagu**, *Monografia Liceului „Avram Iancu” din Brad, 1869-1969*, Brad 1969, p. 222.

²⁵ **Mircea Păcurariu**, *Istoria Bisericii Românești...*, p. 363-364.

limbii române – paralel cu cea maghiară – însă școala a fost declarată „Institut regesc”, pierzându-și astfel caracterul bisericesc²⁶.

Pentru susținerea școlilor medii românești, s-au creat peste o sută de fonduri și fundațiuni, administrate de Biserică, din care se acordau burse elevilor săraci. Cea mai însemnată fundație a fost aceea a marelui mecenat Emanuil Gojdu (1802-1870), avocat în Budapesta, din care s-au împărțit burse la peste 5500 de elevi și studenți români ortodocși, între anii 1871-1918. Administrarea fondurilor se făcea de către o „reprezentanță”, în frunte cu Mitropolitul Ardealului, formată din sufraganii săi și câțiva membri mireni²⁷.

***

Cele mai mari realizări obținute de Biserica românească din Transilvania, în secolul al XIX-lea au fost pe tărâmul educației și al dezvoltării culturii în general, mai ales prin regenerarea școlii sătești românești și insuflarea de spirit nou preoților de la țară. Biserica, prin ierarhii și credincioșii ei, a depus toate strădaniile pentru a obține ceea ce considera că aparține de drept națiunii sale, fiind receptivă la spiritul epocii și convinsă că poporul său nu putea să-și realizeze aspirațiile politice disprețuind ordinea guvernării de atunci, dar în același timp recunoștea intensitatea sentimentului său național și s-a străduit să îl satisfacă într-o manieră potrivită epocii.

Bibliografie

1. **BONER Charles**, *Transylvania, Its products and its people*, Londra, 1865.
2. **BUNEA Augustin**, *Episcopii Petru Pavel Aron și Dionosie Novacovici sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 la 1764*, Blaj, 1902.
3. **GHIBU Onisifor, Dr.**, *Viața și organizația bisericească și școlară în Transilvania și Ungaria*, București, 1915.
4. **HITCHINS Keith**, *Conștiința națională și acțiune politică la românii din Transilvania (1700-1868)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
5. **LUPAȘ Ioan**, *Viața și faptele Mitropolitului Andreiu Șaguna, în Mitropolitul Andreiu baron de Șaguna*, Sibiu, 1909.

²⁶ Amănunte la **Vasile Popeangă** în *Preparandiile românești din Transilvania*, în *Ziridava*, Arad XII, 1980, p. 529-288.

²⁷ **Mircea Păcurariu**, *100 de ani de la moartea marelui mecenat Emanuil Gojdu*, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 4-6/1970, p. 262-272.

6. LUPEI Nestor, NEAGU Romulus, *Monografia Liceului „Avram Iancu” din Brad, 1869-1969*, Brad, 1969.

7. MÂRZA Iacob, *Școală și națiune (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale)*, Cluj-Napoca, 1987.

8. PĂCURARIU Mircea, *100 de ani de la moartea marelui mecenat Emanuil Gojdu*, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 4-6/1970.

9. IDEM, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu*, Sibiu, 1987.

10. IDEM, *Istoria Bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș până în 1918*, Cluj-Napoca, 1992.

11. POPEA Nicolae, *Memoriile Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1846-1871*, Sibiu, 1923.

12. POPEANGĂ Vasile, *Preparandiile românești din Transilvania*, în *Ziridava*, Arad, XII, 1980.

13. PROTOPOPESCU Lucia, *Contribuții la istoria învățământului din Transilvania, 1774-1805*, București, 1966.

14. TULBURE Gheorghe, *Mitropolitul Șaguna. Opera literară, scrisori pastorale, circulări școlare, diverse*, Sibiu, 1938.

**III.
EVENIMENTE IMPORTANTE
ÎN EPARHIA
MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI**

Adunarea Eparhială

Sâmbătă, 26 ianuarie 2019, sub președinția Preasfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, în sala Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Catedrala Episcopală Sfânta Treime din Baia Mare, s-au desfășurat lucrările Adunării Eparhiale a Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, care au analizat întreaga activitate a eparhiei pe anul 2018, sub aspect economic, administrativ, cultural, patrimonial, social-filantropic, teologic-educational, canonic-juridic și monahal.

Ziua a început cu săvârșirea Sfintei Liturghii de către Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, urmată de slujba de Te-Deum, după care Preasfințitul Părinte Iustin a condus ședința Consiliului Eparhial Plener, iar apoi s-au desfășurat lucrările în plen ale Adunării Eparhiale.

Bilanțul activităților Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, structurate pe principalele sectoare de activitate, se prezintă astfel:

Evenimentul anului poate fi considerat, pentru eparhia noastră, alegerea, hirotonia într-un arhieru a Prea Cuviosului Părinte Arhim. Dr. Timotei Bel și instalarea Preasfinției Sale ca Arhieru-Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române

a Maramureșului și Sătmarului, la data de 24 iunie 2018, de hramul Mănăstirii „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” Scărișoara Nouă.

Din rapoartele prezentate de consilierii și inspectorii de resort, vă aducem spre știință următoarele:

Episcopia Ortodoxă a Maramureșului și Sătmarului, care cuprinde județele Maramureș și Satu Mare, are 522.480 de credincioși, care sunt arondați la 83 de parohii urbane și 379 de parohii rurale cu 31 de filii, deservite de 573 de clerici și alți 18 preoți caritativi, care activează în spitale, penitenciare sau instituții ce aparțin de Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Afacerilor Interne și Administrației. De asemenea, în cuprinsul eparhiei noastre există viață monahală în 30 de mănăstiri și 10 schituri. În anul 2018 au fost hirotoniți întru preot și diacon un număr de 27 clerici, 134 (56 preoți + 78 mireni) de clerici și personalități din rândul mirenilor au fost distinși pentru activitatea lor în folosul Bisericii neamului nostru românesc, s-au pensionat un număr de 16 preoți, un preot a trecut la cele veșnice, iar un număr de 10 preoți au fost sancționați disciplinar.

În anul precedent s-au continuat lucrările la Catedrala Episcopală, lucrări care au avut ca obiective finalizarea acoperișului cupolei, realizarea soclului și a contraforților, confecționarea și montarea geamurilor, finisajele exterioare până la baza turnului, pictarea cupolei, proiectarea și realizarea instalațiilor de iluminat, încălzire și sonorizare.

O realizare de mare importanță a fost începerea lucrărilor de restaurare a Palatului Episcopal din Sighetu Marmației, lucrări ce sunt posibile datorită aprobării finanțării, din fonduri europene, a proiectului cu titlul: *Conservarea, reamenajarea și punerea în valoare a Palatului Episcopal din Sighetu Marmației, cu destinația Centrul pastoral-cultural „Sfântul Iosif Mărturisorul”*.

Pe cuprinsul eparhiei noastre mai sunt în construcție 32 de biserici și mănăstiri, un sediu de protopopiat și 12 case parohiale. Sunt în lucru 23 de șantiere de pictură bisericească, în conformitate cu Regulamentul Comisiei de Pictură Bisericească, se efectuează lucrări de restaurare, reabilitare și consolidare la 3 biserici monument istoric (biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” Copalnic Mănăstur, biserica „Sfântul Apostol Petru și Pavel” Șomcuta Mare și biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” Plopiș), iar la 43 de biserici monument s-au instalat sisteme de alarmă în vederea prevenirii furturilor.

În cadrul „Anului Omagial al unității de credință și de neam” și „Anului Comemorativ al făuritorilor Marii Uniri de la 1918” s-au deschis 3 expoziții: Expoziția de icoane *Chipuri din veac în veci*, ed. a II-a, *Arta icoanei – mărturie*

a unității de neam, limbă, credință și spiritualitate românească, expoziția de carte veche *Unitatea Neamului în Biserica cea Una* și expoziția *Sfinții români – ocrotitorii noștri*, de la Mănăstirea Rohia și realizată în tabăra de pictură de la Mănăstirea Rohiița.

În plan cultural, amintim apariția, în editura eparhială sau în alte edituri, a 4 titluri de carte. Tot la activitatea editorială, la nivel eparhial, au apărut 7 titluri de reviste eparhiale, teologice și parohiale și un supliment de spiritualitate ortodoxă, în colaborare cu săptămânalul „Gazeta de Maramureș”. De asemenea, au fost organizate 2 simpozioane și un colocviu întru cinstirea Centenarului și a făuritorilor Marii Unirii de la 1 Decembrie 1918.

Întâlnirea Tinerilor Ortodocși de la Sibiu, 6 – 9 septembrie 2018, a fost întregită cu un număr de **80 tineri** din Episcopia Maramureșului și Sătmarului. Tot sub coordonarea sectorului teologic-educational, pe întreg cuprinsul eparhiei noastre s-au desfășurat un număr de **180 tabere și școli de vară pentru copii și tineri**, unde au participat un număr de **5.700 copii și tineri și 650 de voluntari**, iar programul „*Hristos împărtășit copiilor*” a fost implementat pentru **4.170 de copii și tineri**.

Anul 2018 a fost anul care ne-a oferit prilejul, ca și anii precedenți, să ducem mai departe purtarea noastră de grijă față de semenii noștri aflați în situații sociale precare și să ne manifestăm faptele milei creștine, întăriți în convingerea că orice act de milostenie făcut către unul dintre semenii noștri este primit și răsplătit de Dumnezeu.

De departe, cel mai important proiect al Anului Centenar este deschiderea spre funcționare a *Centrului Social pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean”* din comuna Coroieni. Acest Centru Social, în momentul de față, are 19 bunici rezidenți, dar în anul 2019 va funcționa la capacitatea maximă a locurilor, anume 40 de persoane vârstnice, care vor beneficia de îngrijire și de serviciile sociale ale centrului. La acesta se mai adaugă și *Centrul de zi „Sfânta Tatiana”*, deschis în municipiul Satu Mare.

Episcopia noastră desfășoară prin protopopiate și parohii în fiecare an câteva proiecte sociale cu caracter permanent: Proiectul „*Acte de cinstire pentru seniorii municipiului*”; Proiectul „*Construiește o casă, zidește suflete*”, care își propune construirea unei case în fiecare protopopiat pentru un caz stringent; Proiectul „*Ghiozdanul micuțului creștin*”, prin care s-au acordat **93.380 lei**, reprezentând ghiozdane și rechizite pentru școlari, respectiv pentru **2.160 de beneficiari**; Proiectul „*Îmbracă un copil de Sfintele Sărbători de Paști*”, de care au beneficiat **2.459 de copii și adulți**,

reprezentând haine și alimente în valoare de **213.001 lei**; Proiectul „*Oferă un dar de sărbătorile Nașterii Domnului*”, prin care s-au acordat cadouri care au constat în alimente și haine, în valoare **418.295 lei** pentru **12.845 de beneficiari**.

De toate activitățile și proiectele desfășurate în cadrul asociațiilor, parohiilor și mănăstirilor au beneficiat un număr de **29.933 de persoane**, iar cheltuielile totale s-au ridicat la suma de **2.264.842 lei**.

La toate acestea, adăugăm participarea ierarhilor noștri și a 650 de credincioși din eparhia noastră la sfințirea Catedralei Naționale din București și la sărbătorirea Centenarului Marii Unirii de la Alba Iulia din 1 Decembrie 2018, precum și slujbele de târnosire și resfințire de biserici, săvârșite de Preasfințitul Părinte Iustin sau Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul și participarea la diferite manifestări cultural-religioase.

Pentru toate binefacerile revărsate asupra eparhiei noastre se cuvine să mulțumim lui Dumnezeu, îndreptându-ne gândurile de prețuire către preoții, monahii și credincioșii Bisericii noastre strămoșești.

**Biroul de presă
al Episcopiei Ortodoxe a
Maramureșului și Sătmarului**

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin – 25 de ani de Arhierie

Andrei FĂRCAȘ

redactor la revista „Graiul Bisericii Noastre”

Miercuri, 17 aprilie 2019, s-au împlinit 25 de ani de când Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a primit treapta Arhieriei prin punerea mâinilor Înaltpreasfințitului Părinte Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, care a slujit în fruntea unui sobor de 7 Arhieri.

Evenimentul aniversar a avut loc la Mănăstirea Rohia, prin slujirea, de la ora 16,00, a Sfintei Liturghii a Darurilor înainte Sfințite, la care a asistat și Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului.

Mănăstirea Rohia – 17 aprilie 2019

Din soborul slujitor au făcut parte Arhim. Dr. Macarie Motogna, starețul Mănăstirii Rohia și exarhul mănăstirilor, Arhim. Dr. Casian Filip, mare eclesiarh al Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare, Arhim. Dr. Ioachim Tomoiagă, consilier eparhial social-filantropic și misionar, Pr. Dr. Vasile Augustin, Vicar Eparhial Administrativ, Pr. Dr. Cristian Ștefan, consilier eparhial cultural, Pr. Andrei Emil Pop, inspector eparhial, Pr. Dr. Florin Stan, protopopul Lăpușului, Pr. Ioan Socolan, protopopul de Satu Mare, arhidiaconi.

La Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie au asistat Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, preoții din Permanența Eparhială, ceilalți protoierei, părinți stareți, maici starețe, monahi și monahii, foști membri ai Permanenței Eparhiale, primarul orașului Tg. Lăpuș, Mitru Leșe, Grupul ASCOR, preoți, credincioși.

Momentul aniversar a avut loc după Sfânta Liturghie, când au adus omagiile lor Preasfințitului Părinte Episcop Iustin: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, Arhim. Dr. Macarie Motogna, starețul Mănăstirii Rohia și exarhul mănăstirilor, Pr. Dr. Vasile Augustin din partea Permanenței Eparhiale.

Primarul orașului Tg. Lăpuș, Mitru Leșe, a înmănat Preasfințitului Părinte Episcop Iustin o Diplomă Aniversară emisă cu ocazia împlinirii a 25 de ani de Arhierie. Tot o Diplomă Aniversară a înmănat primarul Mitru Leșe și Înaltpreasfințitului Părinte Andrei cu ocazia a 70 de ani de viață împliniți în luna ianuarie a.c.

Din partea Mănăstirii Rohia, Preasfințitul Părinte Episcop a primit o icoană a Maicii Domnului, iar din partea Mănăstirii Bârsana tot o icoană cu Maica Domnului, ca să o păstreze în Muzeul Mănăstirii.

Câte un coș cu flori a primit Preasfințitul Părinte Episcop Iustin din partea Centrului Eparhial, protopopiatelor Lăpuș și Sighet și A.S.C.O.R. Baia Mare. Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, în cuvântul său, a adus, în primul rând, mulțumiri lui Dumnezeu pentru că a ajuns această zi frumoasă, pe care a ținut să o marcheze prin Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, apoi Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei, colaboratorilor direcți, tuturor celor care s-au gândit la Preasfinția Sa în această zi.

Un sfert de veac de rodnică și jertfelnică slujire

† ANDREI

**Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului**

Când rostim numele Mănăstirii Rohia, nostalgic mergem pe firul gândului în urmă cu ani și realizăm rostul providențial pe care l-a avut și-l are această lavră pentru viața spirituală a Maramureșului și Sătmarului. Și nu numai a Maramureșului și Sătmarului, ci a întregii regiuni de nord a Transilvaniei.

Gândurile acestea ni le provoacă aniversarea a 25 de ani de când era hirotonit ca episcop Preasfințitul Iustin al Maramureșului și Sătmarului, pe atunci Arhiepiscop-Vicar, fiu al Rohiei și înrădăcinat în tradițiile unui loc binecuvântat de misiunea și grija Înaltpreasfințitului Justinian Chira și a eruditului monah Nicolae de la Rohia.

Era duminica Sfintei Maria Egipteanca, o zi frumoasă și luminoasă din Postul Mare, iar în fruntea soborului era vrednicul de pomenire Mitropolit Antonie Plămădeală, secondat de ierarhii: Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Andrei al Alba Iuliei, Calinic al Argeșului, Ioan al Oradiei și Bihorului și Emilian al Caransebeșului. Slujba s-a oficiat în altarul de vară al Mănăstirii Rohia în prezența unui public numeros de credincioși râvnitori de pe toate plaiurile Maramureșului.

Preasfințitul Iustin, care va ajunge în 2016, după plecarea în eternitate a Arhiepiscopului Justinian, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, era legat cu toată ființa de Mănăstirea Rohia și de străvechile plaiuri maramureșene.

Se născuse în tradiționalul sat Rozavlea, de pe Valea Izei, aducea cu el moștenirea acelor locuri binecuvântate și a intrat de tânăr în Mănăstirea Rohia, fiind ucenicul fidel al starețului Serafim, pe care-l va urma la stăreție și discipolul Arhiepiscopului Justinian întru cele ale spiritualității.

Cei din zonă eram obișnuiți, când pașii ne duceau pe la mănăstire, să-l întâlnim pe acel tânăr nevoitor, entuziast și harnic, care va lua în mână steagul băătăiei duhovnicești, în demersurile spirituale și edilitare ale mănăstirii.

Și cum de la o vreme imaginile nostalgice ale trecutului ne mângâie inima, ne aducem aminte cu drag că, urmând Seminarul Teologic la Cluj, o vreme, ne-a sprijinit strana de la Parohia Turda Fabrici, unde pe atunci eram preot paroh.

Sporadic l-am întâlnit și pe când era student la Sibiu și-n nenumăratele vizite ce le făceam la Rohia, unde Părintele Serafim nevoitorul și Părintele Nicolae eruditul îi erau în companie. Amintirile, care pot părea banale, își au importanța lor. Așa, de exemplu, într-o fotografie, pe când îl însoțeam pe Episcopul Emilian la Rohia, fiind preot la Alba Iulia, apare în grupul viețuitoarelor dimpreună cu Părinții Serafim și Nicolae.

Arhiepiscopul Justinian, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, inspirat de sus, și l-a ales colaborator direct. El îl hirotonise diacon și preot, iar, în anul 1993, l-a ridicat la rangul de arhimandrit. Un an mai târziu, Sfântul Sinod, la propunerea sa, l-a ales Arhiepiscop-Vicar al Maramureșului și Sătmarului cu titulatura de „Sigheteanul”.

Din dragoste față de Sfântul Ioan Botezătorul, al cărui nume îl purtase înainte de călugărie, și față de Noul Testament, va face un doctorat sub îndrumarea Părintelui Profesor Stelian Tofană cu genericul: *„Personalitatea Sfântului Ioan Botezătorul, între mărturie și mesianism iudaic, în descrierea Evangheliilor și a literaturii necreștine”*.

Pe târâm pastoral și edilitar, după ce în 17 aprilie 1994 ajunge arhiepiscop vicar al Maramureșului și Sătmarului, va desfășura o misiune de excepție. Va bate Eparhia în lung și-n lat, slujind Liturghii și sfințind biserici, învățând și făcându-se tuturor toate ca pe nici unii să nu-i piardă.

Alături de Arhiepiscopul Justinian, transformă 100 de filii în parohii, înființează 30 de mănăstiri și schituri, înființează Liceul Teologic din Satu Mare, se implică în viața școlilor și, ce este foarte important, organizează la Baia Mare, în 2013 și 2014, Reuniunea Tinerilor Ortodocși, cu mare impact, care apoi au fost urmate de cele de la Cluj, București, Iași și Sibiu. Aceste întâlniri care adună tineri ortodocși din toată lumea și care au fost demarate la Baia Mare au o importanță maximă pentru această lume secularizată.

Pe tărâm edilitar, pune piatra de temelie la 75 de noi biserici, dar, de o importanță covârșitoare este faptul că ridică la Rohia, unde a fost stareț, o biserică superbă în stil moldovenesc, iar la Baia Mare catedrala impozantă în cel mai neaoș stil bizantin.

Dacă e să amintim și de implicarea în cultură a Preasfinției Sale, vom pomeni de editarea la Polirom a operei Părintelui Nicolae Steinhardt, în volume elegante, cele peste 40 de studii, multe articole, participări la simpozioane teologice și întruniri internaționale. Nu putem uita nici tipăriturile eparhiale și, mai ales, revista oficială „Graiul Bisericii Noastre”.

Preasfințitul Iustin a hirotonit peste 350 de preoți, a sfințit 70 de biserici noi, a resfințit altele 125 restaurate și l-a ajutat, cât a trăit, pe Arhiepiscopul Justinian în toate activitățile lui, știind că în ultima parte a vieții puterile-i mai slăbiseră.

Acum, de când, pe 27 decembrie 2016, a ajuns titularul eparhiei, dinamica-i activitate își urmează cursul. Și trebuie să menționăm faptul că din iunie 2018 și l-a asociat ca Arhiereu-Vicar pe Preasfințitul Timotei Sătmăreanul. Lucrul acesta l-a făcut pentru a da vieții pastorale încă un luptător.

Toate aceste lucruri, puține din câte s-ar putea spune, ni le amintim acum, când se împlinesc 25 de ani de la hirotonia întru arhiereu a Preasfințitului Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului. Ni le amintim și-L rugăm pe Dumnezeu ca pe Preasfinția Sa și minunata Eparhie pe care o păstorește să le aibă în pază.

Oameni fiind, suntem și sentimentali și nu pot uita că satul în care Dumnezeu m-a chemat la viață este în eparhia Preasfinției Sale. Mă duc cu drag acasă și în multe împrejurări, inclusiv la hramul Bisericii din sat sau a mănăstirii pe care am înjghebat-o acolo, Preasfințitul Iustin este o gazdă bună.

N-aș putea trece cu vederea nici faptul că atunci când, în calitatea de Mitropolit al locului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel m-a încredințat să-i fac instalarea Preasfințitului Iustin la Baia Mare, am făcut-o cu mult drag. Și mai adaug un lucru: atunci când se organiza noua Mitropolie a Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, a fost unul dintre cei ce și-a dat toată contribuția.

La ceas aniversar, gândindu-ne la „Maramureșul plai cu flori”, la Țara Sătmarului, la Țara Codrului, la Țara Lăpușului, la Țara Oașului și la Țara Chioarului, Îl rugăm pe Dumnezeu ca pe Păstorul acestor ținuturi să-l țină „întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului”.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin – un stâlp al Ortodoxiei la brazda de Nord-Vest a țării

† PETRONIU
Episcopul Sălajului

Între 1983-1988 am fost elev al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, perioadă în care am ajuns, de câteva ori, la Mănăstirea „Sfânta Ana” din Rohia, Maramureș, împreună cu câțiva colegi de clasă. Cu prilejul acelor vizite l-am întâlnit acolo pe Preacuviosul Părinte Ieromonah Iustin Hodea, care îndeplinea pe atunci funcția de secretar al mănăstirii.

De mai multe ori l-am văzut pe tânărul călugăr Iustin alături de renumitul și venerabilul cărturar Nicolae Steinhardt, monah de Rohia, căruia îi era ucenic și cugetam în sinea mea ce satisfacție uriașă poate avea cineva să stea, în permanență, în preajma unei personalități de talia monahului Nicolae Delarohia.

De când l-am cunoscut pe ieromonahul Iustin i-am admirat modul solemn al slujirii liturgice, vocea frumoasă și puternică, precum și vorba apăsată.

În vara anului 1988 am absolvit cursurile Seminarului Teologic din Cluj-Napoca și am dat admitere la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu. La proba de muzică rețin că am fost în aceeași grupă cu părintele Iustin și datorită repartizării noastre în ordine alfabetică am stat unul lângă altul, eu purtând numele de familie Florea, iar ieromonahul de la Rohia pe cel de Hodea.

După ce am fost admis la Institutul Teologic din Sibiu am plecat în armată, iar după un an, când am început cursurile Institutului, părintele Iustin era deja student în anul II, fiindcă în 1988 dăduse examen pe locurile neincorporabile.

În anul 1990, când s-a reînființat Institutul Teologic de Grad Universitar din Cluj-Napoca (în prezent Facultatea de Teologie), m-am transferat de la Sibiu la Cluj-Napoca, fiind legat de acest oraș și de oamenii din el, iar în perioada care a urmat m-am întâlnit mai rar cu părintele Iustin.

În 1993 am absolvit cursurile Facultății de Teologie din Cluj-Napoca și am plecat la studii în Grecia.

Un an mai târziu, am primit vestea îmbucurătoare că părintele Iustin Hodea a fost ales și hirotonit Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului la vârsta de doar 32 de ani, fiind, la vremea respectivă, cel mai tânăr ierarh din România.

În februarie 1998, Preasfințitul Părinte Iustin și câțiva monahi de la Rohia au efectuat un pelerinaj în Grecia și Sfântul Munte Athos, iar eu am însoțit grupul, în calitate de ghid și translator, la Atena și la Meteora, al doilea centru monastic al Greciei, după Sfântul Munte. Rețin și acum că în capitala Greciei, pe o vreme senină și frumoasă ca în luna mai, am urcat pe Areopag, locul în care a predicat Sfântul Apostol Pavel.

În anul 2000 Dumnezeu m-a chemat și pe mine la treapta arhieriei, iar la hirotonia mea într-un episcop, care a fost oficiată în „Biserica cu lună” din Oradea, în ziua de 1 octombrie 2000, a slujit și Preasfințitul Părinte Iustin, fapt care m-a bucurat foarte mult.

Începând de atunci, m-am întâlnit foarte des cu Preasfințitul Iustin, la ședințele Sfântului Sinod de la București, la sinoadele mitropolitane, la diverse slujbe prin țară, precum și la Oradea, unde Preasfinția Sa lua parte, cu regularitate, la serile duhovnicești din cele două posturi mari.

Dintre numeroasele evenimente bisericești la care am slujit împreună cu Preasfinția Sa îmi rămân mereu proaspete în minte târnosirea demisolului catedralei din Baia Mare, Sfânta Liturghie și proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Iosif Mărturisitorul, ocrotitorul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, care au avut loc în dimineața zilei de 9 septembrie 2003, fiind săvârșite de un sobor impresionant de ierarhi, cu participarea patriarhilor Teoctist al României și Petros al VII-lea al Alexandriei și a Toată Africa.

Ar fi mult prea multe de spus despre Preasfințitul Părinte Iustin, de aceea voi menționa, foarte pe scurt, doar trei momente importante care ne leagă.

Deși foarte multă lume consideră că Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului a fost înființată la dorința Înaltpreasfințitului Părinte Bartolomeu, în realitate a fost o muncă de echipă, iar unul dintre inițiatori a fost Preasfințitul Părinte Iustin, Arhiepiscopul Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului fiind cooptat pentru această idee pe parcurs.

În anul 2008, după ce am fost ales Episcop al Sălajului, Preasfințitul Părinte Iustin a luat parte la întronizarea mea, la Zalău, iar în 2016, când Preasfinția Sa a fost ales Episcop al Maramureșului și Sătmarului, am participat și eu, după cum era firesc, la ceremonia sa de întronizare de la Baia Mare.

Preasfințitul Părinte Iustin este un om hotărât, dintr-o bucată, dar chibzuit, rânduit de Dumnezeu la cârma Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, unde își desfășoară activitatea și veghează neîncetat, cu multă dăruire, pentru bunul mers al vieții bisericești de la brazda de Nord-Vest a țării.

La acest popas aniversar, prilejuit de împlinirea unui sfert de veac de când Bunul Dumnezeu l-a chemat la înalta slujire arhierescă, îl felicit pe Preasfințitul Părinte Iustin pentru bogata activitate desfășurată până acum în Biserica lui Hristos și îi urez să aibă parte de o misiune cât mai îndelungată și rodnică în via Domnului.

***ÎNTRU MULȚI ANI,
PREASFINȚITE PĂRINTE EPISCOPI!***

Părintele duhovnicesc

† TIMOTEI SĂTMĂREANUL

Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmărulei

„Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos.”

(I Corinteni 4, 15)

Pornind de la acest enunț paulin pe care neîntrecutul apostol al neamurilor îl adresa tinerei comunități creștine din cetatea Corintului pe care o întemeiase, vom încerca, pe măsura darului, să așternem pe coala albă de hârtie câteva gânduri de suflet legate de personalitatea duhovnicească a „Părintelui nostru”, a părintelui duhovnicesc al tuturor maramureșenilor și sătmărenilor! Da! Este vorba de Preasfințitul Iustin, chiriarhul Maramureșului și Sătmărulei.

Vine în această lume ca dar de la Dumnezeu și binecuvântare fiind al patrulea copil al părinților Ștefan și Maria. Născut în ajunul sărbătorii Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, 23 iunie 1961, în ținutul dacilor liberi în vestita localitate Rozavlea Maramureșului Voievodal, poartă, pe de-o parte, amprenta uriașii personalități duhovnicești a Botezătorului Ioan, iar pe de altă parte dârzenia, credincioșia și frumusețea duhovnicească a Țării Maramureșului.

Cine îl cunoaște și „cine nu îl cunoaște?” pe Preasfințitul Iustin ne va da dreptate față de cele afirmate mai sus. Mărturie fiind slujirea pilduitoare, zecile de mii de predici rostite de la amvonul Rohiei ca stareț, apoi ca ierarh în tot ținutul binecuvântat al Maramureșului și Sătmărulei, toate fundamentate biblic și patristic, ținute într-un anumit mod omiletico-catehetic, pe care îl

numim fără a greși „Stilul Iustin”, care se caracterizează prin arta logotehniei – clar, concis, putere de convingere, „tunet, adiere de vânt, lumina lină...” și mesaj Evanghelic ancorat în realitatea vieții.

Trăind într-o lume pluriconfesională și multietnică, sfâșiata de contradicții și marcată de individualizare și sincretism religios, este nevoie de redescoperirea și afirmarea solidarității eclesiale ce trebuie să existe între arhieriu, cler și popor credincios pentru ca propovăduirea Evangheliei Domnului Hristos și jertfa Euharistică să nu fie zădărnice.

Anul acesta se împlinesc două decenii și jumătate de slujire jertfelnică și pilduitoare în via Domnului. Astfel, în urma propunerii și recomandării Preasfințitului Părinte Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Sfântul Sinod al Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 22 martie 1994, alege în postul de arhieriu vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului pe Arhimandritul Iustin Hodea, starețul Rohiei, cu titlul de „Sigheteanul”.

Hirotonirea și primirea Harului Sfânt al arhieriei a avut loc în ziua de 17 aprilie 1994 la Mănăstirea Rohia, având ca ierarhi hirotonisitori pe Înaltpreasfințitul Antonie Plămădeală, Înaltpreasfințitul Bartolomeu al Clujului și Preasfințitul Justinian al Maramureșului și Sătmarului.

Imediat după momentul haric al hirotoniei în treapta sacerdotală a arhieriei, în ascultare și conlucrare frățească alături de Preasfințitul Justinian și în lumina atribuțiilor statutare ale Sfântului Sinod, și-a asumat cu responsabilitate noua misiune și ascultare primită de la arhieriu cel veșnic, Hristos, mărturie fiind miile de Sfinte Liturghii arhieresti, hirotoniri de preoți și diaconi, predici, sute de sfințiri, resfințiri și puneri de pietre de temelie pentru biserici și vetre monahale.

Slujirea responsabilă a Bisericii și poporului dreptcredincios din Maramureș și Sătmar alături și deseori împreună cu Preasfințitul Justinian – Chiri-arhul locului, au arătat icoana unei slujiri frățești animată de același Duh, Duhul comuniunii și unității în Hristos, pildă făcându-se Preasfințitorilor Părinți Sinodali, preoților și poporului dreptmăritor.

Aceasta a fost conlucrarea ierarhilor noștri, sfātuirea înțeleaptă, conlucrarea frățească, rugăciunea smerită, îndelungă răbdarea și dragostea frățească, după cum îi îndemna cândva, de mult, Sfântul Apostol Pavel pe creștinii din Efes: **„Cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdarea, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului într-o legătura păcii”** (Efeseni 4, 2-3).

Atunci când puterile fizice și anii bătrâneții au apăsător pe umerii Preasfințitului Justinian, Preasfințitul Iustin, „episcopul cel tânăr” cum era cunoscut în popor, și-a asumat cu responsabilitate și implicare bunul mers al activităților pastoral-misionare, administrative, culturale, teologic-educative și social-filantropice al Eparhiei, oferind părintelui său duhovnicesc pace, liniște și odihnă sufletească, făcându-i zilele anilor senini, „galini” și fericiți, acest lucru făcându-l pe „înțeleptul și răbdătorul Părinte Justinian” să afirme de multe ori „Iustine, sfinția ta te-ai născut să fii vlădic!” și aceste cuvinte sunt proorocești!

Aceasta a fost atmosfera duhovnicească între părinte și fiu duhovnicesc.

„Aruncând mreaja la adânc...” (Luca 5, 1-11) vedem darurile și talanții pe care Bunul Dumnezeu i-a așezat în ființa Preasfințitului Iustin. În primul rând „Credința lucrătoare prin iubire”.

Având reședința la Rohia, prima grijă a Preasfinției Sale a fost rectitorirea Mănăstirii de suflet, Rohia, adică ridicarea din temelii a unui nou complex monahal, „Centrul Cultural monahal Nicolae Steinhardt, cu corpuri de chilii, cu ateliere, sală de conferință, bibliotecă...”.

Astfel, în primăvara anului 1996, s-a început desfacerea primei biserici a mănăstirii urmând ca pe același loc să fie înălțată noua biserică, reușindu-se ca numai într-un an să fie încheiate lucrările la demisolul bisericii și să fie târnosită în anul următor, 1997, în ziua de 6 decembrie, la sărbătoarea Sfântului Nicolae, care este și ocrotitorul ei, de către o troiță de arhierii: Preasfințitul Justinian al Maramureșului și Sătmarului, Preasfințitul Ioan al Oradiei și Preasfințitul Iustin Sigheteanul.

Astăzi noua „biserică a munților” stă mândră și măreață, îmbrăcată în exterior în cărămidă și piatră dăltuită și împodobită în interior într-o pictură duhovnicească, așteptând veșmântul „adumbrii Duhului Sfânt”.

Alături de obștea Rohiei, în nobila activitate de rectitorire a „lavrei Rohiene”, începând din anul 1999, și-a asumat construirea Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare, în consultare și după proiectul domnului arhitect Cordoș Dorel, a cărei piatră de temelie fusese pusă în 20 iulie 1990 de către Preasfințitul Justinian, dar lucrările au înaintat anevoios, ba chiar au fost oprite. În acest context, era nevoie de o mână harnică și un suflu nou.

Așa că, după numai patru ani de muncă jertfelnică, cu implicarea părinților Rohiei, Ieromonahul Casian Filip și Ierodiaconul Nifon Motogna, sub directă coordonare a Preasfințitului Iustin Sigheteanul, cu ajutorul Bunului Dumnezeu a fost sfințită biserica de la primul nivel al Catedralei,

în ziua de 9 septembrie 2003, de către Preafericitul Petros al VII-lea Papă și Patriarh al Alexandriei și Egiptului și Preafericitul Teoctist al României împreună cu un numeros sobor de arhieriei și mulțime mare de credincioși.

Acum, la împlinirea a 19 ani de muncă și trudă, Sfânta Cruce este așezată pe cupola centrală la cota +85 m, în interior cupola este pictată, exteriorul cupolei este definitivat într-o dantelărie, armonios gândită, de cărămidă și praf de piatră albă.

Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare este lucrarea de suflet și poartă cu ea amprenta ctitorului ei, Preasfințitul Iustin!

Dăruit și binecuvântat de Dumnezeu, cu patriarhala vârstă de aproape 96 de ani, Înaltpreasfințitul Justinian s-a mutat în lumea veșniciei lui Dumnezeu în ziua de 30 octombrie 2016.

Urmașul de drept nu putea fi altcineva, decât ucenicul cel harnic și ascultător, care vreme de 22 de ani a purtat alături de Chiriarhul locului slujirea arhipăstorească a turmei lui Hristos din Episcopia Maramureșului și Sătmarului.

Rânduit de Dumnezeu și ales de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Preasfințitul Iustin a fost instalat ca Întâistător al Eparhiei Maramureșului și Sătmarului în ziua de 27 decembrie 2016, în ziua de prăznuire a Sfântului și Întâiului Mucenic și Arhidiacon Ștefan, în Catedrala „Sfânta Treime” din Baia Mare, ctitorie a Preasfinției Sale.

Activitatea și lucrarea pastorală, culturală, misionară, duhovnicească și socială a Preasfinției Sale, pentru binele și folosul duhovnicesc al păstoriților din Episcopia Maramureșului și Sătmarului, constituie pentru noi, cler și popor al lui Dumnezeu, un model luminos de slujire jertfelnică a Mântuitorului Iisus Hristos și a Bisericii Sale din Maramureș și Sătmar.

Acum, la împlinirea a 25 de ani de slujire arhipăstorească, rugăm pe Arhiepiscopul cel Veșnic Hristos să-i rânduiască puteri sporite pentru cârmuirea turmei cuvântătoare, bucuria mântuirii și **„...să meargă bine cu sănătatea precum bine merge cu sufletul”** (III Ioan 2).

La Ceas aniversar, Preasfințitul Episcop Iustin al Maramureșului și Sătmarului

Acad. Marius PORUMB

Preasfințitul Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, împlinește în acest an 25 de ani de rodnică activitate arhierescă, ca urmare a alegerii sale ca Arhiepiscop-Vicar de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în 17 aprilie 1994 fiind hirotonit ca arhiepiscop de Î.P.S. Antonie – Mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Bartolomeu – Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Justinian – Episcopul Maramureșului și Sătmarului, P.S. Andrei – Episcopul Alba Iuliei, P.S. Calinic – Episcopul Argeșului și Muscelului, P.S. Ioan – Episcopul Oradiei și P.S. Emilian – Episcopul Caransebeșului.

25 de ani de vrednică activitate ca arhiepiscop al celei mai nordice episcopii ortodoxe transilvane este nu numai o onorantă, dar și îndatoritoare slujire a neamului românesc, Episcopia Maramureșului și Sătmarului fiind un teritoriu al credinței strămoșești, cu o istorie care atestă o mare vechime a instituțiilor bisericești. Istoria laică și bisericească, cultura și arta medievală din Maramureș sunt de primă importanță pentru civilizația românească. Țara Maramureșului are o străveche și statornică viață românească, în secolele XIV-XV biserica ortodoxă avea puternică autonomie, fiind sub protecția familiilor voievodale. O importanță deosebită în viața religioasă a Maramureșului a fost ridicarea, în anul 1391, la rangul de stavropighie a Mănăstirii Arhanghelul Mihail din Peri, de către Patriarhia din Constantinopol, centrul religios de aici, cu atribuții cvasi episcopale, exercitând o puternică influență asupra ținuturilor nord transilvane, asupra Moldovei și altor regiuni învecinate. Despre

viața religioasă a românilor maramureșeni ne vorbesc numeroasele vestigii ale unor vechi biserici, dintre care le menționăm pe cele de la Cuhea (Bogdan Vodă), Giulești, Bârsana, Budești și numeroase altele. Maramureșul este împodobit cu biserici de lemn de o inestimabilă valoare, reprezentând o rugă fierbinte înălțată spre cer, simbol al credinței statornice față de biserica strămoșească. Valoarea istorică și artistică a fost recunoscută internațional prin selectarea unui grup numeros de biserici de lemn maramureșene, care au fost înscrise pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Preasfințitul Iustin, ca Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, împreună cu vrednicul de pomenire Î.P.S. Arhiepiscop Justinian, într-o exemplară colaborare, au desfășurat o multitudine de activități, de la coordonarea vieții monahale, activitatea pastoral misionară, târnosind și sfințind biserici sau hirotonind preoți și diaconi, slujitori ai Sfintei noastre Biserici, având mereu în atenție ocrotirea patrimoniului cultural, valorosul tezaur cultural artistic din această parte de țară, dar și de înălțare a numeroase biserici și mănăstiri, în stilul tradițional al vechilor biserici maramureșene. Activitatea ca Arhiepiscop-Vicar și apoi ca Episcop titular a cuprins, ca un veritabil simbol al credinței, ctitorirea monumentalei Catedrale episcopale, închinată Sfintei Treimi, superb edificiu de rugăciune, una din cele mai ample biserici din România, afirmând vigoarea ortodoxiei românești în Maramureș și Sătmar.

Vrednicul Episcop al Maramureșului și Sătmarului este împodobit cu reale calități umane, fiind un remarcabil teolog, iar studiilor sale la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, urmate de un doctorat la Facultatea de Teologie Ortodoxă al Almei Mater Napocensis, l-au încununat cu titlul de doctor în teologie, teza de doctorat fiind intitulată „*Personalitatea Sfântului Ioan Botezătorul între mărturie și mesianism iudaic, în descrierea evangheliilor și a literaturii necreștine*”.

Ca urmare a alegerii de către Sfântul Sinod, Preasfințitul Iustin a fost întrunizat în data 27 decembrie 2016 ca episcop titular al Maramureșului și Sătmarului. Fiu al Maramureșului, Preasfințitul Episcop Iustin este profund devotat credinței noastre ortodoxe strămoșești, patriot și iubitor de Țară și de neamul românesc, căruia i se dăruiește prin rugăciune și numeroasele sale fapte bune, Maramureșul fiind Cetatea de la Miazănoapte ce apără românimea, după cum spunea ilustrul savant Nicolae Iorga.

La ceas de sărbătoare, cu sinceră admirație și alese sentimente de prețuire, îi urăm Preasfințitului Părinte Iustin Mulți ani cu sănătate, cu putere de muncă, cu împliniri și frumoase înfăptuiri pentru Biserica Ortodoxă a Maramureșului și Sătmarului, să fie mereu animat de aceiași iubire pentru neamul românesc și Patria noastră România!

**LA MULȚI ȘI FERICIȚI ANI
PREASFINȚITE PĂRINTE IUSTIN
AL MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI!**

Iustin – Arhiereul lui Hristos și Voievodul Spiritual al Maramureșului!

Stelian GOMBOȘ
Teolog și publicist

Mă uitam, zilele acestea, la câteva fotografii cu Preasfințitul Părinte Episcop Iustin Hodea al Maramureșului și Sătmarului!...

Și, o spun, a câta oară?! – Da, strașnic om și bărbat, deplin, frumos, maiestuos și impozant, așa, pe de-antregul, trup și suflet, duh, spirit și minte, caracter și determinare, voință și ambiție, putere și sensibilitate, ce mai, maramureșean neaoș, născut nu prefăcut!...

Mă uitam, cu mult drag, la toate aceste fotografii și vedeam ce frumos a evoluat Preasfințitul Iustin, ce aluat bun și frământătură ori dospitură vrednică este!...

Ce călcătură, măsurată, cumpătată, fermă și hotărâtă, coerentă și consecventă, calculată, duhovnicească și echilibrată, de Arhiereu și Slujitor autentic – al lui Hristos și al oamenilor – este!...

Iubit de popor, respectat de colaboratori, temut de subalterni, numai atunci dacă și când situația este de așa natură, adică de forță majoră, prețuit de colegii sinodali, apreciat de superiori și admirat de ucenici!...

La Preasfințitul Părinte Iustin – ucenicul vrednicilor înaintași ai Rohiei și ai Eparhiei – totul este calitate, determinare, acțiune, misiune, propovăduire, slujire, mărturisire, pastorație, inițiativă, capacitate de integrare, asimilare și

adaptare, organizare și muncă de și în echipă, totul, făcut, fără rest, cu eleganță, cu stil, cu rafinement, cu sinceritate, cu devotament, cu credincioșie, cu loialitate!... Într-un cuvânt, totul, la superlativ!...

La maramureșeanul voievodal Iustin Arhiereul „Slujba-i slujbă, drujba-i drujbă, ruga-i rugă, fuga-i fugă” știind, cu generoasă măiestrie, „să plângă, când se plânge, cu cel care plânge, să râdă cu cel ce râde, să se bucure cu cel ce se bucură, să se roage, când este ceasul/momentul rugăciunii, cu cel care se roagă!”.

Totul, absolut totul, în concret și în progres, atunci și acolo, când și unde este cazul, nimic în plus, nimic în minus, nimic mai mult, nimic mai puțin, nimic altceva!...

Mă uitam ce frumos a devenit, întru tot și întru toate, ce frumos a albit, a încărunțit, dar, mai ales, în pofida faptului că-i trecut de cincizeci și cinci de ani, cât este de tânăr, de aerisit și de proaspăt, cât este de harnic, dinamic și harnic, de corect și de onest, fiind, prompt și permanent, foarte activ și extrem de implicat, în tot locul și în tot ceasul, oricând și oriunde, neîncetat și pretutindeni, la sfinte slujbe, la târnosiri, la binecuvântări și sfințiri, la inaugurări, deschideri și lansări, la hirotoniri și hirotesiri, ședințe, promovări și răsplătiri, dezbateri, conferințe și simpozioane, activități și acțiuni, cu tot clerul cel ascultător, respectuos și dreptcredincios, precum și cu tot poporul lui Dumnezeu Celui Viu, realizări și împliniri, care mai de care, multe, bogate, diverse, variate și felurite, în tot lungul și în tot latul celor două județe ale eparhiei, noroc că acum și-a luat arhiereu vicar, că nu i-a fost ușor deloc!...

Probabil, vă veți întreba și mă veți întreba de ce scriu, eu, aici și acum, toate acestea, din ce motiv sau cu ce scop, în condițiile în care nu este vorba de nici un moment sau eveniment omagial – aniversar?!...

Și, vă voi, răspunde, doar atât: fiindcă, pur și simplu, îmi este tare drag omul acesta!...

De ce? Datorită, între multe altele, modului, felului său de a se purta, raporta și comporta, în orice loc și în orice ceas; datorită eleganței și prestaței pe care o impune; datorită seriozității pe care o are, și când vorbește și când făptuiește, având cuvântul cântărit, dres și măsurat, și purtarea calculată, responsabilă și echilibrată!...

Întotdeauna am (mai) apreciat la Preasfinția Sa bunul gust și bunul simț, simțul estetic și lucrarea de calitate, durabilă, sănătoasă și trainică, felul în care știe să construiască, fie că vorbim de o instituție, de o eparhie sau de o catedrală, fie de o școală sau, mai ales, de o echipă, totul la superlativ, fără rest ori cusur și fără loc de completare, corectare, cârpire, ajustare ori modificare ulterioară!...

La Preasfințitul Părinte Iustin găsești calități și virtuți, altminteri, tot mai rare, în ziua de astăzi, precum: eleganța, sobrietatea, cumpătarea, așezarea, discreția, rigoarea, seriozitatea, generozitatea, altruismul, dragostea pentru frumos, dorința de a ajuta și a răsplăti, cu deosebită mărinimie sufletească, acolo și atunci unde și când este cazul, fermitatea sau intransigența, doar unde sau când este cazul, demnitatea, onestitatea, prestața, iubirea, autoritatea, dar și spontaneitatea ori naturaleța, precum și căldura paternală și multe, multe altele!...

La Vlădica Iustin eu, cel puțin, văd/observ foarte bine zestrea, moștenirea cultural – spirituală și educativ/instructiv – duhovnicească pe care a primit-o/a dobândit-o de la părinți, mentori, îndrumători și călăuzitori sau formatori excepționali, de înaltă clasă, de pildă, dacă ar fi să-l amintim ori să-l pomenim, aici, numai pe venerabilul, vrednicul și autenticul Arhiepiscop Justinian Chira!...

Cu alte cuvinte, la Preasfințitul Iustin nu am văzut, niciodată, lucruri făcute de mântuială, dialoguri nedocumentate ori nefundamentate, abordări nejustificate, discuții sau dezbateri tratate cu superficialitate, altfel spus, nu am constatat nimic derizoriu ori banal, adică nimic de mâna a doua, absolut nimic ci, numai stil, ținută impecabilă și așezare remarcabilă, slujire sublimă și călcătură nobilă, apăsată, voievodală și boierească!...

Da, Preasfințitul Părinte Iustin, cel puțin pentru mine, este și va rămâne, în continuare, un exemplu de moralitate, un model de slujire și un reper de viețuire, căci l-a înzestrat Dumnezeu Preabunul și Preamilostivul, cu absolut tot ce-i trebuie unui om de mâna întâi, unui slujitor de calitate superioară, unui organizator și conducător de toată isprava și unui părinte de factură ireproșabilă!...

Prin urmare, acesta, numai acesta, este motivul pentru care, aici și acum, am scris toate aceste umile, modeste, dar sincere aprecieri, dorindu-i să-l țină Dumnezeu sănătos cu zilele, puternic cu lucrarea, rezistent cu slujirea, inspirat cu glăsuirea/cuvântarea, generos cu filantropia, bucuros cu viețuirea, proaspăt cu purtarea și consecvent cu propovăduirea/mărturisirea!...

Din parte-mi, așadar, îi urez, Preasfinției Sale, aleasă binecuvântare de la Dumnezeu și sporită bucurie de la oamenii!...

Dumnezeu să îi poarte de grijă și să-i ajute, în continuare, în tot lucrul cel bun! Amin!

„Crucea Voievodală Maramureșeană” pentru rectorul U.T. Cluj-Napoca, Prof. Univ. Dr. Vasile Țopa

Catedrala Episcopală – 30 ianuarie 2019

După încheierea Sfintei Liturghii de la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare, cu ocazia hramului școlilor teologice, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a conferit, miercuri, 30 ianuarie 2019, Prof. Univ. Dr. Vasile Țopa, rectorul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, „Crucea Voievodală Maramureșeană” „în semn de înaltă apreciere și aleasă prețuire pentru activitatea științifică desfășurată în calitate de profesor universitar și rector prestigios al Universității Tehnice din Cluj-Napoca; pentru legătura frumoasă și constructivă pe care o întreține cu Biserica Ortodoxă; pentru relațiile deosebite cu Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmărilor și grija protectoare pe care o arată față de Departamentul de Teologie «Justinian Arhiepiscopul» din cadrul Facultății de Litere a Centrului Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca.”

În cuvântul său, rectorul Vasile Țopa a mulțumit Preasfințitului Părinte Episcop Iustin pentru oferirea acestei importante distincții, care îl onorează.

Zilele Rohiei, ediția a XXI-a

Andrei FĂRCAȘ

redactor la revista „Graiul Bisericii Noastre”

Duminică, 28 iulie 2019, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, a săvârșit Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie Arhierescă la Mănăstirea Rohia, mănăstire de metanie, unde a binecuvântat trei clopote nou turnate și a oficiat o slujbă de pomenire pentru marele eseist și om de cultură Nicolae Steinhardt, Monahul Nicolae Delarohia, în cimitirul unde sunt așezate osemintele sale spre veșnică odihnă.

Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a săvârșit Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie în fruntea unui sobor ales, alcătuit din peste 20 de preoți, arhidiaconi și diaconi, în Altarul de Vară, pe o vreme deosebit de frumoasă și călduroasă, de peste 30 grade Celsius, după ce dimineța a debutat cu o ploaie zgomotoasă.

Din sobor au făcut parte Arhim. Dr. Macarie Motogna, exarhul mănăstirilor și starețul Mănăstirii Rohia, Arhim. Dr. Casian Filip, consilier eparhial social-filantropic și misionar și mare eclesiarh al Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare, Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Iloaie de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și vicepreședinte al Fundației „N. Steinhardt”, Pr. Dr. Florin Stan, protopopul Lăpușului, Pr. Ioan Ciceu, proin-protopop al Lăpușului, Pr. Mihai Cornel Gheduțiu, secretar protopopes, Arhim. Ghelasio Maxim, economul Mănăstirii Rohia, Arhim. Pantelimon Ilieș, de la Mănăstirea Rohia, Pr. Origen Sabău, preot paroh în Apateu, consilier al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, Protos. Varlaam China, de la Mănăstirea Rohia, Pr. Ioan Pop, paroh în Rohia, preoți invitați din parohiile din jur.

Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de Grupul Bizantin „Theologos” al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, dirijat de Arhid. Prof. Drd. Adrian Dobreanu.

Credincioși mulți s-au rugat împreună cu soborul, între care s-au aflat Mitru Leșe, primarul orașului Tg. Lăpuș, membri din conducerea Fundației „N. Steinhardt”, membri ai acestei fundații, oameni de cultură veniți pentru „Zilele Mănăstirii Rohia”, binefăcători ai Mănăstirii Rohia, care au dăruit cele trei noi clopote, oameni de cultură care se îngrijesc de editarea Integralei N. Steinhardt, pictori iconari din taberele organizate la Mănăstirile Rohia și Rohiița, tineri și copii pictori și sculptori din aceste tabere, maici și maici starețe de la mănăstirile din Eparhie, credincioși din parohiile vecine mănăstirii, invitați.

Cuvântul de învățătură

Un vast și curpinzător cuvânt de învățătură a rostit Preasfințitul Părinte Episcop Iustin despre Mănăstirea Rohia, ca loc sfânt pe pământ și centru duhovnicesc al Eparhiei, despre darurile care se revarsă în acest loc asupra credincioșilor care vin aici și asupra viețuitorilor ei, loc al binecuvântărilor și al vindecărilor, precum și despre pericopa evanghelică a duminicii, a vindecării slăbănogului din Capernaum.

„Când venim aici la mănăstire reînviem, pentru că venim dintr-o lume în care sunt întinse capcane și intrăm într-o altă lume, a spus Preasfințitul Părinte Episcop Iustin. În lumea lui Dumnezeu. În lumea sfințeniei. În lumea Maicii Domnului și în Grădina ei. Să ne dăruiască Dumnezeu puterea de a crede. Să ne dăruiască Dumnezeu solidaritatea celor patru inși care l-au adus pe cel bolnav la Hristos ca să-l vindece. Să ne dăruiască solidaritate națională. Societatea e în derivă. Nu merge bine lumea. Lumea întreagă, nu numai țara noastră, nu merge bine. Pentru că L-au alungat pe Hristos. Îl alungă pe Dumnezeu din ea și atunci nu mai are lumea conducător, nu mai are conducătorul nevăzut, Care este Capul Bisericii una Sfântă, Sobornicească și Apostolească.”

Distincții

Pentru contribuția adusă la editarea eperei integrale a Părintelui Nicolae Steinhardt, ajunsă la volumul al XVIII-lea, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a conferit Mănăstirii „Sfânta Ana” Rohia Ordinul „Crucea Justinian Arhiepiscopul” și Medalia Omagială „Justinian Arhiepiscopul”, împreună cu Gramata Episcopală care atestă această conferire. Aceste distincții au fost înmânate Părintelui Arhimandrit Macarie Motogna, starețul Mănăstirii „Sfânta Ana” Rohia.

Doamnei Rozica Lazăr din Baia Mare i-a fost conferită cea mai mare distincție a Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, Ordinul „Crucea Sfântul Iosif Mărturisorul” și Medalia Omagială „Justinian Arhiepiscopul” și Gramata Episcopală care atestă conferirea acestor distincții, pentru faptul că a donat clopotul cel mare al Mănăstirii Rohia, de 2.000 kg, care va fi instalat în turnul-clopotniță, aflat în construcție.

Domnului Simion Bodor i-a fost conferită, de asemenea, cea mai mare distincție a Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, Ordinul „Crucea Sfântul Iosif Mărturisorul” și Medalia Omagială „Justinian Arhiepiscopul” pentru faptul că a donat clopotul cel mijlociu al Mănăstirii Rohia, de 1.200 kg, care va fi instalat tot în turnul-clopotniță, aflat în construcție la intrarea în incinta Mănăstirii.

Domnului Virgil Bulat i-a fost conferită, post-mortem, cea mai înaltă distincție culturală a Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, „Crucea Voivodală Maramureșeană” pentru contribuția sa culturală de deosebită valoare în editarea Integralei Steinhardt, cât și ca prieten apropiat al Părintelui Nicolae

Steinhardt și coleg de celulă, și editarea în premieră absolută, după 1989, la Editura „Dacia” din Cluj-Napoca, a două ediții ale Jurnalului Fericirii și pentru mărturia depusă pentru ca Mănăstirea să fie, conform legilor monahale și civile, moștenitoarea de drept a operei culturale a Părintelui Nicolae Steinhardt, omul de vastă cultură și eseistul inegalabil. Medalia a fost înmănată doamnei profesoare Sorina Bulat, soția regretatului om de cultură și editor care a fost Virgil Bulat.

Profesorul Ion Săcăleanu, care a organizat, împreună cu Mănăstirea Rohia, ca șef al culturii maramureșene, prima manifestare culturală dedicată memoriei lui Nicolae Steinhardt și înființarea Fundației „Nicolae Steinhardt”, în 1994, precum și prima ediție a Zilelor N. Steinhardt, a fost distins cu Ordinul „Crucea Justinian Arhiepiscopul” și Gramata care o însoțește.

Domnul Ioan Adrian Farcaș a fost distins cu Ordinul „Crucea Justinian Arhiepiscopul” pentru contribuția la turnarea clopotelor noi ale Mănăstirii Rohia.

Binecuvântarea clopotelor

După oficierea Sfintei Liturghii, Preasfințitul Părinte Iustin a oficiat slujba de sfințire a celor trei clopote turnate în acest an la Turnătoria de clopote Blotor din Satulung: cel mare de 2 tone, cel mijlociu de 1.200 kg, iar cel mic de 500 kg.

Sfințirea noilor clopote ale Mănăstirii Rohia – 28 iulie 2019

Acestea vor fi ridicate la înălțimea de 25 metri în turnul-clopotniță de la intrarea în mănăstire, care este în construcție. După citirea rugăciunilor de binecuvântare, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin le-a verificat tonalitatea.

La slujba de sfințire a fost prezent și dl. Blotor, proprietarul Turnătoriei de clopote.

Parastas după Părintele Nicolae Steinhardt

La mormântul Părintelui Nicolae Delarohia, Monahul, din cimitirul Mănăstirii Rohia, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, împreună cu soborul și oamenii de cultură prezenți, a oficiat o slujbă de pomenire a Părintelui Nicolae, monahul erudit, care a făcut din Rohia, prin ce a scris, un centru cultural al țării.

Parastas la mormântul monahului Nicolae Delarohia – 28 iulie 2019

***

Zilele Rohiei au continuat cu Masa rotundă de la Mănăstirea Rohiița „Civilizație și spiritualitate maramureșeană în viziunea Monahului Nicolae Delarohia”, iar luni, la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime”, cu lansarea volumului al XVIII-lea din Integrala N. Steinhardt „Varia. Vol. I”, continuată cu masa rotundă „Tânărul N. Steinhardt: afinități și polemici.”

Zilele Culturale ale Mănăstirii Rohia, ediția a XXI-a

Luni, 29 iulie 2019, de la 11,30, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmărulei, președinte de onoare al Fundației „Nicolae Steinhardt”, a participat, la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare, la ediția a XXI-a a „Zilelor Culturale ale Mănăstirii Rohia”, în cadrul cărora a fost comemorat, la 30 de ani de la trecerea la Domnul, marele eseist și om de cultură N. Steinhardt, Zile care se desfășoară anul acesta în contextul Anului Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) și Anul Comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești.

Lansare de carte

În sala „Sfântul Iosif Mărturisitorul” de la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare, Preasfințitul Părinte Iustin, președinte de onoare al Fundației „N. Steinhardt”, a participat, alături de membri din Permanența Eparhială,

Sala „Sfântul Iosif Mărturisitorul” din Catedrala Episcopală din Baia Mare

cadre universitare, preoți, oameni de cultură, membri ai conducerii și ai Fundației „N. Steinhardt”, invitați din Eparhie și din țară, la lansarea celui de-al XVIII-lea volum al „Integralei N. Steinhardt”, intitulat „VARIA. Vol. I”, apărut la Editura Polirom din Iași, în colaborare cu Editura Mănăstirii Rohia, volum îngrijit de Conf. Univ. Dr. Florian Roatiș, vicepreședinte al Fundației.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a vorbit celor din sală despre marele om de cultură, eseist, critic literar și fin observator și cunoscător al vieții culturale din țară și din lume, Nicolae Steinhardt, pe care l-a cunoscut foarte bine și cu care a stat, de nenumărate ori, timp îndelungat de vorbă, fiind colegi monahi și stareț. Cinstindu-i memoria, la Mănăstirea Rohia s-a ridicat Centrul Cultural-Monahal care-i va purta numele, aflat acum în faza de finisaje, o clădire cu 12 etaje, ridicată pe o stâncă, cum pe o stâncă este așezată toată Mănăstirea Rohia. Aici vor fi spații culturale diferite: biblioteca cu cele peste 45.000 de volume, muzeul mănăstirii, sală de conferințe, spațiu pentru expoziții etc., care vor asigura o deschidere a Mănăstirii Rohia spre lumea culturală, așa cum nici nu a putut visa vreodată marele cărturar.

De asemenea, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a recomandat conducerii Fundației „N. Steinhardt”, ca la finalizarea „Integralei N. Steinhardt”, Fundația să instituie Ordinul Cultural „N. Steinhardt”, care să fie acordat celor care s-au ocupat de editarea operei integrale și care fac cunoscută opera lui, tot mai dezbătută, despre care sunt scoase, deja, în ultimii ani, zeci de lucrări de diplomă și câteva teze de doctorat, plus altele care sunt în lucru, despre care se publică studii în reviste, cu alte cuvinte avem de a face, deja, cu o efervescență culturală deosebită în jurul operei Monahului Nicolae dela Rohia.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a felicitat pe toți cei implicați în editarea Integralei „N. Steinhardt”, în special conducerea Mănăstirii Rohia, părințele stareț Macarie Motogna, președintele executiv al Fundației „N. Steinhardt”, subliniind că *„Mănăstirea Rohia și-a făcut datoria ducând opera sa spre lumea culturală românească, cu ajutorul unui colectiv de intelectuali de marcă”*.

Apoi Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a acordat câteva distincții unor familii și persoane, membre ale Fundației „N. Steinhardt”.

Astfel, familia Cormoș din Baia Mare, la care a făcut, înainte de a muri, ultimul popas în drumul plănuțit de a merge la București, dar, de fapt, a ajuns în spitalul din Baia Mare, a fost distinsă cu Ordinul „Crucea Justinian Arhiepiscopul” și Gramata Episcopală care o atestă.

Familia Florian Razmoș, o familie apropiată marelui dispărut, un real ajutor pentru tranzitarea Băii Mari, la care adăsta de fiecare dată, domnul Florian Razmos fiind cel care i-a citit Monahului Nicolae, pe patul de la spital, înainte de a muri, rugăciunea pe care i-a cerut-o, au fost distinse cu Ordinul „Crucea Justinian Arhiepiscopul” și Gramata Episcopală.

Aceeași distincție a fost acordată și lui A. Fărcaș, pentru susținerea în media a activităților Fundației „N. Steinhardt” încă de la înființarea ei, în 1993.

Întâlnirea a continuat, apoi, cu masa rotundă a cărei temă a fost „Tânărul N. Steinhardt: afinități și polemici”.

Au luat cuvântul la masa rotundă Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, Președinte de Onoare al Fundației „N. Steinhardt”, Conf. Univ. Dr. George Ardeleanu, vicepreședinte al Fundației, care are o contribuție de netăgăduit la cunoașterea operei sale, primul intelectual care și-a susținut doctoratul în N. Steinhardt cu o teză de neegalat, care a îngrijit mai multe volume din Integrala „N. Steinhardt”, Conf. Univ. Dr. Florian Roatiș din Baia Mare, cercetător al operei lui N. Steinhardt și îngrijitor al mai multor volume din Integrala „N. Steinhardt”, Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Iloaie, care l-a cunoscut pe marele eseist încă de pe când era seminarist la Cluj, care venea vacanțele la Mănăstirea Rohia și lucra alături de N. Steinhardt la biblioteca mănăstirii, la sistematizarea ei, Adrian Botez, redactor al Editurii Polirom, care scoate în colaborare cu Editura Mănăstirii Rohia „Integrala N. Steinhardt”, Dr. Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, Lect. Univ. Dr. Iulian Băicuș de la Universitatea din București, precum și alți invitați.

Evenimentul a fost moderat de către Arhim. Dr. Macarie Motogna, exarhul mănăstirilor, starețul Mănăstirii Rohia și Președinte executiv al Fundației N. Steinhardt.

Vernisarea expoziției de icoane

După evenimentele din sala „Sfântul Iosif Mărturisitorul”, toți cei prezenți au luat parte la vernisajul expoziției cu lucrări realizate în atelierul de creație artistică „Monahul Nicolae Delarohia”, organizate împreună cu Fundația „N. Steinhardt”, la mănăstirile Rohiița și Rohia în perioada 20 iulie-

28 iulie 2019, la care au participat 45 de persoane, atât iconari vestiți, cât și tineri și copii, sub îndrumarea iconarilor Sergiu Andrușcă, Teodora Roșca și Dumitrița Filip. Lucrările au fost expuse în sala „Sfinții Martiri Brâncoveni” a Muzeului Eparhial din Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare.

Masa rotundă de la Mănăstirea Rohiița

În partea a doua a zilei de duminică, 28 iulie 2019, Mănăstirea Rohiița a găzduit tradiționala masă rotundă, care se face an de an, în preziua sărbătoririi nașterii sale, de la care se împlinesc anul acesta 107 ani, cu titlul, de data aceasta, „Civilizație și spiritualitate maramureșeană în viziunea Monahului Nicolae Delarohia”, moderată de Conf. Univ. Dr. Florian Roatiș.

Au vorbit despre N. Steinhardt și opera sa Prof. Ioan Săcăleanu, care a făcut demersurile pentru înființarea Fundației „N. Steinhardt” în 1993, precum și a taberelor de pictură de la Rohiița, Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Iloaie, de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, ucenic al marelui N. Steinhardt, Pr. Ioan Pinteș din Bistrița, la fel un apropiat și ucenic al lui N. Steinhardt, Călin Emilian Cira, autor de cărți și interviuri despre N. Steinhardt, Dr. Adrian Mureșan, care și-a susținut un doctorat în N. Steinhardt, Lect. Univ. Dr. Iulian Băicuș, de la Facultatea de Filologie a Universității București, Teodora Roșca din Cluj-Napoca, Florian Razmoș, care a proiectat fotografii și filmul înmormântării lui N. Steinhardt și a vorbit despre el, Adrian Botez, redactor șef al Editurii Polirom din Iași, care scoate Integrala „N. Steinhardt”, Prof. Sorina Bulat, soția prietenului său Virgil Bulat, coleg de celulă cu N. Steinhardt, Protos. Vasile Filip, starețul Mănăstirii Rohiița, care a avut ascultare, ca viețuitor al Mănăstirii Rohia, să-l ajute la diferite activități pe Părintele Nicolae Steinhardt.

A fost, ca celelalte seri ale meselor rotunde din anii trecuți, un cadru organizat propice pentru a readuce în memoria tuturor pe marele cărturar N. Steinhardt, de a relata scene inedite din viața sa, de a face conexiuni între el și marii cărturari români și ai Europei, de a-l descoperi pe adevăratul N. Steinhardt – omul de cultură, publicistul și monahul exemplar.

Vizita ambasadorul statului Palestina

Joi, 4 aprilie 2019, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, a primit pe Excelența Sa Fuad Karim Saliba Kokaly, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Statului Palestina în România, care se află în Maramureș cu ocazia evenimentului cultural „Trăinicia poemului”, care s-a derulat în două locuri diferite: Patatul Administrativ din Baia Mare, sub patronajul Instituției Prefectului, și în orașul Tg. Lăpuș, în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș, Asociația „Nord pentru Cooperare și Integrare” și Editura „Proema”.

Excelența Sa Fuad Karim Saliba Kokaly este creștin ortodox și a ținut ca vizita sa în județul Maramureș să înceapă de la Episcopia Maramureșului și Sătmarului, unde a discutat cu Preasfințitul Părinte Episcop Iustin lucruri despre creștinismul contemporan în străinătate și în țara noastră.

În cadrul evenimentului din Maramureș au fost lansate patru volume lirice, doua din lirica arabă și două volume de poezi lăpușeni trecuți în eternitate: Vasile Latiș și Ioan Filip.

Părintele Mitropolit Andrei – „Cetățean de Onoare al Județului Maramureș”

Născut în localitatea Oarța de Sus din județul Maramureș, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Andrei este unul dintre cei mai reprezentativi cetățeni ai județului Maramureș, o personalitate proeminentă, efervescentă și binecuvântată de Dumnezeu cu prezența în înalta ierarhie bisericească a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca Mitropolit.

De aceea, consilierii județeni au votat în unanimitate ca Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei să fie onorat cu titlul de „Cetățean de Onoare al județului Maramureș”, distincție prin care i se recunosc meritele în slujirea clericală a Bisericii Ortodoxe Române, dăruirea și dragostea față de preoții și credincioșii acestui județ pe drumul mântuirii, fapt îndeplinit de către Gabriel Valer Zetea, președintele Consiliului Județean Maramureș, care i-a înmănat acest titlu de onoare și cinstit.

***

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei s-a născut în data de 24 ianuarie 1949 în Oarța de Sus, județul Maramureș. A urmat liceul în Cehu Silvaniei și cursurile Facultății de Construcții Căi Ferate din București (între anii 1967-1972). După absolvirea facultății a fost repartizat inginer la Întreprinderea de Construcții Căi Ferate din Cluj-Napoca. Începând cu anul 1976 a urmat Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu. În august 1978 a fost hirotonit preot de către Înaltpreasfințitul Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Clujului, activând apoi ca preot paroh timp de șapte ani în orașul Turda (județul Cluj). Din toamna anului 1985 a fost transferat, la cererea Preasfințitului Episcop Emilian Birdaș, la Parohia Ortodoxă Română Maieri I din Alba Iulia și ulterior numit vicar administrativ.

A urmat cursurile de doctorat ale Institutului Teologic de Grad Universitar din București (începând cu anul 1985), avându-l drept îndrumător pe Arhid. Prof. Univ. Dr. Petru I. David. Teza și-a pregătit-o în cadrul aceleiași secții – Teologie sistematică – sub îndrumarea părintelui Prof. Univ. Dr. Dumitru Popescu, obținând titlul de „Doctor în Teologie” în anul 1998.

În 25 februarie 1990 a fost ales și hirotonit Arhiereu-Vicar pentru Episcopia de Alba Iulia, în 4 martie 1990 a fost numit episcop locotenent al Episcopiei Alba Iulia, iar din luna iunie a aceluiași an a devenit episcop titular.

În 16 iulie 1998 Episcopia Alba Iuliei a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie, iar titularul ei la rangul de Arhiepiscop.

În anul 2011 a fost ales de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca Mitropolit al Clujului și a fost instalat de Patriarhul Daniel, în 25 martie 2011.

Ceremonia de întronizare a avut loc în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca.

„Crucea Voievodală Maramureșeană” și „Engolpionul Eparhial Maramureșean” pentru Înaltpreasfințitul Mitropolit Iosif

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a rostit liber un laudatio pentru Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Iosif și i-a înmănat, în Anul Omagial al Satului Românesc în Patriarhia Română, „Engolpionul Eparhial Maramureșean” și „Crucea Voievodală Maramureșeană”, cele mai prețioase distincții ale Eparhiei Maramureșului și Sătmărilor, „în semn de înaltă cinstitie și aleasă prețuire pentru jertfelnicia și arhipăstorirea vrednică a tuturor românilor din Europa Occidentală și Meridională, în mod special pentru purtarea de grijă și iubirea părintească arătată maramureșenilor, oșenilor și sătmărenilor aflați sub omoforul Înaltpreasfințitei Sale, ca cel ce este unul dintre fiii prestigioși și mare arhieru și slujitor al Bisericii lui Hristos ridicat din ținutul Maramureșului Voievodal.”

Conferirea titlului de „Cetățean de Onoare al Maramureșului”

Președintele Consiliului Județean Maramureș, Gabriel Valer Zetea, a dus la îndeplinire hotărârea consilierilor județeni prin care a înmănat Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Iosif titlul de „Cetățean de Onoare al Județului Maramureș”, împreună cu placheta care atestă oferirea titlului și un coș cu flori.

Din spusele președintelui Gabriel Zetea am reținut că hotărârea a fost luată cu unanimitate de voturi, indiferent de culoarea politică, că aprecierile au fost unanime față de unul din cei mai vrednici fii ai județului Maramureș, care păstorește peste aproape 700 de parohii din trei episcopii Occidentale, cu tot atâția preoți, lucru realizat printr-o pastorație jertfelnică și continuă, la care a pornit de la zero, cu o mașină al cărei șofer era și cu care străbătea Europa.

„Un ierarh și părinte pilduitor, jertfelnic și providențial al ultimelor decenii pentru românii ortodocși, mulți dintre ei maramureșeni și sătmăreni, din țările care compun Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale, pentru felul unic, responsabil și înțelept în care promovează cultura românească creștină, tradițiile și valorile care ne păstrează identitatea și credința ortodoxă strămoșească în comunitățile românești din Europa, pe care o slujește din calitate de Arhiepiscop și Mitropolit, părinte al preoților, monahilor și al celor peste două milioane de suflete de credincioși ortodocși români din Occidentul bătrânului continent”, a fost mesajul scris pe placheta aniversară.

„Am fost foarte impresionat de numărul mare de credincioși prezenți la slujba religioasă și la momentul oficierei ceremoniei de decernare și mărturisesc că am avut mari emoții în fața celor câteva mii de maramureșeni și sătmareni prezenți”, a precizat, la finalul ceremoniei, președintele Consiliului Județean Maramureș, Gabriel Zetea.

***

Înaltpreasfințitul Părinte Iosif s-a născut la data de 19 februarie 1966, din părinții Gheorghe și Florea Pop, în localitatea Vișeu de Jos, județul Maramureș. La Botez a primit numele Ilie.

1989-1993 – studiază la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu;

19 octombrie 1993 – este hirotonit diacon, iar la 26 octombrie 1993 este hirotonit preot pe seama Capelei Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, de către Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei;

1993-1994 – îndeplinește funcțiile de: profesor de Istoria Bisericii Universale și Patristică la Seminarul Teologic Liceal Ortodox din Alba Iulia, Asistent la catedra de Teologie Morală la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia și duhovnic al studenților Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia;

17 aprilie 1994 – intră în cinul monahal;

1994-1997 – urmează cursuri de doctorat la Institutul de Teologie Ortodoxă „Saint Serge” din Paris;

1997 – este hirotesit arhimandrit de către Î.P.S. Părinte Mitropolit Serafim, la Paris;

29 noiembrie 1997 – este ales și propus de către Adunarea Generală a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și ales de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în scaunul vacant al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale;

15 martie 1998 – este hirotonit Episcop în Catedrala greacă Sfântul Ștefan din Paris de către Înaltpreasfințitul Părinte Serafim, Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei și Europei Centrale, împreună cu un important sobor de episcopi;

2001-2002 – este locțiitor al scaunului vacant al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a celor două Americi;

21 octombrie 2001 – în urma ridicării Arhiepiscopiei Europei Occidentale și Meridionale la rang de Mitropolie, este ridicat la rangul de Mitropolit al Europei Occidentale și Meridionale.

Biblioteca pentru românii din Berna

Duminică, 19 mai 2019, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, a oficiat Sfânta Liturghie Arhierescă în Parohia românească ortodoxă „Sfântul Gheorghe” din Berna, capitala Elveției, păstorită de preotul Gheorghe Laurențiu Precup, care slujește de 15 ani aici. Cu această ocazie Preasfințitul Părinte Iustin a binecuvântat Centrul Cultural nou înființat aici.

Sfânta Liturghie Arhierescă

Din soborul slujitor au făcut parte Arhim. Dr. Ioachim Tomoiagă, consilier eparhial social-filantropic și misionar, care a mai slujit în această parohie pe perioada studiilor în Elveția, la Bossey, când îl înlocuia pe preotul paroh Gheorghe Laurențiu Precup, Arhid. Teodosie Bud, consilier eparhial economic, Arhid. Ionuț Todorca, secretar eparhial, Arhid. Dr. Nifon Motogna, administratorul Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare.

Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de un grup de cântăreți de la strana bisericii.

S-au rugat împreună cu soborul credincioși români care se află în diaspora românească din Elveția, dar și credincioși ortodocși de alte naționalități din Berna și împrejurimi.

Binecuvântarea Centrului Cultural și a spațiului bibliotecii

În urmă cu un an, Parohia „Sfântul Gheorghe” din Berna, singura de acest fel din capitala Elveției, deși are în componență o comunitate de doar 250 de suflete, a înființat și dotat, prin grija părintelui paroh Gheorghe Laurențiu Precup, un Centru Cultural, care să fie spre folosul celor care vorbesc și simt românește în această țară. În incinta centrului va fi adusă o bibliotecă românească, prima dintr-o serie de mai multe biblioteci pe care Episcopia Maramureșului și Sătmarului le înființează printr-un proiect în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare și Fundația „N. Steinhardt”.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a oficiat slujba de binecuvântare a Centrului Cultural și a spațiului în care va fi amplasată biblioteca.

Biblioteca Parohiei „Sfântul Gheorghe” din Berna va purta numele marelui eseist și om de cultură Nicolae Steinhardt de la Mănăstirea Rohia.

„Întrucât ne aflăm în Anul Omagial al satului românesc, Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului și-a propus înființarea mai multor biblioteci, atât în comunitățile rurale din țară, cât și la comunitățile românești de peste hotare, prima comunitate cu care începe derularea proiectului nostru este aceasta din Berna, unde a făcut studii și Părintele Arhimandrit Ioachim Tomoiagă, consilier eparhial, la Bossey, și a slujit aici, înlocuindu-l pe părintele Laurențiu”, a declarat Preasfințitul Părinte Episcop Iustin.

Distinție pentru preotul paroh

În semn de apreciere pentru achiziționarea unui imobil adecvat, în care va funcționa Centrul Cultural nou înființat și dotarea lui cu utilitățile necesare, preotul paroh a primit cea mai importantă distincție a Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, „Crucea Sfântul Iosif Mărturisitorul din Maramureș”, care i-a fost înmănată personal de Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, împreună cu Gramata Episcopală care o însoțește.

Binecuvântarea noului spațiu al bibliotecii parohiale române din Romainville, Paris

Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, se află în Paris în fruntea unei delegații eparhiale alcătuite din: Arhim. Dr. Macarie Motogna – exarhul mănăstirilor, Arhim. Dr. Ioachim Tomoiagă – consilier eparhial social-filantropic și misionar, Arhid. Teodosie Bud – consilier eparhial economic, Arhid. Dr. Nifon Motogna – administratorul Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare, și Arhid. Ionuț Todorca – secretar eparhial.

Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierescă în Parohia „Sfinții Trei Ierarhi” din Romainville, Paris, Franța, în prezența a peste 1.000 de credincioși, foarte mulți dintre aceștia fiind maramureșeni, oșeni și sătmăreni, îmbrăcați în frumoasele straie tradiționale. Această comunitate îl are ca păstor duhovnicesc pe părintele Mircea Filip, fiu al al Țării Lăpușului din Eparhia Maramureșului și Sătmarului.

După încheierea Sfintei Liturghii, părintele paroh a rostit un cuvânt de bun venit, prin care și-a exprimat bucuria de a-l avea în mijlocul credincioșilor pe Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, care a oficiat Sfânta Liturghie Arhierescă.

La rândul său, Preasfințitul Părinte Episcop Iustin a mulțumit pentru invitația ce i-a fost adresată de a fi prezent în mijlocul maramureșenilor, oșenilor și altor creștini din această parte de țară și a conferit doamnei preotese Iulia Filip Ordinul „Crucea Sfântul Iosif Mărturisitorul din Maramureș” pentru laici și Gramata Episcopală, în semn de apreciere pentru modul unic și autentic în care înțelege misiunea și slujirea de preoteasă, departe de țară, dar și pe cea de mamă eroină care urmează să aducă pe lume ce de-al șaptelea copil.

După terminarea Sfintei Liturghii, delegația eparhială, preotul paroh, membrii consiliului parohial și o bună parte din credincioși s-au deplasat la noua adresă a parohiei, la Courneuve – Paris, unde se înalță o frumoasă biserică, cu dimensiuni de catedrală, care se află în faza de pictură interioară. Aici există spații pentru activități culturale, social-filantropice și cu tineretul. Acest perimetru al parohiei va găzdui și biblioteca românească ce va purta numele vrednicului de pomenire Justinian Arhiepiscopul. Noul spațiu al bibliotecii românești a fost binecuvântat de către Preasfințitul Părinte Episcop Iustin.

Episcopia Ortodoxă a Maramureșului a înființat o bibliotecă și în Torino

Mircea CRIȘAN

Redactor la „Gazeta de Maramureș”

Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, au fost dăruite două mii de cărți Parohiei Moncalieri – Torino, din Italia, pentru înființarea unei biblioteci românești. Cărțile au ajuns în Italia în cursul anului 2019. Vorbim de a treia bibliotecă înființată în străinătate, în acest an, de către Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului.

În cadrul Proiectului dedicat Anului Omagial al Satului Românesc, Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului desfășoară un amplu program de înființare a mai multor biblioteci, în special în mediul rural. Dar, pe lângă acestea, sunt în calcul și câteva biblioteci pentru parohiile românești din Diaspora. În acest sens, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului,

a sfințit două spații, la Paris și la Berna, unde urmează să fie duse cărțile, iar în Parohia Torino din Italia s-au dus două mii de volume. Acest lucru a fost posibil datorită domnului profesor George Mărăcineanu din Breaza, județul Prahova, care și-a donat propria bibliotecă. Cărțile au fost preluate de către Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului și transferate direct la Parohia Ortodoxă Română din Moncalieri – Torino, Episcopia Ortodoxă Română a Italiei. Parohia este păstorită de părintele Marius Floricu, care a ridicat aici o biserică în stil maramureșean și o reședință parohială, având la dispoziție și spațiul necesar pentru o astfel de bibliotecă. El este și protopopul Protopopiatului Piemonte I din Torino.

Din delegația care a dus cărțile au făcut parte Pr. Dr. Cristian Ștefan, consilierul cultural al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, și părintele Octavian Andreica din Parohia Șișești.

„În total au fost duse două mii de volume pentru noua bibliotecă. În parohia părintelui Marius Floricu sunt foarte mulți români și, în fiecare duminică, vin regulat la Biserică peste 300 de persoane. Sunt mulți români în zonă, iar acest lucru se vede și din faptul că sunt trei parohii românești în Torino. Vorbim de circa 100 de mii de români care locuiesc în Torino și în împrejurimi. Tocmai de aceea, o asemenea bibliotecă este binevenită în această comunitate, mai ales că nu exista așa ceva până acum. Cărțile dăruite sunt în special din literatura română și universală, fiind destinate atât tinerilor, cât și adulților. Părintele Marius Floricu a fost extrem de bucuros pentru darul primit. Anul viitor urmează să se târnosească biserica la care slujește, prilej cu care va fi inaugurată oficial și această Bibliotecă. De asemenea, pe viitor, există o cerere aprobată de Preasfințitul Părinte Iustin să se înființeze o bibliotecă și în Parohia din Livorno, tot din Italia, unde este de asemenea o comunitate mare de români. În perioada următoare vom stabili exact cum vom strânge cărțile destinate acestei biblioteci”, ne-a declarat Pr. Dr. Cristian Ștefan, consilierul cultural al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului.

Patriarhul Daniel al României și membrii Sinodului Permanent s-au întâlnit cu Papa Francisc

Întâlnirea a avut loc la Palatul Patriarhiei, în contextul vizitei de trei zile pe care Conducătorul Bisericii Romano-Catolice a efectuat-o în România. Delegația condusă de Papa Francisc a ajuns pe Dealul Patriarhiei în jurul orei 15,45 și a fost întâmpinată de Patriarhul Daniel în Sala Europa Christiana a Palatului Patriarhiei, în prezența ierarhilor Sinodului Permanent.

După prezentarea celor două delegații, a avut loc o întrevedere privată între Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Papa Francisc. Apoi, în Sala Conventus au fost adresate cuvintele oficiale prilejuite de acest eveniment.

Patriarhul României a făcut referire la întâlnirea dintre Patriarhul Teoctist și Papa Ioan Paul al II-lea.

„Predecesorii noștri ne cheamă astăzi și pe noi să apărăm și să promovăm credința în Hristos și valorile creștine, într-o Europă foarte secularizată, pentru a transmite tinerei generații credința în iubirea milostivă a lui Hristos pentru lume și credința în viața eternă a persoanei umane”.

În cuvântul său, Papa Francisc a reiterat importanța vizitei Papei Ioan Paul al II-lea în România pe care a numit-o *„un dar pascal, un eveniment care a contribuit nu doar la reînflorirea relațiilor dintre ortodocși și catolici în România, ci și la dialogul dintre catolici și ortodocși în general”.*

De asemenea, el a evidențiat că *„legăturile de credință care ne unesc își trag originea de la Apostoli, martorii Celui Înviat, în special de la legătura care îl unea pe Petru de Andrei, care, conform tradiției, a adus credința în aceste meleaguri”.*

Întâlnirea de la Patriarhie s-a încheiat în jurul orei 16:45, fiind urmată de vizita Papei Francisc la Catedrala Națională.

În cuvântul rostit cu acest prilej, Patriarhul Daniel i-a prezentat Papei Francisc un scurt istoric al Catedralei Naționale.

În același mesaj, Patriarhul și-a exprimat recunoștința pentru *„spațiile liturgice oferite de comunități catolice parohiilor ortodoxe românești din Europa Occidentală”.*

Sanctitatea Voastră,

Vă adresăm salutul pascal „Hristos a înviat!” și vă primim astăzi în această nouă Catedrală a Bisericii Ortodoxe Române, pe care Sanctitatea Voastră a dorit personal să o viziteze. Cu 20 de ani în urmă, în zilele de 7-9 mai 1999, când Papa Ioan Paul al II-lea a vizitat România ca pelerin, el a numit această țară „Grădina Maicii Domnului”.

Deci, astăzi, noi vă primim ca pelerin în această Catedrală nouă, în care deasupra Altarului (Sanctuarului) se află marea icoană în mozaic a Maicii Domnului, numită în limba greacă „Platytera”, iar în limba latină „Regina coeli”.

Icoana aceasta a Catedralei Naționale din București confirmă simbolic numele de „Grădina Maicii Domnului” dat României. Această Catedrală are ca protector spiritual sărbătoarea Înălțării Domnului nostru Iisus Hristos, când serbăm și Ziua Eroilor români, ca sărbătoare națională.

Totodată, al doilea patron spiritual al Catedralei Naționale este Sfântul Apostol Andrei, cel Întâi Chemat, fratele Sfântului Apostol Petru, din localitatea Betsaida, situată în Galileea.

Această Catedrală este o biserică dedicată Sfântului Apostol Andrei, deoarece acesta este Apostolul poporului român și Ocrotitorul României. El a predicat Evanghelia lui Hristos în primul secol creștin pe teritoriul României de azi, în fosta provincie Scythia Minor (Dobrogea).

Catedrala Națională a fost construită pe un teren obținut de la Statul Român de către vrednicul de pomenire Patriarhul Teoctist, ca un act de reparație morală pentru cele cinci biserici care au existat în această zonă, trei fiind demolate și două translate de către regimul comunist, pentru a se construi Casa Poporului (actualul Parlament).

În acest sens, noua Catedrală Națională este un edificiu simbolic al Învierii bisericilor demolate, dar și un simbol al libertății religioase a poporului român, după aproape 50 de ani de regim comunist.

Construcția acestui edificiu a început efectiv la sfârșitul lunii martie 2011 și a durat opt ani, astfel încât, în data de 25 noiembrie 2018, am sfințit altarul Catedralei Naționale, împreună cu Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, în prezența membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a clericilor, credincioșilor și reprezentanților societății românești.

În anii 1999 și 2002, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea a oferit un ajutor financiar Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru construirea acestei Catedrale, în valoare de 200.000 USD.

În anul 2017, acest ajutor financiar a fost integrat simbolic de Patriarhia Română, ca parte din costul total de 500.000 euro, în vederea achiziționării clopotelor Catedralei Naționale, de la firma catolică Grassmayr din Innsbruck, Austria, deoarece, în tradițiile ortodoxă și catolică, clopotele au o valoare simbolică foarte profundă: ele reprezintă glasul lui Dumnezeu, care cheamă oamenii la rugăciune și la cooperare fraternă.

Suntem recunoscători pentru acest ajutor financiar simbolic și, totodată, vă mulțumim pentru sprijinul pe care îl acordați constant credincioșilor ortodocși români din Italia și din alte țări, unde Biserica Romano-Catolică a pus la dispoziția comunităților ortodoxe românești 426 lăcașuri de cult, 306 în Italia și 120 în alte țări din Europa Occidentală.

Din acest motiv, am acceptat propunerea părții catolice să oferim Sanctității Voastre și creștinilor catolici prezenți aici în această Catedrală posibilitatea să rostească rugăciunea Tatăl nostru în limba latină și să intoneze câteva cântări pascale catolice.

Acest gest este un semn de recunoștință pentru spațiile liturgice oferite de comunități catolice parohiilor ortodoxe românești din Europa Occidentală. Iar, după terminarea cântărilor pascale catolice, va urma rostirea rugăciunii Tatăl nostru în limba română și vor fi intonate cântări pascale ortodoxe.

În semn de ospitalitate românească, dorim să oferim Sanctității Voastre o icoană în mozaic a Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul spiritual al României, dimpreună cu urarea: Ad multos annos!

† DANIEL
Patriarhul României

Catedrala Episcopală din Baia Mare în Anul Domnului 2019

Arhid. Dr. Nifon MOTOGNA

Administrator Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” Baia Mare

Catedrala, care este cap de perspectivă a bulevardului Unirii din Baia Mare, este o clădire impresionantă, reprezentativă pentru construcția de biserici din Transilvania, construită în tradiția bisericilor ortodoxe, cu dimensiunile de 85 m lungime, 50 m lățime și 85 m înălțime.

După ce, în anul 2018, la Catedrala Ortodoxă Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare s-au finalizat lucrările de finisaje exterioare și tencuieli interioare la cupola centrală, de la cota +47,65 m până la cota +70 m; au fost confecționate ornamentele arhitecturale din tablă de cupru și s-au montat pe acoperișul catedralei, care a fost învelit cu tablă de cupru; s-au confecționat și montat 16 ferestre la partea inferioară a cupolei, iar cupola interioară a catedralei (în suprafață de ~600 mp) a fost pictată în tehnica frescă; s-au construit și finalizat celor două (cupole) intrări în biserica de la demisolul catedralei; în anul 2019, s-au executat următoarele lucrări:

- tencuieli interioare la cupola centrală, de la cota 38,05 m până la cota +47,65 m, altarul, proscomidiarul și diaconiconul, cupolele și balcoanele de la +9,60 m și +14,40 m, în suprafață de 3.500 mp;

- realizarea soclului perimetral, a celor patru contraforți și a scărilor de acces/evacuare pe cele două abside laterale ale catedralei. Pentru cei trei contraforți rămași de finalizat (unul fiind executat anul trecut) s-au excavat 4.500 mc de pământ, 75.000 kg oțel beton, 1.840 mp cofraje și 1.600 mc beton. Pentru realizarea acestui obiectiv au fost nevoie de lucrări suplimentare pentru devierea instalațiilor de apă, canalizare, curent și gaze;

- au fost confecționate din fier forjat și montate 16 ferestre la partea inferioară a cupolei centrale, plus 22 ferestre la altar.

O lucrare dificilă, care a necesitat foarte mare atenție, a fost demontarea eșafodajului metalic în greutate de 45 tone, de la cota +47,65 m. Această operațiune a fost posibilă datorită unor oameni cu experiență de la S.C. Fun Alpin S.R.L. și S.C. Trust Nicod S.R.L.

- proiectarea și cablarea instalațiilor electrice, de detecție incendiu, video și sonorizare.

Pentru realizarea acestor lucrări, am fost ajutați financiar de către Secretariatul de Stat pentru Culte, Consiliul Județean Maramureș, Primăria Municipiului Baia Mare, Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmărilor, Parohiile și Mănăstirile din Eparhie și din unele donații în acest sens.

Având în vedere, conform proiectului, Catedrala Episcopală, pe lângă scopul ei sacramental, este un loc unde se desfășoară activități culturale și social-caritative, intrând, astfel, în circuitul pelerinajelor religioase.

Proiectul anului omagial 2019

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca în fiecare an, și anul acesta a ridicat o temă foarte actuală spre omagiere și câteva personalități spre comemorare.

Astfel, Sfântul Sinod a hotărât ca anul 2019 să fie declarat în Patriarhia Română ca „Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)” și „Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești”.

În acest context, Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmărulei lansează proiectul¹:

PROIECT EPARHIAL PENTRU ANUL 2019	
Titlu	„VIAȚA SATELOR UNITE ALE MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI”
Subtitlu	<i>Singurul Foc Viu Autentic Creștin European</i> ²

OBIECTIVELE PROIECTULUI			
Nr. Crt.	Denumirea Obiectivului	Titlul Proiectului	Observații
1	Scrisoare pastorală de chemare acasă a românilor din diaspora	Scrisoare Pastorală	Prima Duminică după Adormirea Maicii Domnului, (18 August)

¹ Proiectul a fost conceput în 18 martie 2019.

² Expresie din scrisoarea adresată Preasfințitului Părinte Iustin de către domnul Peter Hurley.

2	Înființarea unor noi biblioteci, cu precădere în mediul rural, dar și pe lângă fiecare parohie, care dispune de spațiu și posibilități de achiziționare cărți	Cartea – lumină pentru sate	Biblioteca ambulantă
3	Construirea unei case în fiecare Protopopiat pentru o familie cu o situație socială precară	„Construiește o casă, zidește suflete”	
4	Un parteneriat cu primăriile rurale, în vederea găsirii unei posibilități – O stradă/vale/colină în care să se construiască case doar în stil tradițional	Casă tradițională în Maramureș	Promovează și păstrează tradiția satului românesc
5	Un pelerinaj de la Rogoz la Borșa în care să fie vizitate toate Bisericele de lemn – Monumente UNESCO	Drumul „Catedralelor din Lemn ale Maramureșului”	Rogoz, Plopiș, Budești, Bârsana, Glod, Poienile Izei, Botiza, Rozavlea, Bogdan Vodă, Ieud, Săliștea de Sus, Moisei, Borșa. 1. Un pliant; 2. O hartă; 3. O pagină de facebook.
6	Descoperirea problemelor și identificarea soluțiilor pentru un trai decent în satele din Maramureș și Satu Mare	Redescoperirea și încurajarea agro-economiei sătești	

7	<p>Un volum care să cuprindă specificul fiecărui sat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tradiții bisericești și populare; - Port (culoare, elemente specifice); - Jocul la șură, șezătorile; - Meșteri populari; - Terminologie autentică specifică zonei; - Talente pe diverse domenii; - Obiecte de patrimoniu; - Valori sacre, biserici vechi, icoane; - cimitire, cetăți etc.; - Locuri cu diferite legende etc. 	Frumusețile identitare ale Maramureșului și Sătmarului	Proiectul poate fi demarat în anul 2019 cu termen de finalizare în 5 ani.
8	<p>Promovarea meșteșugurilor tradiționale din Maramureș și Satu Mare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arta lemnului sculptori/cioplitori; - Tradiții Bisericești; - Meșteri Maramureșeni; - Arta pământului, „olărit”. 	Meșteșugurile tradiționale în satele Maramureșului	
9	Schimb de experiență între tinerii din Protopopiatele Episcopiei din Maramureș și Satu Mare și tinerii din diaspora într-o atmosferă rurală	„Satul Viu al Maramureșului și Sătmarului”	
10	Un concurs de pricesne, hori și doine , cu premii și evidențieri și o paradă a portului (pe zone)		
11	<p>Monografii:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biserici - Sate 	„Nicio parohie fără o monografie”	

12	Organizarea unui spectacol de hori și doine tradiționale, avându-l ca invitat pe domnul Grigore Leșe	Hori de suflet din Țara Maramureșului și Lăpușului	
13	O distincție a anului omagial: Ordin – <i>cruce</i> Medalie – <i>monedă</i>	„Justinian Arhiepiscopul”	
14	O expoziție de fotografie	„Maramureșul și Sătmarul văzut prin obiectiv	
15	În duminica migranților, a doua zi de Paști și de Crăciun, o paradă a portului popular <i>De Paști – portul de vară</i> <i>De Crăciun – portul de iarnă</i>	„Parada portului popular din zonele etno-folclorice ale Maramureșului și Sătmarului”	

Coordonatori, parteneri și colaboratori în proiect³		
Coordonatori:	Parteneri⁴:	Observații
<ul style="list-style-type: none"> - Preasfințitul Timotei Sătmăreanul; - Arhim. Ioachim Tomoiagă; - Pr. Cristian Ștefan; - Pr. Virgil Jicărean; - Pr. Milan Balan; - Pr. Andrei Pop; - Arhid. Ionuț Todorca; - Arhid. Vlad Verdeș. 	<ul style="list-style-type: none"> - Biblioteca județeană; - Consiliul Județean; - Primăriile din MM și SM; - olarul Daniel Leș; - Echipe de meșteri populari; - Mărioara Dobrican; - Teodor Bârsan. 	
Colaboratori:		
<ul style="list-style-type: none"> - Peter Hurley; - Teodor Ardelean – <i>Biblioteca Județeană</i>; - Cosmin Drule – <i>Consiliul Județean</i>; - Dumitru Dobrican; - Stareții și Starețele; - Părinții Protopopi. 	<p>MARAMUREȘ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mănăstiri; - Protopopiate; - Parohii. <p>SATU MARE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mănăstiri; - Protopopiate; - Parohii. 	

³ Prezentul Proiect Eparhial pentru anul 2019, *Anul Omagial al Satului Românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)* și *Anul Comemorativ al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești*, este încă într-o formă de draft și va suferi modificări pe parcursul anului, în funcție de sugestiile primite și de situațiile care vor genera această necesitate.

⁴ În calitate de parteneri sau colaboratori, vor fi cooptate și sunt așteptate personalități și instituții care doresc să se alăture acestui proiect.

**IV.
SECTORUL TEOLOGIC-EDUCAȚIONAL.
ACTIVITĂȚI CU TINERETUL.
ȘCOLI TEOLOGICE**

ORGANIGRAMA DOMENIULUI TEOLOGIE ORTODOXĂ „JUSTINIAN ARHIEPISCOPUL”

DEPARTAMENTUL DE ȘTIINȚE SOCIO-UMANE, TEOLOGIE ȘI ARTE,
CENTRUL UNIVERSITAR NORD BAIA MARE, FACULTATEA DE LITERE
UNIVERSITATEA TEHNICĂ DIN CLUJ-NAPOCA

**Preasfințitul Părinte Dr.
TIMOTEI SĂTMĂREANUL**
Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei
Ortodoxe Române a
Maramureșului și Sătmăruului

Coordonator Domeniul
de Teologie Ortodoxă
„Justinian Arhiepiscopul”
*Spiritualitate ortodoxă;
Pastorală*

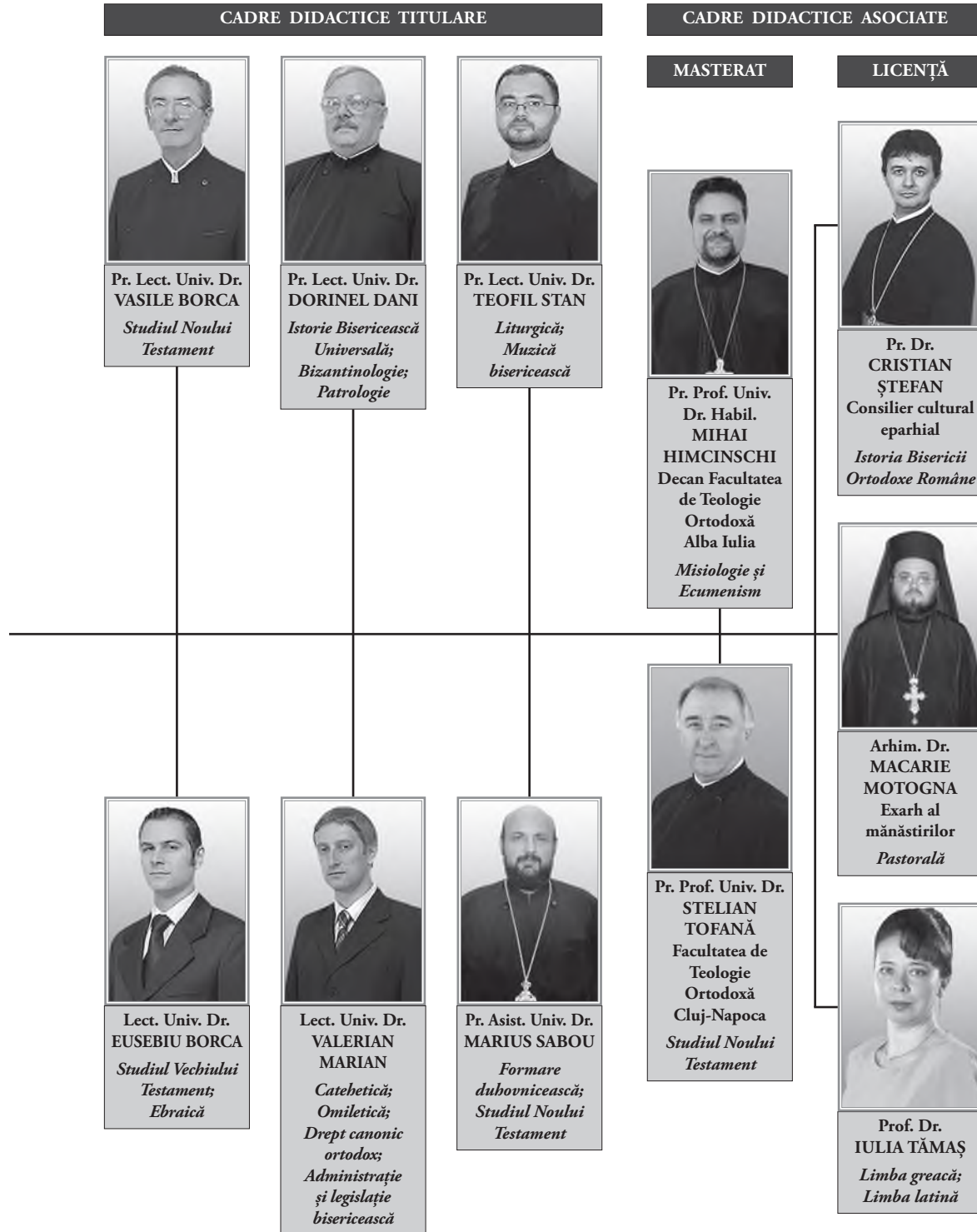
**Pr. Conf. Univ. Dr.
ADRIAN PAUL**
Prodecan Facultatea de Litere,
Centrul Universitar Nord Baia Mare
*Teologie morală și spiritualitate
ortodoxă; Teologie dogmatică ortodoxă*

**Pr. Conf. Univ. Dr.
ȘTEFAN POMIAN**
Director Departamentul de
Științe Socio-Umane, Teologie și Arte
*Istoria și filosofia religiilor;
Teologie dogmatică ortodoxă*

CADRE DIDACTICE TITULARE

Începând din anul universitar 2019-2020, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, în baza Deciziei Chiriarhale nr. 2429 din 11.09.2019, a încredințat Preasfințitului Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiepiscop-Vicar, coordonarea Domeniului Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” din cadrul Centrului Universitar Nord Baia Mare.

IUBESC SATUL ROMÂNESC !

Pr. Milan BALAN

Consilier Sector Teologic-Educațional

Episcopia Maramureșului și Sătmărilor, în ziua de 5 iulie 2019, a găzduit „Întâlnirea Tinerilor Ortodocși din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului”. Evenimentul a fost organizat în municipiul Baia Mare cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin și au participat peste 1.200 de tineri între 14-30 ani, din județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Satu-Mare și Maramureș.

Aflându-ne în „Anul Omagial al Satului Românesc”, tema Întâlnirii s-a rezumat în afirmația IUBESC SATUL ROMÂNESC! În acest context, programul a cuprins momente specifice: primirea oaspeților în ogrăzile din **Muzeul Satului din Baia Mare – sfințirea unei troițe, conferința** susținută de domnul profesor doctor Ilie Gherheș – istoric și cercetător băimărean – și Peter Hurley – irlandezul convertit la ortodoxie devenit celebru pentru că s-a îndrăgostit de satul maramureșean.

În partea a 2-a a zilei, programul a continuat cu un moment artistic susținut de Ansamblul Artistic Național „Transilvania”, prezentări și mici ateliere ale meșterilor populari maramureșeni, un moment artistic al fanfarei de tineri „Stibina”, „Procesiunea Tinereții și Bucuriei”, de-a lungul municipiului Baia Mare, în care tinerii au fost îmbrăcați în costume populare, au purtat icoane și au interpretat cântece religioase și patriotice... și rugăciunea de seară, pentru țară și pentru familie – la care invitat special a fost Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului.

A fost o întâlnire regională, care ne-a trezit emoții frumoase, amintindu-ne de primele Întâlniri ale Tinerilor Ortodocși din România, care s-au organizat la Baia Mare: Întâlnirea Regională din 2013 și Reuniunea Națională din 2014, la care au participat 3.400 de tineri din România și invitați din 14 țări. Sperăm că evenimentul din acest an a mișcat inimile tinerilor din nord-vestul Transilvaniei pentru cunoașterea, prețuirea și păstrarea patrimoniului cultural și spiritual pe care ni-l oferă satul românesc.

Manifestările din 5 iulie de la Baia Mare, prilejuite de „Anul Omagial al Satului Românesc”, au avut în centru conferința tematică „Iubesc Satul Românesc”. Cuvântările care s-au rostit au avut conținut științific, etnologic, precum și mesaje de suflet.

Domnul Cătălin Cherecheș – primarul municipiului Baia Mare:

„Tinerii au datoria de a salva ceea ce avem noi mai de preț: rădăcina noastră – satul românesc, cu tot ceea ce înseamnă el: tradiții, obiceiuri, personalități ale satului, cu tot ceea ce definește nu numai Maramureșul sau câteva regiuni, ci definește România. E important să facem în cadrul Bisericii Ortodoxe manifestări, adunări și întâlniri cu tinerii și pentru tineri. (...) Este un moment în care ne manifestăm credința, arătăm ce înseamnă Biserica Ortodoxă, iar pe de altă parte prin aceste manifestări arătăm că România are viitor și România nu poate să aibă

viitor decât alături de tineri și alături de Biserică. Biserica noastră Națională este cea mai importantă instituție a statului român. Fără această flacără care arde – și în special, voi tinerii o faceți să ardă, alături de cei care se roagă în altarele din fiecare loc al României – e important să spunem că fără Biserica Ortodoxă, nu există România!

Vreau să-i mulțumesc Preasfinției Sale Iustin – Episcopul nostru – pentru faptul că a fost receptiv acum câțiva ani, atunci când nimeni nu-și imagina în Biserica Ortodoxă că se poate întâmpla o manifestare cu tineri, cu foarte mulți tineri în România. Și nu s-a întâmplat nici la București, nu s-a întâmplat nici în alte locuri «mai galonate» sau în orașe care au o asistență și din perspectiva culturală și din perspectiva infrastructurii mai mari decât are Baia Mare, ci s-a întâmplat fix aici în Baia Mare, deoarece au fost oameni care au crezut, au fost preoți, au fost ierarhi, a fost întreaga comunitate care a participat la aceste evenimente și vreau să le mulțumesc încă o dată pentru că au dat totul – din punctul meu de vedere – pentru cea mai importantă manifestare pe care o are Biserica Ortodoxă în fiecare an (...)

În încheiere, o să vă spun sincer că nu m-am plimbat pe ulițe, m-am plimbat pe asfalt, m-am născut «pe asfalt», îmi place din când în când să merg și în satele românești și îmi doresc foarte mult alături de câțiva prieteni să reconstruim un sat românesc, un sat maramureșean aici, lângă Baia Mare și... nu pot decât să spun alături de voi: – IUBESC SATUL ROMÂNESC !”

Preasfințitul Iustin – Episcopul Maramureșului și Sătmarului:

„Tinerii României sunt tineri frumoși și liberi, sunt credincioși, sunt creștini! Avem o Biserică vie, o Biserică dinamică, o Biserică ce a făcut cea mai profundă înnoire... nicio instituție n-a făcut înnoirea pe care a făcut-o Biserica Ortodoxă. Clerul Bisericii Ortodoxe, în proporție de 70%, este sub 50 de ani. Aceasta spune ceva! Iar faptul că ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem la tineri și să le arătăm prețuirea pe care o merită – este de inspirație divină. (...)

Este «Anul Omagial al Satului Românesc» în Patriarhia Română, pentru că Biserica Ortodoxă este instituția care simte, pe de o parte, valoarea satului și importanța lui și că «veșnicia s-a născut la sat» și toate personalitățile vieții noastre culturale și ale vieții noastre sociale, toate geniile, toți artiștii... și toți sfinții s-au născut într-o familie normală, într-un sat din România, unii s-au născut și în oraș, dar toți au iubit satul românesc foarte mult.

Biserica este cea care aduce în atenție importanța și valoarea satului, dar și drama satului românesc prin plecarea a 4,5 milioane de români. Este bine, este rău?

Pe de o parte, ei fac apostolat. Eu i-am vizitat și am văzut că se adună cu miile la biserică... împreună cu sute de copii pe care îi țin în brațe și vin cu ei la împărțășit. Astfel, ei își păstrează credința și fac apostolat. Mărturisesc pe Hristos și păstrează creștinismul într-o Europă îmbătrânită și secularizată, care și-a

abandonat rădăcinile. Peter Hurley a spus că satul românesc este singurul «foc viu creștin» din Europa. Noi, 55 % trăim în mediul rural... unde avem astăzi toate facilitățile. Și pentru că este Anul Omagial al Satului Românesc, Episcopia noastră are un proiect complex la nivel eparhial, din care face parte și reuniunea de astăzi. De aceea, le mulțumim tuturor tinerilor care au răspuns «prezent». Proiectul nostru va avea și un pelerinaj sau un «drum al catedralelor de lemn», organizat de sectorul teologic-educational, și anume: o călătorie de la biserica din Rogoz, trecând pe la toate bisericile «monument istoric», pe Mara, pe Iza – până la Borșa. În acest proiect mai avem o paradă a portului popular, înființarea mai multor biblioteci în comunitățile din mediul rural în străinătate, la Paris, Berna și în Italia. (...)

Să fiți binecuvântați și bineveniți în Baia Mare! pentru că Baia Mare este pentru noi cel mai frumos oraș din Europa!, pentru că este un oraș curat, un oraș aerisit, un oraș creștin. Aici, în această zi, veți mărturisi pe Hristos, frumusețea, lumina, credința și adevărul!

Dumnezeu să binecuvinteze această întâlnire! IUBESC SATUL ROMÂNESC!"

Profesor Dr. Ilie Gherheș – cercetător în cadrul Muzeului de Etnografie:

„În România avem 32 de obiective UNESCO, între care 8 sunt biserici de lemn din Maramureș. Oare de ce maramureșenii n-au excelat și în alte domenii? În Ardeal s-a ajuns ca, în 1941, să fie inventariate de regimul hortist 1.400 de biserici de lemn, iar astăzi în Maramureș avem cu mult peste 100. Suntem aici în Maramureș, nu numai în «Țara Lemnului», dar avem cele mai înalte 3 biserici de lemn din lume: Șurdesti, Bârsana, Săpânța – Peri.

Stimați români, doresc să vă aduc în atenție că, până la 1918, aici era statul austro-ungar. Toți cetățenii aveau un jurământ depus față de statul austro-ungar. Cine putea să-i absolve?... numai preoții români, care au fost numiți «preoții unirii». Apoi, militarii veniți de pe front au jurat sub tricolorul românesc credință României.

În 2018 m-a vizitat la Petrova un unchi de la Carei: s-a pus în genunchi și a sărutat pământul din fața bisericii. Apoi, am trecut pe lângă locul unde a fost casa lui. A rupt un braț de flori și i-a spus fiului că va dormi cu ele în brațe până la moarte. Sunt convins că fiecare dintre dumneavoastră înțelege trăirea profundă a acestui unchi al meu. Două din nepoatele lui au fost botezate «Iza» și «Mara».

De multe ori la simpozioanele noastre academice se vorbește despre prezumpțiva «moarte a satului românesc». Atâta vreme cât noi purtăm cu drag această ținută identitară, suntem cei care renaștem satul românesc. Anul trecut, de centenar, 200 de români din America s-au prezentat în fața Casei Albe cu ie – femeile... și în cămeșe – bărbații. Poporul are știința lui cu care își păstrează identitatea!».

Peter Hurley – „irlandezul îndrăgostit de România”:

„Mă bucur foarte mult să fiu cu voi. Aș vrea să mulțumesc Preasfințitului Iustin și Preasfințitului Timotei Sătmăreanul pentru invitație și pentru organizarea acestui eveniment. Nu pot să spun că nu am emoții. Nu pot decât să spun ceea ce cred și ceea ce simt. Vă spun din experiența mea ce văd și poate să vă rămână în minte și să priviți altfel satul românesc.

Vă rog să ridicați mâna cei care locuiți într-un sat!... aici sunt vreo 80%.

Ridicați mâna dacă vă vedeți viitorul acolo, în sat!... aici văd vreo 20%.

Acum ridicați mâna dacă vreți să vă creșteți copiii într-un sat... dacă vă uitați în jur vedeți că suntem la o răscruce în privința satului românesc.

Aș vrea să vă povestesc un pic din experiența mea în România.

Am venit când aveam 26 ani cu un rucsac în spate, cu 2.000 dolari în buzunar pe care i-am împrumutat de la o bancă din Irlanda. Am venit fără să știu nimic despre România. Am pornit o afacere împreună cu alți doi irlandezi în București. După 15 ani de activitate acolo, aveam 250 de angajați și o cifră de afaceri de 20 milioane de euro. Numai experiențe bune! Tot succesul acesta a fost construit cu tinerii români, absolvenți de facultate, care erau încă «necopti», dar atât de entuziasmați de șansa pe care o au. Astfel, era felul lor și așa este și felul vostru de a fi.

În 1994 a început o poveste. Iar acum, după 26 ani, eu cred că încă mai am de învățat de la voi. În fiecare zi am întâlnit oameni și am ascultat povestea vieții lor, am ascultat dramele lor. S-a dezvoltat în mine un foarte mare respect pentru acest mare popor. Foarte mulți oameni care vin în România pleacă cu mai

multe întrebări decât au venit. Însă mulți spun: vreau să vin înapoi, vreau să cunosc mai mult.

Acum 10 ani am plecat din firma începută cu prietenii mei și am decis să urmez un drum în care mi-am zis: vreau să văd care sunt lucrurile care fac România să fie atât de interesantă și de frumoasă! Am pornit pe un drum căutând să văd ce face ca această inimă să bată atât de tare și atât de firesc. Când voi găsi acel «ceva» mă voi duce foarte încet la inimă și îi voi pune un microfon, ca să audă toată lumea cum bate inima românească!

Vreau să vă spun acum ce am găsit: inima românească bate tare din 5 motive... sunt 5 vectori, 5 valori care fac să bată inimile voastre mai tare ca alte inimi:

Primul lucru este limba voastră, limba română. Se spune că este limba cea mai apropiată de limba latină!... mai aproape decât limba italiană! Limba română nu este ceva luat de oriunde. Limba română înseamnă ceva! În Irlanda, noi vorbim limba engleză, nu vorbim limba irlandeză! De ce nu vorbim limba irlandeză? Probabil pentru faptul că timp de 800 de ani am fost prizonieri de un «vizitator» care n-a înțeles nimic din frumusețea culturii și a limbii noastre. Se spune că școala primară gratuită publică a fost introdusă în Irlanda înainte de a fi introdusă în Anglia... pentru ca poporul să nu mai vorbească limba irlandeză. Dar vă spun ceva: nimeni nu poate să-ți fure identitatea ta... numai tu poți să-ți arunci identitatea la coșul de gunoi. Singurul lucru pe care pot să-l spun este numele meu în irlandeză... (Peter a rostit apoi rugăciunea «Tatăl nostru» în limba irlandeză.) Această limbă noi nu o mai vorbim... poate sub 1% din populație mai știe să vorbească. Preotul din Săpânța mi-a spus că atunci când Stan Ion Pătraș a început să pună epitafurile pe cruci, a fost pentru că peotul de atunci a zis: „noi nu mai putem să vorbim limba română în școli, dar cel puțin să scriem pe cruci în limba română, pentru ca cei din viitor să știe că aici s-a vorbit limba română. Eu cred că sunteți foarte norocoși... «ați câștigat la loz în plic!». Dumnezeu vă iubește foarte mult! Ați rămas «cu limba întregă».

Al 2-lea lucru este «credința în Dumnezeu». Sunteți singurul popor latin ortodox – Ohh, my God! Sunteți în poziția de „balama” între lumea ortodoxă slavonică și lumea catolică creștină occidentală europeană.

- Tatăl meu, în 2004, a sunat: «vreau să vin cu mama ta în România, să vizităm mănăstirile din Bucovina». Eu am zis... o să-mi iau liber de la servicii”. El a zis: nu e nevoie, cuvântul cheie aici este «aventura». La 75, respectiv 72 de ani, în anul 2004, părinții mei au pornit singuri fără să cunoască un cuvânt în limba română, în pelerinaj la mănăstirile din Bucovina. 10 zile mai târziu s-au întors și le-am zis: tată, de ce ai vrut să faci asta? Foarte interesant a zis el: flacăra monastică a început să ardă cel mai puternic aici, în această parte a Europei, exact în momen-

tu în care s-a stins la noi. Fantastic! dacă noi, din istoria noastră, aflăm că în secolele 6, 7, 8, 9, noi «am înnebunit» după Hristos. A apărut un focar monastic în Irlanda cu mii și mii de călugari, care a creat o bibliotecă creștină în Irlanda în limba latină, adusă în Europa în drumurile misionare. Treptat, însă, misiunea a scăzut și a dispărut viața monahală în Irlanda. Acum 6 ani l-am dus pe Grigore Leșe în Irlanda și nu o să uit niciodată un moment în care conduceam dinspre vestul Irlandei: am trecut un deal și în față s-au văzut ruinele unei mănăstiri. Grigore a zis să opresc mașina. Am ieșit și era incredibil ce am văzut... și mai incredibilă a fost reacția lui Grigore Leșe. El a mers printre ruinele de piatră. Era un turn de piatră construit împotriva vichingilor, un turn de 80 de metri înălțime, făcut de monahi. Erau zeci, poate sute de cruci celtice. Această ruină era atât de abandonată! Era doar scheletul unui contur al mănăstirii creștine demult trecută în istorie.

Timpul se învâрте foarte încet uneori. Această flacără este aici, acum în România, în această parte a Europei. Am întrebat, la un moment dat, un părinte: Câți călugări și maici sunt în România? Se spune că 8.000 și mulți au vârsta sub 50 de ani!

8.000 !!! În Irlanda dacă sunt 5... nu știu.

Al 3-a lucru: pământul! Pământul care se găsește în România nu se găsește nicăieri în Europa. Un agronom în Anglia mi-a zis că pământul din Anglia s-a sărăcit atât de mult, că nu are decât 4 centimetri, iar aici cernoziomul este de un metru și jumătate! Pământul pe care-l aveți aici nu se găsește nicăieri, dar nu numai... și clima! În Irlanda plouă de două ori pe săptămână: mai întâi 3 zile și apoi 4 zile... În centrul pământului vostru sunt Munții Carpați... care se defrișează acum într-o viteză galopantă. Se știe despre codru că «e frate cu românul»... așa că, dacă vrei să ucizi fratele românului, ucizi Carpații și codrii. Munții Carpați sunt coloana vertebrală a poporului român. Niciodată nu a fost un zid de apărare mai bun... uneori munții au fost ca un copac în care ați urcat când venea dușmanul, iar apoi ați coborât și viața a mers mai departe. Am ajutat un părinte din Dâmbovița, care avea o biserică mică din lemn... abandonată, închisă. Nu era în paragină totală, dar avea nevoie de ajutor. Preotul a zis că era acolo din 1714, dar a fost înaintea mai sus, în pădure, într-un loc numit de bătrâni «La Coadă Obârșiei». Și ce este acolo acum? am întrebat... Este o mică poiană, dar se vede un contur ca o corabie de biserică. Oaaau... acolo ați fost voi când nu erați în siguranță... apoi viața a devenit mai sigură și oamenii au coborât cu biserică cu tot! Carpații sunt casa voastră, sunteți «copiii Carpaților». Dacă există «urs carpatin» sau un «lup carpatin», atunci ar trebui să existe și «homo carpatinus»... și voi sunteți aceia!

Al 4-lea lucru: – tradițiile vii – frate! Noi am putea merge în Irlanda, să vă arăt crucea celtică de 5 metri înălțime, cioplită în piatră acum 1500 de ani.

Este fantastică și oamenii vin de peste tot să o vadă. Dar noi putem să mergem la Săpânța și vă fac cunoștință cu Dumitru Pop Tincu... el astăzi cioplește o cruce celtică în stejar și nu o face pentru turiști, ci o face pentru cineva din sat, care are nevoie de o cruce. Păi, frate, dacă asta nu este călătorie în timp, nu știu ce este! Dacă asta nu e o comoară, nu știu ce este! Faptul că poți să întâlnești omul. El nu zice cruce celtică, nu contează... el zice «cruce cu colac».

Moș Pupăză din Valea Stejarului – fie iertat - ...fiica lui a trimis aceste lucruri prin părintele Codrea. Știți ce este acesta? Pun întrebarea pentru toți cei din Maramureș și aștept să răspundeți... – Fus? fus?

Acesta este «fus cu zurgălăi!» Am să vă spun ceva despre fusul cu zurgălăi... Moș Pupăză mi-a zis: fusul cu zurgălăi este cel mai important dar pe care un băiat poate să-l facă unei fete. Când un fecior poate să facă un fus cu zurgălăi, el îl dăruiește mândrei lui și astfel dovedește că a dobândit 3 lucruri: 1 – a dobândit cunoștințe tehnice să construiască o gospodărie din lemn; 2 - cele 22 de bucăți de lemn care se îmbină într-un fel anume, într-o ordine anume și odată făcut nu se desface, spune că el înțelege complexitatea vieții în doi ca una, cu toate încurcăturile și conjuncturile; 3 - în mijloc sunt 9 pătrățele și în fiecare pătrat este o sămânță de grâu care face să zurgălească. Asta înseamnă că în mijlocul poveștii trebuie să fie un copil – familia completă.

Eu visez la o zi în care toți copiii din România vor învăța ce este fusul cu zurgălăi, la școală. Și nu cred că visez aiurea dacă visez că vor fi foarte mulți bărbați din Europa și din România, vor dori să vină într-un sat să învețe cum să facă un fus cu zurgălăi «pentru mândra mea». Priviți aici acest fus mai mare – ca să vă arăt. Acest motiv se vede și pe «coloana lui Brâncuși». Brâncuși spunea că v-am lăsat un adevărat «paratrăznet spiritual». Cu siguranță, Moș Pupăză a auzit de Brâncuși... dar nu știu dacă Moș Pupăză a auzit de Cucuteni. Dacă te-ai duce la Muzeul de Istorie al României în București, vei vedea ceramică ritualică de Cucuteni de acum 6000 de ani cu aceste simboluri! Adică, Moș Pupăză nu a făcut aceste simboluri pentru că ar fi fost în București, ci pentru că așa a moștenit din generație în generație... așa că 6000 de ani vă dau un motiv să fiți mândri că proveniți dintr-un sat.

Am zis că sunt 5 cuvinte importante: limbă, credință, Carpați, tradițiile vii (cum a zis Blaga – sunteți voi veriga unui lanț continuu care are origini dincolo de mit) – conștientizați asta și nu veți părăsi satul niciodată! Ideea că sunteți păstrătorii unei culturi străvechi – ultima cultură străveche încă vie din Europa – și nu trebuie să locuiești într-un sat ca să sprijini satul.

Care e problema în satul românesc? Am mers în audiență la Ministerul Agriculturii, la un moment dat. Am dus cu mine un scăunel. Am intrat în cabinet și au zis... – Oooo, foarte frumos cadou! Eu am zis: nu e cadou, e prezentarea mea.

Acesta e satul românesc: se sprijină pe 3 picioare: primul și cel mai important Biserica, școala, educația, al 2-lea: administrativ – primăria și autoritățile statului, al 3-lea: agroeconomia locală. Fără o agroconomie locală puternică se prăbușesc și celelalte două. De 10 ani umblu pe drumuri și bat la uși peste tot și am devenit un personaj ușor ilar prin încăpățânarea mea... dar prețul este mic. Nu există lipsă de bani în România. Problema este dorința, hotărârea și conștientizarea și acțiunea de a face ceva încât omul să aibă o viață decentă în satul lui, fără să fie forțat să meargă în pribegie sau să moară în sărăcie. Nu mai am speranță în politică. Cineva a făcut un sondaj. În 150 de ani de guvernare în România – de la Alexandru Ioan Cuza – media de guvernare este de 14 luni. Dacă faceți abstracție de anii comunismului (45 de ani de relativă stabilitate), media scade la 11 luni. Politica nu va ajuta la salvarea satului. Eu cred că Biserica este singura și ultima speranță!

Povestea ar fi lungă numai despre acest scăunel. Dar ideea este că succesul va fi prin cooperarea în desfacerea produselor. Un sat care nu produce mâncare – nu mai este un sat. Este absolut esențial în toată rânduiala – ca în Miorița – când ciobanul vede că ceilalți ciobani îl vor mort. El zice: – păi dacă nu mă vrei, nici eu nu vreau să stau aici. Dacă piața de desfacere din orașe nu mai cere produse agricole din sat, atunci ce rost are satul ?

Ultimul cuvânt – al 5-lea - și poate cel mai important – este «jertfa». Sunt 5 cuvinte care vă definesc ca popor: limba română, credința, Carpații, tradițiile vii... și îmi pare rău, dar și bine despre «jertfa». Jertfa de a fi în mijlocul bătăliilor de 800 de ani. Ați protejat întreaga Europă! Am citit o carte a lui Nicolae Iorga – «Istoria Românilor în Chipuri și Icoane» – în care face o trecere prin toată istoria voievozilor din România. Unii domneau între 2 zile și 2 ani... era ca o sentință la moarte. Puteai fi înjunghiat, spânzurat... omorât, poate chiar de un frate, iar familia aruncată. Iorga spunea: singurele clădiri care nu au fost arse au fost bisericile, iar singurele cărți au fost cărțile bisericești și singurii oameni care au învățat să citească au învățat de la preoți. Astfel, s-a cultivat o lege sacramentală înainte de orice altă lege.

- Nu-i ușor să fii român!, nu-i ușor să fii irlandez în România!

A fi român nu este un pașaport, nu este un imn, nu înseamnă multe lucruri... eu cred că este o vocație! Trebuie să ridici crucea ta și să fii român, frate, dacă vrei să fii român! Am scris cartea «Drumul Crucilor» în anul 2016. În anul 2013 am făcut drumul... stăteam în Sighișoara. Vis-avis de cetate este o biserică albă ortodoxă – pe râul Târnavă. În față este un mal și deasupra malului este un zid și pe acest zid, părintele paroh a scris cu majuscule de 2 metri următoarea frază: Viața este o condiție necesară pentru «a exista», dar insuficientă pentru «a fi». Fă-ți datoria și află cine ești!

Aceste 5 cuvinte sper să le știți acum mai bine decât mine. Aceste 5 cuvinte cuprind un fel de «metric sales» (unitate de măsură) a identității românești. Această identitate izvorăște din sat. A izvorât pe parcursul miilor de ani din sat și a venit aici, la noi, și noi decidem ce facem. Voi, tinerii, decideți împreună cu cei mai în vârstă, care sunt hotărâți să facă ceva pentru satul românesc.

Aș vrea să zic două cuvinte în încheiere. Cineva din Bârsana mi-a zis în urmă cu câțiva ani... fiind vorba de statul în soare: clopul e la bază! IUBESC SATUL ROMÂNESC!

Preasfințitul Părinte Iustin:

- Pentru felul în care Peter a vorbit despre ce înseamnă a fi român, ce înseamnă a fi creștin, ce înseamnă a fi patriot, ce înseamnă a avea demnitate și cât de convingător a fost, nu trebuie să apreciez eu, deoarece am constatat cum l-ați aplaudat. Sper că veți avea de acum și mai mult determinarea să iubiți satul românesc și valorile noastre.

Pentru că în Anul Omagial al Satului Românesc am emis «Ordinul Crucea Justinian Arhiepiscopul», merită să îi conferim acest ordin în fața dumneavoastră...

- Vrednic este?

- Vrednic este!

Mulțumim și gazdei noastre, domnului profesor universitar Ilie Gherheș, oferindu-i aceeași distincție.

- Vrednic este?

- Vrednic este!

DRUMUL CATEDRALELOR DE LEMN ALE MARAMUREȘULUI

~ O călătorie spre regăsirea sufletului românesc ~

Arhid. Vlad VERDEȘ

Inspector Eparhial pentru Catehizarea Tineretului

nul 2013 a rămas în amintirea tinerilor din Patriarhia Română ca anul de început al unei povești deosebit de frumoase ce capătă noi dimensiuni cu fiecare an – povestea de dragoste dintre Dumnezeu și tineri. În Eparhia păstorită de Preasfințitul Părinte Iustin, în parteneriat cu Primăria municipiului Baia Mare, reprezentată de domnul primar Cătălin Cherecheș, se organiza pentru întâia oară în România, sub directa coordonare a părintelui consilier Milan Bălan, Reuniunea Tinerilor Ortodocși, urmând ca în 2014 să capete o nouă dimensiune concretizată în Reuniunea Națională a Tinerilor Ortodocși cu participare internațională care a reunit peste trei mii de tineri. Acest gând, născut din grija deosebită față de tinerii Bisericii lui Hristos, împlinit în 2013 și 2014 la Baia Mare, a cunoscut mai târziu ecouri deosebite în întreaga țară, dând naștere unui întreg periplu al întâlnirilor de tineret sub genericul ITO (Întâlnirea Tinerilor Ortodocși) în 2015 – Cluj Napoca, 2016 – București, 2017 – Iași, 2018 – Sibiu, 2019 – Craiova, urmând în 2020 ITO Timișoara. Pe lângă bucuria revederii față către față și a rugăciunii rostite în comun, tinerii prezenți își dăruiesc unii altora curajul mărturisirii de credință într-o lume

în care faptul de a fi creștin nu e nici „trendy”, nici „cool”, ci, dimpotrivă, a fi „la modă” înseamnă să promovezi alte valori, cu totul străine neamului și sufletului românesc.

Aceste întâlniri au trezit în sufletele tinerilor dorința de implicare și participare cât mai activă la viața Bisericii, în toate formele ei de manifestare: rugăciune, cântare, patriotism, dragoste față de valorile ancestrale ale neamului românesc. Văzând această energie pozitivă izvorâtă din atâtea inimi tinere, în contextul anului 2019, declarat în Patriarhia Română „Anul Omagial al satului românesc”, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, a gândit și a dedicat tinerilor o experiență cu totul deosebită menită să creioneze în mințile și inimile tinerilor de azi imaginea satului de odinioară, a valorilor strămoșești, a arhitecturii tradiționale și mai ales a credinței neclintite, prezentă și azi în Țara Maramureșului Voievodal și în tot cuprinsul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

Sub genericul „Drumul Catedralelor de Lemn ale Maramureșului”, cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș și al preoților și parohiilor implicate, proiectul s-a concretizat într-un pelerinaj, în care 50 de tineri din mediul urban, membri ai asociațiilor ASCOR Baia Mare (Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români) și ATOCEM (Asociația Tinerilor Ortodocși ai

Catedralei Episcopale Maramureșene) au pornit pentru 5 zile într-o drumeție ce urma să le descopere atât frumusețea bisericilor de lemn, ba chiar mai mult decât atât, dimensiunea traiului de odinioară. Dragostea de glia strămoșească, într-ajutorarea reciprocă, jocurile satului, frumusețea costumelor populare, diversitatea culinară, arta lemnului regăsită în porțile maramureșene, culminând cu măiestria „catedralelor de lemn” rămase peste timp mărturia credinței neclintite în Dumnezeu, au fost doar câteva din nestematele satului românesc pe care tinerii prezenți le-au descoperit pe parcursul celor cinci zile. Ziua străbăteau drumul în căruțe trase de cai împodobiți de sărbătoare, iar noaptea o petreceau la gazde binevoitoare, care îi primeau cu ospitalitate și omenie tipic românească. Multe zile admirând măreția creației lui Dumnezeu direct sub bolta cerului și multe seri petrecute alături de oameni care și-au sfințit viața prin muncă și rugăciune.

Lumea contemporană, din păcate, ne supune zi de zi unei legi a progresului și a evoluției, pe când, satul românesc e patronat de legea strămoșească a păstrării și conservării dragostei de neam și de credință. În centrul legii strămoșești stă Crucea regăsită la intrarea în fiecare sat ca un simbol al faptului că acolo, în aceea comunitate, orizontala lumii se întâlnește cu verticala adevăratului Sens al existenței – Dumnezeu. La fel cum fiecare organism viu are o inimă ce bate ne-ncețat pentru supraviețuire, fiecare sat a dăinuit vreme de veacuri pentru că a avut în centru o biserică, ca punct de referință, în jurul căreia s-a dezvoltat civilizația sătească. Dacă prin inimă trec toate sentimentele omului, în viața satului, prin biserică, trec toate momentele de referință din viața țaranului român: nașterea, botezul, nunta și moartea, făcând ca întreaga călătorie, de la naștere până la moarte, să fie ancorată în Dumnezeu, ca un firesc al vieții omului.

Din păcate, cu toată evoluția tehnologiei de azi, niciun smartphone nu va oferi această dimensiune a lucrurilor: o viață trăită în libertatea gândirii și a simțirii pur românești. Pentru a înțelege cât mai bine această peregrinare a tinerilor creștini în „Drumul Catedralelor de Lemn ale Maramureșului” redăm în cele ce urmează „jurnalul de călătorie” al unuia dintre tinerii prezenți, care a reușit să surprindă în detaliu fiecare moment din timpul celor cinci zile.

Adresăm alese mulțumiri Preasfințitului Părinte Iustin, Preasfințitului Părinte Timotei Sătmăreanul, tuturor preoților implicați, precum și voluntarilor care au vegheat la buna desfășurare a proiectului (Pr. Milan Bălan, Arhim. Ioachim Tomoiagă, Arhim. Casian Filip, Pr. Andrei Pop, Pr. Adrian Morar, Arhid. Ionuț Pleș, Diac. Valeriu Latiș, Diac. Radu Anton).

Jurnal de călătorie – „În căutarea sufletului românesc”

Drumul Catedralelor de Lemn ale Maramureșului

”opt dimineața. Vineri – 16 august. Încă se simte oboseala zilelor pline petrecute de Sfântă Mărie Mare la Mănăstirea Moisei. Încă de mic merg cu părinții din ajun și nu-mi imaginez luna august fără privegherea de noapte și liturghia din ziua praznicului „Adormirii Maicii Domnului”. De bună dimineața, alături de câțiva prieteni din ASCOR și ATOCEM călătorim cu autocarul spre Rogoz. E vorba de un proiect interesant dedicat satului românesc și bisericilor de lemn din Lăpuș și Maramureș. Ca unul care am crescut la bloc – „între betoane” – de multă vreme mi-am dorit să simt atmosfera vieții la țară și bucuria manifestării în libertate deplină. În toată agitația lumii în care trăim nici sufletul românului nu e același. E înfundat de provocări, manipulat, influențat, risipit peste tot și nicăieri. Cred că va fi interesant...

Am ajuns în Rogoz la biserica veche. În gospodăria alăturată bisericuței, patru căruțe așteaptă pregătite de drum. Căii năvăși sunt împodobiți de sărbătoare. Nici ei nu mai au răbdare. Câteva femei acoperă căruțele cu cergi tradiționale. O atmosferă de liniște domnește peste întreg ținutul. Un alt tărâm, în care vuietul mașinilor nu e prezent, iar singurul zgomot

ce tulbură zorii unei dimineți de vară e foșnetul frunzelor mângâiate parcă de adierea vântului. Din când în când se mai aude strigătul vreunui cocoș țațoș, curios și el de mulțimea adunată în fața bisericuței de lemn. Cu toții suntem în așteptare. Sunt alături de noi părintele stareț al Mănăstirii Rohia – Arhim. Macarie Motogna, părintele Florin Stan – protopop al Lăpușului, și părintele secretar Mihai Gheduțiu. Din moment în moment trebuie să apară Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, care va binecuvânta începutul călătoriei noastre. Iată că vine. În glasul bătrânului clopot, înconjurat de mulțime de tineri, ne zâmbește prietenos și ne binecuvintează, poftindu-ne să intrăm în curtea bisericii. Preasfințitul dă binecuvântarea pentru începerea parastasului. E o slujbă prin care se fac rugăciuni de pomenire a celor trecuți la cele veșnice. Sunt pomeniți ctitorii, întemeietorii și binefăcătorii acestei sfinte biserici și, totodată, preoții slujitori care s-au jertfit slujind la Sfântul Altar. Mă uit cu atenție în jurul meu. Fără să ne dăm seama, risipiți printre mormintele ce străjuiesc aleea, împlinim tabloul unei împreună – rugăciuni, a celor de ieri împreună cu cei de azi, parcă și ei, din adâncul mormintelor așa cum au fost așezați, cu mâinile împreunate, rostesc în șoaptă: Doamne miluiește-ne! Aceasta este măreția Ortodoxiei: ca și după moarte fiii ei să fie împreună cu cei rămași în viață prin rugăciune. Cu toții cântăm: Veșnică pomenire! Preasfințitul Părinte ne vorbește despre frumusețea Țării Lăpușului, ca unul care s-a născut în acest ținut mult binecuvântat de Dumnezeu și străjuit e ca de o fortăreață de turla Mănăstirii „Sfânta Ana” Rohia.

„În contextul Anului Omagial al satului românesc, care se desfășoară cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, se înscrie și această manifestare sau acest proiect inedit din cadrul Episcopiei Maramureșului

și Sătmarului. Astfel, din inițiativa și purtarea de grijă a Întâistătorului Episcopiei noastre, a Preasfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, se desfășoară acest proiect care nădăjduim să fie o încununare și un mesaj profund pe care tinerii noștri îl oferă ca model și țintă în întreaga Patriarhie Română. Acest proiect poartă un mesaj foarte profund, acela al legăturii duhovnicești și istorice cu înaintașii noștri. De aceea, în lumina binecuvântată Preasfintei Treimi, în ziua de prăznuire a Sfinților Martiri Brâncoveni și a doua zi după Slăvitul Praznic al Adormirii Maicii Domnului, ne-am adunat astăzi, aici, la streășina bisericii de lemn de la Rogoz, unde am săvârșit slujba parastasului spre pomenirea celor care s-au mutat în lumina veșniciei. Urmează un periplu duhovnicesc pe care tinerii episcopiei noastre îl vor împlini sub conducerea directă a Biroului de catehizare și activități cu tineretul. De aici, de la Rogoz este începutul, din Țara Soarelui Răsare, de la umbra Mănăstirii Rohia. Transmitem cu această ocazie binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin și Îl rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i însoțească pe acești tineri minunați cu harul și pe Maica Domnului cu cinstul ei acoperemânt în acest pelerinaj duhovnicesc care include bisericile de lemn din Țara Maramureșului. Dumnezeu să vă binecuvânteze,

Maica Domnului să vă ocrotească. Să se audă peste mări și țări cum că tinerii noștri frumoși și liberi au un mesaj. Un mesaj istoric, profund, pentru tinerele generații și pentru întreg poporul român.”

**Cuvântul Preasfințitului Părinte Timotei Sătmăreanul
la deschiderea oficială a Drumului Catedralelor de Lemn
ale Maramureșului, Rogoz – 16 august 2019**

Ne îndreptăm cu toții în spatele bisericii, în dreptul Sfântului Altar, cântând priceasna „O, Măicuță sfântă”. Pe fundalul pricesnei și al dangătului de clopot, Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul desprinde o bucată de pământ și o așază într-un vas de lut. E împlinirea unui act simbolic, dar foarte profund. În anul 2019, Anul Omagial al satului românesc, vom lua pământ în vase de lut de lângă Altarul celor șaisprezece biserici cuprinse în traseul nostru, urmând a le așeza în Muzeul Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare, ca semn al prețuirii cuvenite moșilor și strămoșilor, valorilor ancestrale lăsate de aceștia și tezaurului satului românesc care ne-a individualizat și ne-a făcut unici în rândul tuturor popoarelor lumii.

Părintele paroh ne pofteste într-un loc de poveste, despre care ne vorbește cu multă însuflețire. În partea dreaptă a bisericuței se află masa moșilor. Un loc pitoresc, încadrat perfect în ansamblul arhitectural al bisericuței,

în care credincioșii de odinioară luau masa după terminarea Sfintei Liturghii. În acest loc, ne spune părintele, se împlinea și medierea dintre familiile care erau certate. Un loc al regăsirii echilibrului, atât de mult prețuit în sânul comunităților de odinioară. Părintele Ioan ne mai spune că biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Rogoz a fost construită după invazia tătară de la 1661, eveniment evocat de inscripția de la intrare: „de când au fostu robie în arde[a]lu” și pictată în anul 1785 de zugravii Radu Munteanu și Nicolae Man. În final, părintele a reușit să dea viață acestui loc, atât prin măiestria povestiri, dar mai ales prin câteva plăcinte făcute după rețete tradiționale care ne-au prins atât de bine pentru începutul călătoriei noastre.

Ne îndreptăm cu toții spre căruțe. Înveșmântați în straie populare, ne înghesuim fiecare în căruțe. Preasfințitul Timotei Sătmăreanul binecuvintează caii și căruțele, stropind cu aghiasmă.

Două femei bătrâne, așezate pe prispa casei, ne privesc îndelung, trăindu-și propriile aduceri aminte din anii copilăriei. Le văd cum oftează zâmbind: aceleași căruțe, același port, alte vremuri, alți oameni. Ieri asemeni fetelor din căruțe, azi cu tâmplele ninse. Câte gânduri se împletesc în spatele ochilor umeziți de multele amintiri ce le-au pecetluit mintea. Deși cuprinse de nostalgia vremurilor de mult apuse, ochii lor emană seninătate, iar lumina transpare peste chipurile brăzdate de muncă și sudoare. Acesta e sufletul românesc: dincolo de jertfă, muncă și strădanie, de mâini bătătorite și frunți brăzdate stă credința de Dumnezeu și dragostea de semeni.

„Ziua de 16 august 2019 a marcat într-un mod aparte comunitatea din Rogoz prin faptul că a fost centrul de mărturisire a credinței străbune, de redescoperire a istoriei îndelungate a poporului român pe aceste meleaguri. Împreună (episcop, primar, profesor, preot și credincioși) am descoperit istoria de secole a bisericii de lemn monument UNESCO „Sfinții Arhangheli” din Rogoz. Masa moșilor și-a dovedit încă o dată utilitatea, aceea de a aduna oamenii laolaltă pentru trăire și descoperire, a devenit locul de la umbra bisericii unde oamenii au redescoperit unitatea. Satul românesc s-a dezvoltat la umbra bisericii și nu întâmplător viața satului se împletește cu viața Bisericii. La fel cum „catedrala de lemn Sfinții Arhangheli” din Rogoz dăinuiește de peste 350 de ani, avem nădejdea că viața simplă a omului de la sat va influența activitățile omului modern, făcându-l să conștientizeze că fără Dumnezeu nu se poate face nimic.”

Pr. Ioan Hojda – Parohia Rogoz

Alături de părintele Ioan și primarul orașului Târgu Lăpuș, domnul Mitru Leșe, Preasfințitul Timotei urcă și el în căruță. Biciul lovește ușor spatele cailor și „drumul catedralelor de lemn” începe. Steagul Episcopal și Drapelul Național străjuiesc fiecare căruță. Zurgălăii cailor, tropotul potcoavelor pe pietre, glasurile tinere în melodiile patriotice cântate cu atâta însuflețire sfășie liniștea adâncă a satului Rogoz. Alaiul căruțelor creează multă emoție. Câțiva bărbați lasă coasele și vin la drum în semn de salut. Femei cu copii în brațe privesc uimite de atâta frumusețe coborâtă parcă dintr-un alt tărâm. Înveșmântați în straie populare, interpretând cântecele bătrânilor acompaniați de tropotul cailor, totul pare un vis, visul întoarcerii în timp. Colinele cu clăi, mirosul fânului, vitele pe pajiști, văile cu susurul apei cristaline, munții falnici, toate au o altă dimensiune, totul e viu, totul e în deplină libertate. Pentru noi timpul s-a întors cu zeci, ba poate sute de ani, în urmă.

E ora 13:00. Suntem în Copalnic. Se pare că vom face aici un popas. Familia părintelui Daniel Godja Man, alături de credincioșii parohiei, au pregătit o gustare, știind că suntem pe drum.

Ne-au întâmpinat în centrul satului bucuroși de venirea unor oaspeți atât de tineri. Acum ne îndreptăm în procesiune, cu sfânta cruce și prapori către biserica veche din localitate. Toată lumea cântă cu multă însuflețire. Înconjurăm sfânta biserică de trei ori și intrăm pentru a ne închina. Se pare că a fost restaurată nu de multă vreme. E foarte îngrijită. Afară, la umbră, sub streșină, de-a lungul bisericii, câteva femei, alături de doamna preoteasă, aranjează masa. Bucate tradiționale, sarmale, cozonaci, pancove, toate pentru o ceată de călători istoviți de drum. Gustăm din toate pe nerăsuflete. Mulțumitori și plini de recunoștință pentru toată dragostea și grija urcăm din nou în căruțe pentru a porni la drum. Va fi o zi lungă, vom înnopta de-abia la Plopiș. Până acolo, ne vom opri la Lăschia, unde credincioșii deja ne așteaptă.

„Un proiect extraordinar, menit să evidențieze comorile neprețuite pe care le deținem, ca popor și neam: monumentalele catedrale de lemn ale Maramureșului. Prin încuviințarea întâistătătorului eparhiei noastre, Preasfințitul Părinte Iustin, am fost și noi, Parohia Copalnic, parte din acest proiect. O zi care va rămâne pentru totdeauna vie în sufletele celor care am participat la acest eveniment, dar și în sufletele tuturor credincioșilor parohiei noastre. Mulțumim lui Dumnezeu și Maicii Domnului pentru toate!”

Pr. Daniel Godja Man – Parohia Copalnic

Așezări de oameni cumpătați, multe livezi, ici și colo vaci scoase la păscut sau câteva găini care scurmă pe marginea drumului.

Ne apropiem de biserica din Lăschia. Se întrevede o mulțime mare de credincioși la poalele culmei pe care e așezată bisericuța de lemn. Din câte am auzit, preotul e nou venit în parohie, dar prin dragostea față de oameni și felul simplu al purtării sale alături de doamna preoteasă au reușit să adune credincioșii în jurul lor, făcând lucruri minunate. Iată-i! Cred că ne așteaptă de multă vreme. Urcăm din nou, în dangăt de clopot, spre bisericuță. Intrăm înăuntru, unde, după cuvântul de bun venit al părintelui Nicolae Costin, se dă binecuvântarea pentru slujba parastasului. Toți suntem foarte atenți la ce se întâmplă. Biserica poartă un aer cu totul special. Părintele ne spune că fost construită între anii 1857-1861, fiind binecuvântată de Sfântul Ierarh Andrei Șaguna și, totodată, una din puținele biserici cu turla de lemn în formă de „bulb de ceapă”. Suntem în fața bisericuței unde gazdele noastre ne-au pregătit câte ceva de gustat. Am remarcat câteva plăcinte specifice locului.

Sunt foarte bune. Iau câteva și pe drum. Ne despărțim și de această comunitate deosebită, urmând a păstra ani la rând amintirea unor oameni pe cât de simplii pe atât de omenoși și sinceri.

„Bucuria cea mai mare a fost atunci când credincioșii noștri, tineri și vârstnici, îmbrăcați în straie populare, i-au întâmpinat pe tineri «ca pe niște voievozi» ce au venit cu inima deschisă să ne viziteze «comoara» de lemn și să ne transmită bucuria mărturisirii credinței ortodoxe, prin glasurile lor duioase. Datorită acestui proiect, credincioșii parohiei noastre au simțit cu adevărat că biserica unde au crescut este pusă în valoare, primindu-i pe acești tineri iubitori de credință ortodoxă cu tot ce au avut ei mai bun și mai frumos.

În numele credincioșilor din Parohia Lăschia, vă mulțumim pentru că am făcut parte din acest minunat proiect și, totodată, vă mulțumim că ați trecut pragul Catedralei de Lemn a satului nostru.”

Pr. Nicolae Costin – Parohia Lăschia

Plopiș. Satul în care, într-o familie numeroasă, a venit pe lume un prunc căruia părinții i-au pus numele Ioan, cel care peste ani urma să devină starețul Mănăstirii „Sfânta Ana” Rohia și mai târziu, la vremea rânduită, Arhiepiscopul Justinian al Maramureșului și Sătmăruului. Mereu am avut ceva aparte pentru acest loc, pentru că nu numai locul își pune amprenta asupra oamenilor, ci și oamenii, și mai ales oamenii cu har, lasă locul nașterii și al copilăriei în lumină. Însăși prezența Înaltpreasfinției Sale, la diferite momente, în biserica veche din Plopiș, o prezență sfoasă, plină de evlavie și cuvioșie față de înaintași, m-a făcut să simt acest loc într-un mod aparte.

La vechea biserică de lemn din Plopiș clopotul anunță venirea unor oaspeți. Căii lovesc cu copitele lespezile de piatră de la intrarea în curtea bisericii. Pe chipul părintelui Daniel Pop, aflat în mijlocul mulțimii de credincioși, se citește un zâmbet. E zâmbetul bucuriei și al salutului de „bun venit”. Clopotul continuă să bată! Cum altfel, de vreme ce, din moment în moment, trebuie să sosească Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul?

Iată-ne din nou împreună: ierarh, tineri și credincioși, urmând a împlini rânduiala unei slujbe de pomenire a celui care a fost și va rămâne pe veci: Justinian – Arhiepiscopul, Părintele nostru. În fața bisericii, cele necesare sunt pregătite: colac, vin, lumânări. Cu toții răspundem cântând „Doamne, miluiește!”. Cu toții îi simțim prezența patericală. E alături de noi și ne zâmbește, exclamând „Vă aștept la poarta raiului pe toți!”.

După ce am luat pământ în vasul de lut, ne îndreptăm spre curtea bisericii. Fiul părintelui, violonist virtuos, ne cântă cu toată însuflețirea „Balada” lui Ciprian Porumbescu și el fiu de preot. Printre unduirile arcușului, razele soarelui sunt tot mai slabe. Familiile ce urmează a ne găzdui ne așteaptă. Istoviți de atâta drum, cu bagajele de-a umăr, nădăjduim la un loc bun de dormit cât mai repede. Dar se pare că nu va fi așa. Gazdele noastre binevoitoare ne poftesc la masă. Bucuria de a ne fi cunoscut, de a fi împreună, depășește orice granițe de vârstă. Suntem împreună, ne bucurăm, dăruind și primind atenție în mod gratuit, dezinteresat. Își relatează viața așa cum e ea, fără să o cosmetizeze în vreun fel, dorind a părea mai mult de cât e. Ne simțim atât de bine. Într-un târziu gazdele ne poftesc în „casa dinainte” sau altfel spus camera oaspeților, mereu curată, gata de a primi musafiri. Lumina se stinge. E trecut de miezul nopții. Câinele doar tulbură liniștea nopții. E lună plină.

„Maramureșul nostru străvechi, cu oameni cuminți și frumoși la chip și suflet, a vegheat cu credință la păstrarea curată și dreaptă a Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru a dobândi veșnicia în Împărăția Tatălui Ceresc. Frumoasele noastre catedrale de lemn, înălțate spre cer, tămâiate și pătrunse de rugăciunile strămoșilor noștri, care-și poartă și astăzi dorul și ruga prin tinerii credincioși care le calcă pragul, sunt pace, binecuvântare, adevăr și lumină. Amplasată pe vârful unui deal rânduit de Dumnezeu, străjuită de Cereștile și Netrupeștile Puteri și de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, monumentală catedrală de lemn din Plopiș constituie exemplul ideal de simbioză perfectă între relief, natură și creația umană. Aici, în sfânta noastră catedrală de la Plopiș, cei de ieri și de azi descoperă cerul, își revarsă lacrima și greul și învață ce este neînfricarea, avându-L pe Dumnezeu mereu alături pe acest drum al vieții pământești. Bucuria cea mare este când vedem că tinerii de astăzi urmează cu evlavie și credință drumul spre mântuire, având recunoștința veșnică față de cei care nu mai sunt și au zidit și cioplit în lemn locaș sfânt de închinare rugăciune. Aș încheia prin a surprinde în câteva versuri jertfelnicia plăcută lui Dumnezeu a celor care cu dragoste calcă pragul secularelor locașuri sfinte din Maramureșul drag: Maramureș frumos, / Iubit de Hristos, / Fii binecuvântat, / Pentru că azi ‘i-ai chemat, / Urmașii să umble prin sat, / În deal și în vale / Să cerceteze ale Tale / Străvechi catedrale, / Să le primenească / Cu dragostea lor creștinească. / De la ele să-nvețe / Că lemnul e locul în care / Stămoșii au cioplit catedrale / Să le fie urmașilor loc de închinare.”

Pr. Daniel Pop – Parohia Plopiș

Sâmbătă – 18 august. Dis de dimineață am plecat spre Breb, cea mai pitorească localitate din Țara Maramureșului. Întâmpinați de coconii din Breb, alături de părintele Pop Marian, am intrat cu sfială în biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” în care am săvârșit cuvenitul parastas. Această biserică a fost construită în anul 1622 și figurează pe lista monumentelor istorice înscrise în Patrimoniul național cultural al României. Coconii din Breb ne cântă câteva priceșne specifice locului. Sunt minunați. Într-o manieră plină de naturalețe și noblețe maramureșeană pentru ei, cântatul nu e un act artistic, ci e manifestarea lor firească de zi cu zi. E vremea prânzului, iar gazdele au adus toate cele necesare pentru a pregăti o „coleșă cu brânză, cârnați și costițe”. Iată că au apărut ceterașii și astfel s-a întins jocul și voia bună.

„A fost o zi binecuvântată în care ne-am redescoperit și noi comorile din propria curte. Avem nevoie din când în când, oarecine să ne redeschidă și ochii și inima. Voioșia și curiozitatea tinereții, entuziasmul și inocența vârstei, sinceritatea bucuriei de a face parte din frumosul moștenit au fost urmele pe care tinerii pelerini le-au lăsat în inimile celor cu care s-au întâlnit în locurile de popas.”

Pr. Marian Pop – Parohia Breb

Suntem la Budești. O adevărată lecție de istorie. Părintele paroh Ioan Năneștean ne prezintă istoricul bisericii cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”, datată în anul 1643. Cel mai atractiv obiect prezent în biserica din Budești se pare a fi cămașa de zale a legendarului Pinteza Viteazul, haiduc al Maramureșului, care zice-se că și-a lăsat el însuși în grija bisericii

cămașa de zale și coiful, după lupta contra tătarilor în 1717. În biserică se păstrează, de asemenea, un mare număr de icoane pe lemn datând din sec. XVII-XVIII, precum și o valoroasă colecție de icoane pe sticlă. Printre icoanele cele mai interesante este aceea a Sfântului Ioan Botezătorul, care aparține unei biserici ridicate înainte de sec. XV. Într-un colț, o inscripție în slavonă, spune că „această sfântă icoană s-a făcut de mult greșitul Gheorghe”. Părintele Gheorghe Moldovan alături de coconii din Budești ne poftesc să luăm cozonaci și plăcinte.

„Felicităm cu această ocazie organizatorii și participanții la această acțiune și le suntem recunoscători pentru că au evidențiat frumusețea și importanța acestor catedrale de lemn, adevărate capodopere lăsate moștenire de strămoșii noștri. Atenția acordată pentru construirea și păstrarea acestor lăcașuri sfinte este mărturie a credinței puternice și a dragostei față de Dumnezeu prin grija purtată sfintelor lăcașuri.”

Pr. Gheorghe Moldovan – Parohia Budești

Nu departe de Budești, o altă bisericuță de lemn dă mărturia credinței strămoșilor, înălțată pe o frumoasă colină în Sârbi. Părintele Ioan Capolna ne așteaptă cu prapori și icoane. Într-un singur glas urcăm în procesiune spre bisericuța cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”, construită în jurul anului 1639. Valoarea deosebită a acestui monument constă în conservarea portalului de intrare, unul dintre cele mai frumoase piese de acest fel din România, al cărui mesaj se poate traduce printr-un calendar bizantin. Sculptura portalului oferă o cheie de descifrare a limbajului în lemn, pierdută de două secole din tradiția românească de a construi. La finele întâlnirii noastre, părintele ne poștește la casa parohială, unde se pare că ne va omeni după obiceiul moroșenilor.

„Pentru credincioșii Parohiei Sârbi, ziua de 17 August 2019 a fost una cu totul specială. Ei i-au primit cu brațele deschise pe tinerii pelerini ai proiectului «Drumul catedralelor de lemn», admirându-i și prețuindu-i pentru această inițiativă. Am înțeles că pelerinajul acestor tineri este un drum de întoarcere spre autentic, spre rădăcini, spre valorile profunde ale neamului nostru. Este mărturia care izvorăște din inimile lor pline de dragoste față de credința străbună, față de Dumnezeu și față de om – chipul lui Dumnezeu. Biserica este locul întregii noastre vieți spirituale, un adevărat «axis mundi», locul în care se întâlnește cerul cu pământul, îngerii și sfinții cu oamenii, oamenii între ei, dar și vii cu morții. Aici ne-am rugat împreună, i-am mulțumit

lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate peste noi și ne-am adus aminte de toți cei care au trecut la cele veșnice, ctitorii și binefăcătorii lăcașului sfânt, de jertfa și statornicia lor în credința strămoșească, dăruind «o palma din pământul acesta sfânt», pe care ei l-au iubit, l-au muncit și l-au apărat cu viața lor, spre a fi depus în Muzeul Catedralei Episcopale «Sfânta Treime» din Baia Mare, ca mărturie a vieții noastre, a existenței satului nostru, sat autentic creștin românesc.»

Pr. Ioan Capolna – Parohia Sârbi

Ne îndreptăm spre Bârsana. E ceva cale de străbătut, pe dealuri și coline, prilej de a medita și de a da slavă lui Dumnezeu pentru toate câte le-a făcut. Suntem în localitatea Văleni, unde ni se alătură ierarhii noștri, Preasfințitul Părinte Iustin și Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, asemeni nouă, plini de entuziasm

și tinerețe. Suntem la intrare în Bârsana și trecem pe sub o poartă maramureșeană ce traversează drumul.

Ce să vezi?

Zece căruțe pline de moroșeni, femei, bărbați și copii, așteptau nerăbdători. Caii năvăși abia mai sunt ținuți în frâu. Ceteri și dobe acompaniază glasurile mulțimii ieșite parcă din pământ să ne întâmpine. Frumusețea costumelor populare, cântecele tradiționale, bucuria „bârsăneștilor” de a-și primi cu inima deschisă oaspeții creează tabloul mirific al Raiului din inima Maramureșului Voievodal. Preasfințitul Iustin binecuvintează oamenii veniți la porți și îi îndeamnă să ne urmeze. Totul pare o frântură din vechiul sat aflat într-o frumoasă zi de sărbătoare. Domnul primar Teodor Ștefanca, doamna Maria Berniki – directorul școlii, profesoare și învățătoare de la școala gimnazială, alături de coconi și cocoane cu toții sunt în căruțe și dau lumină sărbătorii. Cu adevărat, e sărbătoare în Țara Maramureșului.

„Preț de câteva ceasuri timpul a stat în loc. Natura însăși a rezonat cu bucuria și trăirea intensă a acestui eveniment. Frumusețea acelei zile ne va rămâne adânc întipărită în suflet pentru totdeauna. În viață există acele momente în care mintea noastră omenească ne face să simțim că am gustat din strălucirea Raiului.

A fost un astfel de moment... Înălțător, pur, sublim. Coconii satului, tinerii, credincioșii parohiei noastre au îmbrăcat hainele tradiționale, de sărbătoare, și au purces cu toții, în alai de căruțe și călăreți, întru întâmpinarea celor care au venit să ne cinstească prin prezența lor. Drumul străbătut împreună simbolizează unitatea: unitatea în credință, în gândire, în simțire... Pe chipul fiecăruia se putea citi bucuria unei zile împlinite. O zi de mare însemnătate duhovnicească, în mijlocul nostru aflându-se cei doi ierarhi ai Maramureșului și Sătmarului. Un grup de bătrâni, cu lacrimi în ochi, depăneau amintiri din vremea când erau ei tineri și venea «vlădica». «În vremea aceea – relata unul dintre ei – era greu de călătorit și mare bucurie aveam în sufletele noastre în momentul în care ierarhul poposea în localitatea noastră!». Acum se simt privilegiați, dar lacrima din colțul ochiului nu dispare. E simbolul credinței, al jertfei, al iubirii...»

Prof. Maria Bernicki – directorul Școlii Gimnaziale „Mircea Vulcănescu”, Bârsana

Prezența ierarhilor și a tinerilor de la Baia Mare veniți la vechea biserică de lemn din Bârsana sau „biserița de pe Jbâr”, cum o numesc localnici, a adunat sute de credincioși din comună și împrejurimi. De la coconi purtați pe brațe, copii și tineri copleșiți de frumusețea momentului, până la bărsăneștii cu tâmplele ninse toți sunt prezenți alături de oaspeți. A început slujba Parastasului. Sunt pomeniți ctitorii, slujitorii, ostenitorii și ajutorii acestei sfinte biserici, dar și episcopul Gavriil Ștefanca de Bârsana. Preasfințitul Părinte Iustin a rostit, adineauri, câteva cuvinte celor prezenți, dar acum cuvântul Preasfinției Sale e și mai întărit de gestul plin de sfințenie și evlavie convenită moșilor și strămoșilor noștri și acestui pământ de veacuri. În bătaia clopotului, Preasfințitul Iustin ridică o palmă de pământ din dreptul Altarului și, ca pe un odor de mare preț, îl așază în vasul de lut purtat de un copil.

Ce predică mai convingătoare din partea Ierarhului – Părinte pentru fiii și ficele sale? Un gest ca un mandat lăsat pe veci: păstrați cu demnitate acest pământ, căci este sfânt, stropit cu sângele eroilor și lacrimile atâtor mame ce-au viețuit în aceste ținuturi milenare.

„Iată suntem la umbra bisericii de lemn care străjuiește aici pe această colină, în cimitirul unde își dorm somnul de veci mulți dintre frații și surorile noastre, plecați, cu decenii, cu multe secole înainte, în Împărăția lui Dumnezeu întru nădejdea Învierii și-a vieții veșnice. Suntem într-o localitate istorică, o localitate nobiliară, o localitate cu oameni nobili, unde a păstorit ultimul episcop

ortodox cunoscut cu numele în istorie, la 1739, și anume Episcopul Gavriil Ștefanca, nobil de Bârsana, iar păstorirea lui în Maramureș, rezidarea lui în acest loc, s-a datorat ctitoriei care a existat aici, adică Mănăstirii Bârsana, în centrul căreia era această biserică. Atât Sfântul Iosif Mărturisitorul (1692-1705), cât și Gavriil de Bârsana, au slujit ca episcopi în această biserică. Vă dați seama câtă istorie și ce legătură extraordinară constituie în istoria păstrată memoria acestei biserici, precum și iubirea și legătura de sânge dintre cei ce trăiesc azi și cei ce au trăit și cei ce vor urma, căci pe noi ne leagă iubirea creștină și nădejdea în viața de după moarte și în învierea morților.

Suntem la streașina acestei biserici cu ocazia unui eveniment deosebit. În Patriarhia Română este Anul Omagial al Satului Românesc (adică al preotului, învățătorului și al primarilor gospodari). În fiecare eparhie din Patriarhia Română se derulează câte un proiect specific. Biserica Ortodoxă Română, Sfântul Sinod, Patriarhul nostru, Preafericitul Părinte Daniel, au hotărât ca să omagiem anul acesta Satul Românesc ca pe o frumusețe fără egal, pentru că de la sat ne tragem aproape toți cei ce avem rădăcinile sănătoase și adevărat înfipte la țară și știm cum să ne slujim Țara, Biserica și Neamul. Avem aceste rădăcini sănătoase și viguroase și nu suntem niște dezrădăcinați. Comemorăm pe toți cei care în istoria satului românesc, păstori de suflete, învățători, dascăli buni, profesori, primari gospodari, intelectuali, scriitori, medici, oameni de geniu, oameni care s-au născut în satul românesc și și-au adus contribuția lor la sporirea moștenirii lăsate de strămoși, adăugând și ei partea lor de zestre. Îi comemorăm cu recunoștință pe toți și i-am pomenit în frunte cu Înaltpreasfințitul Părintele nostru Arhiepiscop Justinian. Pe cei trecuți la Domnul îi comemorăm. Pe cei ce sunt în viață, preoții și dascălii vrednici, îi omagiem, adică le arătăm cinstire și prețuire. Așa vom omagia anul acesta preoții noștri buni, învățătorii noștri care pun încă condeiul în mână și îi învață să scrie, așezând în mintea copiilor lumina cărților și omagiem primarii gospodari. Acolo unde este un preot vrednic, cu viață aleasă, este un director de școală sau un învățător bun și un primar gospodar localitatea aceea poate produce prosperitate, cultură și civilizație și poate deveni o mică Românie. Merge bine comunitatea dacă cele trei instituții se înțeleg și conlucrează în folosul ei, și așa se întâmplă în Maramureș și Sătmar.

De aceea, în interiorul acestui program al Patriarhiei Române, Episcopia noastră a făcut un proiect alcătuit din mai multe puncte: constituirea unor biblioteci în mai multe localități din mediul rural și la câteva comunități din afara țării (în Elveția și în Franța, la românii de acolo). Avem oșeni mulți, maramureșeni foarte mulți, am fost la ei, am săvârșit Sfânta Liturghie și am pus bazele a două biblioteci care vor aduna peste douăzeci de mii de volume în cele două țări. Avem preoți acolo, la comunități unde înființăm aceste biblioteci în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș.

Am conceput și alte proiecte la nivel eparhial, iar unul dintre cele mai importante este acesta la care suntem martori acum și anume „Drumul Catedrelor de Lemn”. Nu există nicăieri în țară biserici de lemn atât de valoroase și atât de frumoase ca cele din Maramureș, care ne-au dus faima în toată lumea. Meșterii maramureșeni au fost adevărați artiști, arhitecți și creatori inspirați de Dumnezeu. Ca să punctăm frumos Anul Omagial în Maramureș și Sătmar, am gândit

ca unul dintre punctele principale ale proiectului nostru eparhial să fie acesta: „Drumul Catedralelor de Lemn”. A început la una din cele mai vechi biserici din Țara Lăpușului, în Rogoz (1663), care e vizitată de oameni din toată lumea și se va încheia în Borșa, la ultima biserică de lemn. Tineri de la ASCOR și ATOCEM s-au angajat să dea frumusețe acestui proiect și să parcurgă cei peste două sute de kilometri poposind la șaisprezece biserici de pe tot parcursul traseului. Au acceptat să meargă cu căruțe trase de cai ca pe vremuri. În parteneriat cu Episcopia noastră este și Consiliul Județean și parohiile unde poposesc. În unele parohii, Budești, Bârsana, Botiza, Săliște, au fost și vor fi găzduiți. Unde se opresc, sunt întâmpinați tinerii de preoții parohi, de credincioși și mai ales de tineri. Se face parastas la fiecare biserică pentru cei adormiți întru Domnul. În cadrul acestui proiect am gândit că este înțelept și drept să luăm pământ din spatele fiecărui Altar al bisericii, să-l așezăm în urna pe care va fi scris numele bisericii și anul omagial al satului românesc – 2019 – și să-l ducem la catedrala noastră episcopală din Baia Mare, în total de la 16 biserici. E un proiect foarte serios, gândit și inspirat, care va rămâne o pagină de istorie a mărturisirii credinței ortodoxe de către tinerii maramureșeni și sătmăreni. Nicăieri nu poți să faci realizarea unui asemenea proiect ca în Maramureș. Ar fi păcat, având această frumusețe și această tinerețe fără bătrânețe, aceste costume și acești tineri crescuți frumos în familiile noastre creștine, să nu le punem în vedere. De aceea, mulțumim Bunului Dumnezeu că,

iată, împreună cu Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, și nu cred că întâmplător, ne întâlnim aici, la streășina bisericii în care au slujit ultimii episcopi de Maramureș și care a fost biserică a mănăstirii fostă reședință episcopală, de o valoare inestimabilă, ne întâlnim aici în fața bisericii cu atâția tineri și copii frumoși, ca să le facem bucurie celor plecați. Să știți că la crucile acelea sunt și sufletele și îngerii celor care au plecat din lumea aceasta și se bucură că încă le păstrăm credința și le vorbim limba și le purtăm portul. Sufletele lor se bucură și binecuvintează, iar mai presus de toate se bucură Dumnezeu și Maica Domnului că frumos a fost Praznicul Adormirii alaltăieri, în 15 august. Maica Domnului, care e Mama neamului omenesc și Mama poporului român, se bucură că România este creștină și rămâne grădina Maicii Domnului.

Un alt punct din proiect a fost pictarea unei icoane cu Maica Domnului protectoarea satului românesc. Este o imagine cu Maica Domnului la picioarele căreia se găsește o biserică maramureșeană, o vatră a satului, de jur împrejur câteva case maramureșene, o poartă maramureșeană și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, ocrotitorii ținuturilor din Nord-Vestul României, și Sfântul Iosif Mărturisitorul, protectorul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. Îi mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a inspirat și ajutat în acest proiect și Maicii Domnului pentru că ne ocrotește și-i însoțește pe acești tineri care vor rămâne cu o amintire unică în viața lor. Cinci zile de călătorie cu căruțele prin Rai, fiindcă Maramureșul e un Rai, pământ nobiliar pe un ținut binecuvântat, cu sate patriarhale, arhaice dar care sunt sate binecuvântate de Dumnezeu. În fiecare dimineată când te trezești și se pare că a trecut Dumnezeu peste noapte și a călcat cu piciorul. Urmele lui Dumnezeu nu se văd, se simt, și rămâne binecuvântarea. Binecuvântarea e și din munca și credința oamenilor de aici și a familiilor și părinților responsabili. Deci să îi mulțumim Bunului Dumnezeu, îi felicităm pe cei ce coordonează proiectul acesta, Sectorul Teologic-Educațional, părintele arhidiacon Vlad Verdeș, tinerii din ASCOR și ATOCEM care au făcut misiune, au mărturisit credința, au făcut apostolat. Nu ați călătorit pe jos ca apostolii, dar nici cu mașini de ultimă generație, ci ați mers cu căruțele străvechi. Așa cum au mers moșii și strămoșii noștri și cum încă se mai umblă în Maramureș. Cred că ați văzut ce nu poți vedea în fuga mașinii. În graba mașinii nu se pot vedea frumusețile Maramureșului.

Mulțumim Bunului Dumnezeu că suntem aici împreună. Aveți aici, la Bârsana, multă valoare nepieritoare și veșnică. Multă tinerețe fără bătrânețe și multă frumusețe. Când l-am instalat pe părintele Marcel în biserică erau peste o sută de copii, mititei și cumiți ca îngerii. N-am văzut copii mai cumiți ca în Bârsana, să stea la Liturghie două ore. Să aibă răbdare să stea, îmbrăcați în straiete

lor, ca îngerii din ceruri. Așa eram și eu când eram copil. Stăteam două ceasuri pe solee. Eram îmbrăcat ca și ei. Mai ales, când predica preotul de la noi stăteam pe solee și îl ascultam ca pe un apostol cu atenție și fascinație. Toate acestea m-au inspirat în chemarea mea spre a sluji Biserica noastră ortodoxă. Așa ei primesc binecuvântarea când merg la biserică și îl ascultă pe preot. Mulțumim Bunului Dumnezeu pentru toate. Vă binecuvântăm pe toți, maturi, tineri, copii, primari, preoți și cadre didactice! Dumnezeu să vă binecuvinteze!”

**Preasfințitul Părinte IUSTIN,
Episcopul Maramureșului și Sătmarului,
*fragment din cuvântul rostit în Bârsana – sâmbătă, 17 august 2019***

Mergem cu toții în centrul comunei. Se pare că seara se va încheia cu joc în sat. Mulțime mare de tineri se adună și încep o roată, cum doar prin emisiuni de folclor mi-a fost dat să văd. E fascinant! Tinerii aceștia joacă și cântă din felul lor firesc de a se manifesta fără să depună vreun efort, fără a se concentra la ritm, la pași, la versuri... totul e liber, totul e de la sine! Din nou, dincolo de miezul nopții, ne retragem la gazde, unde cădem frânți de oboseală.

Duminică – 19 august. Clopotul bătrân cheamă din nou la rugăciune. Pentru Bârsana urmează o zi istorică. După mai bine de un veac, din spusele bătrânilor, se va săvârși Sfânta Liturghie în zi de duminică în biserica de lemn de pe Jbâr. Șirurile de moroșeni veniți din toate părțile Bârsanei descoperă și cele mai vechi poteci ce duc spre sfânta biserică. Începe Sfânta Liturghie. Slujesc părintele Casian Filip (delegatul Preasfințitului), părintele Marcel Opișan, părintele Marius Bizău din parohia Bârsana Valea Muntelui, părintele arhidiacon Vlad Verdeș și părintele diacon Valeriu Latiș. Răspunsurile la strană sunt date corul Parohiei Bârsana, dirijat de domnul Dorin Oșan. E liniște. Natura te îmbie la interiorizare și rugăciune. În cuvântul de învățătură părintele Casian ne vorbește despre valorile satului românesc, virtuțile autentice concretizate în dragostea de Dumnezeu și semeni prin credință și într-ajutorare, îndemnând și încurajând la păstrarea și perpetuarea a tot ce înseamnă nestemate ale tezaurului nevăzut, atât de bine simțit și trăit în satul românesc.

Slujba Sfintei Liturghii s-a încheiat, iar preoții ung credincioșii cu untdelemn sfințit. Miile de credincioși, îmbrăcați în costume populare, dau naștere la parada portului popular în Duminica Migrantilor – un alt proiect al Centrului Eparhial în anul 2019, Anul Omagial al satului românesc. E simbolul identității de neam, o mândrie fără de păcat a faptului că s-au născut în aceste meleaguri și chiar după moarte își vor dormi somnul de veci în pământul strămoșilor lor.

În centrul comunei căruțele sunt pregătite, din nou, pentru drum. Cuprinși de bucuria manifestării autentice, mulți tineri din Bârsana sunt gata să ne conducă la următoarea destinație, biserica din Glod. Căruțele au pornit. Căii împodobiți cu ștergare, cântecele feciorilor și fetelor acompaniate de Frații Beța, rapsozi vestiți în zonă și promotori ai cântecelor vechi, compun tabloul unei zile de praznic în țara fiilor de voievozi. Alaiul înaintează pe Valea Izei și parcă tainic, în semn de salut se împlinesc versurile cântate de tineri «*Pă Iza, pă` lângă apă / Tăte crengile s-apleacă*». Parcă și Iza își izbește valurile de pietre voind, împotriva firii, a ne însoți spre amonte, cuprinsă fiind de nostalgia vremurilor de odinioară.

„În luna august se întâmplă un fenomen în Țara Maramureșului și nu numai. Se întorc fiii și fiicele «ACASĂ», aici, unde au copilărit, unde-și au rădăcinile. Veselia e nedescrisă. Lacrima de bucurie e toată aici, Maramureșul e întreg, parcă nimeni n-a plecat de pe Valea Izei. Frumusețea Maramureșului a fost aureolată anul acesta de prezența celor doi ierarhi ai locului alături de zeci de tineri minunați. Toți credincioșii au ieșit la poartă să vadă cum Vlădica Iustin și Vlădica Timotei Sătmăreanul, împreună cu tinerii, coboară de pe Cosău și intră în Bârsana. Ajunși la biserica veche a mănăstirii, o bătrâna mi-a spus ștergându-și lacrimile: «Părinte, eu când m-am măritat aici m-am spovedit, într-o vinere!... Mulțumesc Bunului Dumnezeu că sunt astăzi aici!»”

Pr. Marcel Opreșan – Parohia Bârsana

Ajungem în Glod. Suntem așteptați în centrul satului de părintele paroh Vasile Dohotar și primarul comunei Strâmtura – domnul Ioan Pasere. Mergem în procesiune spre biserică. Un sat în inima codrilor, afundat în liniște, rupt cu totul de aglomerația urbană. Biserica este foarte îngrijită, soră parcă cu toate celelalte, adunând ani la rândul istoriei

întregii comunități. Părintele paroh ne vorbește despre istoricul bisericuței. Oamenii sunt foarte primitivi. Atenți la fiecare gest, cântă și se roagă alături

de noi. Sunt prezenți și câțiva meșteri populari: două doamne confecționează cămăși populare și un meșter de viori. Mă desprind pentru o clipă de grup, plimbându-mă pri-mprejur. Mormintele sunt foarte aranjate. Modeste și curate arată tihna în care își dorm somnul de veci cei trecuți la cele veșnice, după o viață trăită cu jertfă, în rânduială, o rânduială a oamenilor simpli.

Mergem mai departe. Părintele, doamna preoteasă și câțiva credincioși ne conduc. Pe drumul spre Botiza avem parte de multe povești. Istorisiri de odinioară, povești de viață și mai mult lecția de viață a unor oameni care, fără tehnologie, și-au trăit viața demn, aproape de Dumnezeu și cu recunoștință pentru fiecare zi.

„Ne-am bucurat să fim parte a proiectului inițiat de Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, contribuind și noi, credincioșii parohiei «Sfântul Nicolae» din Glod, la reconstituirea unui traseu istoric de spiritualitate și valori intitulat generic «Drumul Catedralelor de Lemn ale Maramureșului». Biserica de lemn din Glod este mărturia unei credințe care, iată că, se transmite din generație în generație. Prezența tinerilor la Glod a fost un prilej de mărturisire a tezaurului credinței și al valorilor istorice păstrate cu sfințenie în această biserică. Acest proiect a subliniat misiunea generației de azi de a-și asuma tezaurul valorilor creștine, a-l păstra cu sfințenie, a-l mărturisi și, mai ales, de a-l preda celorlalte generații.»

Pr. Vasile Dohotar – Parohia Glod

Este ora 18:00. Ajungem în Botiza. Ne apropiem de centrul comunei și pare să fie foarte multă lume. Suntem întâmpinați de părintele paroh și domnul primar Florea Poenar. Aici la Botiza se sărbătoresc Zilele Comunei. Se pare că au întrerupt programul artistic pentru a ne întâmpina. Suntem aplauzați și felicitați pentru curajul unui drum atât de lung și pentru dragostea de satul românesc. Ajungem la biserica de lemn. Aici niciodată nu a existat curent electric. Cu lumânări aprinse în mâini, luăm parte la slujba paras-tasului. Parcă e noaptea de Înviere și toți bătrânii satului se roagă alături de noi. În licărirea lumânărilor se întrevăd sfinții zugrăviți. Înconjurând biserica, luăm pământ în vasul de lut. Părintele paroh ne-a pregătit fiecăruia câte o icoană drept amintire. Fiind sărbătoarea comunei, am mers la o-nvârtită după care, ostenți de drum, ne-am retras la gazde. Câțiva dintre noi am avut bucuria de a înnopta tocmai acasă la primar.

„Nu a fost o duminică oarecare, ci una de mare sărbătoare pentru botizeni – ziua în care se întâlneau fiii satului. După Sfânta Liturghie, sărbătoarea a continuat cu Festivalul de muzică și tradiții populare «Pentru mândra din Botiza», unde întreaga comunitate a petrecut după obiceiul moroșenilor, cu multă voie bună. Tinerii porniți în pelerinaj, alături de preoții coordonatori, au rămas peste noapte oaspeți ai botizenilor, bucurându-se alături de ei de sărbătoarea localității. Aproape de miezul nopții sărbătoarea s-a încheiat cu un foc de artificii, ce a brăzdat cerul, luminând cele două biserici și amintind de săbiile de foc ale arhanghelilor, ce veghează și striga «să stăm bine, să stăm cu frică și să luăm aminte»... la credința, jertfa și tradițiile străbunilor... și să le ducem mai departe.

Pr. Sorin Ferent – Parohia Botiza

Luni – 19 august. Ora 8:00.

Caii sunt prinși la căruțe în centrul satului, pregătiți de o nouă zi de drum. Pornim spre Rozavlea, alături de părintele din Botiza și domnul primar. Urmează împlinirea unei întâlniri de suflet, în satul natal al Preasfințitului Părinte Iustin, o întâlnire între generații, ba mai mult, aș îndrăzni să spun, o întâlnire dincolo de orizontul

vieții, pentru că, acolo, e înmormântat tatăl Preasfinției Sale, robul lui Dumnezeu Ștefan Hodea. Suntem la „podul Șieului” și căruțele s-au oprit pe marginea drumului. Ierarhii noștri sunt aici. Se pare că vor urca din nou în căruțe pentru a merge împreună spre Rozavlea. Oamenii așteptau să trecem pe aici, sunt pe la porți și ne salută încântați. Purtăm din nou costumele tradiționale și cântăm pricesne închinare Maicii Domnului. E semnul identității noastre. Impresionant! Printre lacrimi de bucurie, cântă și ei alături de noi. Ne apropiem de biserica de lemn din Rozavlea. Se întrevede o mulțime de oameni la intrarea în curtea bisericii. Preoții din Rozavlea, părintele Vasile Cozma și părintele Anin Coste, sunt în mijlocul mulțimii alături de domnul primar Vasile Mârza. Se trag clopotele în semn de bun venit. Suntem întâmpinați cu pâine și sare. Prapori și icoane vechi sunt purtate cu sfilă de coconi. La slujba parastasului, pe lângă ctitori și binefăcători, sunt pomeniți membrii

familiei Preasfințitului Iustin, trecuți la cele veșnice. Preasfinția Sa ne vorbește despre plecarea multor fii și fiice în străinătate și părăsirea satelor românești. Cu toții ascultă înmărmuriți. Se vede că e fiu al satului și că simte și trăiește moroșenește.

„Motivul binecuvântat pentru care suntem aici în Rozavlea Maramureșului este faptul că anul acesta 2019 în Patriarhia Română a fost proclamat Anul Omagial al satului românesc, adică al preotului, al învățătorului și al primarilor gospodari. Patriarhia Română și Biserica Ortodoxă ca mama spirituală a neamului românesc este prezentă prin slujitorul ei în fiecare localitate, în fiecare sat, în fiecare comunitate și cunoaște cel mai bine care este viața oamenilor și a satului românesc, viața comunităților, ce s-a întâmplat în acești 30 de ani de când a plecat silit de la cârma țării regimul comunist, căci preotul și Biserica trăiesc cel mai intens și cu îngrijorare împușinarea și depopularea satelor prin plecarea multor fii și fiice credincioase în străinătate la munci, dar și prin prăbușirea natalității și sporirea mortalității. Acest lucru nu se simte atât de dramatic în localitățile mari din Maramureșul Voievodal, dar multe sate din țară, care sunt mai mici, îmbătrânesc și mor. Satele dispar, însă oriunde sunt credincioși avem un păstor. El va fi ultimul care va stinge lumina când satul va muri (să nu fie!). El nu poate pleca de acolo până există un suflet pe care să-l păstorească și să-l mântuiască. De aceea biserica simte cel mai dramatic acest proces dureros și îngrijorător. Este cea mai îngrijorată,

ca o mamă, de acest fenomen. Iată că pentru conștientizarea acestui fenomen, pentru prețuirea celor care s-au născut în satul românesc de-a lungul istoriei și pentru a-i comemora pe cei ce s-au născut și au trăit în satele noastre românești, păstori de suflete, cărturari, scriitori, învățători, dascăli, medici, ingineri și oameni de omenie, gospodari, harnici și darnici, s-a desfășurat acest proiect ca să-i comemorăm pe tot parcursul anului cu slujbe și pomeniri. Îi vom cinsti și omagia pe cei ce astăzi păstoresc, luminează satele și poartă de grijă comunităților. Biserica face acest lucru pe parcursul anului întreg. (...) În acest fel Biserica arată că nu e dispusă să capituleze, ea luptă mai departe, ea va exista și va fi cu poporul până ultimul român va pleca din lumea aceasta (să nu fie!). Da, acum suntem 19 milioane, spun statisticile, și cercetătorii acestui fenomen prognozează că în 50 de ani vom fi 15-12 milioane. Ce se întâmplă cu neamul românesc dacă nu reușim să-i convingem pe tineri să se întoarcă acasă, unde să aibă familii, copii și gospodării? Deci Biserica duce lupta mai departe și se roagă lui Dumnezeu ca să binecuvânteze neamul nostru și să ne ajute să rămânem, să fim și să dăinuim. Dumnezeu să ne dea putere să credem și să luptăm să fim ce-am fost odată și mai mult decât am fost, așa cum era Rozavlea copilăriei mele acum 50 de ani! Vă binecuvintez pe toți credincioșii, tineri, preoți, primari, și-L rugăm pe Hristos să-i odihnească pe cei ce își dorm somnul de veci în acest cimitir străjuit de cruci, în jurul acestei biserici monumentul istoric de la 1716!"

**Preasfințitul Părinte IUSTIN,
Episcopul Maramureșului și Sătmarului,
fragment din cuvântul rostit în Rozavlea – luni, 19 august 2019**

Am luat pământ în vasul de lut, iar acum ne îndreptăm spre mormântul unde tatăl Preasfințitului își doarme somnul de veci. Înconjurat de frați și surori Preasfinția Sa stă lângă crucea mormântului unde se află osemintele părintelui ce i-a dat viață. Preasfințitul Timotei Sătmăreanul rostește rugăciunile de pomenire. La încheiere, Preasfințitul Iustin ne-a împărtășit câteva gânduri din relatările mamei sale, monahie la Mănăstirea Rohia: „Îmi spunea mama, pe vremea când am crescut și am început să înțeleg lucrurile, că, în Rozavlea, era obiceiul ca la înmormântarea cuiva bărbații din familie să își ridice pălăria în semn de prețuire și respect pentru cel adormit. La înmormântarea lui Ștefan a lui` Hodea, toți bărbații din sat și-au ridicat pălăria în semn de respect pentru omenia de care a dat dovadă pentru că, întreaga viață, cu nimeni nu a avut o vorbă urâtă sau pricină de ceartă.”

Mergem cu toții în curtea unei case vechi, unde se pare că se pregătește o clacă. Feciorii iau coasele, iar fetele furci și greble. Nu lipsesc nici ceterașii și dobașii. Din nou o atmosferă de poveste a satului reînviat. Feciorii apleacă iarba la pământ, iar fetele sparg brazdele. Nu a trecut multă vreme și iată că-ncepe jocul. Apar și socăcițele cu oalele de sarmale. E multă veselie, cântec, joc și voie bună.

„Oricine poate să își imagineze bucuria și chiar surprinderea rozovlenilor văzându-și Episcopul, fiul satului lor, promovând în modul acesta inedit și, totodată, autentic comuna natală. Suntem totdeauna onorați și privilegiați când ierarhul Maramureșului și Sătmarului vine acasă. Îl prețuim și-l încredințăm de toată dragostea noastră și-l așteptăm și cu colinda (poate de data aceasta cu sania). Ziua de 19 august va rămâne în memoria localității nu ca altă zi obișnuită din calendar, ci ca un dar de suflet primit din partea Preasfinției Sale și ca un bob de grâu sădit în țarina amintirilor.”

Pr. Vasile Cozma – Parohia Rozavlea

Suntem din nou în căruțe, însoțiți de tineri din Rozavlea, care ne conduc. Aceeași atmosferă de sărbătoare: lume multă pe la porți, iar noi tot într-un cântec. Ajungem în Ieud. Părintele Dinu Brici și domnul primar Nicolae Traian David, înconjurați de tinerii parohiei, ne așteaptă. Urcăm încet spre bisericuța situată pe o colină.

Părintele ne spune că biserica a fost inclusă în 1999 de UNESCO pe lista monumentelor cu valoare de patrimoniu cultural mondial. În podul bisericii de la Ieud a fost găsit, în anul 1921, „Codicele de la Ieud” sau „Zbornicul de la Ieud”, document considerat prima scriere românească. Valoarea ei este dublată de un ansamblu pictural de cea mai bună calitate, cea mai reprezentativă operă a cunoscutului zugrav Alexandru Ponehalschi. În delegația noastră sunt prezenți doi fii ai Ieudului, astăzi slujitori ai Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare: părintele arhidiacon Ionuț Pleș și fratele Ionuț Hotico, teolog și citeț la strana catedralei. Cuprinși de emoția aducerii aminte, ne relatează momente din copilăria petrecută în satul natal și ne descriu bisericuța de lemn văzută prin ochii coconului

născut și crescut în credința ortodoxă. Sfintele Paști, Sărbătorile de Crăciun, Cetele de Colindători, dar mai ales, duminica dimineața, dorința de a ajunge la biserică înaintea începerii Sfintei Liturghii, pentru că „părintele bătrân” le promisese că îi va primi în tot timpul slujbei de vor ajunge la biserică înainte de începerea Sfintei Liturghii, sunt doar câteva din aducerile aminte ce au făcut să li se umezească ochii de atâta frumusețe și noblețe sufletească regăsită, aici, în țara voievozilor credinței. Despărțindu-ne cu greu de părintele Dinu și oamenii frumoși ai Iedului, ne îndreptăm spre Bogdan Vodă. E foarte cald, dar e frumos. Ne-am propus cu toții să trăim din plin aceste zile. Nu cred că vom mai avea vreodată parte de o a doua experiență. Din căruță parcă totul se vede diferit. Ai timp să observi fiecare detaliu. Casele îngrijite, zâmbetele oamenilor, natura binecuvântată de Dumnezeu. Nu voi uita niciodată imaginea atâtor căpițe de fân lucrute cu truda mâinilor și a porților sculptate cu atâta măiestrie.

„Tinerii ortodocși ai Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, animați de credința în Dumnezeu, de dragostea de țară și de dorința de a păstra vii tradițiile satului românesc, au parcurs sute de km, în căruțe, în portul nostru tradițional maramureșean, poposind la bisericile vechi de lemn din Maramureș, care sunt astăzi și monumente istorice. Întoarcerea la tradiții, azi, se face cu un oarecare efort, deoarece suntem obișnuiți cu un trai mult mai ușor, avem mașini, nu mai este nevoie să ne deplasăm prin frig și ploi cu ajutorul căruțelor, astfel, și timpul alocat deplasărilor este mult mai scurt. Din aceste motive, jertfa făcută de tinerii credincioși este foarte mare și va fi, în mod sigur, răsplătită de Dumnezeu. Dorind să îndrepte atenția asupra valorilor nemuritoare, credința noastră străveche ortodoxă și biserica străbună, tinerii au poposit, în drumul lor, și la Biserica din Deal din Ieud, un monument istoric renumit, dar, mai ales, un monument al credinței noastre ortodoxe de aproximativ șase sute de ani. Tinerii care ne-au vizitat au chemat și alți copii și tineri ai parohiei noastre, pentru ca împreună să se bucure și să-L slăvească pe Dumnezeu prin cântec și rugăciune. Bucuria noastră a fost foarte mare, deoarece ne-am amintit de vremurile de demult, când creștinii mergeau «cu procesia» la mănăstiri, și am simțit pe deplin puterea rugăciunii făcute împreună și parcă am simțit bucuria miilor de suflete din cimitir, martore la acest eveniment special, dar și recunoștința lor pentru rugăciunile făcute de către cei prezenți. Este important să nu uităm istoria și bogăția lăsată moștenire de către înaintașii noștri, să nu ne uităm valorile, ci, din când în când, să le onorăm, prețuim și să le dăm importanța cuvenită.”

Pr. Dinu Brici – Parohia Ieud

Intrăm în localitatea Bogdan Vodă. În fața bisericii, părintele Vașile Șimon și părintele Călin Iosip împreună cu corul, grupul de coconi ai parohiei și mulți credincioși sunt prezenți să ne întâmpine. Corul cântă o priceasnă specifică locului în semn de bun venit. E foarte multă lume. Doamna primar Anuța Bizău și doamna viceprimar Maria Cuciureanu sunt prezente și dânsule. Intrăm în biserică. Părintele Vasile ne spune că a fost construită în 1718. Spre deosebire de majoritatea bisericilor maramureșene, aflate pe coline, biserica Sfântul Nicolae se află în mijlocul satului, în mijlocul cimitirului vechi. Pereții sunt construiți din bârne cioplite, fără decorațiuni, singura excepție fiind frânghia răsucită sculptată, care înconjoară biserica. Pereții interiori au fost pictați în 1754 la comanda ctitorului nobil Vasile Săpânțan. După slujba parastasului, corul ne cântă câteva pricesne și, de asemenea, grupul coconilor. Mergem cu toții în procesiune la statuia voievodului Bogdan din Cuhea, întemeietorul Moldovei, unde părintele Vasile ne relatează câteva momente din viața acestuia.

„Din păcate, vremurile s-au schimbat, s-a schimbat și satul românesc. De aceea ne întrebăm: oare mai trăiește satul românesc? Oare țăranul român mai poate să determine destinul nostru ca neam? Este limpede că satul și țăranul român nu mai sunt ceea ce au fost. Tânjim după timpul acela în care oamenii trăiau frumos și liniștiți, având ca avere pământul, familia și, mai ales, credința strămoșească în Dumnezeu. Să rămânem în rugăciune unii pentru alții, în dragoste și iertare unii față de alții, în frumusețea portului, a tradițiilor, a graiului și a credinței noastre strămoșești, pentru că numai așa vom putea salva satul românesc!”

Pr. Vasile Șimon – Parohia Bogdan Vodă

Mergem spre Săliștea de Sus unde vom înnopta. Oboseala își face simțită prezența. Suntem întâmpinați la biserica din Joseni de multă lume, tineri, credincioși, părintele Nicolae Pinte, părintele Narcis Ierima și domnul primar. Biserica a fost construită în 1717 și are acoperiș cu poală dublă. Pridvorul are dimensiuni foarte mari în comparație cu alte biserici: este supraetajat și mult extins. Pictura este distrusă în cea mai mare parte. La îmbinarea pereților naosului cu bolta sunt pictate flori de mac. Aici se păstrează o icoană pe lemn înfățișând-o pe Sfânta Maria cu Pruncul. Silueta bisericii este diferită de multe altele, având în vedere că turla se află în mijlocul edificiului, cu un acoperiș lung, cu streșini duble ce se întind pe fiecare parte. Am stat de vorbă cu o bătrânică. O văzusem

că își șterge ochii cu batista. Mi-a spus următoarele: *„Când v-am văzut intrând în sat m-au năpădit lacrimile. Când eram copilă așa mergeam în fiecare zi la lucrul câmpului sau la târg. Astăzi copii mei au mașini, tractoare și utilaje. Așa a fost viața noastră cândva”*. Sărăcuța, trăia încă nostalgia vremurilor de odinioară. Ne-a rugat să o luăm cu noi la biserica din „susani”. Am acceptat cu bucurie.

„Vă mulțumim din toată inima pentru acest proiect! Dacă la început am fost sceptici în ceea ce vor gândi și spune credincioșii de pe Valea Izei, în cele din urmă am rămas cu toții impresionați! Mergând cu căruțele până la Moisei

am văzut reacțiile oamenilor: se bucurau că tinerii au preluat portul maramureșean și îl poartă cu mândrie sfântă, își faceau semnul Sfintei Cruci și aveau lacrimi de bucurie în ochi. De asemenea, am văzut tinerii de la Baia Mare veniți cu căruțele că sunt bucuroși de întâlnirea cu cei din Săliștea de Sus și s-au simțit minunat, petrecând o seară lungă în joc și voie bună într-un mod elegant, tineresc, voievodal! Vă rugăm să mai demarați asemenea proiecte și vă încredințăm de toată receptivitatea, susținerea și bucuria noastră.”

Pr. Nicolae Pinte – Parohia Săliștea de Sus-Joseni

Însoțiți de părinți urcăm încet spre biserica din deal. Ne întâmpină părintele Gavriș Vancea și părintele Dumitru Iuga. În atmosfera de taină, la lumina lumânărilor, se săvârșește, slujba de pomenire. Parcă și sfinții zugrăviți sunt cu luare aminte. Ei, care i-au cunoscut pe toți cei pomeniți, se roagă împreună cu noi pentru mântuirea lor. Venerabilul dascăl de istorie al comunei, domnul Simion Iuga, este invitat să ne vorbească despre trecutul bisericuței de lemn. Localitatea a fost atestată la 1365. Biserica de lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae”, a fost construită pe la 1680 de către o familie înstărită, descendentă a unui anume Nistor, de unde și denumirea bisericii, zisă a Nistoreștilor. Ctitoria Nistoreștilor este biserica mai nouă a localității,

după cum reiese din mai multe însemnări pe marginea unor vechi tipărituri: „Cumpărat-au aciastă anume Penticostariu Nistoru Ilieșu și cu soțu său Porhiru... și au datu pomană la biserica cea nouă din Seliște... văleat 1753”. A fost construită pe un loc ridicat, în partea de sus a localității Săliștea de Sus, pe partea dreaptă a văii. Construcția din lemn de brad, adus din locul numit „Gruicul Rusului”, a fost incendiată de tătari la 1717, fiind salvată de o femeie care a cărat apă cu găleata până a stins focul, spune legenda. S-a lăsat seara. Se zvonește că tinerii parohiei au pregătit un joc în sat. Ansamblul tinerilor din Săliștea de Sus au organizat un danț la șură. Nimeni nu mai e obosit. În horă sau perechi, cu toții dau viață tradițiilor, cântecelor și jocurilor străbune.

„În Parohia Săliștea de Sus-Centru, tinerii participanți au fost întâmpinați la Biserica Monument a Nistoreștilor ce datează din sec. al XVII-lea, de unde cei care au participat la acest proiect au luat țărână ce a fost dusă la Catedrala Eparhială. Momentul a fost precedat de slujba Parastasului pentru înaintași și expunerea istorică a localității, oferită de profesorul de istorie Simion Iuga. Entuziasmul participanților a fost transmis și tinerilor din parohia noastră, cu care au interacționat într-un mod duhovnicesc și pe care i-au însoțit până la Mănăstirea Moisei. Salutăm și sprijinim astfel de acțiuni și pe viitor sperăm într-un feedback pozitiv din partea tinerilor noștri prezenți în Biserica luptătoare.”

Pr. Gavriș Vancea – Parohia Săliștea de Sus-Centru

Marți – 20 august. Din nou în căruțe, din nou la drum. Ne îndreptăm spre Mănăstirea Moisei. Pajiștile, pădurile, dealurile te îmbie la meditație. Acum înțeleg liniștea țaranului autentic. În pasul cailor, ai timp să vezi măreția lui Dumnezeu. Brazii înalți, colinele cu iarba proaspăt cosită, munții falnici ce străjuiesc linia orizontului, toate acestea dau slavă lui Dumnezeu Cel Care le-a creat. Se așază liniștea în sufletul tău oricât de tulburat ai fi.

Ajungem la sfânta mănăstire. Ne întâmpină părintele Filotei. Prezența și firea îi trădează tinerețea. Foarte prietenos, ne urează bun venit și ne transmite binecuvântarea și mesajul părintelui stareț, părintele Arhimandrit Teofil Pop. Intrăm în biserica de lemn a mănăstirii și ne închinăm la sfintele icoane. Părintele Filotei ne spune că biserica a fost construită în 1672 și sfințită de către Sfântul Sava Brancovici, Mitropolitul Ardealului. În jurul ei a funcționat o mănăstire de călugări cu un rol important pentru românii maramureșeni după distrugerea centrului religios de la Mănăstirea Peri în anii 1660. Pelerinajele cu ocazia „Sfintei Mării” la această mănăstire sunt documentate din 1873.

Acestea au contribuit atât la renumele locului în secolele XIX și XX, cât și la salvarea bisericii de lemn în perioade de inactivitate. După slujba parastasului, ne îndreptăm spre Borșa. De depărtăm de sfânta mănăstire, privindu-o cu nostalgie și lăsându-ne mintea să creioneze imaginea atâtor generații de călugări care s-au nevoit în aceste locuri.

„Prezența tinerilor participanți la Drumul Catedralelor de Lemn ne-a bucurat foarte mult. I-am primit cu toată bucuria, continuând prin prezența lor paginile de istorie în Cartea de Aur a Mănăstirii Moisei. Bunul Dumnezeu și Maica Domnului să binecuvinteze toți tinerii Bisericii noastre.”

Arhim. Teofil Pop – Starețul Mănăstirii Moisei

La biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Borșa ne întâmpină părintele Gavrilă Timiș. Biserica e foarte îngrijită, un adevărat spațiu muzeal. Sunt puse în valoare foarte bine diferite icoane care, de-a lungul anilor, au fost prezente în biserică. Biserica datează din anul 1700. Biserică de lemn.

A fost reconstruită după anul 1717, deoarece lăcașul de cult a avut de suferit în urma invaziei tătarilor din anul 1717. Locul unde s-au dat luptele poartă și azi numele de Preluca Tătarilor, localnicii fiind conduși în lupta din 4 septembrie 1717 de un preot, Lupu Șandor. Am împlinit întregul program. Părintele, alături de doamna preoteasă, ne invită pe toți la masă la casa parohială. Sunt o companie foarte plăcută.

„Tinerii prezenți au beneficiat, în primul rând, de bucuria comuniunii și dinamica misiunii creștine, apoi au avut șansa de a admira aceste comori ale Ortodoxiei – bisericile de lemn maramureșene, cele care au contribuit în mod deosebit la cultivarea și promovarea identității, unității și demnității neamului românesc. Felicităm în mod deosebit pe organizatori și pe participanți, pentru contribuția adusă promovării adevăratelor valori ce sunt expresia sufletului curat și a înțelepciunii populare.”

**Pr. Timiș Gavrilă – Parohia „Sfinții Arhangheli
Mihail și Gavriil” Borșa**

Obosiți, dar îmbogățiți, ne retragem pentru a ne întoarce la casele noastre. Mă încercă un sentiment aparte pe măsura trăirilor acestor zile. Așezând urechea pe ușile de lemn ale atâtor biserici seculare, auzi pe viu cădelnița ce înălța spre cer, odată cu fumul, atâtea rugăciuni rostite cu lacrimi de-alungul veacurilor. Punând piciorul pe lespezile de piatră ce țin drumul de la intrare până la biserică, nu poți a nu simți cu-nfiorare evlavie, râvna și sfiala atâtor pași făcuți spre Dumnezeu, de-atâtea secole încoace. Plini de amintiri și trăiri aparte, urcăm pentru ultima dată în căruțele unei călătorii speciale, unice, o călătorie parcursă, poate, o dată în viață... o călătorie spre regăsirea sufletului românesc.

Părintele ne privește îndelung din urmă. Steagul eparhiei și drapelul național înfipte în „șăpușele” căruțelor flutură în semn de biruință.

DA!

E biruința Bisericii și a Neamului!

E biruința noastră, a tinerilor creștini!

E biruința părinților noștri, a preoților și a dascălilor care ne-au născut, ne-au crescut, ne-au format și care, ne-au învățat de mici că inima noastră bate și simte așa pentru că prin ea nu trece orice sânge, ci sânge românesc, uneori vărsat, alteori amestecat cu amar și durere. Ne-au învățat că lacrimile nu sunt doar pentru durerea ta, ci și pentru durerea aproapelui și ne-au arătat prin felul viețuirii lor că ochii nu râd doar când ai o bucurie sau o împlinire personală, ci și atunci când a avut o reușită semenul de lângă tine. Ne-au mai învățat de mici, când ne jucam în fel și chip, că pumnul ridicat nu aparține unui neam ca al nostru, dornic mereu de a fi lăsat în pace, ci mâna larg deschisă și întinsă spre celălalt pentru a-l ajuta ne face cinste nouă ca oameni și ca români. Ne-au învățat că nu ne e îngăduit ca să privim pe cineva de sus decât atunci când îi întindem mâna pentru a-l ajuta. Ce ne-au mai spus? Ne-au mai spus, părinții, preoții și dascălii noștri că sufletul românului simte așa cum simte, pentru că mai înainte au fost ani de mâini împreunate și mii de rugăciuni înălțate lui Dumnezeu de către mame și bunici creștine, care și-au încredințat pruncii lui Dumnezeu și Maicii Sale. Pruncii aceștia ajunși bărbați vrednici și mame creștine au făcut ca sufletul românesc să simtă așa cum simte și inima românului să bată precum bate.

Trăirile, sentimentele și dorul românului nu poate nimeni să-l descrie în cuvinte. De altfel, în ce limbă a pământului poți traduce cuvântul „dor”? În niciuna! Doar românul s-a născut cu acest simțământ, o sămânță ruptă din Dumnezeu, semănată poate de Sfântul Apostol Andrei, pe vremea când peregrina dincoace de Dunăre.

Astăzi când hoții lumii nu caută comori, ci fură valori și îngroapă trecuturi, noi am învins... am arătat lumii că ne iubim țara și pământul, neamul și credința. Am dăruit tuturor celor plecați dincolo de granițe liniștea că cineva a rămas acasă... da, noi am rămas... am rămas să apărăm trecutul, glia strămoșească și casa părintească. Oricând vor vrea să se întoarcă o vor găsi aici, căci „CASA PĂRINTEASCĂ NU SE VINDE”... și peste toate, dacă va fi nevoie și nu va mai fi nimeni, vom stinge noi lumina.

Dar nu va fi nevoie!

Căci dincolo de orice cărmuire omenească e Dumnezeu, căruia românul s-a rugat dintotdeauna și singurul, în fața Căruia, și-a plecat genunchiul.

Acesta este sufletul românesc.

Arhid. Vlad VERDEȘ
Inspector Eparhial cu Catehizarea Tineretului

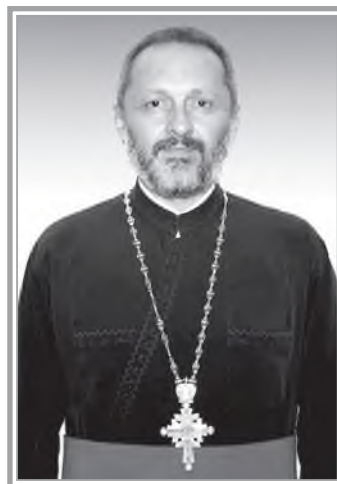
împreună cu Ierarhii noștri, preoții și tinerii
martor și participant activ la acest
miracol fascinant și nemuritor!

Urnele din lut cu pământul luat din jurul Sfintelor Altare au fost așezate într-un cadru de lemn în formă de poartă maramureșeană în Muzeul Episcopiei de la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare

Raportul SECTORULUI TEOLOGIC-EDUCAȚIONAL ȘI pentru ACTIVITĂȚI cu TINERETUL

Pr. Milan BALAN
Consilier Sector Teologic-Educațional

1) STRUCTURA SECTORULUI TEOLOGIC-EDUCAȚIONAL AL EPISCOPIEI NOASTRE

Sectorul este structurat în relație cu următorii colaboratori apropiați:

- **părintele Arhidiacon Vlad Verdeș** – Inspector al Biroului de Catehizare al Episcopiei;
- **Pr. Prof. Hoban Florin în cadrul ISJ Maramureș** – cu ½ normă, gradul didactic I, titular la Seminarul Teologic Liceal „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” din Baia Mare;
- **Pr. Onea Vasile în cadrul ISJ Satu Mare** – cu ½ normă, gradul didactic I, profesor titular la Colegiul Național „Mihai Eminescu” din Satu Mare;
- **Preasfințitul Timotei Sătmăreanul** – coordonator pentru disciplinele teologice al Domeniului de Teologie Ortodoxă „JUSTINIAN – Arhiepiscopul”, al Facultății de Litere din cadrul Centrului Universitar Nord Baia Mare;
- **Pr. Nechita Marius** – directorul Seminarului Teologic „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” din Baia Mare;
- **Pr. Groza Gabriel** – directorul Liceului Teologic „Nicolae Steinhardt” din Satu Mare;
- **Diacon Vana Valeriu** – responsabil al Agenției de Pelerinaje al Episcopiei noastre;
- Președinții principalelor asociații de tineret și responsabili pentru catehizare.

2) RELIGIA ÎN ȘCOLI**A. POPULATIA ȘCOLARĂ ÎN CURSUL ANULUI ȘCOLAR 2019/2020**

	Grădinițe	Primar	Gimnazial	Liceal + Profesional	TOTAL	2018-2019
Județul Maramureș	12424	19771	16257	18173	66625	67392
Județul Satu Mare	10456	15941	12491	11460	39892	50348
TOTAL	22880	35712	28748	29633	106517	117740

B. NUMĂRUL CADRELE DIDACTICE CARE PREDAU RELIGIA

	Anul școlar trecut 2018-2019	În acest an școlar 2019-2020
Județul Maramureș	123	128
Județul Satu Mare	91	94
TOTAL	214	222

C. INSPECTORII ȘCOLARI – și-au îndeplinit misiunea încredințată de către Episcopie de a veghea interesele Bisericii în școlile din Maramureș și Sătmar, prin mijloacele specifice sistemului de învățământ:

- prin inspecțiile efectuate (inspecții tematice, inspecții de specialitate, inspecții conform RODIS și inspecții speciale);
- prin controale inopinate;
- prin vizite de lucru în școli și convorbiri cu cadrele;
- întâlniri cu directorii de unități școlare;
- întâlniri și convorbiri cu Responsabilii de Cerc;
- participarea la Ședințele Cercurilor Pedagogice;
- prin ședințe de lucru;
- prin Implicarea în diferite proiecte educaționale interne și externe;

- prin participarea la diferite programe de formare;
- prin participarea la Simpozioane și Conferințe cu tematică Culturală, etică sau religioasă;
- alcătuirea de Portofolii, Referate, Rapoarte, articole pentru presă și alte documente publice privind învățământul religios.

În județul Maramureș, în anul calendaristic 2019	Nr. de cadre inspectate
Total inspecții școlare (<i>inspecții tematice, inspecții de specialitate, inspecții conform RODIS și inspecții speciale</i>);	51
În județul Satu Mare, în anul calendaristic 2019	Nr. de cadre inspectate
Total inspecții școlare (inspecții tematice, inspecții de specialitate, inspecții conform RODIS și inspecții speciale);	35

D. EVENIMENTE ȘI MANIFESTĂRI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI RELIGIOS ÎN ANUL CALENDARISTIC 2019

În județul Maramureș:

Activitățile cercului pedagogic – semestrul I – fiecare cerc pedagogic

Tematica generală:

- Dezbateri și propuneri referitoare la documentul de viziune sistemică „Educația ne unește”;

Tematica pentru disciplină:

- Rolul și importanța preotului în comunitatea religioasă (parohie) în educația tinerilor;
- Manifestarea județeană cultural-religioasă „De Nașterea Domnului”, Baia Mare;

Activitățile cercului pedagogic – semestrul II – fiecare cerc pedagogic

Tematica:

- Aplicarea la clasă a noului curriculum național sub egida „Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)” și „Anul Comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu și al traducătorilor de cărți bisericești” în Patriarhia Română

Tema:

- Rolul patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu din perspectivă cultural-misionară.

Diverse:

- Manifestarea cultural-religioasă „De la Înviere la Înălțarea Domnului”, Baia Mare;

- Manifestarea județeană cultural-religioasă „Colind la Nașterea Domnului”, Târgu Lăpuș;

- Concurs de colinde „Hristos Se naște, slăviți-L”, Dragomirești;

- Manifestarea cultural-religioasă „De la Înviere la Înălțarea Domnului la cer”, Târgu Lăpuș.

În județul Satu Mare:

- Participarea la Simpozionul Național „Hristos Împărtășit Copiilor” septembrie 2019;

- Simpozion „Centenarul Eminescian”;

- Festivalul județean de colinde „Sfântă-i sara de Crăciun”, decembrie 2019

E. CONCURSURI ȘCOLARE ÎN ANUL CALENDARISTIC 2019

Rezultate obținute la olimpiade – religie și la alte concursuri

județul Maramureș

- Olimpiada Internațională de Cultură și Spiritalitate;

- Concurs național interdisciplinar „Cultură și civilizație în România”;

- Organizarea olimpiadelor școlare la nivel municipal și județean;

- Organizarea Etapei Naționale a Olimpiadei de religie pentru seminarii și licee teologice;

- Organizarea concursului de meșteșuguri artistice tradiționale;

- Elev – **Moldovan Ștefan**, Liceul Tehnologic Vișeu de Sus, Olimpiada Națională de Religie Ortodoxă – Mențiune;

- Elev – **Iluc Gherman Mihai Vasile**, Școala Gimnazială „Nicolae Steinhardt” Rohia, Olimpiada Națională de Religie Ortodoxă – Mențiune.

județul Satu Mare

- Olimpiada Județeană de Religie pentru cultele ortodox, greco-catolic, romano-catolic și reformat: La cultul ortodox au participat 9 elevi și a fost obținută o *Mențiune* de către elevul Groza Andrei, clasa a IX-a, Colegiul Național „Mihai Eminescu”;

- Concursul Național „Cultură și Spiritualitate Românească”:
Sorian Alexandra, Școala Gimnazială „Avram Iancu”, clasa a 5-a – *Premiul III*;
Pașca Lorena, Colegiul Național „Ioan Slavici”, clasa a IX-a – *Premiu Special*;
Jurj Carla, Colegiul Național „Ioan Slavici”, clasa a XII-a – *Premiu Special*.
- Concursul Național „Cultură și Civilizație Românească”: *Mențiune* obținută de echipa Colegiului Național „Ioan Slavici”.

F. CURSURI DE FORMARE LA CARE AU PARTICIPAT PROFESORII DE RELIGIE ÎN ANUL 2019

județul Maramureș

- Cursul organizat de CCD Maramureș pentru metodiști.
- Examenе: definitivat, gradul didactic II, gradul didactic I.

județul Satu Mare

- Cursul organizat de CCD Satu Mare pentru metodiști.
- Examenе: definitivat, gradul didactic II, gradul didactic I.

3) ÎNVĂȚĂMÂNTUL TEOLOGIC

A. Efectivele școlilor teologice în acest an școlar / universitar (2019 - 2020):

Unitatea	Elevi și studenți	Cadre didactice
Seminarul Teologic Liceal „Sfântul Iosif Mărturisitorul” Baia Mare și Liceul Sanitar	365	34
Liceul Teologic Ortodox „Nicolae Steinhardt” Satu Mare	631	47
Facultatea de Litere, Departamentul de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul”	104 studenți licență 48 studenți masterat	7 cadre titulare 4 cadre asociate

B. ACTIVITĂȚI SPECIFICE ȘCOLILOR TEOLOGICE DE NIVEL LICEAL

Simpozioane, conferințe și alte manifestări

Proiecte sau acțiuni care ilustrează implicarea elevilor în viața comunității
(*voluntariat, relația cu comunitatea și cu parohiile*)

SEMINARUL TEOLOGIC LICEAL

„SFÂNTUL IOSIF MĂRTURISITORUL” BAIJA MARE

Data, tema, locul susținerii și susținătorul:

- 21.09.2019, *Let-s do it, Romania! Ziua de Curățenie Națională*, Zona Baraj – Firiza, S.T.L. + Garda Ecologică MM.

- 14.10.2019, Proiect educațional „*Atelier*” – ISJMM, CSEI, Șc. Gimn. „Nichita Stănescu”, S.T.L., ISJMM + CSEI + Șc. Gimn. „N. Stănescu” + STL.

- 24.10.2019, „*Odă ostașului român!*” *La mulți ani Armatei Române!*, - Concert de cântece patriotice, Biserica Militară „Sf. M. Mc. Gheorghe”, Baia Mare, S.T.L. + Biserica Militară Baia Mare.

- 24.10.2019, *Ziua Armatei Române – sesiune de referate-dezbatere*, la Seminarul Teologic Liceal Baia Mare (S.T.L.), S.T.L.

- 26.10.2019, *Activitatea de Sfântul Dimitrie dedicată copiilor cu autism* – Atelier, Mănăstirea Habra, S.T.L. + Măn. Habra.

- 28.10.2019, *Proiect concurs județean „Amintiri dintr-un tablou”* – eseuri-desen, Muzeul Județean de Artă Baia Mare, S.T.L. + Muzeul de Artă, BM.

- 31.10.2019, *Proiect – Ziua Internațională a Mării Negre*, S.T.L., S.T.L.

- 13.10.2019, „*Baia Mare – Capitala Europeană a Tineretului!*” – Campanie de conștientizare, Platou Câmpul Tineretului Baia Mare.

- 21.11.2019, *Proiect educațional „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”* – workshop ISJMM; CSEI; Șc. Gimn. „N. Stănescu” BM, Ael – Seminarul Teologic Baia Mare, ISJMM + CSEI + Șc. Gimn. „N. Stănescu” + S.T.L.

- 26.11.2019, *Strategia Națională de Acțiune Comunitară „Săptămâna legumelor și fructelor”* – voluntariat, Șc. Gimn. Specială, BM, S.T.L.

- 01.12.2019, „*1 Decembrie – Manifestări de Ziua Națională a României și Marea Unire*” – Sf. Liturghie + Slujba de Te Deum, Ripide și Drapelul Național.

- 03.12.2019, „*Ziua Internațională a persoanelor cu dizabilități*” – activitate de informare și conștientizare, S.T.L., S.T.L.

- 04.12.2019, „*Ziua Internațională a Voluntariatului*” – vizite și concert de colinde, Inspectoratul pentru Situații de Urgență, S.T.L + I.S.U.

- 04.12.2019, *Gaudium la Inspectoratul pentru Situații de Urgență MM și Serviciul Județean de Ambulanță Maramureș*, vizite și concert de colinde, Inspectoratul pentru Situații de Urgență, S.T.L + I.S.U. + Ambulanța MM.

- 05.12.2019, „*În ajun de Sfântul Nicolae*” – acțiune caritabilă, Centrul de Autism Baia Mare, S.T.L.

- 07.12.2019, *Manifestarea cultural-religioasă „De Nașterea Domnului!”*, ed. XX și concursul județean „*Colindătorii*”, ed. IX – Concurs, Catedrala Episcopală „Sfânta Treime”, Baia Mare.

- 08.12.2019, *Concert coral „Noi umblăm și colindăm”*, ed. I, Casa de Cultură „Vasile Grigore Latiș”, Târgu Lăpuș.

- 10.12.2019, *Proiect Ziua Internațională a Drepturilor Omului – Campanie de comunicare „9 ne pasă de TINERI”*, Centrul European Dircet MM, Sala Ael – S.T.L., Centrul European Dircet MM + S.T.L.

- 12.12.2019, „*Un dar pentru un zâmbet*” – campanie de voluntariat caritabil, Șc. Gimn. Specială, Baia Mare, S.T.L.

- 14.12.2019, „*Noapte de vis*” – concert de colinde, Catedrala Episcopală „Sfânta Treime”, Baia Mare, S.T.L. + Catedrala Episcopală BM.

- *Manifestare cultural-religioasă „De Nașterea Domnului”* – concert de colinde, Biserica Ortodoxă „Înălțarea Domnului”, BM., S.T.L.+ Bis. „Înălțarea Domnului” BM.

- 16.12.2019, *Confecționare decorațiuni de Crăciun* – acțiune caritabilă, Șc. Gimn. „N. Stănescu”, BM, Asociația Tinerilor Ortodocși de pe lângă Catedrala Episcopală Baia Mare, S.T.L. + A.T.O.MM + Șc. Gimn. „N. Stănescu”, BM.

LICEUL TEOLOGIC ORTODOX „NICOLAE STEINHARDT” SATU MARE

Data, tema, locul susținerii și susținătorul

- *Ianuarie 2019* – hramul liceului – Liceul Teologic Ortodox „Nicolae Steinhardt” Satu Mare – Groza Gabriel – 631 participanți.

- *Aprilie 2019* – concurs național „Tradiții și obiceiuri de Paști” – Muzeul Județean Satu Mare – cadrele didactice – 631 participanți.

- *Martie-aprilie 2019* – Urcuș duhovnicesc (formare duhovnicească) – Liceul Teologic Ortodox „Nicolae Steinhardt” Satu Mare – Preoți profesori ai liceului – 631 participanți.

- *Martie 2019* – proiect internațional Erasmus+, Spania, echipa de proiect – 10 participanți.

- *Mai 2019* – proiect internațional Erasmus+, Turcia, echipa de proiect – 6 participanți.

- *Decembrie 2019*, Hramul bisericii „Sfântul Nicolae” Liceul Teologic Ortodox „Nicolae Steinhardt” Satu Mare – Groza Gabriel – 631 participanți.

C. ACTIVITĂȚI SPECIFICE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI TEOLOGIC SUPERIOR

Simpozioane, conferințe și alte manifestări

Proiecte sau acțiuni care ilustrează implicarea studenților în viața comunității (*voluntariat, relația cu comunitatea și cu parohiile*)

Data, tema, locul susținerii și susținătorul

- 14.05.2019, Workshop, *Suferința din adâncuri. Ziua națională de cinstire a martirilor din temnițele comuniste*. Amfiteatrul A59, Facultatea de Litere, Baia Mare – 30 de studenți, 11 cadre didactice universitare.

- 15-16.05.2019, *Chipul autentic al satului în Maramureșul voievodal: tradiție și identitate românească*, Baia Mare, sediul Departamentului de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul”, str. Crișan, nr. 5-7, Maramureș, România, Workshop științific studențesc – 23 studenți și masteranzi teologi.

- 16-17.12.2019, *Workshop național Mărturisitori în temnițele comuniste – modele de viață pentru generația tânără*, sediul Departamentului de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul”, str. Crișan, nr. 5-7, Baia Mare, Maramureș – 23 studenți și masteranzi.

- 17.12. 2019, *Workshop: Biserica – element de patrimoniu cultural*, Facultatea de Litere, CUNBM, sala A59, str. Victoriei, nr. 76 – 45, studenți.

4) MIJLOACE ALTERNATIVE ALE EDUCAȚIEI RELIGIOASE. BIROUL DE CATEHIZARE

Arhidiacon Vlad VERDEȘ

Inspector al Biroului pentru Catehizare
al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului

A. STRUCTURA BIROULUI DE CATEHIZARE

1. Protopopiatul BAI A MARE – Coordonator: **Pr. Bogdan Ciocotișan**
2. Protopopiatul SIGHET – Coordonator: **Pr. Marcel Oprișan**
3. Protopopiatul CHIOAR – Coordonator: **Pr. Ioan Krauciuc**
4. Protopopiatul VIȘEU – Coordonator: **Pr. Dinu Brici**
5. Protopopiatul LĂPUȘ – Coordonator: **Pr. Mihai Gheduțiu**
6. Protopopiatul SATU MARE – Coordonator: **Pr. Călin Palfi**
7. Protopopiatul CAREI – Coordonator: **Pr. Valer Pop**
8. Protopopiatul OAȘ – Coordonator: **Pr. Nicolae Robaș**

Părinții coordonatori de catehizare sunt responsabili de implementarea și buna desfășurare a proiectului național „Hristos Împărtășit Copiilor”, de eficientizarea și dezvoltarea programelor catehetice desfășurate în colaborare cu preoții din protopopiat, cu sprijinul părinților protoierei.

B. ACTIVITATEA CATEHETICĂ

B.1. Programul „Hristos Împărtășit Copiilor” – 2019

În anul calendaristic 2019, conform documentelor complete, programul național catehetic este implementat pentru 1.521 de copii și tineri beneficiari.

ORGANIGRAMĂ

Biroul pentru Catehizarea Tineretului din cadrul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului

CENTRALIZATOR

1	PROTOPOPIATUL: BAI A MARE	992
2	PROTOPOPIATUL: SATU MARE	506
3	PROTOPOPIATUL: LĂPUȘ	528
4	PROTOPOPIATUL: CAREI	387
5	PROTOPOPIATUL: SIGHET	398
6	PROTOPOPIATUL: VIȘEU	553
7	PROTOPOPIATUL: CHIOAR	516
8	PROTOPOPIATUL: OAȘ	202
	TOTAL	4082

B.2. Concursul Național „Hristos, sufletul satului meu”

Desfășurarea concursului „Hristos, sufletul satului meu”, organizat de Patriarhia Română și în Eparhia Maramureșului și Sătmarului, în cadrul general al proiectului „Hristos împărtășit copiilor” din anul 2019, Anul Omagial al satului românesc, s-a desfășurat în bune condiții, conform calendarului și conceptului de concurs.

În etapa pe protopopiate s-au înscris 87 de proiecte, după cum urmează:

PROTOPOPIAT	Coordonator	PROIECTE
Baia Mare	Pr. Ciocotișan Bogdan	17
Satu Mare	Pr. Palfi Călin	12
Sighet	Pr. Oprișan Marcel	6
Vișeu	Pr. Brici Dinu	5
Lăpuș	Pr. Mihai Gheduțiu	9
Carei	Pr. Pop Valer	8
Oaș	Pr. Robaș Nicolae	10
Chioar	Pr. Krauciuc Ioan	20
	TOTAL	87

Această etapă s-a desfășurat cu implicarea părinților coordonatori de catehizare, sprijiniți de părinții protoierei.

ETAPA DE EVALUARE EPARHIALĂ

În data de 9.05.2019 s-a desfășurat etapa de evaluare eparhială.

Comisia de evaluare a avut următoarea componență:

1. Inspector eparhial pentru catehizarea tineretului – **Arhid. Verdeș Vlad.**
2. Profesor de Limba și Literatura Română – **Prof. Morar Camelia**
3. Profesor de Arte Plastice – **Pr. Miclăuș Bogdan** (iconar)
4. Folclorist – **Prof. Bozga Cecilia.**

Festivitatea de premiere – Etapa eparhială

JUDEȚUL	PREMIUL	PROIECTUL	PAROHIA	PREOTUL
Maramureș	I	<i>Tinerii de astăzi, sufletul României de mâine</i>	Remecioara	Pr. Krauciuc Ioan
	II	<i>Satul nostru, vatră de spiritualitate ortodoxă</i>	Sighet	Pr. Pop Vasile
	III	<i>La izvoarele satului</i>	Oncești	Pr. Tomoiagă Sorin
Satu Mare	I	<i>Construiește românește</i>	Mesteacăn	Pr. Grec Viorel
	II	<i>Vatra satului, vatră de credință</i>	Apa	Pr. Gros Daniel
	III	<i>Spre Hristos cu suflet și trup</i>	Tășnad	Pr. Crainic Marian

B.3. ALTE ACTIVITĂȚI CATEHETICE

1. TRAINING CATEHETIC (25-27 februarie);
2. FORMAREA ECHIPELOR CATEHETICE „PREOȚI PENTRU TINERI” (1-30 martie);
3. MARȘUL PENTRU VIAȚĂ (23 martie);

4. ÎNTÂLNIRILE TINERILOR DIN POSTUL MARE (21 mai);
5. PROCESIUNEA DE RUSALII (16 iunie);
6. FIII MAICII DOMNULUI (15 august).

B.4. ACTIVITĂȚI CU TINERII ȘI TABERE DE VARĂ 2019

În anul 2019 s-au desfășurat 247 de tabere și activități pentru tineri la care au participat peste 10.000 de copii și tineri – beneficiari din cele opt protopopiate și chiar din străinătate, astfel:

	CENTRALIZATOR	Nr. Tabere	Nr. copii și tineri
1	PROTOPOPIATUL BAIA MARE	17	1.950
2	PROTOPOPIATUL SIGHET	28	2.413
3	PROTOPOPIATUL LĂPUȘ	20	1.362
4	PROTOPOPIATUL CHIOAR	45	1.425
5	PROTOPOPIATUL VIȘEU	37	1.064
6	PROTOPOPIATUL SATU MARE	46	1.361
7	PROTOPOPIATUL CAREI	45	868
8	PROTOPOPIATUL OAȘ	9	393
	TOTAL	247	10.836

B.5. ASOCIAȚIILE DE TINERI

În anul 2019, în Eparhia Maramureșului și Sătmarului sunt 16 Asociații de tineri cu peste 200 de membri activi și își desfășoară activitățile în toate cele opt protopopiate din Eparhia noastră.

Redăm numele asociațiilor de tineri din Eparhia noastră:

1. Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români, Filiala - BAI A MARE;
2. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Catedralei Episcopale Maramureșene - A.T.O.C.E.M.;
3. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului BAI A MARE - A.T.O.P.B.M.;
4. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului CAREI;
5. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului CHIOAR;
6. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului LĂPUȘ;
7. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului O AȘ;
8. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului SIGHET;
9. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului VIȘEU;
10. Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului SATU MARE;
11. Asociația „Sfântul Haralambie”, SATU MARE;
12. Asociația pentru Sprijin și Dezvoltare Comunitara Țara Oașului – parohia Tur, O AȘ;
13. Grupul bizantin „Theologos” al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului;
14. Corul de copii și tineri „Gaudium” de pe lângă Catedrala Episcopală;
15. Asociația filantropică „Sf. Ier. Iosif Mărturisitorul”, BAI A MARE;
16. Asociația „Maramureș pentru Viață și Familie”, BAI A MARE.

PROIECTE 2019 (cu finanțare de la bugetul local, județean... alte surse)

1. DRUMUL CATEDRALELOR DE LEMN ALE

MARAMUREȘULUI (16-20 AUGUST)

16 biserici de lemn / 5 zile / 50 copii și tineri + peste 1.000 participanți

5) PELERINAJELE

Agenția de Pelerinaje „Pelerinul Creștin” își desfășoară activitatea sub conducerea părintelui diacon Vana Valeriu, cu scopul de a veni în întâmpinarea preoților și a credincioșilor din Episcopia noastră prin organizarea pelerinajelor în țară și în străinătate. Se află în relații de colaborare cu:

- agenția „Bazilica” a Patriarhiei Ortodoxe Române;
- agenția „Renașterea” a Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului;
- și cu alte agenții.

	Destinația (circuit)	Perioada	Nr. credincioși	Prin agenția / tur operator intermediară
1.	Israel – Țara Sfântă	1-8 sept	22	Basilica Travel
2.	Israel – Țara Sfântă	28 sept	22	Basilica Travel
3.	Grecia	5-12 nov	56	Buburuza Travel
4.	Nordul Moldovei	4-6 april.	20	
5.	Nordul Moldovei	9-11 april.	55	
6.	Transilvania	2-4 aug.	30	
7.	Transilvania	11 dec.	20	
8.	Bârsana	30 iunie	20	
9.	Cuvioasa Parascheva	14 oct	40	
10.	Nordul Moldovei	3-5 sept.	35	
11.	Transilvania și Banat	Octombrie	20	
TOTAL			340	

Agenția noastră a organizat în anul calendaristic 2019 următoarele pelerinaje:

	În Protopopiatul	Nr. grupuri		Prin agenția / tur operator intermediară
1.	BAIA MARE	5	200	
2.	SIGHET	3	120	
3.	CHIOAR	2	80	
4.	VIȘEU	3	108	
5.	LĂPUȘ	-		
6.	SATU MARE	4	176	
7.	CAREI	-		
8.	OAȘ	-		
TOTAL		18	684	

Diferite alte pelerinaje în *străinătate* s-au organizat și de către parohii, protopopiate sau asociații.

S-au organizat peste 30 de pelerinaje interne la biserici și mănăstiri, cu aproximativ 1.000 pelerini.

Pentru anul calendaristic 2020 ne propunem: dezvoltarea și promovarea agenției de pelerinaje prin organizarea de pelerinaje: în Țara Sfântă – Israel (februarie, mai, nov.), Grecia (mai, aug., nov.), Capadocia, Ucraina, Republica Moldova, precum și organizarea de pelerinaje interne la biserici și mănăstiri din principalele regiuni istorice ale României, participarea la hramuri, precum și închinarea la icoane făcătoare de minuni și Sfinți români.

6) PROGRAME SPECIALE

Întâlnirea Regională a Tinerilor Ortodocși din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului – 5 iulie 2019, Baia Mare

Evenimentul a fost organizat de către Episcopia noastră, în municipiul Baia Mare, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin. Au participat peste 1.200 de tineri, între 14-30 ani, din județele Cluj, Bistrița Năsăud, Sălaj, Satu Mare și Maramureș.

În Anul Omagial al satului românesc, tema Întâlnirii s-a rezumat în afirmația „IUBESC SATUL ROMÂNESC!”. Momentele cuprinse în program sperăm că au mișcat inimile tinerilor din nord-vestul Transilvaniei – pentru cunoașterea, prețuirea și păstrarea patrimoniului cultural și spiritual pe care ni-l oferă satul românesc.

Întâlnirea Națională a Tinerilor Ortodocși 2019 – Craiova, 5-8 sept 2019

Au participat peste 4.000 tineri din țară și delegații din străinătate.

Episcopia noastră a participat cu un grup de 80 de tineri.

7) PROPUNERI PENTRU ANUL CALENDARISTIC ÎN CURS (2020) ȘI PENTRU ANUL ȘCOLAR/ UNIVERSITAR 2020-2021:

Inspectorul Școlar și profesorii de Religie din județele Maramureș și Satu Mare își propun următoarele obiective:

- Participarea și obținerea rezultatelor bune în cadrul concursurilor și a olimpiadelor școlare în anul școlar 2019-2020;
- Realizarea concursului pentru metodiști.
- Numirea: responsabililor de cerc, consiliului consultativ al disciplinei.
- Realizarea activităților de cerc pedagogic aferente celor două semestre pe cele patru zone: Baia Mare, Târgu Lăpuș, Sighetu Marmăției, Vișeu.
- Implicarea în examenele naționale: Evaluarea Națională, Bacalaureat, Titularizare, Definitivat.
- Desfășurarea activităților extrașcolare devenite tradiție „*De Nașterea Domnului*”, „*De la Înviere la Înălțare*”.

**SEMINARUL TEOLOGIC ORTODOX
„SFÂNTUL IOSIF MĂRTURISITORUL” DIN BAIA MARE
și LICEUL TEOLOGIC ORTODOX „NICOLAE STEINHARDT”
DIN SATU MARE își propun următoarele obiective:**

- Reconsiderarea managementului la nivelul școlii și al clasei în perspectiva egalizării șanselor la educație.
- Asigurarea calității în educație prin centrarea învățământului pe aspectele formative ale educației.
- Participarea tuturor cadrelor didactice la programele de formare continuă, asigurate de instituțiile abilitate, în funcție de nevoile identificate.
- Implementarea de programe-module educaționale ce vizează dimensiunile clasice ale educației: educație moral-religioasă, profesională, intelectuală, dar și noile dimensiuni ale educației: educație sanitară modernă, educație pentru pace, democrație și progres, educație pentru comunicare și mass-media, educație interculturală.
- Asigurarea unui climat școlar fizic și psihologic favorabil desfășurării eficiente a activităților instructiv-educative.
- Stimularea și valorificarea potențialului creativ, dezvoltarea aptitudinilor speciale necesare în exersarea profesiunilor vocaționale ale elevilor, favorizarea participării elevilor la activități în cadrul unor proiecte și programe școlare, atribuindu-se astfel o dimensiune europeană actului educativ.
- Dezvoltarea instituțională prin acreditarea profilului pedagogic și acreditarea nivelului postliceal (Asistent îngrijire persoane vârstnice) în cadrul liceului.
- Îmbunătățirea rezultatelor elevilor la concursuri și olimpiade școlare recunoscute MEN.

**DOMENIUL TEOLOGIE ORTODOXĂ
„JUSTINIAN – ARHIEPISCOPUL”
își propune următoarele obiective:**

- Menținerea ACREDITĂRII instituționale, obținute în noiembrie 2019, pentru următorii cinci ani, la programul de studii licență (Teologie Ortodoxă Pastorală).
- Trecerea cu bine peste evaluarea *Programului de masterat, Teologie Creștină și Spiritualitate Europeană (iunie 2020)*.
- Organizarea unui Simpozion național dedicat tematicii: *Biserica – element de patrimoniu cultural în Maramureșul voievodal (noiembrie 2020)*.

Pentru anul școlar/universitar 2020-2021 se vor solicita pentru clasa a IX-a și pentru anul I – învățământ teologic superior – locuri, după cum urmează:

UNITATEA	Fără taxă	Cu taxă
SEMINARUL TEOLOGIC LICEAL „ „SFÂNTUL IOSIF MĂRTURISITORUL” BAIA MARE	56 – teologie, 56 – științe ale naturii	0
LICEUL TEOLOGIC ORTODOX „N. STEINHARDT” SATU MARE	56	0
FACULTATEA de LITERE DEPARTAMENTUL de Teologie Ortodoxă		
Teologie Pastorală (specializare acreditată LICENȚĂ)	20 locuri	10
Teologie Creștină și Spiritualitate Europeană (specializare acreditată MASTERAT)	17 locuri	10

PROPUNERILE SECTORULUI NOSTRU pentru anul în curs se înscriu în tematica propusă de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române privind anul 2020 – **ANUL OMAGIAL AL PASTORAȚIEI PĂRINȚILOR ȘI COPIILOR**, și se rezumă în 3 proiecte pe care le propunem la nivel eparhial:

„**BIBLIA ÎN FAMILIA MEA**” – proiect care urmărește reșezarea în atenția copiilor și a tinerilor citirea sistematică a Bibliei în familie (martie-iunie).

„**TABERELE: COPII-PĂRINȚI-BUNICI**” – proiect care are în vedere organizarea taberelor și a școlilor de vară într-un concept nou, în care vor avea un rol bine definit părinții și bunicii – într-un cadru paralel, dar asociat taberei pentru copii.

„**IUBIREA LUI HRISTOS ÎN FAMILIA MEA**” – concurs eparhial care se înscrie în tematica sectorului educațional al Patriarhiei din acest an.

Alte obiective:

- Derularea sesiunilor de instruire a preoților organizatori de tabere în trei zone ale Eparhiei (februarie-martie);
- Training Catehetic, ediția a 2-a – Arhid. Vlad Verdeș;
- Delegarea participanților în Taberele „Tradiție și Noutate”;
- Monitorizarea tuturor taberelor desfășurate cu ocazia „Anului Omagial al pastorației părinților și copiilor” (iulie-august);
- Implicare în organizarea evenimentului „Zilele culturale ale municipiului Baia Mare – 2020 – Procesiunea de Rusalii”.
- Participarea cu tinerii din Maramureș și Sătmar la I.T.O. (Națională) la Timișoara.

CONCLUZII:

Privind din perspectiva misionară a Bisericii, observăm că Sectorul Educațional al Episcopiei noastre, împreună cu toți partenerii din cadrul structurii, a desfășurat în cursul anului 2019 o muncă susținută și responsabilă și ne propunem să menținem această dinamică și în acest an.

Mulțumim mereu Preasfințitului nostru Părinte Iustin pentru grija părintească, pentru îndrumare, mustrare și pentru binecuvântare.

**V.
ACTIVITĂȚI
SOCIAL-FILANTROPICE**

Activitățile Sectorului Social-Filantropic pentru anul 2019

Arhim. Dr. Casian Filip

Consilier al Sectorului Social Filantropic și Misionar

MOTTO:

Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut.

(Matei 25,40)

Acum, la începutul celui de al treilea mileniu de creștinism, problemele sociale, economice și culturale nu pot fi considerate a fi situate pe un plan paralel cu viața eclezială, cu viața Bisericii, ci trebuie asumate ca responsabilitate a tuturor. Dacă în urmă cu o vreme domeniul religios apărea ca și realitate atotcuprinzătoare, în care domeniul secular își găsea locul de drept, acum sfera seculară a devenit realitatea atotcuprinzătoare la care trebuie să se adapteze sfera religioasă.

Rolul și sarcina misionară a Bisericii în noul context misionar național, european și chiar mondial este dificilă, dar nu imposibil de realizat. Întâi trebuie să conștientizăm faptul că trăim într-o societate pluralistă, secularizată și adesea foarte mercantilă, în care fiecare individ își urmărește propriul interes, încercând să-și rezolve problemele singur, potrivit propriilor idei și cu propriile mijloace. Un alt aspect de care trebuie ținut cont este acela că societatea modernă a creat un complex de structuri și instituții de asistență socială bazate pe etica socială modernă și raporturi strict funcționale. Dacă ținem cont de aceste două repere, înțelegem ușor nevoia Bisericii să adauge acestora un sistem

propriu de asistență socială, care nu este nimic altceva decât continuarea lucrării vindecătoare, sfințitoare și mântuitoare a Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, într-o filantropie sinonimă cu implicarea activă în rezolvarea problemelor persoanelor și a societății, mai ales la nivel comunitar, de pe poziția și cu mijloacele și experiența care îi sunt specifice Bisericii.

Filantropia Bisericii a însemnat și înseamnă grija față de om ca ființă eternă, de valoare inestimabilă, nu o grijă doar pentru nevoile lui sociale sau preocuparea pentru schimbarea unui sistem social care să fie mai echitabil pentru om, ca entitate fiziologică. Filantropia, așa cum o înțelege Biserica, se poate practica în toate sistemele politice sau sociale, întrucât este o chestiune vocațională, de comunicare om-om, aspect ce se poate vedea încă din epoca primară, când creștinii au văzut în filantropie o datorie de viață veșnică, legată de relația cu Dumnezeu.

Formele prin care a acționat Biserica, de-a lungul timpului, pentru ocrotirea celor oproșiți, au fost diverse, de la comunitățile bisericești cu proprietate de obște, la comunitățile bisericești sub forma colegiilor, corporațiile sau asociațiile admise de lege sau comunitățile fără proprietate de obște care aveau o rețea de societăți religioase și de instituții de asistență socială. Cele mai vechi societăți religioase au fost cele ale văduvelor, fecioarelor și diaconiștelor, care aveau ca scop principal în viață ajutorarea semenilor. Principalele instituții de asistență socială organizate de Biserică au sprijinit, din cele mai vechi timpuri, familiile sărace, copiii orfani sau abandonați și bătrânii bolnavi, asigurându-le îngrijire, școlarizare și însușirea cultului bisericesc în vederea integrării lor morale și sociale.

În acest sens, se integrează și lucrarea Sectorului Social Filantropic și Misionar ale Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmărilor. Activitatea acestui sector a urmărit: identificarea și evaluarea nevoilor sociale individuale și de grup; elaborarea, derularea și dezvoltarea de proiecte și acțiuni cu caracter social pentru prevenirea marginalizării sociale a diferitelor categorii de beneficiari; furnizarea de consiliere religioasă, în funcție de caz, persoanelor aflate în situație de criză.

I. INTRODUCERE

Anul 2019 a fost proclamat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca fiind Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari). Este anul care ne-a oferit prilejul, ca și anii precedenți,

să ducem mai departe purtarea noastră de grijă față de semenii noștri aflați în situații sociale precare, mai cu seamă a acelor locuitori ai satului maramureșean și sătmărean și să ne manifestăm faptele milei creștine, întăriți în convingerea că orice act de milostenie făcut către unul dintre semenii noștri este primit și răsplătit de Dumnezeu.

Prin strădania și implicarea unor preoți, învățători și primari gospodari, dar și oameni de suflet care doresc să se implice în sprijinirea semenilor, activitatea de asistență socială și filantropie la nivelul Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului și-a continuat dezvoltarea, atât din punct de vedere cantitativ, cât mai ales calitativ.

Când vorbim despre calitatea serviciilor sociale, ne referim atât la faptul că Asociația Filantropia Maramureșeană (A.F.M.), licențiată ca furnizor de servicii sociale, desfășoară o amplă activitate filantropică prin Centrul de zi pentru consiliere spirituală și comunitară „Sfântul Iustin Martirul și Filosoful”, ce a fost inaugurat în data de 1 iunie 2019, cât și prin faptul că, fiind anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari), această asociație a reușit să implementeze cu un real succes proiectul „Construiește o casă, zidește suflete”, proiect eparhial ce este coordonat de către voluntarii Asociației Filantropia Maramureșeană.

Prezentul raport reflectă sintetic desfășurarea activităților social-filantropice și misionare din cuprinsul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului după cum urmează:

1. Proiecte și acțiuni social-filantropice desfășurate de Centrul Eparhial, care sunt prezentate sumar.

2. Responsabili sociali în teritoriu. În fiecare protopopiat există un preot, care se ocupă în mod special de aplicarea circularilor Centrului Eparhial, de buna desfășurare a proiectelor sociale și de centralizarea datelor și activităților desfășurate în cuprinsul Episcopiei Maramureșului și Sătmarului.

3. Activitatea asociațiilor și fundațiilor care funcționează cu binecuvântarea ierarhului Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului. Aceasta, este, de fapt, cea mai mare parte din prezentul raport, pentru că aici sunt prezentate activitățile social-filantropice și caritative pe care le desfășoară Asociațiile din cuprinsul Eparhiei noastre.

4. Utilizarea colectelor din fondul Filantropia, precum și ajutoarele oferite de către Episcopia Ortodoxă Română Maramureșului și Sătmarului prin sectorul social-filantropic și misionar.

5. Obiectivele propuse pentru anul 2020.

6. Încheiere.

II. CENTRUL EPARHIAL

Sectorul Social-Filantropic și Misionar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului își desfășoară activitatea cu binecuvântarea și sub îndrumarea Preasfințitului Părinte Iustin. În anul 2019 s-a desfășurat o intensă activitate în cuprinsul teritorial al celor două județe care compun Episcopia Maramureșului și Sătmarului.

Activitățile social-filantropice și misionare ale Episcopiei se reflectă în activitatea sectorului, în primul rând prin coordonarea tuturor Centrelor Sociale de pe lângă unele protopopiate și parohii care desfășoară activități de întraajutorare a celor aflați în nevoi, precum și a altor activități cu caracter social pe care le desfășoară toate mănăstirile și parohiile cu diverse ocazii. Apoi, implicarea în solicitările preoților de fi ajutate anumite parohii sărace sau familii care nu pot să-și asigure un nivel de trai decent.

De asemenea, în anul 2019, Centrul Eparhial a derulat activități sociale susținute din bugetul episcopiei, din donații, dar și din colecte organizate la nivel de protopopiate și parohii, desfășurând în acest sens un număr important de proiecte sociale.

De departe, cel mai important proiect eparhial cu denumirea „*Construiește o casă, zidește suflete*” a adus bucurii unor familii nevoiașe din cuprinsul eparhiei. Proiectul a debutat cu o serie de strângeri de fonduri la nivel parohial, iar aceste fonduri au fost destinate, după caz, construirii sau achiziționării unei case pentru acele familii numeroase afectate de anumite probleme financiare sau cu o situație socială precară.

Astfel, în cadrul acestui proiect au fost sprijinite un număr de 9 familii compuse din mai mulți membri, prin strângeri de fonduri și materiale de construcții pentru casele ce vor fi date spre locuire sau au fost date.

Pe lângă proiecte și investiții, în anul 2019 s-a investit și în personalul din cadrul sectorului. S-a oferit training pentru 3 persoane: Arhid. Dumitru Botiș – Insp. Social, As. Soc. Alina Sabău – Asistent Social AFMM și Ec. Călin Bud – Director Centru Social Coroieni, în cadrul proiectului „*Politici publice alternative în domeniul sănătății*”, organizat Patriarhia Română în parteneriat cu Ministerul Sănătății. De asemenea, Arhid. Dumitru Botiș – Insp. Social și Ec. Călin Bud – Director Centru Social Coroieni au participat, în 16 septembrie 2019, la o sesiune a aceluiași proiect „*Politici publice alternative în domeniul sănătății*”.

Aceste cursuri vor contribui la ridicarea standardelor de calitate și dezvoltarea serviciilor social-filantropice. Transferul de expertiză identificată ca bună

practică către toți furnizorii de servicii sociale cu scop de prevenție, mai ales în mediul rural și în special în parohiile care au această capacitate. Abordarea unui management eficient al resurselor umane: selecție, formare, perfecționare, motivare a angajaților și voluntarilor, precum și dezvoltarea de parteneriate semnificative, mai ales la nivel local, corelată cu abordarea unei politici integrate de strângere de fonduri.

Începând cu data de 1 iunie, Preasfințitul Părinte Iustin a numit în funcția de consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar, pe preacuviosului părinte Arhim. Dr. Casian Filip, eclesiarh al Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare. În același timp, preacucernicul părinte Vasile Fodoruț a preluat atribuțiile de inspector al Sectorului Social-Filantropic și Misionar, împreună cu părintele Arhid. Dumitru Botiș; iar părintele Adrian Morar a fost angajat ca referent al acestui Sector.

De asemenea, Episcopia noastră desfășoară prin protopopiate și parohii în fiecare an câteva proiecte sociale cu caracter permanent:

- Proiectul „*Construiește o casă, zidește suflete*”, proiect care își propune construirea unei case în fiecare protopopiat pentru un caz stringent, și care a reușit să ajute un total de **14 familii** cu o situație socială precară. Totodată, trebuie menționat faptul că pe cuprinsul celor 8 protopopiate a fost strânsă suma de **358.463 de lei** pentru derularea acestui proiect.

- Pe cuprinsul celor 8 protopopiate, în cadrul proiectului „*Construiește o casă, zidește suflete*” s-au realizat următoarele:

- **Satu Mare - Tătărăști** - Finalizat (**42.300 lei**)
- **Sighet - Bârsana** - Finalizat (**138.215 lei**)

- *Vadu Izei* - Finalizat (120.000 lei)

- **Carei** - *Santău* - Finalizat (30.000 lei)
- **Vișeu** - *Moisei 2* - Finalizat
- *Vișeu Țițterai* - Finalizat (33.000 lei)
- **Lăpuș** - *Lăpușul Românesc* - Finalizat

- *Vima Mare* - în curs de finalizare

- *Brebeni* - în curs de finalizare

- *Făurești* - în curs de finalizare

- **Chioar** - *Ardusat* - în curs de finalizare
- *Urmeniș* - în curs de finalizare
- **Oaș** - *Prilog* - în curs de finalizare
- *Moișeni* - în curs de finalizare
- Proiectul „*Ghiozdanul micuțului creștin*”, prin care s-au acordat **76.490 lei** pentru cumpărarea de ghiozdane și rechizite pentru școlari, pentru **844 elevi**.
- Proiectul „*Îmbracă un copil de Praznicul Învierii Domnului*” de care au beneficiat **1.455 de copii și adulți**, precum și cadouri reprezentând haine și alimente în valoare de **220.708 lei**.
- Proiectul „*Oferă un dar de Sărbătorile Nașterii Domnului*”, prin care s-au acordat cadouri care au constat în alimente și haine, în valoare **336.284 lei** pentru **8.676 de beneficiari**.

Nu în ultimul rând, trebuie amintit faptul că în multe localități spiritul de întraajutorare a credincioșilor în cazul unor dificultăți materiale (decese, boli, pagube sau alte tipuri de nevoi) este destul de ridicat, la apelurile preoților reușindu-se colectarea unor sume importante de bani sau oferirea de ajutor, constând în diferite obiecte sau materiale utile.

Așadar, putem afirma, întăriți în convingerea că nu greșim, faptul că în anul 2019, în aproape toate parohiile au avut loc activități sociale și filantropice. De asemenea, o activitate social-filantropică remarcabilă au desfășurat asociațiile care funcționează cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin.

**II.1. PROIECTE DESFĂȘURATE
PRIN SECTORUL SOCIAL-FILANTROPIC ȘI MISIONAR**

1. Îmbracă un copil de Praznicul Învierii Domnului

Nr. Crt.	Protopopiatul	Număr beneficiari	Haine/alimente	Suma
1	Baia Mare	446	Haine/alimente	36.825,00
2	Satu Mare	155	Haine/alimente/bani	19.468,00
3	Sighet	97	Haine/alimente/bani	30.210,00
4	Carei	106	Haine/alimente/bani	13.250,00
5	Vișeu	170	Haine/alimente/bani	22.530,00
6	Lăpuș	91	Haine/alimente/bani	33.325,00
7	Chioar	305	Haine/alimente/bani	39.500,00
8	Oaș	85	Haine/alimente/bani	25.600,00
	Total	1.455	-	220.708,00

2. Ghiozdanul micului creștin

Nr. Crt.	Protopopiatul	Număr beneficiari	Ghiozdan/rechizite	Suma
1	Baia Mare	226	Ghiozdan/rechizite	20.360,00
2	Satu Mare	107	Ghiozdan/rechizite	9.080,00
3	Sighet	119	Ghiozdan/rechizite	12.770,00
4	Carei	177	Ghiozdan/rechizite	13.790,00
5	Vișeu	43	Ghiozdan/rechizite	6.210,00
6	Lăpuș	80	Ghiozdan/rechizite	3.530,00
7	Chioar	12	Ghiozdan/rechizite	3.750,00
8	Oaș	80	Ghiozdan/rechizite	7.000,00
	Total	844	-	76.490,00

3. Oferă un dar de Praznicul Nașterii Domnului

Nr. Crt.	Protopopiatul	Număr beneficiari	Haine/alimente	Suma
1	Baia Mare	1918	Haine/alimente	79.102,00
2	Satu Mare	427	Haine/alimente/bani	31.487,00
3	Sighet	532	Haine/alimente/bani	30.365,00
4	Carei	292	Haine/alimente/bani	23.440,00
5	Vișeu	296	Haine/alimente/bani	16.100,00
6	Lăpuș	1796	Haine/alimente/bani	53.260,00
7	Chioar	2915	Haine/alimente/bani	71.770,00
8	Oaș	500	Haine/alimente/bani	30.710,00
	Total	8.676		336.284,00
	TOTAL GENERAL¹	10.975		633.482,00 lei

III. RESPONSABILII SOCIALI PE PROTOPOPIATE

Responsabilii Sectorului Social–Filantropic și Misionar din fiecare protopopiat au fost numiți în *Ședința cu Protopopii* din data de 23 ianuarie 2018 cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin, la propunerea preacuviosului părinte Arhim. Ioachim în calitate de Consilier Socia-Filantropic din acea perioadă, în consultare cu fiecare protopop în parte.

În calitate de responsabili cu activitățile sociale, filantropice și misionare în teritoriu, părinții numiți se ocupă de aplicarea proiectelor organizate atât de Centrul Eparhial, cât și de alte activități sociale particulare sau colective generate de anumite situații sau organizate de fiecare parohie în parte, ori de mai multe parohii împreună. Numărul și persoanele desemnate ca responsabili a suferit o schimbare în anul 2019, după cum urmează:

¹ Totalul general însumează numărul de beneficiari și sumele, rezultate din cele trei proiecte de mai sus.

Pr. Adrian MORAR**Responsabil pe Protopopiatul Baia Mare**

Preot slujitor al Catedralei Episcopale „Sfânta Treime”
Baia Mare

Referent al Sectorului Social-Filantropic și Misionar

Telefon: 0746.944.870

E-mail: adrianmorar1@yahoo.com

Pr. Lucian TOMPOȘ**Responsabil pe Protopopiatul Satu Mare**

Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” – Hrip

Telefon: 0740.030.595

E-mail: lucian_tompos@yahoo.com

Pr. Ic. Stavr. Ioan ARDELEAN**Responsabil pe Protopopiatul Sighet**

Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Cuvioasa Parascheva” – Desești

Telefon: 0740.980.224

Email: ioan.ardelean1@gmail.com

Pr. Gheorghe Mititelu**Responsabil pe Protopopiatul Carei**

Cercul Pastoral „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”

Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română

Homorodu de Sus

Telefon: 0787.891.162

E-mail: mititel_gheorghe@yahoo.com

Pr. Ioan TRUȘCĂ**Responsabil pe Protopopiatul Carei**

Cercul Pastoral „Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir”

Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română Resighea

Telefon: 0757.158.315

E-mail: trusca.ioan@yahoo.com

Pr. Ic. Stavr. Dumitru IUGA
Responsabil pe Protopopiatul Vișeu
Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Sfinții Apostoli Petru și Pavel” – Săcel

Telefon: 0749.339.486
E-mail: iuga.dumitru78@yahoo.com

Pr. Ioan Ilie BUCȘA
Responsabil pe Protopopiatul Lăpuș
Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Sfântul Ierarh Nicolae” – Vima Mică

Telefon: 0742.094.413 / 0787.751.531
E-mail: bucsa_ioanilie90@yahoo.com

Pr. Andrei CUCU
Responsabil pe Protopopiatul Chioar
Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” – Vărai

Telefon: 0747.240.023
E-mail: cucu.andrei89@yahoo.com

Pr. Ic. Stavr. Adrian BUCȘA
Responsabil pe Protopopiatul Oaș
Preot slujitor la Parohia Ortodoxă Română
„Nașterea Maicii Domnului” – Prilog

Telefon: 0758.089.499
E-mail: adrianbucsa@yahoo.com

IV. ACTIVITATEA ASOCIAȚIILOR CARE FUNCȚIONEAZĂ CU BINECUVÂNTAREA IERARHULUI

IV.1. CENTRUL EPARHIAL

1. ASOCIAȚIA „FILANTROPIA MARAMUREȘEANĂ”

Funcționează pe lângă Centrul Eparhial din Baia Mare

Președinte: **Pr. Vasile Fodoruț**

Vicepreședinte: **Arhid. Dumitru Botiș**

Municipiul Baia Mare, str. Avram Iancu, nr. 5, județul Maramureș

Cu binecuvântarea Preasfințitului părinte IUSTIN, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, Asociația „Filantropia Maramureșeană” a desfășurat următoarele activități pe anul 2019:

În perioada 8-12 aprilie 2019, insp. Dumitru Botiș, as. social Alina Sabău și dl. Călin Bud au participat la Sinaia la sesiunea de instruire în domeniul politicilor publice cu direcție pe domeniul medical în cadrul proiectului „Politici publice alternative în domeniul sănătății”, SIPOCA 245/111413, a Federației Filantropia.

În data de 16 aprilie 2019, Arhim. Dr. Ioachim Tomoiagă, consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar, a participat la lucrările Consiliului Director și Adunării Generale a Federației Filantropia, care au avut loc la Centrul pentru Formare Continuă „Dumitru Stăniloae” din București.

În perioada 12-18 mai 2019, doamna psiholog Bontoș Adela Ioana a participat din partea Asociației Filantropia Maramureșeană în proiectul „Focus” al Federației Filantropia, la a doua sesiune de formare în domeniul abilităților de viață în cadrul social, care s-a desfășurat în Palermo, Italia.

În data de 1 iunie 2019 Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, și Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiepiscop-Vicar, au binecuvântat Centrul de zi pentru consiliere spirituală și comunitară „Sfântul Iustin Martirul și Filozoful”. Centrul de zi „Sfântul Iustin Martirul și Filozoful”, care are toate aprobările și acreditările necesare, este parte a Serviciului social de asistență comunitară al Asociației „Filantropia Maramureșeană”.

Serviciul social „SERVICIUL DE ASISTENȚĂ COMUNITARĂ”, din Centrul Social „Sfântul Iustin Martirul și Filozoful”, face parte din categoria centre de zi pentru asistență și suport pentru alte persoane aflate în situații de nevoie, cod 8899 CZ-PN-V, Servicii de asistență comunitară. Serviciul social este înființat și administrat de Furnizorul privat Asociația „Filantropia Maramureșeană”, str. Avram Iancu, nr. 5, Baia Mare, jud. Maramureș. Obiectul de activitate al serviciului social: alte activități de asistență socială fără cazare, cod CAEN 8899.

Scopul acestui serviciu este de a asigura accesul la servicii sociale persoanelor adulte aflate în situație de dificultate socială, care îndeplinesc criteriile de eligibilitate, precum și de a acorda sprijin și asistență pentru prevenirea situațiilor ce pun în pericol securitatea acestora. În anul 2019 două minore de 15, respectiv 16 ani, însărcinate, provenite din medii socio-economice defavorizate, au beneficiat de consiliere psihologică (Psih. Adela Ioana Bontoș) și spirituală (Pr. Adrian Morar) în criză de sarcină. Consilierea a avut drept punct de plecare problemele de viață și familie în acord cu învățătura morală creștină, urmată de informarea minorelor despre stadiile de dezvoltare a copilului în pânțelele matern, riscurile la care se supune femeia prin avort. În urma ședințelor de consiliere, ambele minore, împreună cu tutorii lor legali, au decis păstrarea sarcinilor și aducerea pe lume a unor noi vieți.

În data de 22 iulie 2019, Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, arhiepiscop vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, împreună cu Arhim. dr. Casian Filip consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar a sfințit și inaugurat Centrul de bătrâni „Sfintele Femei Mironosițe” din Babța, județul Satu Mare.

În perioada 25-27 septembrie 2019, au avut loc la Timișoara lucrările Consiliului Director și Adunării Generale ale Federației Filantropia, la care au

participat Arhim. Dr. Casian Filip, consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar, împreună cu Pr. Fodoruț Vasile, președintele Asociației Filantropia Maramureșeană și a Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul”.

În aceeași perioadă 25-27 septembrie 2019 a avut loc tot la Timișoara conferința internațională SoCareNet – organizată de Diakonia din Neuedetelsau Germania împreună cu Fundația Filantropia Timișoara și Arhiepiscopia Timișoarei. Tema ediției a fost „Financial Planning-Development of Social Enterprises in Europe”, la care au participat Arhim. Dr. Casian Filip, consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar, împreună cu Pr. Fodoruț Vasile, președintele Asociației Filantropia Maramureșeană și al Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul”.

În luna octombrie, respectiv 1-5 octombrie 2019, au avut loc la Sinaia atelierele de lucru comune în vederea finalizării acestei inițiative de politică publică alternativă propusă în cadrul proiectului POCA „Politici publice alternative în domeniul sănătății” (Cod SIPOCA/ MySMIS: 245/111413). Au participat aceiași 20 de reprezentanți ai ONG-urilor membre ale Federației, care au fost prezenți și la Atelierele din iunie de la Sinaia. Din partea celor două asociații maramureșene membre ale Federației Filantropia au participat dl. Bud Călin și dl. Matache Claudiu.

În cadrul proiectului „Construiește o casă, zidește suflete” inițiat de Asociația Filantropia Maramureșeană în colaborare cu Sectorul Social Filantropic și Misionar al Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmărulei, sunt în derulare construirea a unui număr de trei case: 1) „*Casa Bucuriei, Sfânta Macrina*”, din localitatea Bârsana (beneficiar: o văduvă cu opt copii); 2) „*Casa Blândeții, Sfântul Ierarh Nicolae*”, din localitatea Ardușat (beneficiar: o văduvă cu patru copii); 3) „*Casa Omeniei, Sfântul Dimitrie*”, din localitatea Urmeniș (beneficiar: o familie rămasă fără locuință în urma unui incendiu).

A continuat preocuparea pentru asigurarea celor necesare bunei funcționări a Centrului pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean”

din comuna Coroieni, administrat de Episcopia Ortodoxă a Maramureșului și Sătmarului prin sectorul Social-Filantropic și Misionar, acesta fiind în prezent ocupat la capacitatea maximă de 40 de locuri.

Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte IUSTIN, Episcopul Maramureșului și Sătmarului, în perioada 25-26 noiembrie 2019, Arhim. Casian Filip, consilier al Sectorului Social Filantropic și misionar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, Pr. Fodoruș Vasile, președinte al Asociației „Filantropia Maramureșeană” și a Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” și doamna psiholog Bontoș Adela Ioana, au participat la cele trei evenimente desfășurate la Centrul Național pentru Formare Continuă Dumitru Stăniloae din București.

Primul eveniment la care cei trei delegați ai Episcopiei Maramureșului și Sătmarului au participat, în data de 25 noiembrie 2019, a fost finalizarea proiectului „Politici publice alternative în domeniul sănătății” al Federației Filantropia în parteneriat cu Ministerul Sănătății, proiect SIPOCA 245/MySMIS 111413, cofinanțat prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020.

Proiectul are ca obiectiv general creșterea capacității ONG-urilor membre ale Federației Filantropia, din domeniul socio-medical, de a se implica în formularea și promovarea de propuneri alternative la politicile publice aferente obiectivelor specifice din documentul de politică publică „Strategia Națională de Sănătate 2014-2020”.

Rezultatele finale ale proiectului au constat în instruirea a 60 de reprezentanți ai ONG-urilor membre ale Federației Filantropia în domeniul elaborării politicilor publice de sănătate, în conformitate cu legislația în vigoare, cu accent pe instrumente de evaluare și monitorizare a politicilor publice, instrumente și strategii de dialog social și implicare civilă, egalitate de șanse, dezvoltare durabilă; realizarea unui mecanism cu instrumente pentru susținerea și promovarea inițiativelor de Politici publice în domeniul sănătății; elaborarea unei propuneri de politică publică alternativă în domeniul sănătății, conform HG 775/2005, supusă consultării publice, utilizând instrumente de dialog social și de interacțiune cu autoritățile publice.

Fiecare organizație membră a Federației Filantropia din cele 23, și-a exprimat argumentul printr-o scrisoare de susținere privind acceptarea propunerii de politică publică alternativă în domeniul sănătății „Eficientizarea sistemului de asistență medicală comunitară – SĂNĂTATE ÎN COMUNITATE” care va fi trimisă către Ministerul Sănătății, Unitatea de politici publice de implementare și coordonare programe, în atenția domnului ministru VICTOR SEBASTIAN COSTACHE.

Al doilea eveniment, din 26 noiembrie 2019, la care au participat Arhim. Casian Filip, consilier al Sectorului Social Filantropic și Misionar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului și Pr. Fodoruț Vasile, a fost Întâlnirea consilierilor eparhiali ai sectoarelor social-filantropice din cuprinsul Patriarhiei Române.

Agenda de lucru de la Întâlnirea consilierilor eparhiali coordonatori ai sectoarelor social-filantropice din cuprinsul Patriarhiei Române a fost constituită din:

- Prezentări ale activității social-filantropice desfășurate în cadrul fiecărei eparhii de la ultima întâlnire (10-11 octombrie 2018) până în prezent;
- Programul „Masa bucuriei” - implementare;
- Programul „Gustul binefacerii” - implementare;
- Proiectul „TABOR” – facilitarea incluziunii sociale a persoanelor private de libertate;
- Situația cursurilor de formare profesională pentru angajații din cadrul eparhiilor;
- Implicarea eparhiilor în elaborarea unui proiect în domeniul adicțiilor, finanțat de organizația International Orthodox Christian Charities (OCC);
- Situația preoților din unitățile bugetare;
- Dificultățile întâmpinate în derularea activităților social-filantropice;
- Oportunități de colaborare.

Al treilea eveniment din aceeași dată, la care a participat Psih. Adela Ioana Bontoș și care a moderat una dintre activități, a reprezentat ultima fază

a proiectului FOCUS –Consolidarea capacității lucrătorilor sociali în oferirea abilităților de viață, la care aplicant principal este Societa Cooperativa Sociale 3P (Padre Pina Puglisi) din Italia, iar parteneri:

- Associazione per la mobilitazione sociale onlus (ams onlus), Italia;
- Cooperativa desincoop - desenvolvimento economico social e cultural crl, Portugalia;

- Federația Filantropia, România.

Întâlnirea a avut drept scop diseminarea rezultatelor activității 1 și 2 și s-a lucrat pe ateliere cu specialiștii din proiect.

În anul 2019, în cadrul Asociației „Filantropia Maramureșeană”, s-au derulat și următoarele activități:

- A oferit cu ocazia Sfintelor Sărbători creștine de iarnă, prin voluntarii care activează în cadrul Asociației, 50 pachete persoanelor cu posibilități materiale reduse, în valoare de 1.250 lei.

• Parteneriatul ce s-a derulat în anul precedent între Auchan Baia Mare și Asociația Filantropia Maramureșeană denumit „Gustul Binefacerii”, a luat sfârșit în luna iulie a anului 2019, astfel primind lunar până la această lună contravaloarea sumei de 1.000 lei reprezentând alimente de bază și hrană rece pentru persoanele defavorizate.

- S-a primit ca donație pește congelat din partea Intelcomexim Bercu S.R.L Satu Mare, în valoare de 3.840 lei, ce a fost distribuit Centrului pentru îngrijirea Persoanelor Vârștnice „Bunul Samarinean” din comuna Coroieni.

• În data de 6 decembrie 2019 a avut loc un Concert de Colinde caritabil susținut de către Corala Bărbăteasca Armonia din Constanta

Corul Madrigalietto al Colegului de Arte Baia Mare la Catedrala Episcopala „Sfânta Treime”. Acest concert a fost organizat de către Asociația Filantropia Maramureșeană în parteneriat cu Ansamblul Folcloric Transilvania, pentru strângerea de fonduri destinate familiei Bența din Bârsana. În urma concertului s-a strâns suma 30.000 lei.

Asociația Filantropia Maramureșeană a primit ca donație din partea mai multor binefăcători, precum SC SOMPRODUCT SRL, mobilier în valoare de 71.837 de lei și un autoturism multifuncțional din partea SC SEB CORPORATION SRL, în valoare de 15.000 de lei.

Beneficiari: 300

Total: 128.927 lei

2. ASOCIAȚIA „VOLUNTARIAT, FILANTROPIE ȘI CREAȚIE”

Funcționează pe lângă Centrul Eparhial din Baia Mare

Președinte: Gabriel Ionuț Dan

Municipiul Baia Mare, str. Avram Iancu, nr. 5, județul Maramureș

Asociația „VOLUNTARIAT, FILANTROPIE ȘI CREAȚIE” este înființată de puțin timp și funcționează pe lângă Episcopia Ortodoxă a Maramureșului și Sătmarului coordonată de președintele asociației Dan Gabriel Ionuț, student în cadrul Domeniului de Teologie Ortodoxă „JUSTINIAN ARHIEPISCOPUL” din municipiul Baia Mare. Ea are ca scop identificarea și ajutorarea persoanelor fără de adăpost aflate în nevoi și sprijinirea acestora prin diverse acțiuni, atât spirituale prin cunoștințele teologice, cât și social misionar.

Activitatea asociației în decursul acestui an:

- donarea de sânge în cadrul proiectului „*Donează sânge, salvează o inimă*”: din care s-a strâns suma de 500 de lei, ce a fost folosită la achiziționarea unor alimente pentru cei nevoiași.

- livrarea de mobilier și alimente persoanelor cu nevoi speciale și participarea la diferite acțiuni de ajutorare a Centrului pentru vârstnici din comuna Coroieni în parteneriat cu Asociația Filantropia Maramureșeană.

• Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte IUSTIN, membrii asociației „Voluntariat, Filantropie și Creație” din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, coordonați de președintele asociației Dan Gabriel Ionuț, student în cadrul Domeniului de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” au adus un strop de bucurie oamenilor fără adăpost ai centrului de noapte „Somaschi” din municipiul Baia Mare, oferindu-le o masa caldă în fiecare zi de joi, începând cu data 13 decembrie.

Beneficiari: **100**

Total: **1.514 lei**

3. ASOCIAȚIA A.S.C.O.R. BAIJA MARE

Această asociație de tineret desfășoară mai multe proiecte filantropice pe parcursul anului. De departe, cel mai cunoscut proiect este intitulat „*Dăruind îți faci comoară*”, proiect ce are deja ca durată de desfășurare 4 ani. În cadrul acestui proiect s-au petrecut următoarele acțiuni:

- vizită la clasa cu copiii care suferă de autism de la Școala „Nichita Stănescu” din Baia Mare. Pentru această vizită am pregătit **8 pachete** pentru elevii clasei, pachete în valoare de aproximativ **200 lei**.

- organizarea unor ateliere de mărțișoare, care au fost apoi vândute cu scop caritabil. Din banii adunați, aproximativ **1500 de lei**, am pregătit pachete pentru **9 familii** cu posibilități financiare reduse, pe care apoi le-am distribuit.

- doisprezece tineri, membri ASCOR Baia Mare, au donat sânge, iar cu tichetele de masă în valoare de **804 lei** aceștia au pregătit pachete pentru Centrul de îngrijire a persoanelor vârstnice „*Solidaritatea Speranței*” Baia Mare, unde locuiesc **12 vârstnici**.

În Postul Crăciunului două voluntare din cadrul asociației au ajutat obștea mănăstirii „Soborul Sfinților 12 Apostoli” Bârsana la curățenia realizată în casa pregătită pentru familia Bența din Bârsana, **o mamă văduvă cu 8 copii**.

Tot în Postul Crăciunului tinerii i-au colindat pe bătrânii aflați la Căminul pentru Îngrijire a persoanelor vârstnice „Bunul Samarinean”, Coroieni.

Beneficiari: 74

Total: **2.504 lei**

4. ASOCIAȚIA TINERILOR ORTODOCȘI AI CATEDRALEI EPISCOPALE MARAMUREȘENE (A.T.O.C.E.M.)

**Funcționează pe lângă Catedrala Episcopală „Sfânta Treime”
din Baia Mare**

Coordonator: **Pr. Vasile Botiș**

Președinte: **Arhid. Ionuț Pleș**

Municipiul Baia Mare, bd. Unirii, nr. 17, județul Maramureș

În data de 8 martie tinerii A.T.O.C.E.M. au cumpărat **150 flori** în valoare de **300 lei**, pe care le-au dăruit mamei internate la Spitalul Județean de Urgență „Dr. Constantin Opreș” din Baia Mare, secția Neonatologie, și bătrânelor de la Căminul de bătrâni din Baia Sprie și Căminul de bătrâni din Coltău.

În perioada Postului Mare, tinerii A.T.O.C.E.M. și alți voluntari, coordonați de doamna Adina Ardelean, au organizat un atelier de icoane pictate pe sticlă, iar la finalul atelierului a avut loc o expoziție cu vânzare caritabilă în Catedrala Episcopală, icoanele fiind sfințite de către Părintele Arhimandrit Casian Filip, ecleziarhul Catedralei. În urma expoziției s-au adunat **1.500 lei**, bănuții fiind donați tinerei Oana Puicar din localitatea Strâmtura, fiindu-i necesari operației la care a fost programată în iulie a.c. la Spitalul pentru Copii din St. Louis, SUA.

În data de 1 iunie am sărbătorit Ziua Copilului împreună cu copilașii internați pe secția de pediatrie a Spitalului Județean de Urgență „Dr. Constantin Opriș” din Baia Mare, petrecând un ceas de rugăciune, jocuri, poveste și cântece, iar la final am dăruit iconițe, fructe, dulciuri, șervețele umede și pampers-uri copilașilor aflați acolo.

În data de 17 iunie, de la ora 14:00, a avut loc „*Micul Biciclist Creștin*”, cea de-a VI-a ediție, la care au participat copiii cu vârsta cuprinsă între 4 și 14 ani. Evenimentul s-a desfășurat la Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” din Baia Mare, organizat de către A.T.O.C.E.M. Cu acest prilej, copilașii, împărțiți pe categorii de vârstă, au concurat pentru a obține cel mai bun timp, având astfel ocazia de a primi diplome de participare, medalii, iar pentru locul I, trofee sponsorizate de Domnul Lihet Gheorghe (Asociația Iza) și premii constând în intrări gratuite la diferite locații precum Hotel Seneca Baia Mare, Imbiss și Oacky. La final, toți au primit pachete cu apă, fructe și dulciuri pregătite de Asociația Flori de Crin și Asociația Coresiana Baia Mare.

În data de 13 octombrie am organizat Cursa caritabilă „*Roși pentru viață*”, ediția a IV-a – pentru copiii cu Autism și Sindromul Down din cadrul școlii „Nichita Stănescu” din Baia Mare. În urma acestei curse s-a strâns suma de **1000 lei**. Tot în această lună s-au organizat două meciuri de fotbal caritabil, la care au participat asociațiile A.T.O.C.E.M. și A.S.C.O.R., în urma cărora s-a strâns suma de **200 lei**, bani folosiți în scop filantropic.

Sâmbătă, 16 noiembrie, tinerii A.T.O.C.E.M. au dat startul campaniei „*Nici o săptămână fără faptă bună*”. Drept urmare, ei au fost în localitatea Groși, unde băieții au ajutat la crăparea și aranjarea lemnelor pentru iarnă, iar fetele au făcut curățenie și au ordonat lucrurile în două încăperi din casa unde locuiește o doamna imobilizată la pat, cu o credință de fier, pe nume Mugurița, și fiica ei Laura.

Duminică, 24 noiembrie a avut loc minicampionatul de fotbal caritabil „*Campionii bucuriei*”, ediția a IV-a, intitulat așa pentru faptul că s-au bucurat atât câștigătorii: locul I – Echipa Radu Petrean & friends, locul II – Echipa A.S.C.O.R. Baia Mare, locul III – Echipa A.T.O.C.E.M.; cât și cei care au

beneficiat de ajutorul financiar strâns în urma acestei activități (**200 lei**). La campionat a jucat și o echipă formată din slujitorii Catedralei Episcopale „Sfânta Treime” din Baia Mare.

Duminică, 1 Decembrie, tinerii A.T.O.C.E.M., au participat la Sfânta Liturghie săvârșită de către Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului. La finalul Sfintei Liturghii, tinerii au vândut cele peste 100 de insigne realizate de ei, iar fondurile adunate, și anume 1.030 lei, au fost donate proiectului Sectorului social-filantropic: „*Construiește o casă, zidește suflete!*” pentru familia Bența din Bârsana.

Miercuri, 3 decembrie, în cadrul campaniei „*Nici o săptămână fără faptă bună*”, derulate de către ATOCEM, s-au desfășurat două acțiuni. Prima a avut loc la Grădinița nr. 27 unde tinerii au dăruit unei grupe mici **33** de scaune noi în valoare de **1.574,45 lei**, iar a doua s-a desfășurat într-un modul la intrarea locului numit Pirita, unde tinerii s-au rugat, au colindat și s-au jucat alături copilașii de acolo. Iar ca răsplată pentru colindă, copiii au primit fructe, dulciuri, **25 de saci (de 60 L) de hăinuțe și jucării**.

În data de 5 decembrie, în ajunul prăznuirii Sfântului Ierarh Nicolae, am pregătit **150 de pachete** în valoare de **1.200 lei** pentru copiii care au participat la programul catehetic „Nașterea Domnului în inimile copiilor”, care au susținut un concert de colinde și poezii la Catedrala Episcopală, dar și pentru copiii internați în Spitalul Județean de Urgență „Dr. Constantin Opriș” și în Spitalul de Pneumoftiziologie „Dr. Nicolae Rujdea” din Baia Mare.

În data de 8 decembrie, grupul vocal al A.T.O.C.E.M., la invitația părintelui Gabriel Leș, preotul paroh al parohiei Curtuiușu Mare, a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie, iar la final a susținut un concert de colinde cu scop caritabil în cadrul căruia s-a strâns suma de **750 lei**, sumă folosită pentru a pregăti și oferi cele **200 de pachete** copiilor din spitalele băimărene, aducând și vestea Nașterii Domnului prin colind. Tot în această dată, în cadrul campaniei „Prisosul bogatului, hrana săracului”, tinerii au făcut o vizită unei familii cu 6 copii din localitatea Durușa, pe care au ajutat-o cu alimente, haine și jucării.

În data de 15 decembrie, în cadrul campaniei sociale „*Prisosul bogatului, hrana săracului*”, s-au bucurat de ajutorul de alimente, haine și jucării membrii familiei Cornea (buni creștini ai Catedralei Episcopale).

În data de 16 decembrie, tinerii au colindat toate etajele Spitalului Județean de Urgență „Dr. Constantin Oprea”, și au împărțit pachetele pregătite, copiilor internați acolo; asemenea și la Spitalul de Pneumoftiziologie „Dr. Nicolae Rujdea” din Baia Mare, în data de 18 decembrie. Iar în 19 decembrie tinerii au colindat cadrele medicale și pacienții Spitalului de Boli Infecțioase și Psihiatrie Baia Mare.

Beneficiari: **661**

Total: **10.000 lei**

5. ASOCIAȚIA CULTURALĂ „THEOLOGOS”

Președinte: **Arhid. Adrian Dobreanu**

În toamna anului 2015, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Iustin, a fost înființat Grupul de muzică bizantină „Theologos” al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului. Totodată, a fost înființată și Asociația Culturală „Theologos”, care, pe lângă activitatea cultural-bisericească, desfășoară și o amplă activitate social-filantropică. Astfel, în anul 2019 s-au desfășurat următoarele activități:

- În data de 10 aprilie s-a desfășurat o activitate culturală și filantropică în sprijinul unei eleve din Sighetu Marmatei. Aceasta a avut loc în cadrul vernisării unei expoziții la Muzeul Satului Maramureșean, donându-se suma de 500 de lei.

- În data de 16 aprilie, Asociația Culturală „Theologos” a donat mamei elevei mai sus amintite suma de 1.600 de lei, fiind vorba de un caz social.
- În data de 22 aprilie, voluntarii asociației au achiziționat alimente în valoare de 445 lei, ce au fost distribuite unei familii nevoiașe din municipiul Baia Mare.
- În data de 21 decembrie, Asociația Autism din localitatea Baia Sprie și Azilul de bătrâni din aceeași localitate au primit pe colindători, voluntari ai Asociației Culturale „Theologos”, care au adus daruri în valoare de 1.000 de lei pentru cei 100 de beneficiari.

Beneficiari: **107**

Total: **3.545 lei**

**6. ASOCIAȚIA FEMEILOR ORTODOXE DIN MARAMUREȘ
„MIRONOSIȚELE FEMEII”**

**Funcționează pe lângă Catedrala Episcopală „Sfânta Treime”
din Baia Mare**

Coordonator: Pr. Viorel Bud

Municipiul Baia Mare, bd. Unirii, nr. 24, județul Maramureș

Pe parcursul anului 2019 au fost dăruite PACHETE cu alimentele celor nevoiași, astfel:

Pachete lunare	552 familii	22608,00 lei
Pachete de „Sfintele Paști”	351 familii și 200 copii	43.228,42 lei
Pachete de „Crăciun”	362 familii și 250 copii	43.582,00 lei
Pachete cu alimente îmbrăcăminte, pentru persoanele refugiate și cazate la Șomcuta Mare	87 familii și pachete pentru 29 copii	4.670,4 lei

La Paști și Crăciun au fost dăruite pachete cu alimente și dulciuri pentru tinerii și copii după cum urmează:

Centrul de Zi de la ASSOC	95 tineri	4.235,50 lei
Ziua copilului	30 copii	2.211,00 lei
Rechizite pentru școală în colaborare cu Asociația Filantropia Maramureșeană	35 copii	1.200,00 lei
Moș Nicolae	45 copii	3.044,25 lei

Pe parcursul anului 2019 s-au adunat fonduri pentru achiziționarea și punerea în funcțiune a unui lift pentru persoane cu handicap. În acest sens, s-a organizat un spectacol caritabil la Liceul de artă cu sprijinul doamnei profesor Lavinia Ghitu. Valoarea liftului a fost de **10.000 Euro (47.500 lei)**.

Pe parcursul anului am trimis pachete cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, uz casnic pentru **200 familii** și dulciuri, jucării pentru **60 copii** în localitatea Ponorâta: **30.060 lei**.

S-au dat beneficiarilor noștri, din donații: dulciuri, jucării, îmbrăcăminte, încălțăminte, uz casnic, mobilier, electronice, cărucioare, cadre medicale etc. pe parcursul anului **2019**: în valoare de aproximativ **25.000 lei**.

Au fost dăruite fonduri bănești pentru plata unor facturi, chirii, rechizite, rețete medicale, urgențe medicale, ajutor înmormântare etc. în valoare de 3.000 lei.

AGAPE (mese ale bucuriei)

Pe parcursul anului 2019, **44 de persoane vârstnice** au beneficiat de 2 agape în valoare de **990,00 lei**.

Pe parcursul anului 2019 o binefăcătoare a dăruit o dată pe săptămână 60 de porții de mâncare gătită beneficiarilor noștri, cu o valoare estimativă de **2.400 lei**.

Alte acțiuni

De sărbătoarea „Duminica Mironosițelor”, în sala „Sfântul Iosif Mărturisitorul” din incinta Catedralei Episcopale „Sfânta Treime”, membrele asociației au participat la o adunare generală, urmată de o agapă frățească. Invitați au fost Ecclesiarhul Catedralei Arhim. Dr. Casian Filip, Pr. Viorel Bud – coordonatorul asociației. Au fost prezentate activitățile desfășurate în anul 2018, au avut loc discuții și s-au făcut propuneri pentru activități noi. Cheltuieli: **1.702,00 lei**.

În data de 30.08.2019 la invitația părintelui Claudiu Tuns și a domnului director de la Centrul pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean” din comuna Coroieni, am participat la aniversarea unui an de activitate. Am dus pachete cu dulciuri și fructe pentru vârstnicii de aici și 2 cutii cu garnituri de pat în valoare de **1.430 lei**.

În data de 1.10.2019, de Ziua Internațională a Vârstnicului, am dăruit o mașină de spălat vase și pachete cu dulciuri și fructe beneficiarilor Centrului pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârsta „Bunul Samarinean” din Coroieni în valoare de **2.400 lei**.

De asemenea, am fost intermediari între persoane fizice, firme și tineri din Asociația Tinerilor Ortodocși ai Catedralei Episcopale Maramureșene (A.T.O.C.E.M.) care au dorit să doneze: alimente, îmbrăcăminte, plata unor servicii, mobilier și uz casnic beneficiarilor asociației noastre.

Anul 2019 fiind Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) împreună cu enoriașii din Parohia Boiereni și preotul paroh Herța Ilarion Călin, în data de 13 octombrie 2019 am organizat un eveniment omagial cu următorul program:

- am participat la Sfânta Liturghie și la parastasul ridicat pentru toți preoții, dascălii, care, de-a lungul vremii, au marcat istoria satului Boiereni;
- am participat la o agapă frățească;
- prezentarea foto și video;
- amenajarea a trei colțuri tematice, în școala zidită de primul învățător al satului, vrednicul de pomenire profesor IOAN POP, astfel: **1.** a satului, portului și a obiceiurilor populare vechi și noi; **2.** a preoților, care au slujit în această parohie, începând cu anii 1760 și acelor 4 biserici și **3.** colțul dascălilor. Copii de la grădinița din sat ne-au prezentat un mic program artistic, pentru care au fost recompensați cu jucării și dulciuri în valoare de **1.865 lei**.

- Am semnat un Acord de Parteneriat cu Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului, Centrul de Îngrijire a Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean”, Coroieni.

- Am semnat un protocol de colaborare cu Parohia Boiereni.
- Am reînnoit parteneriatul cu Centrul Școlar de Educație Incluzivă.
- Am reînnoit protocolul de colaborare cu Tribunalul Maramureș secția Probațiuni.

- Am participat la Simpozionul cu tema „Revitalizarea valorilor tradiționale creștine românești în societatea contemporană”, care a avut loc la Sibiu.

Episcopia Ortodoxă a Maramureșului și Sătmăruului a avut un aport însemnat la realizarea tuturor activităților asociației, prin binecuvântările primite de la Ierarhii noștri și participarea Preasfințiților lor la unele dintre activitățile noastre, prin ajutorul financiar oferit la acțiunile desfășurate de Crăciun și Sfintele Paști și prin cuantumul de **200 Euro/ lună**, sumă ce ar constitui chiria pentru spațiul oferit asociației și care se întoarce acesteia, în scopul bunului mers al activităților noastre.

Beneficiari: **2.515**

Total: **240.224,57 lei**

7. ASOCIAȚIA „FLORI DE CRIN” ȘI ASOCIAȚIA „CORESIANA”

Manager: **Vasile Pop**

În anul 2015, Episcopia Maramureșului și Sătmăruului a accesat fonduri pentru demararea Proiectului „*Economia Socială – O șansă pentru fiecare*”, proiect ce își propune ajutorarea persoanelor cu probleme sociale prin angajarea lor în posturi salariate. Contract POSDRU/168/6.1/S/144985.

Acest proiect a fost destinat persoanelor vulnerabile.

În cadrul acestui proiect, Asociația „Flori de Crin” și Asociația „Coresiana” au angajat persoane vulnerabile, care au beneficiat de statutul de salariat. După cum urmează:

Asociația „Flori de Crin”

Anul	2015	2016	2017	2018	2019
Număr angajați	9	8	6	7	6
Cheltuieli cu angajații	131.924 lei	99.824 lei	121.575 lei	130.993 lei	163.150 lei

Asociația „Coresiana”

Anul	2015	2016	2017	2018	2019
Număr angajați	8	6	4	2	2
Cheltuieli cu angajații	123.948 lei	93.962 lei	52.161 lei	35.637 lei	54.066 lei

De asemenea, din partea celor două asociații au beneficiat de sprijin familii și persoane singure defavorizate după cum reiese:

Anul	2015	2016	2017	2018	2019
Cheltuieli cu persoane defavorizate	350 lei	415 lei	1.047 lei	1.613 lei	1.965 lei

IV.2. PROTOPOPIATUL BAIJA MARE***1. CENTRUL SOCIAL MULTIFUNCȚIONAL
„SFÂNTUL IERARH IOSIF MĂRTURISITORUL”***

Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Sf. Iosif Mărturisorul” din Baia Mare

Coordonator: **Pr. Vasile Fodoruț**

Municipiul Baia Mare, bd. Republicii, nr. 8, județul Maramureș

În anul 2019 s-au acordat unui număr de aproximativ **350 de persoane**, beneficiari ai serviciilor sociale (familii cu mai mulți copii, familii monoparentale, persoane cu dizabilități, bătrâni, persoane aflate în dificultate, ieșite recent din sistemul public de asistență socială sau din penitenciar) din cadrul Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul”, un număr de 420 de pachete de subzistență în valoare totală de **16.190,14 lei**, după cum urmează:

- 25 martie 2019 – **50 pachete în valoare totală de 1.429,94 lei;**
- 25 aprilie 2019 – **150 pachete în valoare totală de 5.048,21 lei;**
- 31 iulie 2019 – **20 pachete în valoare totală de 711,99 lei;**
- 30 noiembrie 2019 – **50 pachete în valoare totală de 2.200 lei;**
- 6 decembrie 2019 – Sfântul Nicolae – **100 pachete în valoare totală de 4.300 lei;**
- 25 decembrie 2019 – Nașterea Domnului – **50 pachete în valoare totală de 2.500 lei.**

Pachetele au venit să întâmpine nevoile cotidiene ale asistaților sociali prin acordarea unor alimente de bază suplimentare (ulei, făină, conserve, paste făinoase), dulciuri, cărți religioase și ghiozdane cu rechizite școlare, detergenți și materiale de igienă personală și menaj.

Alte donații: 25 martie 2019 – **30 pachete** cu îmbrăcăminte, încălțăminte, jucării și rechizite în cadrul proiectului de parteneriat caritabil „*Copil ca mine ești și tu*”, ediția a VI-a, în valoare totală de **600,00 lei**.

În cadrul proiectului *STANDARDE PENTRU BAI A MARE – INCLUZIUNE ȘI INTEGRARE FĂRĂ DISCRIMINARE* au fost distribuite beneficiarilor un număr de **270 pachete** de uz familial – igiena locuinței în valoare totală de **18.900,00 lei**, iar în cadrul proiectului *CHIOAR – UNITATE ÎN DIVERSITATE* un număr de **300 pachete** de subzistență cuprinzând alimente de bază în valoare totală de **30.000,00 lei**.

În anul 2019 au continuat donațiile cu articole de mobilier, jucării, articole de îmbrăcăminte și încălțăminte (**aproximativ 15 t**), articole IT.

Valoare totală a donațiilor cu pachete acordate beneficiarilor din cadrul Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”, și din cadrul proiectelor derulate de către asociație, se ridică la suma de **55.936,04 lei**.

Contracte sprijin financiar: în anul 2019, Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” a acordat sprijin constând în ajutor bănesc în valoare totală de **10.250,00 lei** pentru **20 persoane**, reprezentând sprijin financiar în vederea acoperirii costurilor lunare ale utilităților, astfel: achitare plată restanțe Electrica, plată restanțe chirie, plată restanțe taxe și sprijin financiar pentru achiziționarea unor aparate medicale specifice necesare în urma executării unor intervenții chirurgicale.

Servicii adăpost de noapte: în anul 2019 au fost suportate costurile cotidiene pentru asigurarea unui adăpost de noapte pentru **6 persoane** care au beneficiat de aceste servicii, fiecare dintre aceștia având o perioadă de

găzduire cuprinsă între 2-12 luni. Serviciul „*Adăpost de noapte*” al asociației a primit licența de funcționare pentru o perioadă de 5 ani, aspect care încurajează respectarea pe mai departe a Standardelor Minime de Calitate prevăzute de lege.

Servicii cantină socială: Pentru familiile nevoiașe s-a acordat o masă de prânz duminică, în număr de **100 porții/zi** în 52 zile, într-un număr total de **5.200 porții** pentru anul 2019, având ca donatori principali Asociația și Biserica „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”. Serviciul social „Cantină socială” din cadrul asociației a primit licența de funcționare pentru o perioadă de 5 ani, aspect care încurajează respectarea pe mai departe a Standardelor Minime de Calitate prevăzute de lege. Costurile totale cu serviciile de cantină socială acordate în acest an se ridică la valoarea de **62.400,00 lei**.

Nr. Crt.	Perioadă	Număr beneficiari	Sumă
1	25 martie 2019	80	2.029,94 lei
2	25 aprilie 2019	150	5.048,21 lei
3	31 iulie 2019	20	711,99 lei

4	30 noiembrie 2019	20	2.200,00 lei
5	6 decembrie 2019	100	4.300,00 lei
6	25 decembrie 2019	50	2.500,00 lei
7	Proiecte sociale	570	48.900,00 lei
8	Diverse	20	10.250,00 lei
9	Cantina socială	5200 (porții)	62.400,00 lei
Total		699	138.340,14 lei

Astfel, activitățile social-filantropice ale AFSIIM cuprinde un număr important de beneficiari și o sumă considerabilă folosită în acest scop.

ACTIVITĂȚI CULTURALE

În Anul Omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) în cadrul Asociației Filantropice „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” au avut loc o serie de activități culturale, astfel:

- **2-08 aprilie 2019** – copiii din Parohia Ortodoxă „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”, cei de la școlile dimprejur și elevii de la meditații au contribuit cu portofolii pentru participarea la faza locală a Concursului Național de Folclor: „*Tradiție și spiritualitate în satul românesc*”.

- **22-24 aprilie 2019** – elevii de la meditații au susținut un spectacol – teatru de păpuși cu piesa cu tematică religioasă „Trei copaci” la Centrul de primire al minorilor, Centrul Maternal și Spitalul Județean, secția Pediatrie, din Baia Mare. Activitatea a fost coordonată de dra profesoară Florea Delia.

- **15 iunie 2019** – la sediul asociației s-a desfășurat festivitatea de premiere a elevilor care au participat la programul de meditații;

- **30 iulie 2019** – excursie organizată pentru elevii de la meditații la Șuior, Mogoșa, Baia Sprie – Lacul Albastru și Mănăstirea Chiuzaiba – organizator preot Man Ghiță;

- **26-28 august 2019** – tabăra de vară pentru copiii din grupul de cateheză la Mănăstirea Budești – organizator preot Man Ghiță.

Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” și Parohia Ortodoxă „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul” s-au implicat în numeroase proiecte educaționale destinate elevilor prin intermediul cărora s-a urmărit responsabilizarea socială a acestora, stimularea atenției pentru problemele comunității în care trăiesc. Dintre acestea, menționăm: „*Copil ca mine ești și tu*” - Școala Gimnazială „Nicolae Iorga”, „*Și nouă ne pasă*”, „*De la suflet la suflet*” - Școala Gimnazială „Alexandru Ioan Cuza”, „*Dăruind vei dobândi*” - Grădinița cu program prelungit nr. 28; „*Aproape de tine*” - Școala Gimnazială „George Coșbuc”; „*Dăruiești, primești*” - Grădinița cu program prelungit nr. 9 Baia Mare, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”. Activități de lucru manual, pictură, artă dramatică - coordonator profesor Florea Delia, activități de desen și pictură - coordonator profesor Sfara Claudiu, activități artistice – poezie și colinde, interpretate de elevii de la meditații coordonați de către dra Delia Florea, cateheze cu elevii de la mediații, Preot Man Ghiță.

MEDITAȚII SĂPTĂMÂNNALE GRATUITE

Pentru un număr de 25 elevi din clasele V-VIII, în perioada anului 2019, cu excepția vacanțelor de peste an, au fost acordate meditații săptămânale gratuite la matematică – prof. Sofrac Maria, prof. Ionescu Maria, prof. Breitcoph Marieta și Prof. Naghi Corina, la limba și literatura română – prof. Ștef Maria (decedată), prof. Dragoș Smaranda, prof. Marian Valeria, studenți masteranzi ai Centrului Universitar Nord din Baia Mare al Universității Tehnice Cluj-Napoca, la limba engleză – prof. Lipovan Crina și prof. Roman Oana Camelia.

PROIECTE CU FINANȚARE EUROPEANĂ

Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”

STANDARDE PENTRU BAIJA MARE – INCLUZIUNE ȘI INTEGRARE FĂRĂ DISCRIMINARE – proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020. Cod proiect 101688. Solicitant: Primăria municipiului Baia Mare; parteneri: Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”, Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu”, Penitenciarul Baia Mare. Perioada de implementare a proiectului: 28.08.2017-27.08.2020 (informații suplimentare: www.iosifmarturisitorul.ro).

CHIOAR – UNITATE ÎN DIVERSITATE – proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020. Cod proiect 114852, având ca scop îmbunătățirea calității vieții a locuitorilor din comunitățile marginalizate din comuna Remetea Chioarului. Solicitant:

Primăria comunei Remetea Chioarului; parteneri: S.C. 3 Art. SRL, Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”, Școala Gimnazială Remetea Chioarului (informații suplimentare: www.iosifmarturisitorul.ro).

„BUNICII COMUNITĂȚII” – servicii sociale și socio-medicale pentru persoanele vârstnice - proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020. Cod proiect 127546, având ca scop îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, culturale și de recreere, precum și trecerea de la serviciile instituționale, la serviciile prestate de colectivitățile locale a persoanelor vârstnice din Săliștea de Sus. Solicitant: Primăria orașului Săliștea de Sus; partener: Asociația Filantropică „Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul”.

Asociația Standarde pentru Baia Mare

„INOVA SES Nord-Vest” – Consolidarea capacității întreprinderilor de economie socială de a funcționa într-o manieră sustenabilă. Cod proiect: 126562. Beneficiar: SC 3 ART SRL.

„INOVARE SOCIALĂ 2020” – Consolidarea capacității întreprinderilor de economie socială de a funcționa într-o manieră sustenabilă. Cod proiect 128363. Beneficiar: COMUNA COPALNIC MĂNĂȘTUR, Partener: Asociația Standarde pentru Baia Mare.

Beneficiari: **1.010**

Total: **138.340,14 lei**

2. ASOCIAȚIA DE SPRIJIN COMUNITAR

„SFÂNTUL ILIE TESVITEANUL”

Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Sfântul Prooroc Ilie” din Baia Mare

Coordonator: **Pr. Marius Covalcic**

Municipiul Baia Mare, str. Victor Babeș, nr. 60A, județul Maramureș

Atât parohia, cât și asociația de sprijin comunitar „Sfântul Ilie Tesviteanul” au contribuit la susținerea materială/financiară a câtorva familii și persoane aflate în dificultate. Cu ocazia Sfințelor Paști și a Praznicului Nașterii Domnului s-au făcut **60 de pachete** în valoare de **7.000 de lei**. Pe lângă aceste

binefaceri, au fost oferite mese ocazionale pentru **120 de bătrâni** cu o situație materială mai precară, nevoiași și oameni ai străzii, toate acestea ridicându-se la valoarea de **6.000 de lei**. Totodată, a fost oferit ajutor pentru procurarea de medicamente și plata unor facturi la utilități pentru **18 beneficiari** în valoare de **3.100 de lei**.

Beneficiari: **198**
Total: **16.100 lei**

3. ASOCIAȚIA FILANTROPICĂ ȘI CULTURAL-CREȘTINĂ „MARTYRIA”

Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Buna Vestire” din Baia Mare
Coordonator: Pr. Dr. Florin Codrea
Municipiul Baia Mare, str. Bogdan Vodă, nr. 7, județul Maramureș

De la începutul anului 2019, membrii asociației au abordat cu implicare și responsabilitate proiectele permanentizate în activitatea asociației și s-au

străduit, din răspuțeri să conceapă și să susțină și proiecte noi. Astfel, s-au plătit facturi de utilități pentru câteva familii nevoiașe, au fost urmărite câteva proiecte pe care le-a inițiat în anii trecuți și care au continuat prin voința și susținerea unor oameni de suflet, care au finanțat meditații pentru copiii care nu au avut rezultate bune la școală și care proveneau din familii nevoiașe sau dezmembrate.

Sfântul și Marele Post a oferit, ca de fiecare dată, posibilitatea de a dăru, prin implicarea financiară și nu numai, o rază de speranță, un zâmbet și ajutor concret familiilor aflate în nevoi și încercări în cadrul programului „*Solidaritate și Înviere*”. Astfel, conform practicii curente, fiecare caz a fost cercetat la fața locului de câțiva membri ai asociației pentru a înțelege și a sprijini concret neajunsurile cu care fiecare se confrunta. Cele peste 30 de familii cercetate au primit ajutoare de la oameni care au intrat în legătură directă cu ele, prin intermediul asociației. S-au creat, astfel, prietenii și legături care dăinuie.

Proiectul „*Îmbracă un copil de Sfintele Paști*” a fost implementat de Asociație prin faptul că au fost identificați copiii aflați în situații de risc social și au fost implicați oameni și familii binevoitoare care au ajutat concret acești copii. Unii dintre ei au permanentizat relația cu copilul identificat de asociație și continuă să îl ajute pe mai departe, oferindu-i tot ceea ce îi este necesar din punct de vedere material, precum și susținerea financiară pentru meditații pentru a obține performanțe școlare.

„Icoana, oglinda sufletului meu” este proiectul în care un număr mare de copii au participat la concursul național inițiat în acest sens. Câteva dintre icoanele expuse creează fiorul prezenței sfântului oglindit, ceea ce arată faptul că cercul de iconari desfășurat cu un an înainte și-a atins, din plin, obiectivul.

Între Asociația Filantropică Cultural-Creștină „Martyria”, Școala Gimnazială „Dimitrie Cantemir” și Școala Gimnazială „Alexandru Ivasiuc” se desfășoară an de an parteneriate care au ca obiectiv dezvoltarea spiritului unei mărturisiri vii a credinței creștine prin implicarea concretă în sprijinirea semenilor aflați în nevoi și încercări. Anul acesta programul „*Bucuriile micului creștin*” cuprinde nu număr de **92 de copii** înscriși. El se desfășoară sub îndrumarea Pr. Dr. Florin Codrea și în colaborare cu biserica „Buna Vestire”, care găzduiește săptămânal aceste întâlniri ale bucuriei. La finalul anului școlar, de 14 ani încoace, copiii care participă săptămânal la întâlnirile din cadrul programului participă gratuit la o tabără de vară sau excursie oferite de Asociația „Martyria”. Și programul din acest an va avea același punct final al bucuriei și buneii dispoziții cu promisiunea păstrării a ceea ce am dobândit, prietenia cu Hristos și unii cu alții.

Programele „*O mână spre tine...*” și „*Viața micului creștin*” au însemnat implicarea directă a copiilor în ajutorarea celor nevoiași. Cei mici au adus alimente și haine, pe care membrii asociației le-au distribuit, după o atentă selecție și cât mai echitabilă împărțire, celor care aveau nevoie de o astfel de susținere.

În fiecare an, căldura lunilor de vară ne provoacă la inițierea unui itinerar care să ne încălzească și sufletele și să oglindească disponibilitatea unora față de alții ca însoțire pe același drum al îmbogățirii spirituale, prin participarea la un spectacol de operă a unui număr de **54 de elevi**, care, însoțiți de reprezentanți ai școlilor și de pr. dr. Florin Codrea, s-au întors încântați de incursiunea într-o lume mirifică. Traseul a fost „pigmentat” de o vizită la Vivariul Universității Babeș-Bolyai și de o pauză de relaxare la locurile de joacă aflate în jurul mall-ului Iulius din Cluj, care i-a provocat și la o sesiune, controlată, de shopping.

În luna decembrie, aflată sub spectrul postului și al dăruirii ca pregătire pentru Marele Dar, Înruparea Fiului lui Dumnezeu, ca în fiecare an se desfășoară proiectele prin care suntem alături de cei nevoiași. Astfel, un număr de **12 de copii**, identificați de Asociația „Martyria” cu ajutorul doamnelor profesoare de religie Macovei Ana de la Școala „Dimitrie Cantemir” și Vele Firuța de la Școala „Alexandru Ivasiuc”, vor primi, în cadrul programului

„Îmbracă un copil, bucură un suflet!”, sprijin adaptat nevoilor lor stringente. Șapte din ei sunt puși, prin intermediul asociației, în legătură directă cu 5 familii care s-au oferit să-i ajute în urma apelului nostru. Ceilalți vor fi ajutați de Asociație în urma colectei pe care aceasta a inițiat-o în acest sens. Totodată, se derulează, ca în fiecare post, programul de ajutorare „*Ospățul bucuriei*” prin care încercăm să ajutăm familiile nevoiașe și bătrânii să poată avea o masă de sărbători asemeni celei de care ne bucurăm toți cei care, cu binecuvântarea și din darul lui Dumnezeu, reușim să ne împărtășim de împlinirea și rodul muncii noastre. Anul 2019 a marcat o colaborare cu micii creștini de la Grădinița „*Floare de Colț*”, care și-au atras părinții în acest program.

Totodată, am reușit să inițiem o colaborare cu Școala Nr. 15, „I.L. Caragiale”, pentru a ajuta cu mâncare și îmbrăcăminte câteva familii și copii rromi din zona Piritei, dar care urmează cursurile școlii mai sus menționate. Programul s-a materializat în adunarea a peste **200 kg** (două sute) de alimente și nenumărate cutii cu jucării și haine, care au fost împărțite celor care au avut nevoie.

Ziua Sfântului Nicolae ne-a oferit oportunitatea de a oferi peste **500 de pachete** cu dulciuri tuturor copiilor care au așteptat, ca în fiecare an, venirea Moșului la Biserica și Asociația noastră.

Revista „*Buna Vestire*”, lansări de cărți și susținerea actelor culturale au întregit activitatea asociației noastre, angajând-o, pe mai departe, în astfel de demersuri în care, dacă își face apariția, lacrima este cea a bucuriei.

Beneficiari: **828**

Total: **12.900 lei**

IV. 3. PROTOPOPIATUL SATU MARE

1. ASOCIAȚIA „SFÂNTUL ACOPERĂMÂNT AL MAICII DOMNULUI”

Asociația „Sfântul Acoperământ al Maicii Domnului” Satu Mare a fost înființată în anul 2010 în scopul apărării, păstrării și promovării valorilor culturale, naționale, spirituale, morale ortodoxe și materiale ale familiilor nevoiașe, mai ales ale celor cu mulți copii, ale bătrânilor și altor categorii de cetățeni aflați în nevoi sau rămași fără sprijin, ale bolnavilor de boli grave sau

incurabile, indiferent de naționalitate, gen, apartenență politică sau religie (conform Actului Constitutiv).

Asociația este acreditată și autorizată să acorde servicii sociale pe perioadă nedeterminată de către Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, în conformitate cu prevederile Legii nr. 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale.

Beneficiarii asociației:

În prezent asociația are în evidență **50 de familii** (inclusiv persoane vârstnice) cu aproximativ **120 de copii** proveniți din medii defavorizate.

Servicii oferite și activități desfășurate:

a. Sprijin material pentru familii și copii: sprijinul material este asigurat exclusiv din donații și sponsorizări și este destinat atât familiilor cu mai mulți copii, cât și bătrânilor bolnavi sau singuri, cu posibilități materiale reduse.

- Pachete cu alimente – s-au realizat două campanii mari de colectare și distribuire de pachete cu alimente, aflate la ediția a X-a: „*Să împărtășim bucuria mesei de Paști!*”, în cadrul căreia s-au realizat **175 de pachete** familiale pentru **380 persoane** și „*Coșul Bunătății*”, campanie de Crăciun, în cadrul căreia s-au realizat, de asemenea, **175 de pachete**, pentru **380 de persoane**. În afară de aceste campanii mari, s-au mai împărțit alimente neperisabile cu diferite ocazii, în alte 6 luni ale anului. Pentru realizarea și distribuirea pachetelor familiale de Paști și Crăciun, asociația a colaborat și cu preoții, coratorii și enoriașii Bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” Satu Mare și cu diferite alte instituții. De asemenea, în cadrul campaniei desfășurate în instituțiile de învățământ partener „*Săptămâna fructelor și legumelor donate*”, s-au distribuit familiilor asistate legume și fructe.

- Rechizite – cu ocazia începutului de an școlar s-a desfășurat campania „*Împreună pentru educația copiilor defavorizați*”, în cadrul căreia **50 de elevi** aflați în evidența asociației au primit ghiozdane noi dotate cu tot ce este necesar pentru începutul anului școlar.

- Îmbrăcăminte și încălțăminte – de Sfintele Paști a avut loc campania „*Ajută un copil să întâmpine Sfintele Paști îmbrăcat în haine noi!*”, ediția a II-a, în cadrul căreia s-au primit haine noi pentru **120 de copii**, atât din oraș, cât și din județ; în cadrul campaniei „*Încalță un copil de toamnă*” – ediția I, 120 de copii au primit încălțăminte de sezon, iar de Sf. Nicolae, prin campania „*Getuțele lui Moș Nicolae*”, ediția a II-a, **120 copii** au primit gecuțe, fulare, căciuli și mănuși noi.

- Mobilier și articole electrocasnice – în funcție de nevoi, beneficiarii au primit diferite piese de mobilier sau articole de uz casnic (aragaz, butelie, mașină de spălat, frigider etc.)

b. Asistență duhovnicească: Pr. Tiberiu Vălean a oferit consiliere duhovnicească pentru toate persoanele asistate, indiferent de confesiune și, de asemenea, a prestat servicii religioase gratuite pentru persoanele nevoiașe.

c. Marșul pentru viață - organizat în parteneriat cu Protopopiatul Ortodox Satu Mare și Asociația Pro Vita, în data de 23 martie 2019, ajuns la a IX-a ediție națională, Satu Mare a fost printre orașele organizatoare încă de la prima ediție, alături de București și Timișoara. Marșul pentru Viață are loc anual, în preajma Praznicului Bunei Vestiri, cu scopul afirmării dreptului la viață al tuturor persoanelor, începând de la momentul concepției și până la moartea naturală. Totodată, este o afirmare a familiei tradiționale și a valorilor acesteia, care sunt temelia unei societăți creștine solide și sănătoase.

d. Activități desfășurate la Centrul de zi „Sfânta Tatiana” pentru copii aflați în risc de separare de părinți

În cadrul asociației funcționează centrul de zi „Sfânta Tatiana”, licențiat pe serviciul „Centru de zi pentru copii aflați în risc de separare de părinți”.

Misiunea Centrului de zi:

Asistarea și educarea copiilor proveniți din medii defavorizate, cu scopul prevenirii abandonului școlar și al unei bune integrări în societate, respectiv asistarea și sprijinirea părinților în vederea creării unui climat familial propice dezvoltării armonioase a copiilor.

Obiectivele Centrului de zi:

- Acordarea de consiliere psihologică familiilor și copiilor în vederea rezolvării eficiente a problemelor cu care se confruntă.
- Armonizarea relațiilor dintre părinți și copii, în special în familii cu probleme de comunicare.
- Conștientizarea părinților cu privire la factorii care pun în pericol sănătatea, siguranța și dezvoltarea armonioasă a copiilor.
- Oferirea de suport educațional copiilor pentru a putea depăși unele dificultăți de învățare sau rămâneri în urmă la învățătură și pentru a le asigura o mai bună integrare în mediul școlar.
- Dezvoltarea aptitudinilor speciale și cultivarea interesului copiilor pentru activități socio-culturale.
- Asigurarea necesarului minim de bunuri care să creeze condiții decente de trai familiilor defavorizate.

Beneficiarii Centrului de zi:

Beneficiarii Centrului de zi „Sfânta Tatiana” sunt 45 de copii proveniți din familiile asistate din municipiul Satu Mare.

1. Consiliere psihologică și sprijin pentru părinți și copii – psihologul angajat a desfășurat programe de consiliere psihologică, individuale și de grup, atât pentru părinți, cât și pentru copii și a realizat planuri personalizate de intervenție.

2. Educație parentală – pe parcursul anului 2019 s-au desfășurat diferite programe cu părinții, susținute atât de un psiholog voluntar, cât și de specialiști din cadrul CPECA Satu Mare. În cadrul proiectului „Școala Părinților” cu ajutorul psihologului voluntar s-au organizat lunar programe de educație parentală pentru familiile unde există relații tensionate sau cu risc de separare a copilului de familie, în cadrul cărora părinții au primit sprijin în vederea armonizării relației cu copiii.

3. Program de asistență la teme „Școala e șansa mea!” – în fiecare zi de luni, miercuri și vineri 45 de elevi din clasele I-VIII au participat la un program de

asistență la teme, program realizat cu ajutorul mai multor voluntari. Aceștia oferă copiilor suport educațional pentru a putea depăși unele dificultăți de învățare sau rămânere în urmă și pentru a le asigura o mai bună integrare în mediul școlar. În cadrul meditațiilor, copiilor li se oferă și o masă pe zi în sistem catering.

4. Activități creative și recreative cu copiii:

- Programul de consiliere spirituală „*Prietenie și comuniune*” – Pr. Tiberiu Vălean a desfășurat activități cu copiii, în scopul aprofundării noțiunilor de morală creștină, cunoașterea, înțelegerea și practicarea binelui în viața socială și adaptarea la viața comunității și implementarea unor valori precum credință, înțelepciune, toleranță, dreptate.

- Programul pentru tineret „*Adolescență și cunoaștere*” – coordonat de Pr. Tiberiu Vălean – activități organizate în scopul educării adolescenților conform principiilor de viață creștine, a solidarității și ajutorării celor aflați în nevoi, a cunoașterii și aprecierii valorilor istorice, culturale și de patrimoniu românesc.

- Cursul de pictură pe sticlă, „*Icoană din suflet de copil*”, coordonat de părintele Lucian Tompoș.

- Proiecte derulate:

- „*Prevenirea comportamentului de risc*”, coordonat de doamnele Felicia Hrihorișan, Liviana Chiorean și Pușa Câmpan, de la IPJ Satu Mare.

- „*Cântecele copilăriei*”, coordonat de Marinela Gliga.

- „*Fiecare face ceea ce îi place*” – coordonator Alina Florea Pop – copiii și-au expus pasiunile sub forma unui spectacol creat de ei înșiși.

- „*Învățăm să dăruim*” – cu ocazia Hramului Asociației, care coincide cu Ziua Persoanelor Vârștnice (1 octombrie), copiii au împărțit flori tuturor vârștnicilor întâlniți în cale în Centrul Nou.

- „*Mers sportiv în orașul tău*” – organizat de Asociația „Cutezătorii Munților”, pentru dobândirea abilităților de mișcare în aer liber.

- „*Învăț să mă cunosc mai bine și pregătirea pentru o viață independentă*” – Laura Moca, psihologul centrului de zi, a desfășurat activități de autocunoaștere și dezvoltare personală.

- „*Alegeri sănătoase. Un mediu de viață sigur și sănătos*” – activități pentru dezvoltarea deprinderilor de igienă personală susținute de voluntarii centrului de zi.

- „*Informarea comunității și promovarea imaginii*” – copiii au colindat la bisericile sătmărene.

- Proiectul „*10 pentru siguranță*”, desfășurat în colaborare cu IPJ Satu Mare și Centrul de Evaluare, Prevenire și Consiliere Anti-drog Satu Mare. Reprezentanta IPJ Satu Mare, doamna subcomisar Lavinia Chiorean, și doamna specialist prevenire Ștefania Boca, din cadrul CEPECA Satu Mare, au abordat diferite teme de actualitate: siguranța rutieră, siguranța personală, siguranța pe internet, prevenirea consumului de droguri, prevenirea traficului de persoane.

- Cursuri: inițiere în balet, coordonat de doamna Ana Macovei, curs de dans popular, cu domnul Marian Sima, curs de înot, coordonat de domnul instructor C. Mazilu, curs de prim-ajutor, susținut de părintele Marius Siladi de la SMURD.

- Ateliere de creație: brățări, măștișoare, săculeți decorativi, felicitări, tablouri cu frunze, podoabe pentru brad.

- Vizionare de film la Cinema Grand Mall.

- Vizită la fabrica de ciocolată Odoreu.

- Jocuri pentru dezvoltarea logicii copiilor: puzzle, șah, concursuri interactive cu jocuri și ghicitori.

- Sărbătorirea lunară a zilelor de naștere ale copiilor, în cadrul proiectului „*La mulți ani, de ziua ta!*”.

- Excursie la Livada – parteneriat Caiac Smile; excursie la Castelul Karolyi din Carei și Mănăstirea Scărișoara; excursie la Baia Mare, excursie la Oradea, la Târgul de Crăciun.

- Un grup de copii a participat la „Tabăra de ecologizare și dezvoltare personală Cutezătorii Munților – Luna Șes”.

- Tabăra de vară de la Călinești Oaș.

- Participare la „*Festivalul Inimioarelor*”, la Mănăstirea Bobota, în județul Sălaj.

- Activități în parteneriat SNAC, cu unități de învățământ din municipiul Satu Mare: Liceul German, Șc. Gimn. Avram Iancu, Șc. Gimn. Bălcescu-Petofi, Grădinița „Voinicelul”, Grădinița nr. 33, Grădinița 14 Mai.

- Participarea la spectacolul caritabil organizat de Poliția mun. Satu Mare, copiii cântând colinde tradiționale românești.

- Participarea la filmarea spectacolului de Crăciun realizat de Valeriu Ioan pentru Nord Vest TV.

e. Personal angajat și voluntari

Asociația „Sfântul Acoperământ al Maicii Domnului” Satu Mare are un număr de 5 angajați: Gliga Marinela – director, Moca Laura – psiholog, Buzilă Bianca – asistent social, Florea Pop Alina – pedagog, Nyikita Viorica – îngrijitoare de curățenie.

Voluntarii permanenți ai asociației sunt următorii: Pr. Tiberiu Vălean-Susan – președinte, Pr. Lucian Tompoș – coordonator curs pictură pe sticlă, Kantor Lucia – secretar-contabil, Călborean Sorina – coordonator Centru, Bran Violeta – coordonator programe și proiecte educative, Cuibuș Doina – coordonator programe cu părinții, Stanciu Corina – responsabil cu promovarea imaginii asociației și coordonator grup adolescenți, Marchiș Adriana – psiholog, Papici Marcela – coordonator campanii, Demian Dorin – responsabil întreținere și reparații Centru, Filimon Nicolae – casier, Filimon Nadia – dosare personal și voluntari, Iuga Ilie – responsabil cu recepția și distribuirea donațiilor.

Beneficiari: **1.100**

Total: **97.300 lei**

IV. 4 PROTOPOPIATUL SIGHET**1. ASOCIAȚIA FILANTROPICĂ ORTODOXĂ „BUNA VESTIRE”****Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” din Sighetu Marmației**

Coordonator: **Pr. Prot. Pop Vasile**

În anul 2019, în parteneriat cu FORMVEST SRL din Sighetu Marmației, a susținut activitatea Centrului de Orientare și Formare Profesională prin care în anii precedenți, în parteneriat cu alte două asociații, a implementat 3 programe cu finanțare europeană.

Asociația este mereu în parteneriat cu Parohia Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” din Sighetu Marmației în plan social-filantropic, iar în anul care a trecut, 2019, împreună cu parohia au avut acțiuni filantropice, iar strict din fondurile asociației a oferit de Crăciun ajutoare în alimente în valoare de **4.000 lei**, reprezentând pachete cu alimente pentru **40 familii**.

Sperăm să avem oportunități să sporim din nou activitățile A.F.O.B.S.

Beneficiari: **200**

Total: **4.000 lei**

2. AȘEZĂMÂNTUL SOCIAL-CULTURAL „SFINȚII BRÂNCOVENI”

Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Cuvioasa Parascheva” din Desești

Coordonator: **Pr. Ardelean Ioan**

Localitatea Desești, nr. 43A, județul Maramureș

În cadrul Așezământului Social Cultural „Sfinții Brâncoveni” din Desești, în anul 2019, au fost derulate următoarele activități:

- Școala de vară „*Artă și Solidaritate creștină*” a oferit 7 tabere gratuite, tip școală de vară, pe perioade de câte o săptămână, pentru 70 de copii din orfelinăte din întreaga țară și 70 de artiști plastici. Acest proiect, ce se derulează de 15 ani, valorizează relația de mentorat dintre artiști plastici și copii instituționalizați. Proiectul dezvoltă atât aspecte consiliative și psiho-terapeutice, cât și creatoare. Lucrările realizate sunt expuse în diferite spații convenționale pe întreg parcursul anului.

- Centrul de zi pentru familiile cu copii, finanțat de GAL Mara-Gutâi, prin PNDR, aflat încă în curs de edificare, desfășură activități precum: consiliere psiho-socială, informare, educație în puericultură, reintegrare familială, educație școlară extra-curiculară, socializare și reinserție socială, formare de deprinderi de viață independentă, dezvoltarea abilităților parentale și creșterea stimei de sine, orientare școlară și profesională, mediere ocupațională, formare profesională, terapie prin artă, reînvățarea meșteșugurilor tradiționale.

Beneficiari: **70**

Total: **23.250 lei**

IV. 5. PROTOPOPIATUL CAREI

1. CENTRUL DE ZI PENTRU BĂTRÂNI „SFINTELE FEMEI MIRONOSIȚE” DIN LOCALITATEA BABȚA

Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”

Coordonator: **Pr. Bota Valentin**

Localitatea Babța, județul Satu Mare

În data de 22 iulie 2019, Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, împreună cu

Centrul de zi pentru bătrâni „Sfintele Femei Mironosițe” din Parohia Babța, Protopopiatul Carei

Arhim. Dr. Casian Filip, consilier al Sectorului Social-Filantropic și Misionar și preacucernicul părinte protopop al protopopiatului Carei, preot Mocan Florian, a sfințit și inaugurat Centrul de bătrâni „Sfintele Femei Mironosițe” din localitatea Babța, județul Satu Mare.

Serviciul social Centrul de bătrâni din localitatea Babța „Sfintele Femei Mironosițe” oferă servicii sociale cu scopul de a preveni marginalizarea și excluderea socială prin îmbunătățirea calității vieții a persoanelor vârstnice în vederea petrecerii în mod activ și plăcut a timpului liber.

Beneficiarii serviciilor sociale acordate în Centrului de bătrâni din localitatea Babța „Sfintele Femei Mironosițe” sunt persoanele vârstnice cu domiciliul/reședința în comuna Bogdand, care nu realizează venituri proprii sau realizează venituri mici, fără familie sau se află în risc de excluziune socială.

Centrul oferă beneficiarilor:

- Evaluare inițială și periodică a fiecărui beneficiar – persoana vârstnică;
- Activități de grup;

- Activități de socializare;
- Suport și îndrumare în găsirea unor soluții la problemele administrative;
- Activități de socializare, culturale, religioase;
- Se întocmesc planuri individuale și personalizate pentru fiecare persoană vârstnică;
- Centrul oferă programe de integrare socială și comunitară;
- O masă caldă pe zi.

2. ASOCIAȚIA ORTODOXĂ „SFÂNTA MARIA”

Coordonator: **Pr. Crainic Marian**

Orașul Tășnad, str. Înfrățirii nr. 29, județul Satu Mare

Biserica ne învață să avem grijă față de semenii noștri. Manifestarea filantropiei și a generozității reprezintă o cale de a răspândi mesajul plin de lumină și milostivire al lui Dumnezeu, precum și un mijloc de a alunga răul, dezbinarea și ura din societatea noastră.

Iubirea aproapelui devine, astfel, semnul distinctiv al creștinului. De aceea, grija față de nevoile materiale ale oamenilor nu a fost și nu sunt ignorate de Biserică, aceasta fiind atât organism religios, cât și un organism social, care se îngrijește mereu de bunăstarea lor pământească. Credincioșii consideră ajutorarea săracilor, a orfanilor, văduvelor și bolnavilor ca fiind cea dintâi îndatorire a lor.

Asociația Ortodoxă „Sfânta Maria” din Tășnad a sprijinit mai multe persoane, astfel: un ajutor în caz de boală, pentru o operație de cancer în valoare de **1.000 lei**; ajutor bănesc pentru un caz de deces prin accident de un tragism deosebit, în valoare de **5.000 lei**; ajutor pentru un caz de handicap, caz cu o stare socială precară, în valoare de **1.000 lei**; ajutor pentru un caz de boală, în valoare de **731 lei**; ajutor pentru un caz de boală, în valoare de **200 lei**. Conform documentelor asociației, sumele cheltuite sunt de **7.931 lei**.

Beneficiari: **25**

Total: **7.931 lei**

3. ASOCIAȚIA TINERILOR ORTODOCȘI DIN PROTOPOPIATUL CAREI

Coordonator: **Pr. Prot. Mocan Florian**
Municipiul Carei, str. Doina, nr. 9, județul Satu Mare

ATOPC a organizat tabăra de la Tășnad, pe parcursul lunii iulie. În cadrul taberei au participat 60 de tineri, o grupă de tineri fiind și în acest an din Parohia Bicz, Protopopiatul Chioar. În cadrul taberei s-au desfășurat activități prin care tinerii să descopere tradițiile, cultura, frumusețea rugăciunii și, nu în ultimul rând, calea spre mântuire. ATOPC a organizat activități cu scop caritativ pentru obținerea fondurilor pentru a ajuta persoane cu nevoi speciale a cercetat beneficiarii centrului CIAS Alexandru (căminul de bătrâni din Carei), Centru Neuropsihiatrie „Sfânta Ana” Carei, Fundația Down Carei, în preajma sărbătorilor creștine de iarnă, oferindu-le mici daruri constând în fructe, legume și dulciuri. De asemenea, le-au colindat și au colindat împreună cu ei, bucurându-le sufletele. S-au organizat tabere pe cuprinsul Protopopiatului Carei în care membrii ATOPC au avut un rol important în ceea ce privește desfășurarea activităților și adunarea de fonduri pentru anumite cazuri sociale.

IV. 6. PROTOPOPIATUL LĂPUȘ

1. CĂMINUL REZIDENȚIAL PENTRU ÎNGRIJIREA PERSOANELOR VÂRSTNICE „BUNUL SAMARINEAN”

Coordonator: **Arhim. Casian Filip**
Director: **Bud Călin**
Localitatea Coroieni, nr. 180, județul Maramureș

Centrul Social pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean” de la Coroieni a fost inaugurat și deschis spre primirea rezidenților în data de 1 septembrie 2018. Are o capacitate de 42 de locuri, ocupate în totalitate la momentul de față, aflându-se pe lista de așteptare încă 24 de solicitanți, înregistrând, astfel, o cerere foarte mare pentru astfel de servicii.

Pe lângă serviciile obișnuite oferite: cazare, masă, asistență medicală, desfășoară activități liturgice zilnice. De asemenea, a fost amenajată o sală de

Căminul Rezidențial pentru Îngrijirea Persoanelor Vârstnice „Bunul Samarinean” din Coroieni, Protopopiatul Lăpuș

kinetoterapie, cu aparatură primită din Olanda și de la alți donatori, precum și prin achiziții și fonduri proprii, de care beneficiază și pe care o apreciază beneficiarii Centrului.

Au fost demarate parteneriate cu Școala gimnazială din Coroieni pentru derularea de activități comune copiilor și vârstnicilor.

Au fost înlocuite toate corpurile de iluminat ale centrului pentru reducerea consumului de energie electrică. Au fost refăcute șarpanta imobilului, afectată de căderile de zăpadă și un număr de 8 băi, ce fuseseră nefuncționale. Totodată, au fost îmbunătățite condițiile de funcționare ale centralelor termice, cu ajutorul primăriei și din fonduri proprii. La geamurile camerelor beneficiarilor și a bucătăriei, au fost instalate plase contra insectelor, peste 40 de bucăți.

Au fost demarate mai multe proiecte, beneficiind de sprijinul Sectorului social-filantropic și misionar, cu mai multe parohii, care au donat, pe parcursul anului 2019, în special alimente neperisabile și nu numai, în valoare de aproximativ **65.000 de lei**. De asemenea, am reușit, prin acțiuni proprii, să sensibilizăm societăți comerciale, persoane fizice, alte asociații, care au donat bunuri în valoare de **27.528 de lei**.

Au fost donate sume de bani, în special de către Protopopiatul Vișeu, pentru achiziționare de lemne, precum și de la societățile comerciale din Târgu Lăpuș, în valoare de **17.413 lei**.

La împlinirea unui an de la deschiderea Centrului Social pentru Îngrijirea Persoanelor în Vârstă „Bunul Samarinean” de la Coroieni, Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul a oficiat o Liturghie Arhierescă, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, pentru vârstnicii, ostenitorii și ajutorii centrului.

Obiectivele pentru anul 2020 sunt următoarele:

- Achiziționarea și montarea unor balustrade de inox pentru a ajuta deplasarea vârstnicilor prin unitate;
- Achiziționarea unui generator electric pentru perioadele când nu este energie electrică;
- Construirea unei anexe gospodărești.

2. ASOCIAȚIA „SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL” VIMA MICĂ

**Funcționează pe lângă Parohia Ortodoxă
„Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Vima Mică
Coordonator: Pr. Bucșa Ioan Ilie
Localitatea Vima Mică, nr. 163, județul Maramureș**

Pe parcursul anului 2019, Asociația „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” Vima Mică a desfășurat următoarele proiecte:

1. Proiectul „*Bucătarii*”: Proiect catehetic la care au participat **Parohia Ortodoxă Sălnița și Parohia Ortodoxă Vima Mică**. Acțiunea a avut loc în data de 13 aprilie 2019, în localitatea Sălnița. Participanții, în număr de **40**, au fost chemați să formeze două echipe și s-au format două ateliere gastronomice. Scopul a fost acela de a conștientiza tinerii creștini că postul nu este o povară, ci un trai de viață foarte sănătos. De aceea, cele două echipe au fost provocate să gătească patru feluri de mâncare, din care, la final, am gustat cu toții. Costuri: materiale pentru gătit – **400 lei**.

2. Proiectul *România – Grădina lui Dumnezeu. Etapa I și a II-a*: proiectul catehetic a avut și are ca scop conștientizarea tinerilor despre faptul că Dumnezeu se regăsește în toate lucrurile deosebite pe care ni le oferă pământul, dar și lumea înconjurătoare, oamenii și activitățile lor pozitive. Astfel, în colaborare cu **Școala Gimnazială Vima Mică și Parohia Ortodoxă Vima Mică** am desfășurat acest proiect în două etape:

a) În data de 19 aprilie am plecat cu un grup de **55 de beneficiari** la Salina Turda și la Grădina Botanică din Cluj-Napoca;

b) În data de 25 octombrie, de Ziua Armatei, am participat cu un grup de **20 de beneficiari** (premiții din promoția 2018-2019) la parada militară, vizitând Castelul din Carei, dar și Mănăstirea Scărișoara Nouă. Costuri: transport, masă, intrare la obiective – **5.000 lei**.

3. Proiectul **Zestrea Satului - Fiii Satului**: Acțiune cu rol catehetic și cultural. În data de 18 august am desfășurat acest proiect în colaborare cu **Parohia Ortodoxă Vima Mică**. Acțiunea a avut ca scop întoarcerea la origini. Astfel, au fost invitați toți băștinașii localității Vima Mică să dedice o zi, în fiecare an, satului natal. Au participat un număr de aproximativ **400 de beneficiari**. Printre aceștia au fost și participanți de prin alte localități, marcați de frumusețea evenimentului, dar și artiști.

În prima parte a zilei, a fost oficiat serviciul liturgic de către preoții născuți în această localitate, iar mai apoi a avut loc un mic recital de pricesne, unde Țara Lăpușului a fost reprezentată de domnișoare Cristina Petrenciuc, iar Țara Chioarului reprezentată de Horitoarele din Posta și Săpâia. Localitatea Vima Mică a fost reprezentată prin cânt de către Câmpan Nicoleta-Iulia, fiică a satului.

În cea de-a doua parte a fost prezentată, la Căminul Cultural, o Șezătoare din Chioar, precum și alte obiceiuri tradiționale, ziua încheindu-se cu un dans la șură. Costuri: transport, masă, onorarii – **7.000 lei**.

4. Proiectul *Terapie prin culoare, ediția a II-a*: Tabără de pictură cu scop social-catehetic desfășurată în perioada 02-05 septembrie 2019 în Târgu Lăpuș (Complexul turistic Mis Pop). Proiectul a fost organizat în colaborare cu **ASSOC Baia Mare** și a avut ca parteneri **Parohia Ortodoxă Vima Mică și Facultatea de Arhitectură „Ion Mincu” București**. Au fost prezenți **50 tineri**, plus voluntari ce au realizat tablouri, farfurii pictate, zgărdane și alte obiecte, toate fiind înfrumusețate cu motive tradiționale. Acestea au fost vândute ulterior, iar suma de bani adunată a fost direcționată către Centrul Pinochio din Cărbunari, pentru tratamentul stomatologic al beneficiarilor acestui centru. Costuri: **12.000 lei** – cazare, mâncare, materiale, excursie, papetărie, combustibile etc.

Proiectul *Zestrea satului - Ateliere*: Acțiune cu scop cultural-catehetic desfășurată în perioada 06-14 septembrie 2019 în Vima Mică. Proiectul a fost organizat în colaborare cu **Parohia Ortodoxă Vima Mică** și a avut ca partener **Facultatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București și Liceul Teoretic „Petru Rareș” Târgu Lăpuș**. Au participat **45 de beneficiari** ce au reușit să contureze, într-un spațiu de poveste, o curte tradițională. S-au amplasat aici o casă de lemn pe care beneficiarii proiectului, alături de un meșter popular, au învelit-o cu paie; a fost realizată o alee din piatră cioplită, au fost amplasați bușteni pictați în incinta curții, precum și un spațiu de relaxare pentru cei mici. Costuri: **10.000 lei** – cazare, mâncare, materiale, excursie, papetărie, combustibil etc.

Beneficiari: **610**

Total: **34.400 lei**

3. CENTRUL SOCIAL-CULTURAL ȘI DE ACTIVITĂȚI CU TINERETUL „SFÂNTUL APOSTOL ANDREI”

Centru social cultural al parohiei Cavnic 1 s-a construit între anii 2011-2014, fiind sfințit de către Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului. Acest centru s-a zidit pentru a ajuta comunitatea credincioșilor din Cavnic, în special elevii și tinerii, cu meditații la următoarele discipline: matematică, limba română, engleză, consiliere psihologică și religie.

Meditațiile au fost făcute de către profesorii Colegiului „Pintea Viteazul” din Căvnic, pe baza de voluntariat. Programul centrului a început în anul 2012 și continuă și în prezent.

În centru social au fost meditați și copiii din clasele I-IV, proveniți din familii cu probleme sociale deosebite, la materiile de bază, matematica și limba română, de către învățătoare.

În colaborare cu doamna profesoară de religie, copiii au pictat icoane pe lemn, au vizionat filme religioase și au audiat cateheze.

Centru social, prin intermediul Consiliului Parohial, și al preotului, au colectat bani, alimente, îmbrăcăminte ajutând astfel în anul 2019 peste **100 de familii** nevoiașe.

Tot prin centrul social s-au organizat împreună cu alte instituții (armata, ONG-uri, sponsori și alte entități) ajutoare materiale, însemnând bunuri de strictă necesitate pentru familii cu probleme sociale. În 2019, în colaborare cu preotul Băban Gabriel de la Garnizoana militară din Baia Mare, au fost distribuite peste **150 de pachete** cu alimente și îmbrăcăminte (în valoare de 5.000 lei), acest lucru desfășurându-se în clădirea centrului, fiind prezenți în jur de **150 de oameni nevoiași**.

În anul 2019, împreună cu Colegiul Economic „Pintea Viteazul” din orașul Căvnic, cu Centrul Cultural și Sportiv al Primăriei Căvnic și Centrul Social „Sfântul Apostol Andrei”, timp de trei zile s-au desfășurat activități catehetice, social-filantropice, activități meșteșugărești (sculptură, tors, țesut), la acest proiect implicându-se cadre didactice, voluntari din cadrul instituțiilor și 150 de copii.

Activitățile sus-menționate s-au desfășurat în cadrul Centrului social-cultural al parohiei noastre.

Beneficiari: **650**

Total: **8.000 lei**

IV. 7. PROTOPOPIATUL VIȘEU

1. ASOCIAȚIA TINERILOR ORTODOCȘI DIN PROTOPOPIATUL VIȘEU

În anul 2019 Asociația Tinerilor Ortodocși din Protopopiatul Vișeu a continuat colaborarea cu Consiliul Local Vișeu de Sus în domeniul dezvoltării

tării activităților sociale prin sprijin reciproc, acordat pentru îmbunătățirea situației sociale a persoanelor aflate în situații sociale-economice sau medicale deosebite, care pot genera marginalizarea sau excluderea socială.

Asociația Tinerilor Ortodocși din Protopopiatul Vișeu prestează, potrivit Acordului de Parteneriat încheiat în baza Hot. 33/2013, serviciul social „o masă caldă pe zi pentru persoanele asistate social” persoanelor aflate în situații economico-sociale deosebite prin pregătirea și servirea unei mese zilnice în limita alocației de **12 lei/zi/persoană**, hrana distribuindu-se o dată pe zi, de luni până vineri, inclusiv pentru weekend.

Servirea hranei la Cantina Asociației Tinerilor Ortodocși din Protopopiatul Vișeu, conform Legii 208/1997, se acordă pe bază de cerere și acte doveditoare privind veniturile membrilor familiei și alte acte necesare în funcție de specificul fiecărui caz. Ancheta socială se realizează de către Biroul de Asistență Socială a Primăriei orașului Vișeu de Sus, care înștiințează ulterior Asociația de schimbările survenite.

Pentru o evidență exactă, lunar se primește de la Biroul Asistență Socială a Primăriei tabelul cu totalul abonaților. Printre beneficiarii Cantinei se numără copii, adulți sau persoane fără adăpost.

Nr. crt.	Perioada	Nr. persoane			Nr. porții lunare (nr. pers. nr. zile)
		Subvenționate de primărie / zi	Susținute de Asociație / zi	Total	
1	Ianuarie	28	4	32	992
2	Februarie	28	4	32	896
3	Martie	28	4	32	992
4	Aprilie	28	4	32	960
5	Mai	30	2	32	992
6	Iunie	30	2	32	960
7	Iulie	30	2	32	992
8	August	30	2	32	992
9	Septembrie	23	7	30	900

10	Octombrie	23	7	30	930
11	Noiembrie	23	7	33	990
12	Decembrie	23	7	33	1023
TOTAL					11.559

Cu ocazia sărbătorilor Paștilor și Crăciunului, Asociația a distribuit beneficiarilor pachete cu dulciuri, prăjituri, cozonaci, sucuri, fructe și alte alimente tradiționale sărbătorilor, toate din sponsorizări.

În data de 7 decembrie, cu ocazia sărbătorii Sfântului Ierarh Nicolae, toți beneficiarii cantinei au primit în dar un rând de încălțăminte.

Cantina funcționează în sala socială a parohiei „Sfântul Nicolae”, situată în str. Libertății, nr. 3, care susține cheltuielile legate de energie electrică și apă.

S-a îmbunătățit organizarea muncii în blocul alimentar, s-a stabilit un mod de lucru mai eficient prin stabilirea de atribuții la toate fazele procesului de pregătire și servire a hranei și a fost îmbunătățit și diversificat meniul cu noi rețete.

În cursul anului au fost efectuate 8 sondaje legate de calitatea serviciilor prestate și a hranei oferite în rândul persoanelor asistate social și s-a ținut cont de sugestiile oferite.

Pentru anul 2020 s-au fixat următoarele obiective:

- Schimbarea sobei de gătit de pe lemne cu una pe gaz;
- Acordarea de servicii sociale de calitate persoanelor aflate în dificultate din punct de vedere social, economic și medical, inclusiv persoanelor fără adăpost și prepararea și distribuirea hranei persoanelor defavorizate, în condițiile legii;
- Utilizarea cu eficiență crescută a resurselor disponibile;
- Asigurarea satisfacerii cerințelor și așteptărilor beneficiarilor prin furnizarea de servicii conforme, de calitate, cu respectarea prevederilor și reglementărilor legale în vigoare.

Pe mai departe ne vom apleca cu mai multă atenție asupra continuității dezvoltării cunoștințelor din domeniul social și vom încerca să diversificăm serviciile oferite de instituția noastră.

Beneficiari: 382

Total: 138.708 lei

IV. 8. PROTOPOPIATUL CHIOAR

În anul 2019 în Protopopiatul Chioar, pe lângă cele trei proiecte eparhiale („*Îmbracă un copil de Sfintele Sărbători ale Învierii Domnului*”, „*Ghiozdanul micului creștin*” și „*Oferă un dar de praznicul Nașterii Domnului*”) s-au desfășurat, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Iustin, și alte activități ce au vizat persoanele cu o situație socială precară.

Fiecare parohie, prin preotul paroh, consiliul parohial și credincioșii acesteia, a realizat mai multe acte de binefacere în cazuri concrete și nu numai.

Parohiile din Protopopiatul Chioar, în cazuri concrete, au ajutat familiile sau persoanele cu o situație socială precară, după cum urmează:

a. **298 de beneficiari** cu diferite probleme sociale, printre care și Centrul pentru Îngrijirea Persoanelor Vârstnice „Bunul Samarinean” din comuna Coroieni, au fost ajutați cu alimente, bani, sau îmbrăcăminte în valoare de **52.600 lei**.

b. 2 familii au beneficiat de ajutorul parohiilor, pentru caz de incendiu, cu bani și materiale de construcții în valoare de **15.900 lei**.

c. O altă latură importantă a activităților social-filantropice ale parohiilor o constituie ajutorarea unor mănăstiri cu alimente și cereale în valoare de **15.000 lei**.

În concluzie, putem spune că în anul 2019, ca de altfel și în anii precedenți, preoții Parohiilor protopopiatului Chioar, pe lângă slujirea lor sacerdotală, au împlinit și această parte importantă a prezenței Bisericii în societate, aceea de a se apleca supra nevoilor celor aflați în suferință.

Beneficiari: **619**

Total: **83.200 lei**

IV. 9. PROTOPOPIATUL OAȘ

1. ASOCIAȚIA „SFÂNTUL EVANGHELIST LUCA”

Coordonator: **Pr. Bucșa Adrian**

Localitatea Prilog, nr. 259, județul Satu Mare

Asociația „Sfântul Evanghelist Luca Prilog”, înființată în 7 ianuarie 2015 de către preotul paroh al Parohiei Ortodoxe Prilog, județul Satu Mare,

are ca obiectiv principal construirea unui Centru Rezidențial Pentru Vârstnici, care va avea ocrotitor pe „Sfântul Evanghelist Luca”, în localitatea Prilog, nr. 259/A, județul Satu Mare. Mai mult, membrii Asociației au în vedere întrajutorarea semenilor, prin demararea de acțiuni caritabile și cultural educaționale.

Lucrările demarate în anul precedent la Centrul Rezidențial pentru Vârstnici au continuat, fiind introdusă instalația electrică și tencuirea pereților interiori.

Planul construcției conține un număr de 6 camere pentru cazare, 6 băi, un birou, sală de tratament, living, sală de mese, bucătărie, anexe, pe o suprafață de 380 mp.

Tot în anul 2019, a fost implementat proiectul „*Satul și Tradiția, repere ale devenirii mele*” în colaborare cu județul Satu Mare – Consiliul Județean. Proiectul a cuprins trei etape:

- Prima etapă a acestui proiect a avut ca scop organizarea unei tabere, dedicate unui număr de **35 de tineri** din comuna Orașu Nou. Tabăra s-a desfășurat în perioada 25-27 august în stațiunea montană Luna Șes, la centrul de tabere Sfântul Arhidiacon Ștefan.

- A doua etapă a cuprins organizarea unui excursii la care au participat un număr de **70 de tineri** pe traseul Prilog, Carei, Mănăstirea Scărișoara Nouă în data de 25 octombrie de Ziua Armatei.

- Ultima etapă a proiectului a cuprins organizarea unui „*Concert extraordinar de colinde și cântece patriotice*” dedicat atât Marii Uniri, cât și Nașterii Domnului Iisus Hristos.

Asociația mai are în grijă un număr de trei familii vârstnice din localitatea Prilog de care se îngrijește în mod constant, prin aprovizionarea cu alimente, curățenie, procurarea de lemne etc.

În urma unui incendiu izbucnit la data de 21 decembrie 2018, casa fraților Silaghi Ana și Ioan a fost avariata complet, nefiind locuibilă. Astfel, Asociația Sfântul Evanghelist Luca, în colaborare cu Parohia Ortodoxă Prilog, au făcut un efort uriaș în vederea reconstruirii casei distruse de foc, iar în anul 2019, lucrările au fost finalizate.

Mai amintim acțiunea de susținere a Centrului Rezidențial pentru Vârstnici din Baia Sprie, prin oferirea de alimente și bunuri necesare desfășurării activității.

Dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate, nădăjduind ca și anul 2020 să fie unul rodnic pentru activitatea Asociației noastre.

2. ASOCIAȚIA PENTRU SPRIJIN ȘI DEZVOLTARE COMUNITARĂ ȚARA OAȘULUI – TUR

Coordonator: **Pr. Rusu Radu**

Orașul Negrești Oaș, cartier Tur, nr. 546, județul Satu Mare

Și anul acesta, ca și în anii precedenți, activitățile social-filantropice, educaționale și misionare ale Asociației Parohiei Tur au fost desfășurate de către oamenii de suflet care fac parte din această parohie. În prezentul raport de activitate redăm pe scurt câteva dintre acestea:

1. Mini-proiectul „*O lume mai bună ÎN AȘTEPTARE*” conform căruia implicarea a 2 unități de tip restaurant aflate în apropierea a două școli din orașul Negrești Oaș promovează conceptul în rândul clienților care le calcă pragul de a putea oferi ca donație echivalentul unei porții sau produs alimentar din meniul localului unor tineri elevi cu situații sociale delicate, identificați în unitățile școlare respective. De asemenea, două magazine locale care au aderat la acest proiect găzduiesc câte „un raft în așteptare”, în care oricare client care cumpără câte ceva de la acest magazin poate dona un produs sau poate cumpăra ad-hoc un produs pentru acest raft special amenajat în care este expus o vreme, iar în mod periodic grupe de tineri ai organizației preiau produsele și le duc la familiile sărace din parohia Tur.

2. Mini-proiectul „*Valentine's day & Dragobete*” prin care se dorește: recunoașterea, conștientizarea și responsabilizarea tinerilor de azi în vederea neacceptării cu ușurință a manifestărilor legate de unele sărbători de împrumut occidental – de sorginte păgână, respectiv acceptul, deschiderea, îmbrățișarea și perpetuarea tradițiilor și obiceiurilor legate de sărbători ale poporului român și ale neamului nostru creștinesc, precum sunt Dragobetele, cu diversitatea obiceiurilor și ritualurilor moral-creștine ce decurg din ea. Proiectul se încheie cu o mică petrecere a tinerilor în spiritul dragobetic.

3. Acțiunea de 8 Martie „*O mamă – o floare*” în cadrul căruia tinerii înrolați în organizația parohiei fac vizită tuturor femeilor internate la acel moment în spitalul orașului Negrești Oaș și oferă câte o floare și o broșură moral-educativă, lucrată de ei.

4. Acțiunea „*Rămâneți în Biserică până când vă voi îmbrăca cu putere de sus...*”:
- în ajun de Rusalii - Moșii de vară, tinerii participă la Sfânta Liturghie, unde alătură listele cu cei adormiți ai familiilor lor, săvârșirea parastasului

pentru toți adormiții parohiei, iar după acestea tinerii aprind cate o lumânare pe mormintele din cimitirul din presurul bisericii.

- în după-amiaza zilei de ajun a Rusaliilor, tinerii inițiați de creștini mai în vârstă deprind arta de a împleti cununile tradiționale din: crenguțe de tei, spice de grâu și trandafiri (simboluri ale Rusaliilor) cu care împodobesc apoi biserica.

- a doua zi de Rusaliu – sărbătoarea Sfintei Treimi – Ziua Familiei, este marcată de acțiunea „Trăiește-ți copilăria”, prilej cu care tinerii organizației parohiale antrenează copiii, părinții sau bunicii într-o manifestare de divertisment, spectacol și jocuri interactive și educative non-formale. Copiii și tinerii sunt recompensați cu premii, iar părinților și bunicii li se asigură cadru ambiantal plăcut. Devine tradițională, fiind la a 6-a ediție.

5. 26 octombrie – cu ocazia hramului bisericii – în cadrul Proiectului Parohial Strategic „*Reînviem Tradiții*”: inaugurarea ciupercii de danț – danț tradițional oșenesc, cu toată comunitatea, după Sfânta Liturghie.

6. Mini proiectul „*Halowen & Sfântul Apostol Andrei*” desfășurat în perioada 15-29 noiembrie 2019, după cum urmează:

- formare echipe de lucru;
- argumente versus contraargumente;
- new – tradiții străine versus vechitradii românești;
- prezentări, proiecții, echipe „pro” versus „contra”, evaluare și elaborare concluzii;

- pregătirea unei întâlniri „agapă tinerească pe fundal de colindă” de Sfântul Andrei, cu inflexiuni tradiții și obiceiuri legate de sărbătoarea Sfântului Andrei;

- Rugăciune și comuniune – fiecare miercuri și vineri, seara, la biserică, plus cateheză;

- Încheiere mini-proiectului „Halowen & Sfântul Apostol Andrei” a avut loc în data de 30 noiembrie, moment în care s-a realizat o premieră (simbolică) / echipele de lucru formate în mini proiect.

7. Înființarea logică (documentară) a Centrului Social de zi: „*ÎMPREUNĂ PENTRU O VIAȚĂ MAI BUNĂ*”.

2 decembrie – SEMNAREA CONTRACTULUI PNDR, cu finanțare guvernamentală, în valoare de 30.000 euro. Proiectul se va derula începând cu 2020.

În perioada 2-23 decembrie 2019 s-au derulat următoarele proiecte:

- „*Dăruind vei dobândi*”: vizite și donații (la bătrâni și bolnavi, centre sociale, colecte alimentare, vestimentare de la credincioșii din parohie);

- în *Duminica „Celor poftiți la Cină”* – găzduirea unui grup de copii de la un centru social (în cazul nostru, Casa de tip familial Alexandra din Satu Mare) la biserică, apoi oferirea unei agape creștine la parohie și donații de alimente, articole vestimentare (neevaluate) și Proiectul strategic parohial „*Reînviem Tradiții*” constă în participarea tuturor bărbaților inclusiv a tinerilor din parohie alături de corul de bărbați al bisericii „*Glasuri Străbune*” la COLINDUL SATULUI. Imediat după Sfânta Liturghie, înveșmântați în straie populare (condiție de participare) plecăm în grup colindând pe ulițele parohiei, iar credincioșii ne întâmpină la porți sau ne deschid porțile pentru a-i colinda și a colinda laolaltă un tradițional și străvechi colind impropriat de credincioșii parohiei noastre. Pe parcursul peregrinării noastre se adaugă mulți alți bărbați, tineri sau în vârstă, care, sub imperiul și fascinația momentului artistic real creat, aderă și coalizează la grupul care, treptat, treptat își îngroașă rândurile, iar inițiativa proiectului începe să-și atingă obiectivul propus, fiind prilej de repetare și formare a unei tradiții locale, o ștafetă a tradițiilor trăite odinioară de cei bătrâni și reînviată azi sub ochii lor, dar predată tinerilor care au venit s-o preia și s-o ducă mai departe.

28 DECEMBRIE 2019 – Participarea la „*Festivalul de datini și obiceiuri*” din Negrești Oaș, cu un grup de 42 de bărbați, tineri și seniori, alcătuind grupul coral „*Glasuri Străbune*” al Parohiei Tur, a expus colindul străbun specific și tradițional comunității „*Trei Crai*”, colind cu care s-a obținut locul 1 al festivalului.

V. FONDURILE FILANTROPICE

În Fondul Central Misionar și Fondul „*Filantropia*” s-au adunat sume considerabile de bani, iar din acestea au fost susținute acțiuni sociale, filantropice și misionare după cum urmează:

**Fondul Filantropia
VENITURI**

Nr. crt.	Denumire	Suma (lei)
1	Prot. Baia Mare	20.901,00
2	Prot. Lapuș	10.101,00
3	Prot. Sighet	11.100,00
4	Prot. Satu Mare	45.702,00
5	Prot. Carei	11.901,00
6	Prot. Oaș	9.549,00
7	Prot. Chioar	11.901,00
8	Prot. Vișeu	42.198,00
TOTAL		163.353.00

**Fondul Filantropia
CHELTUIELI**

Nr. crt.	Denumire	Suma (lei)
1	Centr. „Sf. Iustin”	1.376,45
2	Centr. Babța	5.435,03
3	Asoc. ”Femeilor Mironosițe”	4.319,30
4	Asoc. MM pt. viață și familie	1.000,00
5	Asoc. Pelerin	1.185,20
6	Asoc. Filantropia	7,747.00
TOTAL		21.062,98

**Fondul Central Misionar
VENITURI**

Nr. crt.	Denumire	Suma (lei)
1	Prot. Baia Mare	22.885,00
2	Prot. Lapuș	26,587,00
3	Prot. Sighet	15,265,00
4	Prot. Satu Mare	20.236,00
5	Prot. Carei	11.871,00
6	Prot. Oaș	20.576,00
7	Prot. Chioar	13,489,00
8	Prot. Vișeu	17,400,00
TOTAL		148,609.00

**Fondul Central Misionar
CHELTUIELI**

Nr. crt.	Denumire	Suma (lei)
1	Patriarhie	71,500,00
2	Măn. Berința	4.000,00
3	Parh. Aliceni	4.000,00
4	Parh. Arduzel	3.000,00
5	Parh. Blaja	3.000,00
6	Parh. Călinești	3.000,00
7	Parh. Hrip	4.000,00
8	Parh. Petin	4.000,00
9	Parh. Rus	3.000,00
10	Parh. Tătărești	4.000.00
11	Parh. Plopiș	5.000,00
12	Seminar Teologic	1.400,00
TOTAL		109,900.00

VI. REZUMAT CHELTUIELI**PROIECTE ASOCIAȚII, MĂNĂSTIRI ȘI PAROHII**

Număr beneficiari: 9.449
Sumă .....944.893,57 lei

PROIECTE CENTRUL EPARHIAL

Beneficiari 10.975
Sumă .....991.945,00 lei

TOTAL

Beneficiari 20.424
Sumă .....1.936.838,57 lei
 Fondul Filantropia .....124.889,00 lei
 Fondul Central Misionar .....38.709,00 lei
TOTAL GENERAL .....2.100.436,57 lei, 446.901 €

VII. OBIECTIVE PENTRU ANUL 2020

- Continuarea, îmbunătățirea și intensificarea proiectelor existente;
- Implementarea Proiectului „*O masă caldă*”;
- Terminarea lucrărilor la Centrul Social „Sfântul Apostol Luca” din localitatea Prilog;
- Terminarea lucrărilor la Centrul Social „Sfinții Martiri Brâncoveni” al Parohiei Săliște I;
- Dezvoltarea mai multor proiecte europene pentru susținerea și derularea pe termen mediu și lung a activităților social-filantropice pentru copii, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități, persoane dependente de droguri și alcool și alte categorii de persoane aflate în dificultate;
- Continuarea colaborării și încheierea unui „Acord de parteneriat” cu DGASPC¹ în vederea preluării serviciilor sociale ce urmează a fi externalizate.

¹ Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Maramureș este o instituție publică cu personalitate juridică și funcționează în subordinea Consiliului Județean. Rolul acestei instituții este de a asigura la nivel județean aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și a oricăror persoane aflate în nevoie și are responsabilitatea dezvoltării și diversificării serviciilor sociale specializate, în funcție de nevoile sociale identificate, cu scopul prioritar de a menține funcționalitatea socială a persoanei, urmărind reinsertia în mediul propriu de viață, familial și comunitar.

Centrul Social „Sfinții Martiri Brâncoveni” din Parohia Săliște I,
Protopopiatul Vișeu

VIII. ÎNCHEIERE

Dacă în introducere am spus că în anul 2019 am desfășurat o intensă activitate social-filantropică și misionară, în încheiere dorim să ne exprimăm speranța că și în anul 2020 vom continua aceste activități, desigur încercând să devenim mai eficienți și dinamici în toate proiectele propuse.

De asemenea, vom dezvolta noi proiecte și activități sociale, filantropice și misionare atât la nivelul Centrului Eparhial, cât și la nivelul protopopiatelor, parohiilor și ONG-urilor filantropice care funcționează cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Iustin.

Desigur, în toate acestea Îl rugăm pe Dumnezeu Cel în Treime Slăvit să ne ajute, El care se identifică cu orice nevoie prin cuvintele: „*Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; Gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine*” (Matei 25, 35 - 36), iar milostenia noastră nu va fi trecută cu vederea, ci va fi răsplătită prin cuvintele: „*Adevărat zic vouă: Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut*” (Matei 25, 40).

**IX. ORGANIGRAMA
SECTORULUI
SOCIAL-FILANTROPIC
ȘI MISIONAR AL EPISCOPIEI
MARAMUREȘULUI
ȘI SĂTMARULUI**

Arhim. Dr.
CASIAN FILIP

CONSILIER
al Sectorului
Social-Filantropic
și Misionar

Pr. ADRIAN MORAR
Referent al Sectorului
Social-Filantropic și Misionar
Responsabil Prot. Baia Mare

Arhid. DUMITRU BOTIȘ
Inspector al Sectorului
Social-Filantropic
și Misionar

Pr. VASILE FODORUȚ
Inspector al Sectorului
Social-Filantropic
și Misionar

Pr. LUCIAN TOMPOȘ
Responsabil
Protopopiatul Satu Mare

Pr. IOAN ARDELEAN
Responsabil
Protopopiatul Sighet

Pr. GHEORGHE MITITELU
Responsabil
Protopopiatul Carei

Pr. IOAN TRUȘCĂ
Responsabil
Protopopiatul Carei

Pr. DUMITRU IUGA
Responsabil
Protopopiatul Vișeu

Pr. IOAN ILIE BUCȘA
Responsabil
Protopopiatul Lăpuș

Pr. ANDREI CUCU
Responsabil
Protopopiatul Chioar

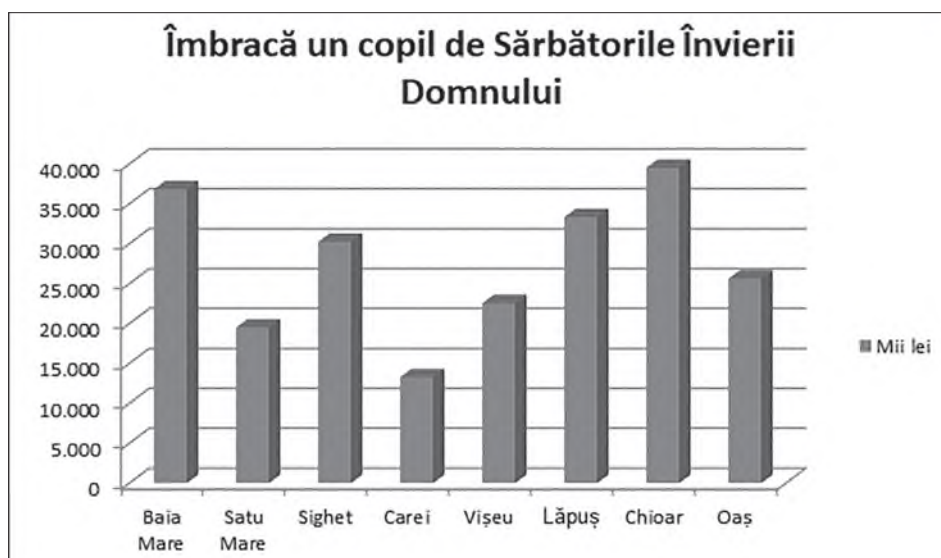
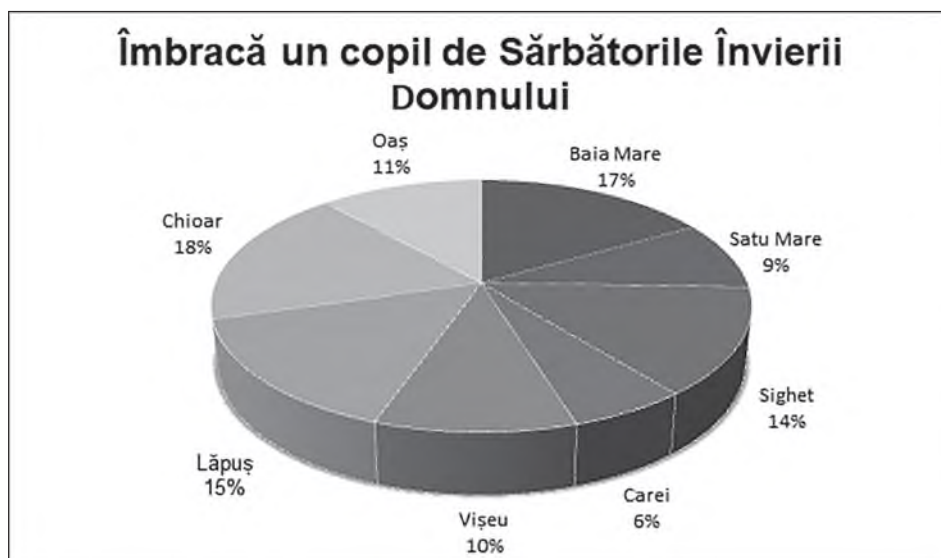
Pr. ADRIAN BUCȘA
Responsabil
Protopopiatul Oaș

ANEXE

Proiecte desfășurate prin sectorul Social-Filantropic

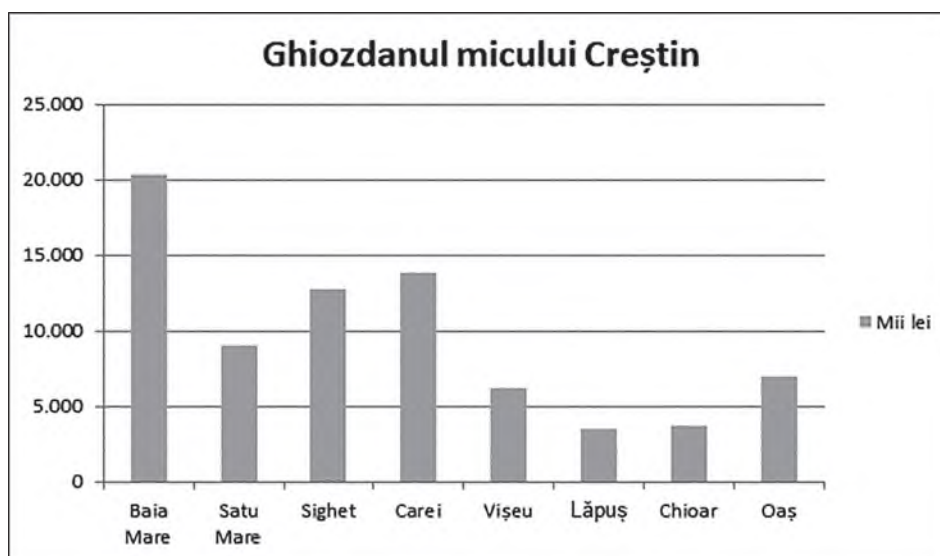
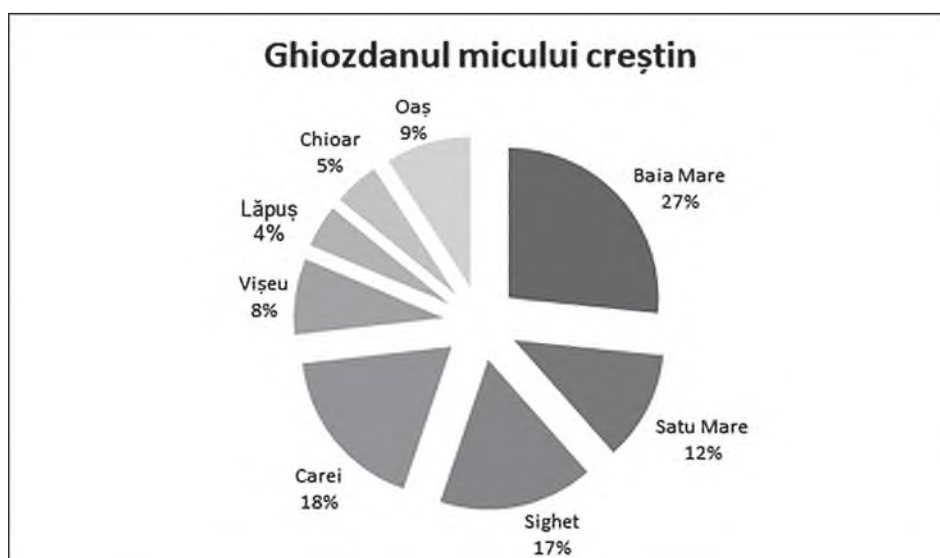
Îmbracă un copil de Sărbătoarea Învierii Domnului

Număr de beneficiari – 1.455

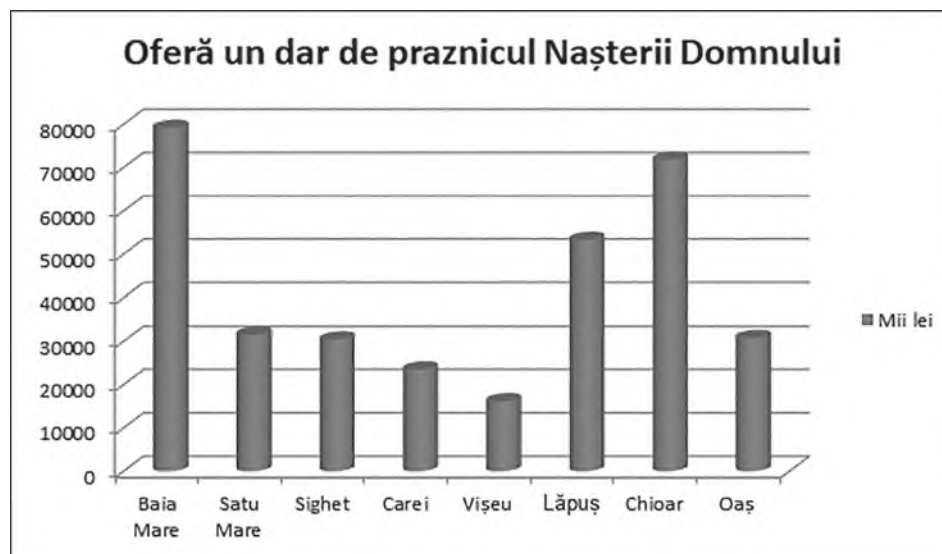
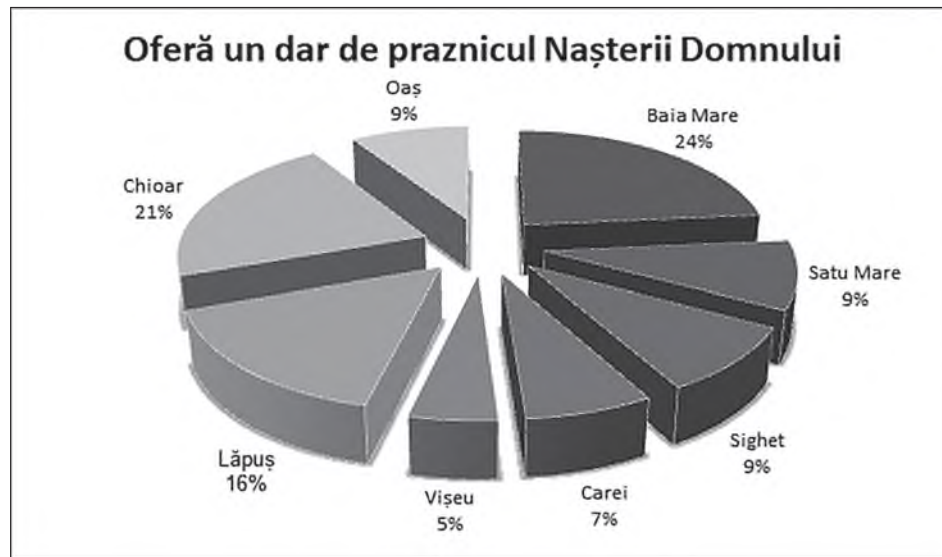
Suma totală: 220.708,00 lei

Ghiozdanul micului creștin
Număr de beneficiari – 844

Suma totală: 76.490,00 lei

Oferă un dar de praznicul Nașterii Domnului
Număr de beneficiari – 8.676

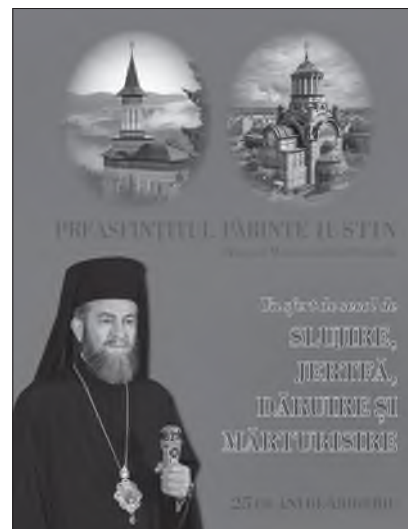

Suma totală: 336.284,00 lei

VI. APARIȚII EDITORIALE

Album aniversar. 25 de ani de Arhierie ai Preasfințitului Părinte Episcop Iustin

Anul 2019 a fost pentru Preasfințitul Părintele nostru Episcop Iustin unul deosebit, pentru că în 17 aprilie 2019 a împlinit un sfert de secol de când a primit darul Arhieriei. Evenimentul s-a întâmplat la Mănăstirea Rohia, în prezența unui sobor de ierarhi din care au făcut parte Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Î.P.S. Andrei al Alba Iuliei, P.S. Justinian, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, P.S. Ioan al Oradiei, P.S. Calinic al Argeșului și Muscelului, P.S. Emilian Arădeanul.

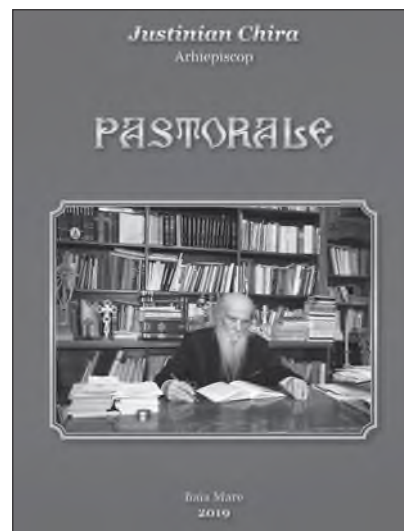
Cu această ocazie a fost scos un album intitulat „*Un sfert de secol, de slujire, jertfă, dăruire și mărturisire. 25 de ani de Arhierie*”. Albumul, format A4, este o tipăritură impresionantă, pe o hârtie de foarte bună calitate, în 416 pagini color, cu texte și peste 660 de fotografii, care ilustrează întreaga activitate arhierescă a Întâistătorului Eparhiei Maramureșului și Sătmăruului de-a lungul celor 25 de ani în toate domeniile păstoririi. Vorbesc despre aceste lucruri Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Preasfințitul Părinte Petroniu al Sălajului, Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhieriu-Vicar, Acad. Marius Porumb, Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian Gh. Paul, prodecan al Facultății de Litere din Baia Mare și coordonatorul Domeniului Teologie „Justinian Arhiepiscopul” al Centrului Universitar „Nord” din Baia Mare, precum și membrii Permanenței Eparhiale.

Este un album de referință, cel mai mare scos de Episcopia Maramureșului și Sătmarului, care consemnează istoria Episcopiei Maramureșului și Sătmarului timp de două decenii și jumătate.

Pastoralele Înaltpreasfințitului Justinian într-un singur volum

Cunoscută în țară și chiar peste hotare, personalitatea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop Justinian este augmentată și de o prodigioasă scriitură bisericească, manifestată prin 28 de volume apărute în anul 1948 și din 1983 până în 2016, în cele peste 190 de caiete de impresii zilnice, din care o selecție de câteva volume a apărut deja, dar care vor apărea integral în anii ce vin, dar mai ales în cele 52 de cuvinte pastorale adresate credincioșilor din Episcopia Maramureșului și Sătmarului cu ocazia praznicelor împărătești ale Nașterii și Învierii Domnului cuprinse în acest volum.

Apărute mai întâi în două volume distincte, în 2012 și 2016, pastoralele adresate poporului drept credincios din Maramureș și Sătmar au văzut lumina zilei în 2019, într-un singur volum intitulat „*Pastorale*”, care are pe copertă o frumoasă fotografie cu Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Justinian înfățișându-l la masa de lucru cu impresionanta sa bibliotecă. Pe coperta II, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Justinian ne este prezentat la icoana „Sfintei Treimi” de la biserica monument istoric din Plopiș, pictată în secolul al XVII-lea de zugravul Ștefan, iar coperta III ni-l prezintă pe marele duhovnic și păstor lângă mormântul

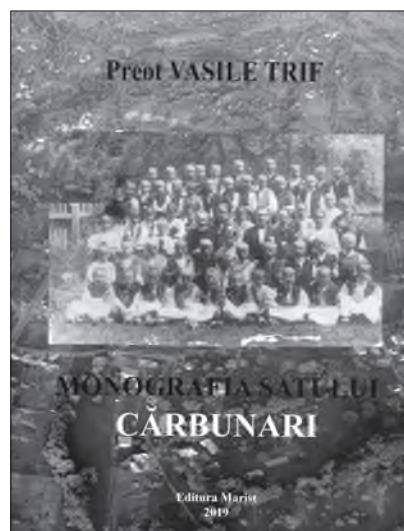
părinților săi Ilie și Maria Chira din satul natal Plopiș. Pe coperta IV este sigla Fundației „Arhiepiscopul Justinian”.

Este demn de reținut, pentru cei ce vor studia volumul și nu numai, citatul olograf care apare pe prima pagină a „Pastorarelor”: „*Clerului și Poporului Român cu duhovnicească Dragoste.* † Justinian al Maramureșului și Sătmarului.”

Este o carte nu numai de mare importanță pentru credinciosul maramureșean, cât și un reper duhovnicesc din care se pot învăța multe, destinat mai ales preoților tineri, din care au ce învăța. Cartea de 416 pagini a apărut în Editura Episcopiei Maramureșului și Sătmarului, sub îngrijirea preotului băimărean Mihai Tira, președintele Fundației „Arhiepiscopul Justinian”, nepot al Înaltpreasfinției Sale.

Monografia satului Cărbunari

Un document despre satul românesc contemporan, așa ar putea fi denumită „*Monografia satului Cărbunari*” de preot Vasile Trif, apărută la Editura Marist din Baia Mare în 2019, în peste 300 de pagini, format mare. Are o structură bine gândită, încât ne prezintă o biografie pe orizontală și verticală a ceea ce înseamnă satul românesc azi, în pragul alterării sale ființiale. Noroc că mai apar astfel de monografii, pentru că nu peste mult timp satul de azi nu va mai semăna cu satul de ieri. Deja semnele alterării se simt, dar preotul Vasile Trif, locuitor al acestui sat fiind, a cunoscut și cunoaște oamenii, tradițiile, portul, obiceiurile, încrengătura neamurilor, valoarea fiecărui cetățean, locurile și istoria lor, cum răsare soarele și cum bate vântul,

cine a plecat și cine s-a așezat în sat, ce case au dispărut în ultima sută de ani sau mai mult și care sunt casele noi apărute de-a lungul ulițelor. E drept, satul nu este deosebit de mare și oamenii se cunosc între ei. L-a ajutat și memoria vizuală foarte bună și cea nevizuală. A pornit la această întreprindere de mult timp, de pe când era student la Teologie, și are în minte satul ancestral, după care îi pare rău, dar și satul contemporan, cu bunele și relele lui. Cunoaște satul de pe când încă nu fusese schimbat de colectivizare, iar cea mai mare parte a locuitorilor s-au angajat muncitori la oraș și la aceasta face, cel mai mult, referire. La satul românesc adevărat, înainte de colectivizare, face referință autorul. Este satul care a răzbit prin istorie secole și milenii, satul care a dus țara, iar acum rolul lui dispare încet-încet. Ca bun artist plastic ce este, ne redă imaginea vizuală a satului, cu o structură a prezentării foarte exactă: despre numele satului, istoria lui, biserica, școala, populația și demografia, etnografia, economia, cultura și viața, portretul psihologic al săteanului, credințe și fapte, dintre oamenii satului, glosar dialectal, surse locale de documentare etc. Impresionează multele imagini, îndeosebi cele vechi, care susțin cele scrise. În încheiere, un citat de la începutul volumului: „Înainte de Dumnezeu toți cei de ieri, cei de azi și cei de mâine sunt vii. Lor le dedic această carte.”

Semicentenarul Corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului” Sighetu Marmăției

După cum se pare, primul cor ortodox din Maramureșul Voievodal a fost cel al bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din Sighetu Marmăției, care lua ființă în urmă cu 50 de ani, prin devotamentul câtorva credincioși cu voce bună, la inițiativa și cu susținerea preotului Mihai Oprișanu, fost protoiereu al Sighetului timp de trei decenii, și a preotului Gavril Man, parohul bisericii „Adormirea Maicii Domnului”, între aceștia fiind și preoteasa Elena Oprișanu, soția protoiereului.

Evenimentul înființării corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului” Sighetu Marmăției, de la care s-au împlinit în 2019 cinci decenii, a fost sărbătorit cu mare bucurie de toți credincioșii bisericii, de preoți și dirijor.

Cu această ocazie a apărut o carte în Editura Episcopiei Maramureșului și Sătmărilor redactată de Prof. Dr. Ioan Dorel Todea, în care este prezentată și monografia bisericii, cât și a corului, a cărei prefață a fost scrisă de Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, care a dat și binecuvântarea pentru apariția ei. Cartea se intitulează „*Biserica ortodoxă română*

Adormirea Maicii Domnului Sighetu Marmăției. 50 de ani de activitate neîntreruptă a corului bisericii 1969-2019”.

„În acest ținut unic prin trăsăturile religioase, etnice, istorice și tradiții, cântarea, în general, și cea bisericască, în special, au fost așezate și ele la masa lui Dumnezeu, întrucât contribuie la bucuria minții și a sufletului, scrie Preasfințitul Părinte Episcop Iustin, la începutul volumului. Între cei care și-au adus o contribuție pozitivă la starea sufletelor miilor de credincioși din municipiul Sighetu Marmăției se numără și corul bisericii Adormirea Maicii Domnului, care acum când se împlinește o jumătate de veac de la înființare, ne dovedește tuturor că acest cor nu numai că s-a înființat, ci el a și dăinuit peste timp, valorificând tezaurul cântării noastre bisericesti spre binele vremelnic și veșnic al credincioșilor.”

Este o monografie importantă și utilă pentru cei ce se vor ocupa de cântarea corală din Maramureșul Voievodal. Cartea beneficiază de un cuvânt de mulțumire din partea protoiereului de Sighet, Pr. Vasile Aurel Pop, parohul acestei biserici, de o prezentare a istoricului parohiei, a istoricului bisericii, de prezentarea principalelor odoare ale bisericii, a preoților parohi cunoscuți de-a lungul timpului, iar partea cea mai largă a lucrării prezintă istoria corului, ai cărui dirijori au fost de-a lungul timpului: Mihai Mitriniuc – primul dirijor, Nemeth Ghizela, Teodor Borca și prof. Gheorghe Pop, actualul dirijor. Mai sunt prezentați membrii corului de-a lungul timpului, pe voci, impresii ale coriștilor, repertoriul, foarte multe fotografii, afișe, partituri, diplome și premii.

Membrii Adunării Eparhiale 2018-2020, în fața Catedralei „Sfânta Treime” din Baia Mare

